TC
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK EDEBİYATI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSTANBUL'UN ÇATALCA İLÇESİ ÜZERİNE HALKBİLİMSEL BİR ARAŞTIRMA

SERDAR GÜRÇAY
12723102

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. AYNUR KOÇAK

İSTANBUL
2015

TC
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK EDEBİYATI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSTANBUL'UN ÇATALCA İLÇESİ ÜZERİNE HALKBİLİMSEL BİR ARAŞTIRMA

SERDAR GÜRÇAY
12723102

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. AYNUR KOÇAK

İSTANBUL
2015

TC
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK EDEBİYATI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSTANBUL'UN ÇATALCA İLÇESİ ÜZERİNE HALKBİLİMSEL BİR ARAŞTIRMA

SERDAR GÜRÇAY
12723102

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 01/06/2015
Tezin Savunulduğu Tarih: 08/07/2015

Tez Oy birliği / Oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

	Unvan Ad Soyad	İmza
Tez Danışmanı :	Prof. Dr. Aynur KOÇAK	
Jüri Üyeleri :	Yrd. Doç. Dr. İbrahim SONA	
	Yrd. Doç. Dr. Zeynep ÇETİNKAYA EDİZER	

İSTANBUL
Haziran 2015

ÖZ

İSTANBUL'UN ÇATALCA İLÇESİ ÜZERİNE HALKBİLİMSEL BİR ARAŞTIRMA
Serdar Gürçay
Mayıs, 2015

Binlerce yıllık bir yerleşke olan Çatalca, coğrafî konumu, tarımı ve su kaynakları açısından dikkate değerdir. Yerel halkında *çokkültürlülük* hâkimdir. Çatalca'nın bölgesel pozisyonu, tarihçesi, festival geleneği ve Lozan Nüfus Mübadelesini yaşamış olması, kültürel çeşitliliği arttıran etkenler olmuştur. Sahip olduğu bu geniş kültürel nitelik geleneklere, dans ve yemeklere yansımış durumdadır. Günümüz halkı farklılıklara saygılıdır ve bu saygıdan övgü ile bahsetmektedir. Kültür niceliği açısından toplum yaşamı içerisinde uyum mevcuttur. Erguvan ağacı ve erguvanî renk Çatalca için önem teşkil eden unsurlardır. Erguvan adına düzenlenen geleneksel festival ve erguvanî renkteki kamu malları bunun en belirgin göstergelerindendir. Festival ve şenlikler geçmişten bugüne uzanmaktadır. Bazılarına padişahların ve saray erkânının katıldığı bilinmektedir. Doğal tarım ve hayvancılığın varlığına ek olarak temiz içme suyu Çatalca'nın diğer nitelikleridir. Bu sebeple ağır sanayi ve yapılaşma kontrol altında tutulmaktadır. Elbasan ve İnceğiz Mağaraları eski çağ yapılarına örnek teşkil etmektedir. Su yolu ve Anastasius Surları ise en bilinen tarihi kalıntılardandır. Kız Taşı, Şahmeran miti ve Balkan Savaşı dâhilindeki efsanelerin yanı sıra yerel sakinlerin kişisel tecrübelerine dayanan halk hikâyeleri de mevcuttur. Çanakçı Baba gibi kutsal addedilen zatların türbeleri yine Çatalca içerisindedir. Doğum ile başlayıp ölüm ile tamamlanan hayatın geçiş dönemleri Çatalca içerisinde yerel âdetlere sahiptir. Vasilaki Efendi, Bacanos kardeşler ve Ataol Behramoğlu Çatalcalı şahsiyetlerden bazılarıdır. Festivallerinin, tarımın, hayvancılığın, tarihî yapıların ve doğal çevrenin korunması ve yaşatılması Çatalca halkının dikkatinde olan konulardır.

Anahtar Kelimeler: Çatalca, Gelenekler, İnanışlar, Kültür, Tarih.

ABSTRACT

A FOLKLORISTIC INVESTIGATION ABOUT ÇATALCA,
A DISTRICT OF ISTANBUL
Serdar Gürçay
May, 2015

Çatalca is thousands of years old of a human habitat. It is notable with its geographic position, agriculture and water sources where its people are multi-cultured. Its location, background and the population exchange are the factors that support this fact and it can be seen in the local history, traditions, dance and food. Today's its people are respectful to the differences and even proud of this characteristic. There is integration in community life in terms of multicultural society. Judas tree and its color have significant importance in Çatalca. There is a festival named after Judas tree and several public properties are painted in its color. Festivals date back to history, some of which Padishahs and nobles attended. Organic farming and the existence of clean drinking water resources are other attributes of Çatalca. For these reasons heavy industry and construction are moderated. Elbasan and İnceğiz Caves are examples to ancient structures. Aqueduct and Anastasius Walls are known historical architectures. Kız Taşı, myth of Shahmaran and Legends of Balkan War are some of the tales beside the local stories told by the citizens. Çanakça Baba is one of the many hollyman whose mausoleum resides within Çatalca. Phases of life, those starts via birth and end through death, possess local traditions. Vasilaki Efendi, Bacanos Brothers and Ataol Behramoğlu are some of important individuals of Çatalca. Disappearing of festivals, farming, lack of care for historical structures and nature are under the attention of local people.

Key Words: Çatalca, Traditions, Beliefs, Culture, History.

ÖN SÖZ

Bu çalışmanın konusu İstanbul'un ilçesi Çatalca'nın halkbilim açısından araştırılmasıdır. Bu kapsamda Çatalca'nın geçmiş ve yakın tarihi, tarihî yapıları, kültürü, gelenekleri, festivalleri, mutfağı, dansları, anlatıları, inanışları, hayatın geçiş dönemleri olan doğum, sünnet, asker uğurlayış, evlilik ve ölüm geleneklerinin incelenmesi hedeflenmiştir.

Çatalca'yı da içine alan *İstanbul ve yakın çevresi* eski çağlardan beri, coğrafî konumu, tarihî eserleri ve kültürel değeri ile ön plana çıkmaktadır. Bu bölge, Doğu Avrupa'nın kültür, sanat, dil, edebiyat, tarih, inanç ve gelenekler açısından erime potasıdır. İstanbul'un tarihsel gelişim sürecini ve kimliğini oluşturan parçalardan biri olan Çatalca'nın kültür ve tabiat varlıkları onu İstanbul'un sembol yerleşkelerinden biri haline getirmiştir. İstanbul gibi eko-politik bir konumda bulunan Çatalca, şehrin ön savunma hattıdır. Ormanları sebebiyle şehrin hem akciğerleri hem de üretim ve ısınma için gerekli orman kaynağı olan ilçe, içme suyu ve gıda üretimi açısından önem teşkil eder. Zamanında saraylıların dünya işlerinden sıyrıldıkları bu yer hakkında Evliya Çelebi, *Seyahatname*'de "Eğer gördüğümüz kadarıyla bu cennet bahçesini övüp anlatsak bir ciltlik kitap olur. Ayrıca; suyu ve havasının tatlılığından mahbub ve mahbubesi sanki Züleyhâ ve (ikinci) Yusuf'dur" demektedir (Kahraman, Dağlı, 2006, 633).

Bugüne kadar, Çatalca'nın folkloru hakkında derlemeler ışığında akademik bir tez çalışması yapılmamıştır. Ancak basılı ve görsel-işitsel eserler mevcuttur. Öncelikle Mehmed Ali Kayacan tarafından 1925 yılında hazırlanan *Türkiye'nin Sıhhî-i İctimâî Coğrafyası: Çatalca Vilâyeti* adlı eser erişilebilen ilk kaynak olmuştur. Bu eserde Çatalca hakkında genel bilgilerin yanı sıra Osmanlı Türkçesi ile yazılmış ve o dönemi yansıtan bilgi, belge ve mektuplar yer almaktadır. Sonrasında, İsmet Arasan'ın 1986'da hazırladığı *Çatalca Belgeseli* tespit edilmektedir. Belgeselde halkın yaşantısından kesitler sunulmuştur. Ardından, Çatalca Belediyesi'nin 1988'de yayıma hazırlattığı *Çatalca Rehberi: Çatalca - Dün, Bugün,*

Yarın adlı eser erişilebilen kaynaklardan bir diğeridir. Bu eser Çatalca'nın tarihi, coğrafyası ve demografisi hakkında özet bilgiler içermektedir. Daha sonra, Çatalca Kaymakamlığı'nın 2005 yılında yayımladığı *Çatalca: 2005* adlı eser bulunmaktadır. Bu çalışma diğerlerine göre daha kapsamlıdır. Tarihe, tarihî eserlere ve kültüre daha fazla değinilmiştir. Buna ek olarak, İBB-KUDEB'in 2009 yılında yayımladığı *İstanbul Çatalca İlçesi Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri* adlı çalışma Çatalca'nın köylerindeki tarihî yapılar, evlerin yapı özellikleri ve tarihçeleri hakkında bilgi vermektedir.

Bahsi geçen tüm bu eserlerin dışında Oktay Güldüren'in 2010 tarihli *Bir Zamanlar Çatalca* ve 2014 tarihli *Çatalca: Samiotisa Samiotisa* isimli eserleri mevcuttur. Eserler geçmişe dönük bilgi vermektedir; lakin günümüze yönelik detaylar yer almamaktadır. Çatalca hakkında kaynak kişilerin de kullanıldığı eserler olması açısından ve kullanılan dil, anlatımının Çatalca'yı yansıtması bakımından önemlidir.

Bu tez çalışması on bir bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm olan Giriş'te araştırma alanının tespitiyle birlikte, derlemede ve çalışmanın bölümlerinin düzenlenmesinde uygulanan sistem açıklanmıştır.

İkinci bölümde Çatalca'nın coğrafî, tarihî, demografik ve ekonomik durumu sunulmuştur. Bu bölümde yerleşkenin tarih boyunca aldığı isimler anlatılmıştır. Daha sonra coğrafî özelliklere, tarihçesine, demografisine ve ekonomik durumuna değinilmiştir.

Üçüncü bölümde doğal ve tarihî varlıklar başlığı altında İnceğiz Mağarası başta olmak üzere Çatalca'nın çeşitli mağaraları, plajları, Maltepe Nekropolü ve Anastasius Surları da dâhil olmak üzere tarihî ve kültürel varlıklar anlatılmıştır. Mağaralar ve plajlar alfabetik olarak sıralanmıştır. Tarihî ve kültürel varlıklar ise kronolojik olarak yazılmıştır. Bölümün sonunda tarihî ve kültürel varlıkların kıyaslaması tablo şeklinde düzenlenmiştir. Varlıklar kronolojik olarak sıralanmakla birlikte isim, konum, inşa tarihi / dönemi, ilk kullanım şekli, en son kullanım şekli ve öne çıkan başlıca özellikleri açısından değerlendirilmiştir.

Dördüncü bölümde Kalfaköy, Elbasan ve Çanakça gibi Çatalca'nın belli başlı köylerinin adlandırmasının nelere dayandığı ve bu köyler hakkında tarihî ve sosyal bilgilere değinilmiştir. Köylerin isimleri alfabetik olarak sıralanmıştır.

Beşinci bölümde Çatalca'nın inançları genel olarak açıklandıktan sonra Alevilik ve Bektaşilik üzerine bir değerlendirme yapılmıştır. Ardından dinî-tasavvufî şahsiyetler ve türbeler hakkında bilgi verilmiştir. Buna ilaveten Çatalca'nın dikili taşlarından da bahsedilmiştir.

Altıncı bölümde hayatın geçiş dönemleri olan doğum, sünnet, asker uğurlama, evlilik ve ölüm âdetlerinin Çatalca'da nasıl gerçekleştiği incelenmiştir. Her bir dönem ayrı bir alt bölüm içerisinde ayrı olarak incelenmiştir. Öncelikle literatürdeki tanımı yapılmış, ardından Çatalca'da nasıl gerçekleştiğine değinildikten sonra sembolik açıdan irdelenmiştir. Her bir dönemin sonunda bir sembol tablosu sunulmuştur. Bu tablo içerisinde o dönemin âdetlerinde gözlemlenmiş olan semboller alfabetik olarak listelenmiştir, yanına motif özelliği taşıyıp taşımadığı belirtilmiştir ve anlamına ait anahtar kelimeler verilmiştir. Sonrasında ise tablodan çıkan sonuç açıklanmıştır. Motif özelliği tez çalışması genelinde, Çatalca içerisinde tekrar eden sembollerin kazandığı bir nitelik olarak belirtilmiştir. Bu semboller inanış, âdet ve kültür içerisindeki manevi kavramlardır.

Yedinci bölümde Çatalca'daki halk tedavilerine, mutfağına, müziğine, halk oyunlarına ve şenliklerine değinilmiştir. Buna ek olarak Osmanlı şenliklerinden ve ayaklı meyhanelerden bahsedilmiştir. İlaveten Çatalca Panayırı gibi yakın geçmişi ve günümüzü kapsayan şenlikler de anlatılmıştır.

Sekizinci bölümde halk edebiyatına yer verilmiştir. Öncelikle ağız, deyiş, atasözlerini ve bir bilmece örneği sunulmuştur. Ardından türkü, mani ve ağıt örnekleri verilmiştir. Sonrasında ise anlatılar açıklanmıştır. Bu kısım tarihî ve günümüz olmak üzere iki alt başlık altında irdelenmiştir. Balkan Savaşı'ndaki kan seli gibi hikâyeler Tarihî Anlatılar alt başlığında yer almaktadır. Kalfaköy'de davul çalınmaması gibi hikâyeler ise Günümüz Anlatıları alt başlığına yerleştirilmiştir. İçerik verildikten sonra sembolik açıdan da değerlendirme yapılmıştır. Anlatıların tarihlerinin belirlenme imkânı olmadığı için alfabetik olarak sıralanmaları tercih edilmiştir.

Dokuzuncu bölümde hayatın geçiş dönemi gelenek ve inanışlarında ayrıca tarihî ve günümüz anlatılarda var olan semboller belirlenmiştir. Semboller alfabetik olarak bir tablo halinde sunulmuştur. Rakamsal semboller başa yerleştirilmiştir. Ardından nesnel ve kavramsal semboller gelmektedir. Tablo içerisine ilgili

sembollerin dünya literatüründeki anlamları da eklenerek, kıyaslama yapma imkânı sağlanmıştır. Ardından hangi sembollerin tekrar etmek sureti ile Çatalca açısından motif olma özelliği taşıdığı tespit edilmiştir ve açıklanmıştır.

Onuncu bölümde elişi gibi el sanatları ve önemli şahsiyetler anlatılmıştır. Vasilaki Efendi gibi sanatçılar ve Çağlayan Ege gibi Çatalca üzerinde tesiri bulunan şahsiyetler konu edilmiştir. Sanatçılar doğum tarihlerine göre sıralanmışlardır.

On birinci bölüm olan Sonuç'ta ise bu araştırma vasıtasıyla ulaşılan temel bilgilerin hangi türde olduğu belirtilmiştir. Ardından çalışma kapsamında elde edilen ana bulgular isimlendirilmiş ve çalışmanın bölümlerine uygun sırayla açıklanmıştır.

Kaynakça bölümü yazılı, sözlü ve elektronik olmak üzere üç kısımdan oluşmaktadır. Yazılı kaynaklar kısmı; kitap, dergi ve ansiklopedi gibi basılı eserlerin künye bilgilerini içermektedir. Sözlü kaynaklar kısmı; İstanbul ve Çatalca ilçesi hakkında yapılan röportajlara katılan kişilerin isimlerini ve demografik bilgilerini tablo halinde sunmaktadır. Elektronik kaynaklar kısmı ise basılı halde ulaşılamayan makale gibi eserlerin dijital sürümlerinin ve elektronik ortamdan yararlanılmış olan ilgili yazıların erişim bilgilerini içermektedir.

Ekler kısmında önce Çatalca'ya ait çeşitli haritalar, röportajlarda sorulan sorular ve nüfus tabloları verilmiştir. Eklerin son kısmında temin edilen ve bizzat çekilen çeşitli fotoğraflara yer verilmiştir. Bu kısım doğal ve tarihi varlıklar, halk inanışları, Çatalcalı şahsiyetler, şenlikler, halk oyunu ve halk müziği, hayatın geçiş dönemleri, sanat, zanaat ve diğer fotoğraflar şeklinde kategorize edilmiştir.

Bu tez çalışmasında konunun belirlenmesi ve tezin hazırlanmasında yaptığı danışmanlıkla destek olan Prof. Dr. Aynur Koçak'a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca, Küçükçekmece Nüfus Müdürü Pembe Poyraz'a, Çatalca Nüfus Müdürü Cemil Kaya'ya, Çatalca Belediyesi Kültür Müdürü Ramazan Ilgın'a, Karacaahmet Sultan Dergâhı Başkanı Muharrem Ercan'a, Çatalca Cemevi Başkanı Nuran Bozdemir'e, halk oyunları öğretmeni ve araştırmacı Numan Toker'e, araştırmacı Emre Toker'e, Çatalca Mübadele Müzesi Müdürü Müge Toker'e, Çatalca Kültür ve Turizm Derneği'nin Kurucusu ve Çatalca Kent Konseyi eski Başkanı Ahmet Rasim Yücel'e, tarih öğretmeni ve araştırmacı Turhan Uçar'a, Elbasan köyü muhtarı Eyüp Özen'e, İnceğiz köyü eski muhtarı Şenol Yaman'a; ayrıca Çanakça köyü, Çatalca

Merkez, Dağyenice köyü, Elbasan köyü, İnceğiz köyü, Kalfaköy, Karacaköy, Nakkaşköy ve Subaşı köyü'nün tüm yetkililerine, çalışanlarına ve sakinlerine verdikleri bilgi, ayırdıkları zaman ve misafirperverlikleri için teşekkür ederim. Bunun yanı sıra, aileme tez süreci içerisinde gösterdikleri sabır ve destek için minnet duyarım.

Serdar Gürçay
İstanbul, 2015

İÇİNDEKİLER

ÖZ ..... **iii**
ABSTRACT ..... **iv**
ÖN SÖZ ..... **v**
TABLO LİSTESİ ..... **xv**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xvi**
KISALTMALAR ..... **xix**

1. GİRİŞ **1**
1.1. Araştırma Alanının Tespiti, Derlemede ve Çalışmanın Bölümlerinin Düzenlenmesinde Uygulanan Metotlar 1
1.1.1. Araştırma Alanının Tespiti 1
1.1.2. Derlemede Kullanılan Metotlar 1

2. COĞRAFÎ, TARİHÎ, DEMOGRAFİK VE EKONOMİK DURUM **3**
2.1. “Çatalca” Adı 3
2.2. Coğrafî Özellikler 4
2.3. Tarihî Durum 6
2.3.1. Osmanlı Dönemine Kadar Tarihî Durum 6
2.3.2. Osmanlı Döneminde Tarihî Durum 7
2.3.3. Mübadele ve Patriyotlar 9
2.4. Demografik Durum 14
2.5. Ekonomik Durum 16
2.5.1. Tarım 17
2.5.2. Hayvancılık 18
2.5.3. Torluk (Mangal Kömürü) 19
2.5.4. Su Kaynakları 20
2.5.5. Avcılık 20

3. DOĞAL VE TARİHÎ VARLIKLAR **21**
3.1. Doğal Varlıklar 21

3.1.1. Mağaralar 21
3.1.2. Plajlar 23
3.2.Tarihî ve Kültürel Varlıklar 23
3.2.1. Dağyenice Mabedi 23
3.2.2. Maltepe Nekropolü 24
3.2.3. Su Yolu / Kemeri 24
3.2.4. Kiliseler 25
3.2.5. Elbasan Köyü Ayazması 25
3.2.6. Anastasius Surları 26
3.2.7. Evcik Sahili Tepesindeki Yapı 27
3.2.8. Çatalca Jandarma Binası 28
3.2.9. Çatalca Mübadele Müzesi 28
3.2.10. Karacaköy Belediye Binası 29
3.2.11. Kalfaköy Tarihî Yapıları 29
3.2.12. Nakkaşköy Tarihî Yapıları 30
3.2.13. Ferhatpaşa Cami ve Çeşmesi 31
3.2.14. Alipaşa Cami 31
3.2.15. Topuklu Çeşmesi 31
3.2.16. Çatalca Hamamı 32
3.2.17. Diğer Osmanlı Yapıları 32
3.2.18. Subaşı Köyü Tarihî Yapıları 33
3.2.19. Çakmak Savunma Hattı 34
3.2.20. Alaiye Şehitliği 34
3.3. Tarihî ve Kültürel Varlıkların Kıyaslaması 35

4. KÖYLER 39
4.1. Baklalı 39
4.2. Binkılıç 40
4.3. Çanakça 40
4.4. Dağyenice 40
4.5. Elbasan 40
4.6. İhsaniye 42
4.7. İnceğiz 42
4.8. Kalfaköy 44
4.9. Karacaköy 44
4.10. Kestanelik 45

4.11. Nakkaş ... 45
4.12. Subaşı Köyü ... 45

5. İNANÇ YAPISI ... 47
5.1. İnançlara Genel Bakış ... 47
5.2. Alevilik ve Bektaşilik ... 48
5.3. Dinî–Tasavvufî Şahsiyetler ve Türbeler ... 50
5.3.1. Çanakçı Baba Türbesi ... 50
5.3.2. Kurt Baba’nın Mezarı ... 51
5.3.3. Eskici Baba Türbesi ... 51
5.3.4. Şeyh Sinan Efendi Türbesi ... 52
5.4. Dikili Taşlar ... 52

6. HAYATIN GEÇİŞ DÖNEMLERİ ... 56
6.1. Doğum ... 57
6.1.1. Doğum Öncesi ... 57
6.1.2. Doğum Esnası ... 59
6.1.3. Doğum Sonrası ... 59
6.2. Sünnet ... 64
6.3. Asker Uğurlamaları ... 68
6.4. Düğün ve Evlilik ... 70
6.5. Ölüm ... 78

7. HALK KÜLTÜRÜ UNSURLARI ... 84
7.1. Halk Tedavileri ... 84
7.1.1. Yılancık Taşı ... 84
7.1.2. Subaşı Köyü’nün Suyu ... 85
7.1.3. Karamandere Suyu ... 85
7.1.4. Kudret Narı ... 85
7.2. Halk Mutfağı ... 85
7.3. Halk Müziği ve Halk Oyunları ... 86
7.4. Geleneksel Şenlikler ... 89
7.4.1. Osmanlı Şenlikleri ... 89
7.4.2. Meyhaneler ve Ayaklı Meyhaneler ... 91
7.4.3. Yakın Geçmiş ve Günümüzde Çatalca Şenlikleri ... 92

8. HALK EDEBİYATI 103
8.1. Halk Şiiri 104
8.1.1. Türkü 104
8.1.2. Maniler 104
8.1.3. Ağıt 106
8.2. Anlatılar 107
8.2.1. Tarihî Anlatılar 107
8.2.2. Günümüz Halk Anlatıları 117

9. YEREL KÜLTÜRDE SEMBOLLER VE MOTİFLER 122
9.1 Semboller 122
9.2 Motifler 158

10. SANAT VE ÖNEMLİ ŞAHSİYETLER 162
10.1. El Sanatları 162
10.2. Önemli Şahsiyetler 163
10.2.1. Vasilaki Efendi 163
10.2.2. Aleko Bacanos 164
10.2.3. Yorgo Bacanos 164
10.2.4. Arif Nihat Asya 165
10.2.5. Aziz Nesin 165
10.2.6. Ataol Behramoğlu 166
10.2.7. Diğer Önemli Şahsiyetler 167

11. SONUÇ 168

KAYNAKÇA 171
1. Yazılı Kaynaklar 171
2. Sözlü Kaynaklar 175
3. Elektronik Kaynaklar 176

EKLER 183
Ek 1. Çatalca Haritaları 183
Ek 2. Röportajlarda Sorulan Sorular 186
Ek 3. Çatalca Nüfus Tabloları 188

3.1. Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Çatalca Nüfusu 188
3.2. Genel Nüfus Çizelgesi (1965–2014).. 189
3.3. Kadın / Erkek Nüfus Dağılımı (2007–2014) 189
3.4. Adrese Dayalı Nüfus Çizelgesi (2014) 190
Ek 4. Fotoğraflar... 192
4.1. Doğal ve Tarihî Varlıkların Fotoğrafları 192
4.2. Halk İnanışları... 203
4.3. Çatalcalı Şahsiyetlerin Fotoğrafları 207
4.4. Çatalca Şenlikleri'nin Fotoğrafları 210
4.5. Halk Oyunu ve Halk Müziği Fotoğrafları... 213
4.6. Hayatın Geçiş Dönemlerine Ait Fotoğraflar... 214
4.7. Sanat ve Zanaat Fotoğrafları.. 220
4.8. Diğer Fotoğraflar 223

ÖZ GEÇMİŞ... 225

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1: Arazilerin Kullanım Alanlarına Göre Dağılımı 17
Tablo 2: Önemli Hayvansal Üretim Miktarları 19
Tablo 3: Tarihî ve Kültürel Varlıkların Kıyaslaması 35
Tablo 4: Doğum Gelenekleri Açısından Semboller 63
Tablo 5: Sünnet Gelenekleri Açısından Semboller 67
Tablo 6: Asker Uğurlama Gelenekleri Açısından Semboller.................................. 70
Tablo 7: Düğün ve Evlilik Gelenekleri Açısından Semboller.................................. 78
Tablo 8: Ölüm Gelenekleri Açısından Semboller 83
Tablo 9: Balkan Savaşı'ndaki Kan Seli Anlatısındaki Semboller.......................... 108
Tablo 10: Haniçe'nin Gözyaşları Anlatısındaki Semboller 109
Tablo 11: Kız Taşı Anlatısındaki Semboller.. 110
Tablo 12: Subaşı Köyüne Ait 1. Anlatıdaki Semboller... 111
Tablo 13: Subaşı Köyüne Ait 2. Anlatıdaki Semboller... 112
Tablo 14: Subaşı Köyüne Ait 3. Anlatıdaki Semboller... 112
Tablo 15: Subaşı Köyüne Ait 5. Anlatıdaki Semboller... 113
Tablo 16: Şahmeran Anlatısındaki Semboller 115
Tablo 17: Taşlı Geçit Şehitleri Anlatısındaki Semboller 116
Tablo 18: Babu İsimli Hayalet Anlatısındaki Semboller 118
Tablo 19: Dağyenice'deki Yatır ve Hastalıklar Anlatısındaki Semboller 119
Tablo 20: Kalfaköy'de Davul Çalınmaması Anlatısındaki Semboller 119
Tablo 21: Karababa Mağarası Anlatısındaki Semboller 120
Tablo 22: Kemal Sunal'ın Yer Aldığı Anlatıdaki Semboller................................ 121
Tablo 23: Yerel Semboller 123
Tablo 24: Kaynak Kişiler 175
Tablo 25: Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Çatalca Nüfusu 188
Tablo 26: Genel Nüfus Çizelgesi (1965 – 2014) 189
Tablo 27: Kadın / Erkek Nüfus Dağılımı (2007–2014) 189
Tablo 28: Adrese Dayalı Nüfus Çizelgesi (2014) 190

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1: Çatalca'nın Haritası ... 183
Şekil 2: Çatalca'nın Fizikî Haritası ... 184
Şekil 3: Çatalca'nın Genel Haritası ... 185
Şekil 4: Elbasan Mağaraları ... 192
Şekil 5: İki Göz Mağarası ... 192
Şekil 6: İnceğiz Mağaraları ... 193
Şekil 7: İnceğiz Mağaralarının Tavanındaki Haç Kabartması ... 193
Şekil 8: İnceğiz Mağaralarındaki Demir Haç Simgesi ... 194
Şekil 9: Cross pattée (Demir Haç) Simgesi ... 194
Şekil 10: Karababa Mağarası ... 195
Şekil 11: Evcik Plajı ... 195
Şekil 12: İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki Maltepe Nekropolü Kalıntıları ... 196
Şekil 13: Su Kemeri ... 196
Şekil 14: Anastasius Surları ... 196
Şekil 15: Evcik Sahili Tepesindeki Yapı ... 197
Şekil 16: Çatalca Mübadele Müzesi Binası ... 197
Şekil 17: Karacaköy Belediye Binası ... 198
Şekil 18: Kalfaköy Cami ... 198
Şekil 19: Kalfaköy'deki Osmanlı Hamamı ... 199
Şekil 20: Nakkaşköy'deki Gözlemevi ... 199
Şekil 21: Ferhat Paşa Cami ... 200
Şekil 22: Tarihî Topuklu Çeşmesi ... 200
Şekil 23: Çatalca Hamamı ... 201
Şekil 24: Çatalca Hamamı ... 201
Şekil 25: Alaiye Şehitliği ... 202
Şekil 26: Balkan Anıtı ... 202
Şekil 27: Çanakçı Baba Türbe Binası ... 203
Şekil 28: Çanakçı Baba Türbesi ... 203

Şekil 29: Eskici Baba Türbesi 204
Şekil 30: Eskici Baba Türbesindeki Halk İnanışı Doneleri 204
Şekil 31: Kalfaköy Şeyh Sinan Efendi Türbesi 205
Şekil 32: Kız Taşı Olduğu İddia Edilen Kaya 205
Şekil 33: Çatalca'nın Girişindeki Dikili Taş 206
Şekil 34: Vasilaki Efendi 207
Şekil 35: Aleko Bacanos 207
Şekil 36: Yorgo Bacanos 208
Şekil 37: Arif Nihat Asya 208
Şekil 38: Arif Nihat Asya Anıtı 209
Şekil 39: Aziz Nesin 209
Şekil 40: Ataol Behramoğlu 210
Şekil 41: Ayaklı Meyhane Olarak İsimlendirilen Sokak Sakileri 210
Şekil 42: Geleneksel Çatalca Panayırı 211
Şekil 43: Geleneksel Çatalca Panayırı 211
Şekil 44: Geleneksel Elma ve Süt Festivali 212
Şekil 45: Türkü Söyleyip Def Çalan Bir Kabakça Köyü Sakini 213
Şekil 46: Kalfaköy'deki Kasap Havası Gösterisi 213
Şekil 47: Bebekli Bir Çatalca Ailesi 214
Şekil 48: Bebekli Bir Mübadil Ailesi 214
Şekil 49: Sünnet Kınası 215
Şekil 50: Sünnet Dansı 215
Şekil 51: Askere Uğurlanan Gençler 216
Şekil 52: Askere Uğurlanan Gençlerle Röportaj 216
Şekil 53: Damat Tıraşı 217
Şekil 54: Damat Tıraşı ve Dans 217
Şekil 55: Gelin Kınası 218
Şekil 56: Gelinin Babaevinden Ayrılışı 218
Şekil 57: Evlenen Çift ve Yakınları 219
Şekil 58: Çatalca Karacaköy'de Tarihî Bir Mezar 219
Şekil 59: Çatalca Karacaköy'de Tarihî Mezarlık 220
Şekil 60: Kültür ve Turizm Evindeki Elişleri 220
Şekil 61: Mübadele Müzesindeki Elişleri 221
Şekil 62: Kültür ve Turizm Evinde Sergilenen Eski İş Aletleri 221

Şekil 63: Torluk Kömürü İmalatı 222
Şekil 64: Torluk Kömürü İmalatı 222
Şekil 65: Erguvan Ağacı 223
Şekil 66: Erguvan Rengindeki Kamu Malları 223
Şekil 67: Şahmeran 224

KISALTMALAR

age.	: Adı geçen eser
BEDAŞ	: Boğaziçi Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
bs.	: Baskı
c.	: Cilt
İBB-KUDEB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Koruma, Uygulama ve Denetim Müdürlüğü
KK	: Kaynak kişi
s.	: Sayı
S.K.	: Sayılı Kanun
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

1. GİRİŞ

1.1. Araştırma Alanının Tespiti, Derlemede ve Çalışmanın Bölümlerinin Düzenlenmesinde Uygulanan Metotlar

1.1.1. Araştırma Alanının Tespiti

Türkiye, Asya ile Avrupa kültürlerinin bir arada bulunduğu bir coğrafyadır. Bu özelliği, Çatalca ilçesi de kendi bünyesinde taşımaktadır. Günümüz Çatalca halkının büyük kısmı Balkan Savaşları ve Lozan Nüfus Mübadelesi ile Türkiye'ye göç eden Türk ve Müslümanlardan oluşmaktadır. Bu durum Çatalca'nın kültürünün zenginleşmesini sağlamıştır. Örneğin, Balkan yemekleri ve dansları yerel kültürle kaynaşmıştır. Anadolu Aleviliği ise Trakya Bektaşiliğine dönüşmüştür.

Çatalca, İnceğiz Mağaraları gibi insan yapımı antik çağ yerleşkeleri ve Şahmeran gibi yerel mitlere sahiptir. Ayrıca, erguvan ağacı ilçe tarihi boyunca festivallere isim olmuştur, rengi ise günümüzde kamu malları üzerinde görülebilmektedir. Tüm bunlar ve benzeri özellikler Çatalca'yı doğu ile batının birleşme noktalarından biri haline getirmiştir.

1.1.2. Derlemede Kullanılan Metotlar

Bu tez çalışması sürecinde ansiklopediler, ilgili kitaplar, makaleler ve sayısal ortamdaki kaynaklar araştırılmıştır. Yazılı kaynaklardan yapılan aktarımlarda asıl metne bağlı kalınmıştır. Ayrıca, Çatalca'daki resmî makamlardan, müze ve dernek yetkililerinden ilgili konularda derleme yoluyla bilgi toplanmıştır. Bu bağlamda, Çatalca'nın merkezindeki ve çeşitli köylerindeki yerel halkla bahsi geçen konu başlıkları, kültür, inanç, şenlikler ve yerel anlatılar hakkında görüntü ve ses kayıtlı röportaj yapılmıştır (bkz. Ek 2). Bu kimselerden bazıları Yunanistan mübadili Patriyotlar, Bulgar mübadili Muhacirler ve Anadolu'dan gelmiş olan Gacallardır. Röportajlarda sorulan sorular önceden hazırlandığı için yönlendirilmiş mülakat

yöntemi izlenmiştir. Derleyici kaynak kişi ile yüz yüze iletişim halinde bulunduğundan derleyici aktif katılımcı konumundadır. Kaynak kişinin aktardığı halkbilim konuları doğal ortamda kayıt altına alınmıştır.

Aynı zamanda, Çatalca'nın tarihî yapıları araştırılmış ve bu yapılardan ilgili konularda bilgi derlenmiştir. Farklı kaynaklardan aynı konu ile ilgili bilgiler gerektiğinde kronolojik sırada toplanmış ve bir bütün haline getirilmiştir. Aynı konu üzerinde anlatım farklılığı olduğunda ise, kıyaslama şeklinde yazılmıştır.

İnceleme süresince Çatalca'nın tarihçesi ve tarihî eserleri hakkında bilgi, yetkililer ve araştırmacılardan öğrenilmiştir. Bunun dışında Çatalca'nın girişindeki dikili taş gibi çeşitli tarihî eserlerin konumunun bulunmasında yerel halkın verdiği bilgilerden yararlanılmıştır.

Derleme sırasında birtakım zorluklarla karşılaşılmıştır. Merkez ve köyler arası ulaşım, hava muhalefeti, bazı kaynak kişilerin çekingenliği, nadir de olsa röportaj için ücret talep edilmiş olması, bazı kaynak kişilerin görüntülü veya sesli kayıt alınmasına rıza göstermemesi üzerine yazıyla not alınması bunlardan başlıcalarıdır.

2. COĞRAFÎ, TARİHÎ, DEMOGRAFİK VE EKONOMİK DURUM

2.1. "Çatalca" Adı

Çatalca, antik çağlarda Trakya'ya adını veren Trak halkının toprakları içerisinde bulunmaktadır. Daha sonra buraya, *Ergiske* (ργίσκη) adında bir Yunan kolonisi kurulur. Ardından Bizans döneminde *Metrai* veya *Metris* olarak adlandırılır.

Ergiske isminin Yunan mitolojisinde Deniz Tanrısı Poseidon'un oğlu *Ergiscus* ile bağlantısı olduğu, *Metris* adının ise Büyük İskender'in generallerinden *Ayametris* ile ilişkili olduğu ileri sürülür. (Öztürk, 2011, 171–172). Bu generalin ismine ithafen yer *Metris, Metraj, Metron* ve *Metrai* isimlerini alır (İBB-KUDEB, 2009, 18).

Osmanlı'nın bölgeyi fethi öncesinde ise Rumlarca *Hanica* olarak da isimlendirilir. Evliya Çelebi'ye göre, bu isim yukarıda belirtilen *Hanica*'dır. Rumca bir kelime olup Büyük İskender zamanında İstanbul'u onaran Kral Yağfur'un kızı Hanica'nın yaylağı olması nedeniyle babası burada büyük bir kale yaptırarak Rumca *Hanica* adını verir. Burası, dayanıklı ve sağlam bir kaleydi. (Kahraman, Dağlı, 2006, 630). Ayrıca Evliya Çelebi, *Seyahatname*'de "Bu şehrin mamur yapıları Çatal Dağı'nın eteğine kurulduğundan Çatalca derler" şeklinde anlatmıştır (Kahraman, Dağlı, 2006, 631).

Sözlü bir kaynak kişinin aktarımına göre, Osmanlı döneminde Çatalca'nın adı *Çatalburgaz* ismi olarak geçmekteyken fetih sırasında gösterdiği çetinlikten dolayı *Çetince* olarak adlandırılır, zamanla ismi *Çatalca*'ya dönüşür. Çatalca'nın haritadaki konumunun çatala benzemesinden dolayı böyle isimlendirildiği de rivayettendir (KK13). Bir başka kaynak kişiye göre Çatalca'nın ismi çatala benzeyen bir dağdan gelmektedir (KK19).

2.2. Coğrafî Özellikler

2014 yılı itibarıyla Çatalca, yüzölçümü bakımından İstanbul’un en büyük ilçesidir. İstanbul'un batı sınırındadır. Koordinat olarak: 41°9′ Kuzey ve 28°27′ Doğu’da bulunmaktadır (bkz. Ek 1). İlçenin yüzölçümü 1.291 km^2'dir. Bu yüzölçümün büyük bir çoğunluğu ormanlarla kaplıdır. Sahil uzunluğu 135 km’dir. İl merkezine uzaklığı ise 55 km'dir. Güneyde Büyükçekmece'ye, batıda ise Silivri'ye ve Tekirdağ iline komşudur. Doğudaki komşuları, Avcılar, Küçükçekmece ilçeleri ile Gaziosmanpaşa'dır.

İlçe, güney batısında 330 metreye kadar yükselen ve Yıldız Dağları’nın devamı olan tepelerin ova ile birleştiği alanda kurulmuştur. Karatepe’den başlayarak doğuya doğru Karacaköy’ün üst tarafındaki Örencik ve Hisarbeyli Tepelerini de içine aldıktan sonra Terkos Gölü’nde sona eren ve tarihî önemi de olan Istranca Dağları, Kuşkaya Dağı, Kurfallı köyünden başlayarak İnceğiz ile Çatalca’nın üst tarafında kuzeydoğudan güneybatıya doğru Çatalca Dağı bulunmaktadır. Bu dağda Balkan Savaşı’ndaki başarılarla tarihî bir önem kazanan Çıplaktepe ve Muratbey Tepesi bulunmaktadır. Ali Tepesi, Dikbayır Tepesi, Yanıktepe, Istavroz Tepesi, Hisar Tepesi de Çatalca’nın belli başlı diğer tepeleridir.

Çatalca’da büyük akarsular yoktur. Istranca Irmağı ve Karasu Irmağı orta seviyedeki akarsulardan bazılarıdır. Deliklikaya, Kırkayak Mağaralarına kadar uzanan Tekke Deresi, Yaylacık Deresi, Çanakça’da bulunan Kombara Deresi, Ormanlı, Örencik, Hisarbeyli, Celepköy’de bulunan Terkos Gölü, Çatalca’nın belli başlı dereleridir. Özellikle Karadeniz sahilinde, kumluk kesimde kireç ve kireçtaşı yapısında olan bölgeler bulunmaktadır. Ayrıca, Karacaköy yakınlarında deniz kıyısına yakın bir yerde taş kömürü çıkarılmaktadır. Kabakça ve Yalıköy’de cam ve şişe imaline özgü kum madenleri bulunmaktadır.

Evliya Çelebi, *Seyahatname*’de 17. yüzyıl Çatalca’sının coğrafî özellikleri hakkında şu bilgileri vermektedir:

> “Kayalı, dereli tepeli, iki çatal yüksek dağın doğu eteğinde, güneyden kuzeye uzunlamasına bir kasabadır; 2000 adım uzunluğunda bağlı bahçeli ve âbıhayatlı İrem bağı gibi benzersiz bir kasabadır. Şehrin güney tarafı Kovuk Dere denilen yere kadar bayındır, ancak her evde bağ

ve bahçe olduğundan evleri seyrektir, tehlikeli dağlık taşlık yerdir" (Kahraman, Dağlı, 2006, 632).

Balkan Savaşı gibi olaylar bitki yetiştiriciliğini büyük ölçüde sarsar. Papatya, ıhlamur, yüksükotu, okaliptüs Çatalca'da yeşeren başlıca bitkilerdir. Dut, ceviz, elma, armut, erik ve muşmula ise yetiştirilen meyvelerdir. Ayrıca, nohut, mercimek, domates, patlıcan, bamya, soğan, sarımsak, lahana, pırasa, turp, enginar, kereviz ve kabak yetiştirilen başlıca sebzelerdir (Kayacan, 1925, 1-8).

İlçenin Karadeniz kıyısının kuzey kesiminde Yıldız Dağları'nın devamı olan ormanlarla kaplı yükseltiler yer alır. Bunların güneyinde verimli ovalar başlar. İstanbul'un içme suyu ilçe sınırları içerisindeki Durusu Gölü ve Büyükçekmece baraj gölünden sağlanır. Çatalca'da su kaynakları ise oldukça zengindir ve bu sebeple burada ağır sanayi devlet tarafından sınırlandırılır. Diğer yandan, merkezde Akdeniz iklimi mevcuttur; kışlar soğuk, yazlar sıcak, yaz akşamları serindir (KK13).

Kültür ve Turizm Derneği'nin kurucusu ve Çatalca Kent Konseyi eski Başkanı Ahmet Rasim Yücel'in aktarımına göre; 1924 ile 1926 yılları arasında, Silivri kazası sınırın içindeyken, Çatalca'nın yüz ölçümü 1.500 km^2 idi. Günümüzde ise Çatalca, İstanbul'un yüzölçümü olarak en büyük ilçesidir. Çatalca'nın geniş toprakları ve büyük ormanları tarıma ve ormancılığa olanak sağlar. Topraklarının yaklaşık yarısı tarım arazisidir; fakat son yıllarda tarım arazileri inşaat şirketlerine satılarak villaya dönüştürülmekte ve ilçe dışından şahıslara satılmaktadır. Bu da Çatalca'nın tarım bölgesi vasfının azalmasına neden olmaktadır.

Sözlü kaynakların verdiği bilgiye göre, Çatalca denilince akla gelen niteliklerin başında erguvan ağaçlarının varlığı (bkz. Ek 4.8 Şekil 65) ve içme suyu kaynaklarının bolluğudur. Erguvanların en çok yetiştiği yerlerden biri Çatalca'dır. İçme suyu ise devlet tarafından çıkartılmakta ve kamu yararına kullanılmaktadır (KK13).

Başka bir kaynak kişinin anlatımına göre, erguvan ağaçlarının sayısı tarihsel geçmişe nazaran azdır ve gün geçtikçe de azalmaktadır. Erguvan, İstanbul'un ve Çatalca'nın sembolü olduğu için mutlaka korunmalı ve daha fazla dikilmelidir. Bu, ilçenin görselliğine ve turizmine büyük katkı sağlayacaktır. Çatalca Kültür ve Turizm

Derneği tarafından 2013 yılında Orman Bakanlığı'ndan erguvan fidanı talep edilmiş; fakat olumlu yanıt gelmemiş, onun yerine 3200 adet çam fidanı gönderilmiştir. Bir diğer kültür ve turizm açısından sıkıntı ise Çatalca'nın Erguvan Şenlikleri'nin erguvanların çiçek açtığı ilkbaharda yapılmak yerine, temmuz ayında yapılarak sembolik uyuşmazlık oluşmasıdır (KK3).

2.3. Tarihî Durum

2.3.1. Osmanlı Dönemine Kadar Tarihî Durum

Çatalca ve dolayının MÖ 8000'lerden kalma bir yerleşim yeri olduğu düşüncesi mevcuttur. Bu fikre İnceğiz köyü ve çevresindeki arkeolojik çalışmalar neticesinde ulaşılmıştır (KK18). Eski çağlarda Çatalca'nın ilk köyünün de yine bu civarda kurulduğu rivayet edilmektedir. Sözlü kaynaklardan derlenen bilgilere göre; Çatalca'nın tarihi milattan önce Traklar dönemine kadar uzanmaktadır. İnceğiz Mağaraları, Gökçeali Mağaraları ve Pınarca Mağaraları hakkında yapılan arkeolojik kazı çalışmalarında ve araştırmalarda Çatalca'daki yerleşimler oldukça eskilere dayanır. Bu mağaraların Roma ya da Bizans öncesi Traklar dönemine ait olduğu şeklinde bazı görüşler vardır. Edirne'de ve Bulgaristan'da Trakların kullandığı *dolmen* ve *menhir* tarzı yapı şekillerinin benzerleri bu mağaralarda da mevcut olduğu için bu sonuca ulaşılır. Dik olan yapı şekillerine *menhir*, diğerlerine *dolmen* denilir. Dolayısıyla Trakların bunları kullanmış olduğu fikri üretilir. Ancak bunların arkeolojik ya da sanat tarihçileri tarafından tarihlemeleri yapılmamıştır (KK19).

Bir diğer sözlü kaynağın ifadesine göre, Çatalca'nın ilk kuruluş alanı olduğu düşünülen yerlerden biri olan İnceğiz Mağaralarından sonra, ilk yerleşkelerden bazıları Doktorçeşme ve ardından da Kaleiçi Mahallesi'nin bulunduğu mevkidir. Bu mahalle Çatalca'nın en büyük mahallelerinden biridir ve buraya Türkiye'nin diğer illerinden göç eden vatandaşlar da olmuştur (KK3).

Çatalca eski çağlarda birkaç kez yıkılmış ve yeniden inşa edilmiştir. İlk önce Tatar ırkına mensup olan kafilelerin erken Roma döneminde Balkanlara akınları sırasında yakılıp yıkılmıştır. Ardından Havuzlar mevkisinde akıncılar tarafından baştan inşa edilmiştir. Daha sonraları, MÖ 4. yüzyılda Makedonya Devleti'nin

egemenliğine girmiştir. Makedonya lideri Büyük İskender MÖ 331 yılında Asya Seferi sırasında Çatalca'da büyük hasara yol açmıştır. Büyük İskender'in tahribatı sonucunda yöre tekrar yangın vakası geçirmiş olup, bir süre sonra tekrar inşa edilmiştir.

Bizans İmparatorluğu dönemine baktığımızda Çatalca'nın İstanbul'un kapısı mahiyetinde olduğu görülür (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 10). MS 507–511 yılları arasında, Avrupa Hunlarına karşı Çatalca'nın Karadeniz kıyısındaki Evcik İskelesi'nden başlayarak, Silivri ilçesinin batısındaki Karıncaburnu'na kadar uzanan surlar inşa edilmiştir. Bu surlar Çin Seddi'nin ardından dünyanın ikinci uzun surlarıdır. Günümüzde ise surların sadece bir kısmı ayaktadır. Çatalca Bizans zamanında da hem av yeri, hem de İstanbul'un yakacak odunlarının toplandığı alandı. Ayrıca, İstanbul'un su ihtiyacı da halen Gümüşpınar köyü yakınlarında bulunan su kemerlerinden karşılanmaktadır. Bir sözlü kaynağın verdiği bilgiye göre Silivri'den İstanbul–Taksim'e kadar uzanan su kemerleri inşa edilmiştir, günümüzde de İstanbul'un su ihtiyacının çoğu Çatalca'dan temin edilmektedir (KK3).

"Osmanlı Devleti Çatalca'yı fethetmeden önce Bulgarlar ve Sırpların Çatalca'yı talan ettiklerini bilmekteyiz. Evliya Çelebi, *Seyahatname*'nin giriş bölümünde "İstanbul'a yürüyen Sırp ve Bulgarlar burayı harab etmişlerdir. Hala kalıntıları şehrin batı tarafındaki yalçın kayalıklarda görünmektedir" der (Kahraman, Dağlı, 2006, 631). Peçenek Türkleri de Çatalca üzerinden İstanbul'a saldırmıştır.

2.3.2. Osmanlı Döneminde Tarihî Durum

Çatalca'nın Evliya Çelebi, *Seyahatnamesi*'nde Yıldırım Bayezid zamanında 1371'de fethedildiği söylenmişse de, bazı kaynaklarda özellikle İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın *Osmanlı Tarihi* adlı eserinde I. Murat tarafından fethedildiği belirtilmektedir. I. Murat zamanında fethedildiğini ispatlayan olay ise, Lala Şahin Paşa'nın Bulgarlar ve Sırplar ile Samakov'da savaşırken Çatalca ve havalisinde bazı kaleleri zapt eden Sultan Murat'ın Makedonya Sırpları üzerine kuvvet sevk etmesidir (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 14). Ancak Osmanlı döneminde Çatalca'yı Hicri 857'de (1453) son fethedenin Fatih Sultan Mehmet olduğu bilinmektedir. İstanbul'un fethinden 50 gün önce ele geçirdiği sanılmaktadır. Evliya Çelebi, *Seyahatname*'de

“Fatih Gazi bu Çatalca şehrinde nice bin yük ağırlığı Mihaloğlu Ali Bey ile bırakıp ‘bu şehri Allah’a emanet ettim’ diye dua edip kendileri İstanbul’u kuşattılar. Onların hayr duaları ile bu Çatalca şehri şenlenmektedir” şeklinde söz etmektedir (Kahraman, Dağlı, 2006, 631). Buradan hareketle Çatalca’nın tarih boyunca geçiş noktası olduğu ve şehrin pek çok kez istilâlara uğradığı görülmektedir, doğu ve batının buluşma noktası olması Çatalca’yı savunma hattı olarak stratejik öneme sahip kılmıştır. Bu sebeple Fatih döneminde Anastasius Surlarını yıkmadan İstanbul’a geçilememiştir. Zira Balkan Savaşı’nda Çatalca’nın düşmesi, İstanbul’un işgaline açılan bir kapı olabilirdi.

Çatalca, Osmanlı İmparatorluğu döneminde padişahların ve sadrazamların uğrak yeriydi. Mimar Sinan tarafından yapılan Ferhat Paşa Camisi tarihî eserlerden biridir. Bunun yanında surlar, çeşmeler ve çınar ağaçları tarihî statüsü olan diğer yapı ve nesnelerdir. IV. Mehmet (Avcı) saltanat döneminde (1648–1687) avlanmak üzere sık sık Çatalca’ya gelirdi. Evliya Çelebi’ye göre burada bir Hünkâr Sarayı ve bahçesi bulunmaktaydı (Kahraman, Dağlı, 2006, 632). IV. Mehmet’in burada av münasebeti ile uzun süreler kalması Çatalca’yı bir anlamda devletin ikinci merkezî konumuna getirmiştir. Kalfaköy’de padişahların bugüne ulaşamamış bir av köşkü olduğu da rivayettendir.

Çatalca’nın 17. yüzyıl idarî yapılanması hakkında Evliya Çelebi, *Seyahatname*’de; “Hâkim-i örf’ü (güvenlik âmiri) Çatalca (padişah) Bahçesi’nin ustasıdır (Bu bahçedeki Bostancı Ocağı’nın usta unvanını taşıyan subayıdır); 300 bağcı aznavur (heybetli, yiğit) bostancılar ile zabtu rabt eder iyi hükümettir. Ayrıca subaşısı, kethüda yerisi, yeniçeri serdarı ve muhtesibi ve ayak nâibi vardır. Ama İstanbul yakın olduğundan müftüsü ve nakibi yoktur” denilmektedir (Kahraman, Dağlı, 2006, 631).

93 Harbi de 18. yüzyıl sonlarında Çatalca’yı etkileyen önemli bir olaydır. 1783’te Kırım’ın kaybı üzerine Kırım Tatarları’nın bir kısmı Çatalca’nın İzzettin köyüne yerleşmişlerdir. 31 Ocak 1878 mütarekesine göre Rus askerinin Çatalca’ya gelmesi ve istihkâmların birinci hattını işgal etmesi, ikinci hattın Osmanlı’da kalması kabul edilmiştir. Bu da Rusların İstanbul’a dayanması demektir. 93 Harbi sonlarında Rus ordusunun Yeşilköy’e kadar gelmesi üzerine Çatalca büyük sıkıntılar çekmiş ve

Rumeli’den de (Osmanlı tarihinin en büyük göç dalgası 1.500.000 kişi) Çatalca ve İstanbul’a göç etmiştir.

1852 yılında Kaza-yı Erbaa’ya (Edirne Eyaleti) bağlı bir ilçe olan Çatalca 1865 yılında Tanzimat sonrası yapılan vilayet düzenlemelerinde Meclis-i İdare-i Liva-yı Zabtiyye'ye bağlanmıştır. İlçe 1888 yılında Çatalca sancağına bağlı Müslüman sancağı iken; 1924 yılında Mustafa Kemal Atatürk'ün emriyle vilayet merkezi yapılmıştır. 26 Haziran 1926 tarihli kanunla İstanbul’a bağlı bir ilçe haline getirilmiştir (Sezen, 2006, 122).

Çatalca’da Sultan Abdülhamid’e ait 13 çiftlik bulunduğu bilinmektedir (İBB-KUDEB, 2009, 18). 1912-1913 Balkan Savaşı’nda Çatalca, Bulgarlar’a karşı yapılan savunma ile büyük önem kazanır. 1924 mübadelesi sonucunda ise Çatalca ve çevresindeki Rum nüfus Yunanistan’a gönderilir. Nasheliç, Drama, Serez, Langaza’dan gelen Müslüman Türk göçmenler bölgeye yerleştirilir. 1935 yılından sonra, Balkanlar’da özellikle Bulgaristan’dan ve Romanya’dan göç edenler için yeni köyler kurulur. Son idarî yapılanma neticesinde Çatalca günümüzde 39 mahalleden ibarettir.

Bir kaynak kişiden öğrenilen bilgilere göre, bireysel olarak gerçekleştirdiği tarih araştırmaları mevcuttur ve Çatalca yöresinin tarihinin korunmasına yarar sağlamaktadır (KK19). Arkeolojik ve sanatsal tarihlendirme çalışmaları bu bölgede yeterli aşamada değildir; fakat kaynak kişi gibi sakinlerin bireysel çalışmaları katkı sağlamaktadır.

2.3.3. Mübadele ve Patriyotlar

Bir kaynağa göre, 1912–1922 yılları arasında Anadolu ve Balkanlarda var olan savaşlar yüzünden karmaşa yaşanır. Toplumlar ise bu kaotik ortamdan ötürü sıkıntılar yaşamaya başlar. Bu sebeple birçok Müslüman Türk, Anadolu'ya göç ettiği sırada pek çok Hristiyan Rum da Yunanistan'a göç eder. Bu esnada Yunanistan'ın nüfusu dörtte bir oranında artar. Nüfus artışı ülkede rahatsızlık yaratınca 1924 yılında Lozan Barış Konferansı'nda mesele karara bağlanır. İstanbul'daki Ortodoks Rumlar ve Batı Trakya'daki Müslüman Türkler dışında kalan Rumlar ve Türkler yer

değiştirecektir. İmzalanan protokol sonucu 2.000.000'a yakın insan yer değiştirir (KK8).

Lozan Antlaşması'nın tarihî tanıklarından biri olan Hayriye Toker'in oğlu Numan Toker mübadele sürecinde çekilen sıkıntıları açık yüreklilikle paylaşmıştır. Uzun yıllardır halk oyunları öğretmeni ve araştırmacı olan Numan Bey; Çatalca'da mübadil vatandaşların çoğunlukta olduğunu ifade etmektedir. Yunanistan'dan gelip buraya yerleşen Türklerin sorunları mevcuttur. Günümüzden 500 yıl kadar önce, bazı Türk aileler, o zamanlar Osmanlı toprağı olan Yunanistan'a göçüp orada yaşamaya başlamışlar ve Osmanlı'nın dağılması ve bölgede artan gerginlik ve savaşlar sebebiyle can güvenliklerinden endişe etmişlerdir. Zamanla birçok Türk aile saldırıya uğrar. Bunun üzerine 1922 civarında bizzat Türkiye'nin çağrısıyla ve devam eden yıllarda Lozan görüşmeleri neticesinde, karşılıklı mübadele vasıtasıyla günümüz Türkiye topraklarına geri gelmişlerdir (KK14).

Kaynak kişi, mübadele öncesi ailesinin ve dedelerinin Osmanlı'ya bağlı Yunanistan'da yaşadığını ifade ediyor. Ayrıca, ailesinin ve Yunanistan'a yerleşen diğer ailelerin Yeniçeri Ocaklarını da kuran Hacı Bektaş-ı Veli'nin ocaklarından yetişme olduklarını ifade ederek, yeniçerilerin de tamamına yakınının Alevi–Bektaşi inancında olduklarını iddia etmiştir. Kendilerinin Bektaşi olduklarını dile getirip özbeöz Türk olduklarını belirtiyor. Geçmişte bu ailelerin Yunanistan'a gitmelerinin sebebinin, İmparatorluk tarafından Müslümanlığı yaymak için gönderilmeleri olduğunu açıklıyor. Yunanistan'a göç eden aileler orada bir hayli güçlük çekmişlerdir. Yunan halkı onları kabul edene dek dışlanmışlık yaşamışlardır. Daha sonra geri döndüklerinde ise; Türkiye'de aynı sıkıntıyı çekmişlerdir. Yerel halk bu aileleri bir süre yabancı olarak görmüştür. Her iki ülkede de benzer bir durumla karşılaşmışlardır. O ailelerin gururlarının daha fazla incinmemesi adına ülke dışından geri gelen bu insanlara Türkçede *vatansever* (hemşehri) anlamına gelen *Patriyot* lakabı verilmiştir, kendileri de günümüzde bu ismi taşımaya ve gururla kendilerini bu isimle adlandırmaya devam etmekteler.

Mübadelenin başlaması Yunanistan'da yaşayan Türkler arasında heyecanla karşılanmış ve herkes mümkün mertebe gelmeye gayret etmiştir. Kaynak kişinin bu konuyla ilgili ifadeleri şöyle: "Annemler kaynar tencereyi ateşte bırakıp, beş yüz tane

koyunu bırakıp, yüzlerce dönüm araziyi bırakıp anavatana göç etmeye karar vermişlerdir.” (KK14)

Mübadele ile geri dönemeyenlerin katliama uğradığı, kadınların daha kötü olaylara maruz kaldığı, Türk köylerinin ise yakıldığı belirtiliyor. Kötü olayların başladığını gören kimi aileler canlarını korumak maksadıyla bir gecede Yunanistan’ı terk etmek için yollara düşmüşlerdir. Kaynak kişinin ailesi de bunlardan biridir. Yaya olarak limanlara gelip, gemilerle Türk topraklarına vardıklarında, salgın hastalık tehlikesi sebebiyle önce Tuzla’da karantina altına alınmışlardır. Ardından, on beş günlüğüne Mimarsinan köyüne gelen ailelere devlet tarafından çadırlar kurulmuş ve gıda yardımı yapılmıştır. Sözlü kaynak, ailesinin kaldığı çadırı bildiğini söyleyerek, Mimarsinan köyüne giderken yolun sağındaki ilk caminin yanındaki ağacın yakınında olduğunu belirterek, devlet tarafından ailesine toprak verildiğini söylemiştir. Ailesine önce Bakırköy’den bir yer önerilmiş, sonra denizcilik yapmaları için denize yakın bir yer; ama ailesi çiftçi olduğu için tarla talep edilmiş ve bunun üzerine onlara çiftçiliğe uygun toprak verilmiştir. Türkiye’den mübadele ile giden bazı kötü niyetli kişilerin köylerdeki kuyuları zehirledikleri belirtiliyor. Bir süre su sıkıntısı çekilmiştir. İki üç yıl sonra, kuyuların kötü durumu sebebiyle kolera hastalığı türemiş ve bir ayda 150 kişi ölmüştür (KK14).

Mübadele sonrası Türkiye’ye dönen göçmen Türkler, bir kısım vatandaşlarca hor görülmüşlerdir. Onlara kaba bir tabir olan gâvur demişlerdir. Göçmen Türklerdeki kırgınlık devam etmektedir. Yunanistan’da yaşarlarken kendilerine Türk diyen Yunanlılara tezat olarak; Türkiye’de yaşayan Türkler, onlara Türk demiyorlardı. Kaynak kişinin ifadesine göre; o aileler Türk olmasalardı, vatansever olmasalardı, tüm o zorlu yolu aşıp Türkiye’ye neden gelirlerdi, diyerek yapılan kabalığın yersiz olduğunu anlatıyor. Fakat Türkiye’den mübadele ile Yunanistan’a dönen Yunanlılar da kendi vatanlarında gâvur olarak adlandırılıp hor görülmüşlerdir (KK14).

Numan Toker’in oğlu ve yine araştırmacı olan Emre Toker ise o dönemde yaşananları şöyle dile getiriyor: Yunanistan’da babaannelerinin köyü 250–300 hanedir ve Türk aile sayısı bir hayli azdır. Lakin köy halkı ile hiçbir sorunları bulunmamaktaydır. Babaannelerinin kapı komşularından biri Hristiyan bir din

adamıydı ve birbirleriyle çok iyi geçinirlerdi. Fakat savaş gelince, Yunan askerleri köylerdeki Türk erkeklerini toplamaya başlamışlardır. Babaannesinin erkek kardeşini Yunanlı bir komşusu kendi mahzeninde gizlemiştir. Buradan komşuluk ilişkilerinin güçlü olduğu tespit edilebilmektedir. Babaannesinin demiş olacağı üzere; bu baskınlar olmasa mübadeleye gerek olmayacakmış. Fakat hem baskılar hem de yurt özlemi nedeni ile Türkiye'ye gelmişler. Türk Devleti'nce mübadil vatandaşlara tapu talepnamesi hazırlanmıştır. Buna göre Yunanistan'da bırakmak zorunda kalınan varlıklarının dengi Türkiye'de de o aileye devlet imkânları doğrultusunda verilecektir. Örneğin; bir ailenin yüz koyun ve iki katlı evi varsa, Türkiye'de de bu varlıklar o aileye temin edilmeye çalışılmıştır. Mübadele ile gelecek vatandaşların bir kısmı Selanik Limanı'ndan vapurlarla Türkiye'ye getirilmiştir. Kaynak kişinin dedesi ve akrabaları Gülcemal isimli bir vapurla Mimarsinan'a varmışlardır. Babaannesinin söylemine göre o kadar çok gelen olmuş ki vapurlar kapasite üstü çalışmak mecburiyetinde kalmışlardır. Ailesine önce Bakırköy'den bir yer teklif edilmiş; ama ailesi Çatalca'ya yerleşmiştir.

Mübadil vatandaşlar geldiklerinde biraz lisan sıkıntısı da çekmişlerdi. Yunanistan'da yaşayan Türklere orada yaşarken Yunanca konuşmaları için bir ölçüde mahalle baskısı uygulanmıştır, komşularla Türkçe konuşabilirken sokakta Yunanca konuşurlardı. Düğünlerini ve ağıtlarını bile Türkçe yaşayamamışlardır. Bu sebeple Türkiye'ye dönen yaşlıların Türkçeleri zayıf kalmış ve yerel vatandaşlarla aralarında anlaşma güçlükleri yaşanmıştır. İki tarafın mübadilleri de dil ve kabul anlamında dışlanmışlık yaşamışlardır. Günümüzde ise bu sorunlar mevcut değildir ve halk uyum içerisindedir (KK14).

Mübadele zamanında Çatalca'daki Rumlar Yunanistan'a, Ermeniler İstanbul'a taşınmışlar. Çatalca'nın nüfusunun büyük kısmı mübadele ve diğer dönemlerde gelen göçmenlerden oluşmaktadır; örneğin Balkan Harbi, Kırım Savaşı, Osmanlı-Rus Savaşı ve Nüfus Mübadelesi. Mesela İzzettin Mahallesi'nde yaşayanlar Kırım Savaşı'nın acılarından kurtulmak için gelen vatandaşlardır (KK8).

Çatalca'nın etnik yapısı içerisinde Yunanistan'dan 1924 Lozan Mübadelesi ile gelen Müslüman Türkler, Çatalca ve bölgesinde ağırlıklı olarak Hristiyan Mahallesi olarak anılan Kaleiçi Mahallesi'nde, Elbasan Mahallesi'nde, Yeniköy Mahallesi'nde,

Murat Bey, Celaliye, Selimpaşa ve Silivri de bazı mahallelerde bulunmaktadırlar. Bir kaynak kişi ise; şu şekilde ekleme yapmıştır: Elbasan köyü, Yeniköy, Muratbey köyü, Celaliye, Selimpaşa, Silivri'nin bazı mahalleleri, Fener, Gazitepe köyü, Kemerburgaz'da Boğazköy ve Kaleiçi Mahallesi Çatalca'da Patriyot olarak isimlendirilen göçmen Türklerin yaşadığı başlıca yerlerdir (KK14).

Mübadil vatandaşların 1924 sürecinde toplumla adaptasyon konusunda bazı sorunlarının ortaya çıktığı tespit edilmektedir. Bunların en önemlisi iki çelişik durum olarak Yunanistan'dan Türkiye'ye gelen vatandaşların bölgede kabul görmemiş ve sert şekilde dışlanmış olmalarının yanı sıra aynı şekilde Türkiye'den Yunanistan'a giden Rumlar da benzer muamelelere maruz kalmalarıdır. 1892'den itibaren Anadolu'dan Çatalca'ya yerleştirilmiş olan Gacalların bu dışlamalarından ötürü Patriyotlar kırgınlık yaşamaktadır. Bu kırgınlığı gidermek için Patriyot (vatansever) adlandırmasının yapıldığı sonucunu çıkarabiliriz.

Türkiye'ye gelen mübadillerin önündeki en önemli mücadele, dâhil oldukları bu yeni topluma kendilerini kabul ettirmek ve kısa zamanda uyum sağlamaktı.

Muhtemelen Müslümanlardan oluşan homojen bir toplumda yaşamamış olmanın getirdiği alışkanlıklardan olsa gerek, Türkiye'ye Batılı bir hayat tarzını yerleştirmeyi hedefleyen devrimler bu kesimler tarafından kolaylıkla benimsenmişti. Bu benimseme sürecinde de mevcut yönetimle ters düşmemek düşüncesi etkili olmuştur. Yerel halk ile soğukluk üreten en önemli olgu ise; Rumca konuşmaları ve özellikle Giritlilerde olduğu gibi kimilerinin doğru düzgün Türkçe konuşamıyor olmasıdır (Gökaçtı, 2002, 273).

Bu noktada Kaleiçi Mahallesi'nde tüm evlerin sığınaklarından İstanbul'a çıkan tünellerin yapıldığı hakkında söylentiler dolaşmaktadır. Bu durumu Patriyotların çekincelerinin olduğuna bağlamak mümkündür. Dilde birlik sıkıntısını ise; en çok okul çocukları ve devlet dairelerine gidenler yaşamıştır.

Ayrıca, "Evliya Çelebi'nin daha 17. yüzyıl ortalarındayken ziyaret ettiği Selanik ahalisi için, hepsi ehl-i keyf ve çok nüktedan insanlardır, dediği göz önüne alınırsa bu davranış tarzının pek de hoş karşılanmadığını söyleyebiliriz (Gökaçtı, 2002, 283). Lakin Evliya Çelebi'nin yorumladığı 17. yüzyıl Selanik ahalisi ile 20.

yüzyıl Selaniklileri arasında farklılaşma olmuş olabileceği gerçeği de mevcuttur. Ayrıca, Selanik ahalisi derken Türkleri mi, Rumları mı yoksa her iki halkı da mı kastettiği yoruma açıktır.

Diğer yandan, "Mübadillerin yazın topluca pikniğe gitmeleri ve kışın da haremlik selamlık usule uygun evlerde sazlı sözlü toplaşmaları yerel halk Gacallar tarafından hoş karşılanmıyordu" (Gökaçtı, 2002, 273). Her ne kadar Çatalca içerisinde gruplar arasında kırgınlıklar olsa da, halk röportajlarında görülmektedir ki zaman içerisinde insanların kendilerine özgü insancıl vasıfları bu durumu tersine çevirmiştir.

2.4. Demografik Durum

Çatalca'nın demografik yapısı hakkında Evliya Çelebi, *Seyahatname*'de "Sıbyan mektebi âlimleri ve ileri gelenleri çoktur. Zira çoban, çoluk (çoban yamağı) ve hodaman yoluk yurdudur. Sultan çarşısında sanat ehlinin çoğunluğu fillar postalcıdır" der (Kahraman, Dağlı, 2006, 631).

Kentin nüfusu 1927 sayımında 4.834'tür. Çatalca'nın İstanbul'u batıdan koruyan savunma hattı olarak kabulü ile bölgeye askerî birliklerin yerleştirilmesi nüfus artışına yol açar. Nüfus, 1940 yılında 10.071'e, 1945 yılında 22.141'e yükselir. Buna paralel olarak kırsal nüfusta da artış gözlenmiştir. 1950 yılında İkinci Dünya Savaşı sona erince yığılan askerî nüfus boşaltılır ve %83'lük azalma ile nüfus 3.734'e düşer (bkz. Ek 3.1).

Çatalca, bulunduğu coğrafî ve stratejik konumu sebebiyle gerek göç yolları üzerinde bulunması, gerekse de istilâcıların akınlarına uğraması açısından merkezî pozisyondadır. Bu statünün Çatalca'ya kazandırmış olduğu belki de en önemli faktör kültürel etkileşime açık olmasıdır. Tarihin en eski çağlarından bu yana dinlerin, gelenek ve göreneklerin kaynaşarak, uyum içerisinde yaşandığı ilçede "kültürler tek pota içerisinde eriyerek" birliğe kavuşma meziyetini kazanır.

Asya ile Avrupa arasında kültürel bir köprü kurmayı başaran Çatalca'da, Anadolu'dan gelen yörükler ve obalar ile Balkanlar'dan gelen Türk boyları

karşılaşarak kaynaşmış bir kültür havzası oluşturmuşlardır. Çatalca'da bu uyum ve birliğin var olduğunu insanların yaşam tarzlarından anlayabilmek mümkündür.

Kültürel yapıyı irdelediğimizde çoğunluk olarak Çatalca'ya Anadolu'dan yerleştirilmiş yerel halk Gacal denilen bir yapı dışında Yunanistan'dan göç etmiş Patriyot ve Bulgaristan'dan göç etmiş Muhacir denilen yapıları görebilmek mümkündür. Bunun dışında Tatar, Boşnak, Arnavut, Pomak ve Romanya'dan göç ederek buraya yerleşmiş bazı küçük toplulukları da yapı içerisinde sayabiliriz.

Bir kaynak kişinin anlatımına göre; Lozan Barış Antlaşması'na ek olarak yapılan on dokuz maddelik mübadele sözleşmesine göre İstanbul ve Atina şehirleri mübadele dışında kalmıştır. Çatalca da İstanbul'a bağlı olduğu için yabancı vatandaşlar orada kalmaya devam etmişlerdir. Bu sebeple nüfusunun %80 civarını yabancı vatandaşlar oluşturmuştur. Zamanında "Türkiye'nin altmış dokuz vilayeti, Çatalca'nın da altmış dokuz köyü vardır" şeklinde bir söylem de mevcuttu. Çatalca'nın mübadeleye dâhil edilmesi için Çatalca il yapılmış. Böylelikle mübadele ile vatandaş değişimi Çatalca'yı da kapsamıştır. Mübadeleden bir süre sonra tekrar İstanbul'a bağlanmıştır (KK8).

Etnik yapılar arasında uyum problemi ile ilgili olarak; evliliklerin, karşılıklı alıp vermelerin sonunda sosyal ilişkilerin de gelişmesi sebebiyle uyum sorununun yaşanmadığına dikkat çekiliyor. Çatalca'da yapılan röportajlarda da yerel halkın bunu destekleyici ifadeleri olmuştur.

Başka bir kaynak kişinin aktarımına göre, Türkiye ve Yunanistan arasında yapılan nüfus mübadelesi antlaşmasına kadar bölgede yaşamış olan Rumlar ile Türkler son derece iyi, hatta örnek denebilecek ilişkiler içinde olmuşlardır. Bu da savaş ve politikadan izole halkların kardeşçe yaşayabildiklerini gösterir niteliktedir (KK14).

Bir diğer kaynak kişiye göre ise; etnik yapı şu anda birbiri ile son derece uyumludur. Halk arasında kavga ya da huzuru bozacak hiçbir olay gözlemlenmemektedir. Müslüman, Hristiyan ya da başka bir dine ya da mezhebe mensup insanlar arasında da kardeşlik duygusu mevcuttur. Çatalca halkı arasında güzel bir uyum olduğundan, kavgaların olmadığından bahsediliyor. Ayrıca suç oranı

da çok düşüktür. Emniyet Müdürlüğü ve Jandarma'nın mücadele ettiği fazla bir sorun olmamaktadır. İnsanlık ve kardeşlik duygusunun yoğun olmasını ise; nüfusun azlığına, sakinler arasındaki uyuma ve halkın etik ilkelere bağlı bulunma sıklığına dayandırılmaktadır (KK3).

2.5. Ekonomik Durum

İlçe ekonomisi tarım, hayvancılık, su kaynakları, avcılık ve mangal kömürü üretimine dayalıdır. Sanayi bitkisi olan ayçiçeği, tarım sahalarında en fazla ekilen ürünlerdendir. Bunların dışında arpa, elma, kavun, karpuz ve çeşitli sebzeler yetiştirilen diğer ürünler arasındadır. Çatalca ilçesinde tereyağı, peynir ve yoğurt gibi hayvansal gıdalar üretilir. Çatalca ilçesindeki taş ocaklarından önemli ölçüde grafit çıkarılmaktadır.

Kent, birçok sanayi kuruluşuna sahiptir. Harput Tekstil, Dünya Tekstil, Uki Konfeksiyon, Akdaş Tekstil ve çeşitli gümrüklü depolama alanları Çatalca'nın önde gelen işletmeleri arasında yer alır. İlçede kurulan İstanbul-Trakya Serbest Bölgesi (İSBAŞ) ülke genelinde bulunan 17 Serbest Bölge arasında ilk özel bölge olmanın ayrıcalığını taşımaktadır (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 111). Ayrıca, Çatalca'da 60 MW gücünde 20 adet rüzgâr türbinli elektrik santrali de bulunmaktadır (Çatalca Rüzgar Enerji Santrali, [25.03.2015]).

Sözlü kaynağın aktarımına göre; Çatalca'nın köylerinin çoğunda tarımla ve ormancılıkla uğraşılır. Çiftçiler genellikle arpa, kavun, karpuz ve domates üretirler. Orman Bakanlığı'nın yeni uygulamaları ormancıları ekonomik olarak sıkıntıya düşürmüştür. Tıraşlama sisteminden temizleme yöntemine geçilmesi ile çoğu ormancının işsiz kaldığı anlatılır. Eskiden hayvancılık da oldukça yaygınmış, Çatalca sütü çok ünlüymüş. Fakat günümüzde süt üretimi son derece azalmıştır. Çatalca'nın su kaynaklarının hayvan gübreleri ile kirlenmesi endişesi nedeniyle İSKİ hayvancılığa kısıtlama getirmiş; fakat bu kısıtlamalar son yıllarda biraz gevşetilmiştir. Çatalca eskiden İstanbul'un tahıl ambarıymış. Son birkaç yıldır bazı köylerde İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne verilmek üzere fidecilik yapılmaya başlanmış, yerel halkı için bu yeni bir gelir kaynağı olmuştur (KK3).

Başka bir sözlü kaynağın verdiği bilgiye göre; çiftçilik Çatalca'da oldukça yaygındır. Çiftçilikte eskiden tırpan kullanırken şimdilerde traktör, biçerdöver gibi araçlar kullanılmaktadır. Ayrıca, Celepköy taze fasulyesi, patlıcanı ve biberi ile meşhurdur ve çiftçilik organiktir. Öte yandan, Hasanbey kavunu da meşhur olan bir diğer üründür (KK14). Diğer bir yerel sakinin ifadelerine göre, Çatalca tarım ve hayvancılığın doğal yapılabildiği bir ilçedir ve sahip olduğu su kaynakları sebebiyle sanayi ve inşaat yasal düzenlemelere tabi tutulmaktadır. Bu sebeple yetkililerce turizmin gelişmesi için çalışmalar yapılmaktadır. Tarihî evlerin restorasyonu ve son yıllarda azalan tarım ve hayvancılığın köylere geri kazandırılması, bu çalışmalara örnek teşkil etmektedir (KK8).

2.5.1. Tarım

Çatalca halkının temel geçim kaynağı tarımdır. Çatalca'nın sulanabilir tarım arazisi 21.200 dekardır[1].

Tablo 1: Arazilerin Kullanım Alanlarına Göre Dağılımı

Arazi Türü	Yüzölçümü
Tarla Alanı	320.700 dekar
Bağ Alanı	80 dekar
Meyve Alanı	1040 dekar
Sebze Alanı	15.300 dekar
Çayır-mera Alanı	125.000 dekar
Ormanlık ve Fidanlık Alan	731.026 dekar
Ürün Getirmeyen Alan	266.811 dekar

Öztürk, Ilgın ve diğ., **Çatalca: 2005**, 115.

Bir kaynak kişinin anlatımına göre; Çatalca'nın toprağının verimi ve kendine has tadından dolayı boncuk ayşe fasulyesi oldukça sevilen ve ünü oraya has olan bir ekindir. Yörede yaklaşık 2 ton fasulye üretimi yapılır. Bir kaynak kişiye göre, Çatalca'nın boncuk ayşe fasulyesi diğer ilçelerde üretilenlerden daha fazla rağbet görmektedir. Ayrıca, mangal kömürü ve sütü de kalitesi dolayısıyla oldukça ünlüdür (KK5).

[1] 1 dekar 1.000 m^2'dir. 1 hektar 10.000 m^2'dir (Dekar, [15.05.2015]).

Başka bir sözlü kaynağın anlatımına göre de; başlıca geçim kaynağı boncuk ayşe fasulyedir. Fasulyenin kalitesi ve lezzeti toprağın verimine bağlanıyor. Lakin çiftçiler artık eskisi kadar fazla fasulye üretemiyorlar, yerel sakinler bunun nedeninin tarım arazilerinin azalması ve gençlerin ekonomik şartlar nedeniyle fabrikalarda işçi olarak çalışmaya daha fazla rağbet göstermesi olduğu belirtilmektedir. Kalfaköy'ün adının, eskiden inşaat kalfalarının buradan çıkmasından geldiği ifade edilmektedir (KK12).

Çanakça'nın mısırı meşhurdur. Başka şehirlerde bile Çanakça'nın mısırı ünlüdür ve satılırken *Çanakça mısırı* diye satılır. Buranın mısırı 8 sıralıdır. 9 ya da 10 sıralı olursa Çanakça mısırı değildir. Ayrıca, kolay pişirilmesi önemli bir diğer özelliğidir. Tohumları da Bulgaristan'dan getirilmiştir. Çanakça'da yer alan Bulgaristan göçmeni Muhacirler mısırları ile övünmektedir.

Elbasan köyünün başlıca geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. En önde gelen ve meşhur ürünlerinden biri domatestir. Bu sebze İstanbul pazarlarında *Elbasan domatesi* diye satılmaktadır. Elbasan köyü muhtarı Eyüp Özen'in aktarımına göre, önceden domates üretimi oldukça fazlayken, suni gübre kullanımı nedeni ile topraklar verimsizleştiği için artık eskisi gibi ekimi yapılmamaktadır. Elbasan'ın susuz karpuzu da öne çıkan ürünler arasındadır. Toprağın yapısı karpuzun tamamen susuz yetişmesine imkân tanır. Sadece doğal yağmur suyu ile beslenir. Emsallerine göre daha küçüktür; ancak karpuzun susuz yetişmesi köy halkına göre onu daha diri ve kırmızı hale getirmektedir. Yaz mevsiminin en son hasat edilen karpuzudur. Köyden yaklaşık 3 ton karpuz elde edilmektedir (KK9).

Çatalca'nın merkezinde bulunan Kültür ve Turizm evinde yerel halka ait eski iş aletlerini görmek mümkündür (bkz. Ek 4.7 Şekil 62).

2.5.2. Hayvancılık

Çatalca, İstanbul ve çevresinin tahıl ambarı olarak süt ihtiyacını da karşılayan ilçedir. Bu bağlamda geniş mera alanlarının yer alması ve verimli topraklardan beslenen hayvanların bol miktarda süt sağladığını söyleyebiliriz. İlçede günlük ortalama 15 ton süt işlenmektedir. Ağırlıklı olarak yoğurt, ayran, peynir üretimi gerçekleştirilmektedir.

Tablo 2: Önemli Hayvansal Üretim Miktarları

Ürün	Miktar
Süt	4.023 Ton
Et	4.020 Ton
Yapağı	33 Ton
Kıl	1 Ton
Bal	82 Ton
Bal mumu	10 Ton
Yumurta	2.640.000 Adet
Deniz Balıkları	26.300 Kg.
Tatlı su Balıkları	53 Kg.

Öztürk, Ilgın ve diğ., **Çatalca: 2005**, 118.

İlçede Karadeniz'e sahili bulunan Karaburun, Yalıköy, Ormanlı ve Karacaköy ile iç sulara sınırı bulunan Durusu, Hisarbeyli, Celepköy ve Balaban köyleri geçimlerini balıkçılıkla sağlamaktadır (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 118).

2.5.3. Torluk (Mangal Kömürü)

Odun kömürü için kurulan, üzeri toprakla örtülü ocağa *torluk* denir. Çatalca'da yer alan orman köylerinde torluk kömürü ticareti yapılmaktadır. Torluk kömürünün üretimi 150 yıl öncesine kadar dayanmakta olup; bu çevre için önemli bir geçim kaynağı ve kültürel bir değerdir (KK21).

Bu kömürün alıcılar tarafından sıkça tercih edildiği ve Bulgaristan kömüründen daha fazla satın alındığı belirtilmektedir. Üreticilere göre, kömürün kalitesini etkileyen faktör, yakım işlemi sırasında meşe odunu kullanılıyor olmasıdır. Özellikle mangal kömürünün pişirme ve ısınma amacıyla yaygın olarak kullanılması ve kükürt içermemesi nedeniyle havayı daha az kirletmesi tercih sebebi olmasını sağlamıştır (KK21).

Kalfaköy'de 40 yıldır kömür üretimi işinde çalışan işçinin anlatımına dayanarak; torluk kömürü üretilirken ormandan önce odun kesilip işlem yapılacak açık alana getirilir. Orada dik bir piramit şeklinde kömürün etrafına dizilir (bkz. Ek 4.7 Şekil 63). Sonra piramit yakılır. Mavileşme görülünce kömürleşme sona ermiş demektir. Beyaz duman çıkınca kömürleşmenin sona erdiği anlaşılır (bkz. Ek 4.7 Şekil 64). Sonrasında birkaç gün soğutulmak üzere bekletilir (KK21).

2.5.4. Su Kaynakları

Çatalca'nın su kaynaklarının bolluğu Evliya Çelebi *Seyahatname*'sinde belirtilir. Coğrafî konumundan ötürü var olan bu potansiyeli hakkında *Seyahatname*'de "Yüksek bir dağ eteğinde kurulduğundan 70 yerde âbı hayatları çarşı pazar içre 40–50 adet çeşmelerden birer akarsu akıp, güzellik pazarının kaldırımları üzere sel gibi akar. Bağlara, bahçelere ve şebekeli bostanlara gider" şeklinde yer almıştır (Kahraman, Dağlı, 2006, 633).

Çatalca'da geniş orman arazileri bulunduğundan, bölge su kaynakları bakımından oldukça zengindir. Lezzetli olması ve suyunun kaliteli olması hasebiyle su kaynaklarından temin edilen su, İstanbul'a pazarlanmaktadır. Karamandere, Gümüşpınar, Akalan, Kalfaköy suları önemli su kaynaklarındandır. Özellikle Karamandere'den çıkarılan suyun böbrek rahatsızlıklarına iyi geldiği ve böbrek taşlarını düşürdüğü rivayet edilmektedir (KK17).

2.5.5. Avcılık

Çatalca doğası gereği avcılıkla iç içe bir mekân olmuştur. Kalfaköy sakini sözlü bir kaynaktan alınan bilgiye göre, Çatalca'ya II. Beyazıt tarafından bir av köşkü yaptırıldığı söylenmektedir (KK12). Çatalca'da av turizmine yönelik Bahşayiş'de kara ve balık avcılığı, Gökçeali'de domuz avcılığı, Balaban'da kara avcılığı ve balık avcılığı, İnceğiz'de ormanlık alanda tilki, tavşan, domuz, kurt, bıldırcın ve gölette sazan ve turna avlanır (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 133).

3. DOĞAL VE TARİHÎ VARLIKLAR

3.1. Doğal Varlıklar

3.1.1. Mağaralar

Elbasan Mağaraları, önemli mağaralardan biridir (bkz. Ek 4.1 Şekil 4). Elbasan köyüne adını veren mağaralarda el figürleri vardır. Bazı araştırmacılar, antik mağaralardaki el figürlerinin dinî amaçla üretilmiş olabileceği gibi o çevrede yaşayan topluluğa dâhil edilen bireylerin kabul ediliş ritüeli olarak da varsayılabileceğini belirtmektedirler (The Cave of the Hand, [21.03.2015]).

İki Göz Mağarası, Çatalca'ya 55 km uzaklıkta bulunan mağara, Pınarca mevkinin hemen kuzeyindedir (bkz. Ek 4.1 Şekil 5). Toplam uzunluğu 4.816 metre olan mağaranın son noktası girişe göre 45 metre yukarıdadır. Mağaranın 4.100 metresi su ile doludur (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2013, 51). Mağaranın birçok yerinde sel kalıntılarına rastlanmaktadır. Fosil su yolları kille, aktif olanlar ise kum ve çakıl ile kaplıdır. İki Göz Mağarasında sifonlar arasında yarasalara rastlanması buradan yüzeye açılan bacaların mevcudiyetini göstermektedir (Mağaralar, [22.03.2015]).

İnceğiz Mağaraları, incelenirken edinilen bilgiye göre, Çatalca-İnceğiz çevresindeki doğal oyuklarda ilk yerleşim tarih öncesi çağlarda başlamıştır. İnceğiz Mağaraları'nın doğal oyuklar dışında insan eliyle oyularak genişletilmeye başlanması MÖ 1200'lü yıllarda gerçekleşmiştir (bkz. Ek 4.1 Şekil 6). Mağaralar içinde süren toplu yaşam mağara yukarısındaki Maltepe Nekropol alanında kült ve cenaze törenleriyle son bulmaktadır. İnceğiz Mağaraları *manastır* olarak kullanılmış ve manastırlar MS 11–12. yüzyıllarda en faal dönemleri yaşamış ve yukarı doğru kat sayısı artmıştır. Üç bölümden oluşan mağara, manastır topluluğunun en görkemlisi 1. grup olanıdır. Kalker blokunun içine dört katlı olarak oyulmuştur. Üst katlara kayalara oyulmuş merdivenlerle çıkılmaktadır. İçerisinde bir kilise, kaya içine oyulmuş bir mezar yeri ve vaftiz teknesi olarak kullanıldığı düşünülen bir çukur

bulunmaktadır (Tabela: Çatalca Kaymakamlığı). Birden çok katlı ve dik patikalar mevcuttur. Mağaranın içinde odacıklar ve bunları birleştiren kapılar ve koridorlar bulunmaktadır. Ayrıca ormana bakan pencere aralıkları vardır.

Diğer yandan, orta katta tavanda büyükçe bir haç kabartması bulunmaktadır (bkz. Ek 4.1 Şekil 7). Haç işaretinin her bir köşesinde ise küçük bir Demir Haç simgesi mevcuttur (bkz. Ek 4.1 Şekil 8). Bu simge ilk olarak MS 628'da Cross pattée [2] (Ayaklı Haç) adıyla Cermen halklarından Lombardlarca [3] (568–774) kullanılmıştır (bkz. Ek 4.1 Şekil 9). Ardından, 1219'da Cermen topluluğu olan Töton Şövalyeleri'ne katılan Kudüs Krallığı[4] (1099–1291) tarafından benimsenmiştir. Daha sonra, 1813'de Cermen krallıklarından Prusya'da[5] (1701–1918) Demir Haç ismini almıştır[6] ve o şekilde anılmıştır. Bu durum, İnceğiz Mağaralarına bu topluluklardan birinin gelmiş olabileceği ve oranın kültürünü etkilemiş olabileceği ihtimalini oluşturmaktadır.

Ayrıca, mağaranın duvarlarında çeşitli oyuklar göze çarpmaktadır. Bunlar mum veya eşya koymak için kullanılmış olabilir. Günümüz Hristiyan kiliselerinde de duvarlarda benzer oyuklar vardır. Yerde ise bir adet mezar boşluğu mevcuttur. İnsan bedenini andıran bu boşluk muhtemelen önemli bir kişinin kutsallaştırılmış mezarıydı. Günümüzde ise hiçbir tarihî kalıntı bulunamamıştır. Yerel halkın söylediği üzere; hepsi uzun yıllar önce çalınmış ya da müzede sergilenmek üzere koruma altına alınmıştır. Diğer yandan mağaraların keşişler için bir barınak olmasının yanı sıra yapı antik bir ibadethanedir; lakin günümüzde kirli ve bakımsızdır. Ancak, İnceğiz Mağaraları dönemin ritüelleri ve kültürleri hakkında araştırmacılara ışık tutması açısından önem teşkil etmektedir.

Kırkayak Mağaraları, İnceğiz'de bulmaktadır lakin hangi dönemden kaldığı bilinmemektedir. Mağaranın yanından Tekke Deresi geçmektedir (Mağaralar, [22.03.2014]). Mağaranın içerisinde çokça kırkayak ve yarasa bulunmaktadır. İsmini bu özelliğinden alma ihtimali söz konusudur.

---

[2] Cross pattée, http://en.wikipedia.org/wiki/Cross_patt%C3%A9e [14.02.2015].
[3] Lombards, http://en.wikipedia.org/wiki/Lombards [14.02.2015].
[4] Kingdom of Jerusalem, http://en.wikipedia.org/wiki/Kingdom_of_Jerusalem [14.02.2015].
[5] Kingdom of Prussia, http://en.wikipedia.org/wiki/Kingdom_of_Prussia [14.02.2015].
[6] Iron Cross, http://en.wikipedia.org/wiki/Iron_Cross [14.02.2015].

Kocakuyu Mağarası, içinde sarkıt ve dikitler bulunmaktadır. Mağarada ilerledikçe genişleme görülür. Genişlemenin bittiği yerde göl vardır. Göl'ün derinliği yer yer 700 metreyi bulur. Yeryüzünde olmayan birçok balık türüne bu gölde rastlanır (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 125). Pınarca köyüne 3 km uzaklıkta bulunan Kocakuyu Mağaralarının rakımı 204 metre, derinliği 34 metre, uzunluğu 1010 metre'dir. Mağaranın ağzı 3–5 metre genişliğindedir (Geziyorum, [21.03.2015]).

3.1.2. Plajlar

Plajlar sayıca çok olmasa da tabiat ile iç içe olan bu doğal yapılar Çatalca'ya turist çekmektedir. *Çilingoz*, Çatalca'ya 60 km uzaklıkta, Binkılıç'a 17 km mesafedeki Karadeniz'e sahili olan bir koydur. Yaklaşık 100 metreden sonra derinleşmeye başlamaktadır. *Evcik Plajı*, Çatalca'ya 35 km uzaklıkta olan, Karacaköy'den 3 km mesafede bulunan ve orman yolu üzerinden ulaşılan bu plaj doğal niteliğini korumaktadır (bkz. Ek 4.1 Şekil 11). *Ormanlı,* Çatalca'ya 35 km uzaklıkta bulunan ormanlı köyü içerisinden ulaşılabilen plajdır. Doğa sporlarından biri olan yamaç paraşütü için turistlerce sıkça ziyaret edilmektedir. *Yalıköy,* uzun bir sahili vardır. Dağların etekleri denize doğru indiğinden kayalaşma oluşmuş, zamanla bu kayalar denizin etkisi ile içlere doğru oyulduğundan geniş mağaralar meydana getirmiştir.

3.2.Tarihî ve Kültürel Varlıklar

3.2.1. Dağyenice Mabedi

Frig Ana Tanrıçası Matar Kubile'ye sunulmuş, kayalara oyulmuş fasatlar, sıvı kanalları, basamaklı nişler yaklaşık MÖ 1.200 yılında yörede hüküm süren Friglerin kalıntıları olan mabed Dağyenice köyünde bulunmaktadır (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2013, 54). Frigler Tanrıça'nın mimarî bir yapıya dönüştürülen kayaların içinde yaşadığına inanıyordu. Şengün Aydıngün, "Çatalca'da rastlanan buluntuların, Friglerin, Anadolu'ya İstanbul Boğazı'ndan geçmelerinin kanıtı olabilir" demektedir (Akkaya, 2012, 36).

3.2.2. Maltepe Nekropolü

İnceğiz Mağaraları'nın bulunduğu Karasu Vadisi'nin sonunda ve üst kısmında bulunmaktadır. Nekropol'de konut bölgesi, antik yolu, kapısı, su yolları ve sarnıçlar bulunmaktadır (Çatalca Kültür ve Turizm Derneği, 2012, 11). Maltepe Nekropolü'nde yerleşmenin MÖ 3. yüzyılda Helenistik dönemde Byzantion ile başladığı, Roma İmparatorluğu döneminde İmparator Claudius'un Trakya'yı tam bir Roma eyaleti yapmasından sonra Byzantion yanında Perinthos şehri ile de ilişkiler içerisinde olan ve Aphrodit kültürünün görüldüğü bir Trak yerleşimi olduğu düşünülmektedir. MS 4–5. yüzyıl başlarında Hristiyanlığın kabulüyle Maltepe'de yerleşim son bulmuştur. Maltepe'yi terk eden insanlar suya yakın ve hava şartlarının daha müsait olduğu mağaralar bölgesini yeni iskân bölgesi olarak seçmişlerdir (İnceğiz Mağara Manastırları, [25.02.2015]).

Nekropol define avcıları tarafından yağmalanmıştır. Çatalca Kaymakamlığı bu gibi tarihî eserlerin tahribatını engellemek ve eserlerin ömürlerini uzatmak amacıyla *Artı Bir Gün* isminde bir proje başlatmıştır. Nekropol'de keşfedilen bazı eserler İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir (bkz. Ek 4.1 Şekil 12).

Sözlü bir kaynaktan edinilen bilgiye göre, diğer ilçelere kıyasla Çatalca'da fazla miktarda karga bulunur. Maltepe Nekropolü'nün kargaları çektiğine inanılmaktadır (KK13).

3.2.3. Su Yolu / Kemeri

Dünyanın en uzun su yolu olarak tabir edilen bir su sistemi vardır (bkz. Ek 4.1 Şekil 13). Bizans ve Romalılardan kalma bu sistem, Kırklareli Vize Pazarlı'dan başlayıp İstanbul–Taksim'de son bulur. Tarihi Hadrian dönemine (MS 2. yüzyıl) kadar uzanır (Çatalca Kültür ve Turizm Derneği, 2012, 3). Bu su yolunun büyük kesimi halen ayaktadır. Lakin hazine hırsızlarının büyük sorunlara yol açtığından da bahsediliyor. Değerli eşya aramak için su kemerlerinin içi ve etrafı kazılmakta ve tarihî yapı görsellik ve dayanıklılık açısından zarar görmektedir.

Bir sözlü kaynağın anlatımına göre; Çatalca su kaynakları açısından zengin bir coğrafyadır. Bizans döneminde (Anastasius döneminde) inşa edilen su kemerleri ile İstanbul'a su taşınmaktaydı. Taşınan suyun Vefa Stadı'nın altındaki su

galerilerinde toplandığı söyleniyor. Bu su kemeri dünyanın en uzun su kemeridir (KK8).

Günümüzde kısmen ayakta kalan ve toplam uzunluğu 212 km olan su sistemi; Binkılıç Mahallesi'nde Büyük Ayazma mevkisinde su kanalları ve Kocatarladeresi'nin batısında yamaçta bulunan vadi kemerindeki kemer kalıntıları, Aydınlar köyünde Elmalıdere su kemeri, Değirmendere yakınlarında su kanalı kalıntısı, Gümüşpınar köyünde Kurşunlugerme ve Ballıgerme su kemerleri, Çiftlikköy'de Keçigerme, Büyükgerme, Merdivenligerme, Karatepe ve Talas su kemeri kalıntıları, Kalfaköy'de Kumalıgerme, Kanlıgerme, Kaşıkçıgerme ve Ayazmagerme su kemerleri, Dağyenice su kanalları, Boyalık su kanalları, Tayakadın köyü Rami Çeşme mevki su kemeri, su kanalları ve Germeköy su kanallarının oluşturduğu güzergâhı takip etmektedir (İBB-KUDEB, 2009, 26,27).

3.2.4. Kiliseler

Sözlü kaynağın anlatımına göre; Mübadele sonrası Hristiyanlar Yunanistan'a, İstanbul'a veya Ermenistan'a gittiğinden mevcut kiliseler camiye dönüştürülmüştür. Örneğin eski dönemlerde Aya Yorgi Kilisesinin olduğu yerde şu anda Kaleiçi Camisi mevcuttur. Günümüzde yapı tadilatta olup cami olarak kullanılacaktır (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 139). Osmanlı Devleti'nde yaşayan azınlıklar içerisinde Rumlar da mevcuttu ve etkindiler. Bu kilise Çatalca'da gayrimüslim mahallesi olarak bilinen Kaleiçi Mahallesi'nde 1955 yılına dek gelmeyi başarmıştır. Oktay Güldüren'e göre bu kilisenin ismi St. George Kilisesidir. Şu anda kilise yerinde, Kaleiçi Cami bulunmaktadır (Güldüren, 2014, 163).

Sözlü bir kaynaktan aktarılan bilgiye göre; Çakıl köyünde de çok eski zamanlarda bir kilise bulunmakta iken; şu an yerinde olmadığı belirtilmiştir (KK9). Yapılan araştırmada kilise hakkında bilgi tespit edilememiştir.

3.2.5. Elbasan Köyü Ayazması

Elbasan köyü muhtarı'nın aktarımına göre; köyün güneydoğusunda dere yatağının kenarından Rumlardan kalma bir yapının içinde bir ayazma bulunmaktadır. Hikâyeye göre bir gün Rum dede ve dilsiz torunu ayazmanın yakınlarından geçerken,

çocuğun birdenbire dili çözülmüş, bunun üzerine bu yapının oraya inşa edildiği söylenir. Rumlarda su önemlidir ve şifalı veya kutsal kabul edilen sular mevcuttur. Yıllarca bu yapı Rumlarca ziyaret edilmiş, Elbasan köyü sakinlerinin dedeleri de bu suyun şifasına inanmışlardır. Günümüzde ise yapı yıkıntı durumundadır; fakat Elbasan sakinlerince yenileme çalışmaları yapılmaktadır. Yapı Elbasanlılarca tarihî bir eser olarak önemli görülmektedir (KK9). Bir kaynak kişinin anlatımına göre de; 1960–70'li yıllara kadar her pazar günü Hristiyanlar gelip orada ibadet eder ve sudan içerlerdi (KK6). Muhtarın aktarımına göre, günümüzde ise Hristiyanlar düzenlenen turlar vasıtasıyla ayazmayı ziyaret etmeye başlamışlardır (KK9).

3.2.6. Anastasius Surları

MS 441 yılındaki 1. Balkan Seferi ve MS 447 yılındaki 2. Balkan Seferleri'nde Atilla, Çatalca'dan geçerek Büyükçekmece önlerine gelmiş ve Bizans'ı vergiye bağlamıştır. Avrupa Hunlarının bu hareketi Bizans İmparator'u Anastasius'u MS 507–511 yılları arasında Çatalca'nın Karadeniz kıyısındaki Evcik İskelesi Plajından Silivri ilçesinin batısındaki Karıncaburnu'na kadar uzanan surları yaptırmak zorunda bırakmıştır. Bu surlar Hunları durdurmak için yapılan Çin Seddi'nden sonra dünyanın ikinci büyük surudur. Ormanlık alandaki bölümü halen ayaktadır (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 10). İstilalara karşı bölgeyi koruma görevinin yanı sıra su kemerlerinin lojistik güvenliğini de sağlamıştır. Teknik ve malzeme olarak incelendiğinde sur duvarlarının küfeki taşından kaplanarak içlerinin moloz dolgu olarak horasan harcı ile inşa edildiği görülmektedir. Ancak bazı bölümlerinde değişik teknik ve malzeme kullanımı, surların farklı dönemlerde onarım geçirdiğine işarettir (İBB-KUDEB, 2009, 25).

Sözlü kaynaktan alınan bilgiye göre; Anastasius Surlarının Silivri'ye kadar uzanan büyük kısmı ayaktadır, açık arazideki kısmı ise yıkılmıştır (bkz. Ek 4.1 Şekil 14). Bir diğer husus ise Bizans'tan Osmanlı'ya yöre halkları bu surların taşlarını çıkartıp kendilerine ev yapmakta veya evlerini restore etmekte kullanmışlardır. Surlar Silivri Karıncaburnu'na kadar yaklaşık 40 km'lik uzaklıktadır (KK19). Başka bir kaynak kişinin anlatımı da bu bilgileri teyit etmektedir. Surlar, Çin Seddi'nden sonra dünyanın en uzun ikinci surlarıdır. Surlar Çatalca'nın Karacaköy mevkisinden başlayarak Silivri'ye kadar 83 km boyunca uzanıyor. Surların orman içinde olan

kısmı halen ayaktadır. Orman içinde olması surların o kısmının tahrip edilmesini önlediği söyleniyor. Zamanında yerel halk, surun ve diğer tarihî yapıların taşlarını ev yapımında kullanmışlardır (KK8).

3.2.7. Evcik Sahili Tepesindeki Yapı

Karacaköy'de bulunan Evcik sahilinin yanındaki bir tepenin üstünde bir yapı bulunmaktadır. "11. yüzyıl ile tarihlendirilen yapı Çatalca'ya 35 km uzaklıktadır. Merkezî planlı ve kubbeli yapının tuğla kemerli bir kapı ile iki yanda birer penceresi mevcuttur (bkz. Ek 4.1 Şekil 15). Yapı yoğun kaçak kazılar sonucu tahrip görmüştür" (İBB-KUDEB, 2009, 27). Yapının kubbesi şu an bulunmamaktadır. Bu yapının kullanım şekli hakkında ikilem söz konusudur. Bazı araştırmacılarca bu yapının 9–10. yüzyılda inşa edildiği düşünülmüşse de diğer bazı araştırmacılara göre; deniz feneri veya gözlemevi olarak kullanılmıştır.

Çatalca Kültür ve Turizm Derneği'nin 2011 yılında basılmış Çatalca broşüründe bu yapı için *Georgios Kilisesi* denilmektedir. Fakat bir kaynak kişiye göre yapının yönünün tespiti, yapının ne amaçla inşa edildiğini belirlemek açısından oldukça önemlidir. Pusula ile kontrol edildiği takdirde kiliselerin kıblesi Kudüs'e doğrudur, fakat yapının yönü Kudüs'e yönelmiş değildir; bu da kilise olduğu fikrini çürütmektedir. Yapı Karadeniz doğrultusundadır. Bu da yapının bir gözetleme kulesi ya da Cenevizli denizcilere yol gösterici bir deniz feneri olabileceği olasılığını kuvvetlendirmektedir (KK19).

Alan araştırmasına konu olan sözlü bir kaynaktan alınan bilgiye göre, Anastasius Surlarının başlangıcında Karacaköy civarında Yalıköy'den önce bulunan bu yapı bir gözlemevidir (KK19). Bir diğer bilgi ise, bölgedeki surlar yapı ile birleşen bir güzergâhtadır. Bu da yapı için bir ipucu niteliği taşısa da bu birleşim güzergâhının tarihî açıdan anlamı tespit edilememiştir. Her yapı gerektiğinde ibadethaneye dönüştürülebilir, bu yapıda belki bir vakit kilise olarak kullanılmış olabilir; fakat bu kıstas o yapının ilk inşa amacının ne olduğu hakkında bilgi vermiş olamaz. Ayrıca yapıca kiliseye özgü bir kalıntı bulunduğuna dair de bir bilgiye henüz ulaşılmamıştır.

3.2.8. Çatalca Jandarma Binası

Kaleiçi Mahallesi'nde bulunan bu bina Rum mimarî eseri olup; üçgen alınlığı, girişin üzerinde yer alan saati ve yüksek kabartma süslemeleri ile dikkat çekicidir. Cumhuriyet döneminde uzunca bir süre Hükümet Konağı ve alt katı cezaevi olarak kullanılmıştır. Üzerinde Osmanlı Döneminde ilave edilmiş bir saat bulunmaktadır (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 140).

3.2.9. Çatalca Mübadele Müzesi

Nüfus mübadelesi zamanında Yunanistan'dan Türkiye'ye gelen Türk ve Müslümanların yaşadıkları kırgınlıkların giderilmesi amacıyla, 2001 yılında Lozan Mübadilleri Vakfı (LMV) kurulmuştur. Çatalca Kaleiçi Mahallesindeki uygun bir binayı müze olarak tahsis edilebilmesi için 2001 yılında Çatalca Belediyesi ile görüşülmüştür. Bu projeyi gerçekleştirmek için ortak çalışma protokolü imzalanmıştır. Önemli bir maddî kaynak gerektiren proje Avrupa Kültür Başkenti İstanbul 2010 Ajansı'na teklif olarak sunuldu. Ardından proje kabul edildi ve 2010 yılında dört aylık gecikmeyle proje hayata geçirildi.

Mübadele Müzesi'nde sergilenenler görsel-işitsel dokümanlar, mutfak ve ev eşyaları, gelinlik kızların çeyizlikleri olmak üzere kategorilere ayrılabilir. Mübadele sürecini yaşamış birinci kuşak mübadillerin anıları, kendi ana dillerinde söyledikleri türküler görsel ve işitsel olarak izlenebilir. Demir ütü, sigara tabakaları, çakmaklar, cam çekiçleri, gaz lambaları, duvar ve masa saatleri, mutfak araç gereçleri dışında çeyizlik olarak kullanılan yün çarşaf, battaniye yastık yüzleri yatak etekleri raf, masa örtüleri, sandık örtüleri gibi eşyalar da müzede sergilenen objeler arasında yer almaktadır.

Şimdiki mübadele müzesi binası önceden Rumların toplanarak eğlendikleri taverna binasıydı (bkz. Ek 4.1 Şekil 16). Tavernanın mahzen kapısı demirdendi ve iki adet pirinçten top şeklinde tokmağı vardı. Soğuk ve gizemli havası bulunan mahzenin içi de dışı gibi kırmızı tuğla ile örülmüştü. Tavernanın içinde zeminde iki adet mermer üzerine çizilmiş motifler vardı (Güldüren, 2014, 74).

Cumhuriyet döneminde ise bina Ziraat Bankası olarak kullanılmıştır. Mübadele Müzesi Müdürü Müge Toker'in anlatımına göre, 18. yüzyıldan sonra

Osmanlı yönetiminden çıkan sivil halk sürekli savaşlar nedeniyle doğdukları toprakları kitleler halinde terk etmek zorunda kalmıştır. 1821 Mora Ayaklanması, 1856 Kırım Savaşı, 1864 Rus-Kafkas Savaşı, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı, 1896-1897 Girit Ayaklanmaları, 1912-1913 Balkan Savaşları, 1914-1918 Birinci Dünya Savaşı, 1919-1922 Türk-Yunan Savaşı sonucu meydana gelen derin izler hafızalardan silinememiştir.

Kitlesel göçlerin en önemlilerinden biri Lozan'da imzalanan nüfus mübadele sözleşmesi ile zorunlu ve kitlesel göçe mecbur bırakılan halklara uygulanan mübadeledir. Yanlarında yalnızca taşınabilir eşya, bilgi birikimi, örf ve âdetlerini getirebildiler. Bugünkü kültürün oluşmasını ve gelecek kuşaklara aktarımını amaç edinen bir grup mübadil vatandaşın çocukları 2001 yılında Lozan Mübadilleri Vakfı'nı kurarak mübadillerin folklorik, kültürel, sanatsal değerlerini korumak, yakın tarihin zorunlu göçe ilişkin bölümünü araştırmak, Türkiye ve Yunanistan arasındaki ilişki ve dostluğu pekiştirmeyi hedeflediler.

Ardından vakıf, 2010 senesinde Avrupa Kültür Başkenti Ajansı'na Çatalca Belediyesi ortaklığında proje sundular. Cumhuriyet'ten önce Rum taverna binası, Cumhuriyet döneminde Ziraat Bankası olarak kullanılmış olan bina, Ölçer ailesinden müze olarak kullanılması için tahsis edilmiştir. Müze 20 Aralık 2010'da halkın ziyaretine açılmıştır. Kurulduğu zaman ilk ve tek olduklarını söyleyen kaynak kişi, Samsun Alaçam'da da Mübadele Müzesi açılması üzerine tek olması durumunun ortadan kalkarak ilk olma vasfını üstlendiklerini belirtmiştir (KK13).

3.2.10. Karacaköy Belediye Binası

Tarihi 1405'lere dayanan bu yapı, iki defa yangın tehlikesi geçirmiştir (bkz. Ek 4.1 Şekil 17). Restore edilerek okul, muhtarlık, karakol ve son olarak belediye binası olarak tahsis edilmiştir (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2013, 46).

3.2.11. Kalfaköy Tarihî Yapıları

Kalfaköy'de saray kalıntıları tarihî bir çeşme, hamam kalıntısı ve caminin (bkz. Ek 4.1 Şekil 18) içinde bulunduğu külliye mevcuttur. Köyün bir sakininin ifadelerine göre, Kalfaköy'ün adı önceleri Halifeköy'dür. Sultan II. Beyazıt

zamanından sonra bu ismi almıştır. 1481–1512 tarihleri arasında hüküm süren II. Beyazıt avlanmak için buraya gelerek, burayı çok beğendiği için de bir av köşkü, bir çeşme ve bir hamam yaptırmıştır ve belirli aralıklarda buraya gelmeye devam etmiştir (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 86). Kalfaköy sakinlerinin anlatımına göre, II. Beyazıt bu köyü konumundan dolayı diğer köylerin merkezi olarak düşünmüştür. II. Beyazıt, ziyaret ettiği ay, cuma günleri hamamı kullanıp, ibadetini yaptıktan sonra pilav ziyafeti verirdi. Bu gelenek bugün de halk arasında halen devam etmektedir.

II. Beyazıt'ın yaptırdığı hamamın bugünkü kalıntıları incelendiğinde görüldü ki kapıları ortalama bir metre uzunluğundadır (bkz. Ek 4.1 Şekil 19). Bunun sebebini yöre sakinleri şöyle açıkladılar: Hamama gelen insanlar kapılar kısa olduğu için eğilerek gireceklerdi ve eğilirken yöneticilere saygılarını sunmuş olacaklardı. Lakin bir kısım yöre sakini de zamanla ve savaşlarla hamamın tahrip olduğunu ve toprak örtüsünün de yükselmesi nedeniyle kapıların kısa göründüğünü söylediler. Kapıların bir metre olmasının bir başka olasılığı ise; ısının kapılardan kaçışının azaltılması isteğidir. Ayrıca bazı kaynaklarda Kalfaköy'de bulunan av köşkü, cami ve hamam ve sultan çeşmesinin II. Beyazıt tarafından değil, IV. Mehmet tarafından yaptırıldığı söylenmektedir (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 18).

3.2.12. Nakkaşköy Tarihî Yapıları

Marmara Denizi ile Büyükçekmece Gölü arasına 1489–1588 tarihleri arasında yaşamış Mimar Sinan'ın inşa ettirdiği kemerli köprünün bir benzeri de bu köyde bulunmaktadır. Bu köprü, köyün doğusundan girip güneyinden çıkar. Çatalca'nın Hamzalı Deresi'nde de kemerli bir köprü bulunmaktadır. Bu köprü Edirne tarafına devam edermiş. Köprü günümüzde biraz yıkık durumdadır. Definecilerin tahrip ettiği söylenmektedir. Köyün üst mahallesinde bir gözlemevi bulunmakta ve köy halkı tarafından Bizans dönemine ait olduğu söylenmektedir (bkz. Ek 4.1 Şekil 20). Fatih Sultan Mehmet burayı almadan önce burada Hristiyan kültürü ve yapıları mevcuttur. Günümüzde tarlalardan eski yapılara ait büyükçe taşlar ve mermerler çıkmaktadır.

3.2.13. Ferhatpaşa Cami ve Çeşmesi

Çatalca'nın imarında önemli bir rolü olan Osmanlı sadrazamlarından Ferhat Paşa bu yapıyı Mimar Sinan'a cami, sıbyan mektebi, çeşme olarak inşa ettirmiştir. Cami kapısı ve çeşme üzerinde yer alan kitabelerde H. 1006 / M. 1597 olarak tarih düşülmüştür (bkz. Ek 4.1 Şekil 21). Klasik Osmanlı mimarisine uygun yapı, kare planlı, merkezi büyük kubbe olup tek minareli olarak kesme taştan yapılmıştır. Balkan Savaşları'nda hasar alan cami sonradan onarılmış ve 1990'lardan sonra nakışları da yenilenmiştir (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 134). Caminin inşa edildiği teras duvarının bir köşesine kesme taş çeşme, diğerine önünde kapalı bir sundurma bulunan tek kubbeli sıbyan mektebi inşa edilmiştir. Yapı bazı araştırmacılar tarafından kütüphane olarak tanımlanmıştır. Cami ile sıbyan mektebi arasında kalan alanda ise çoğunlukla 18–19. yüzyıl olarak tarihlenen, içlerinde Kırım hanları ve ailelerinin de medfun bulunduğu bir hazire mevcuttur (İBB-KUDEB, 2009, 20).

Evliya Çelebi *Seyahatname*'sine göre; "17. yüzyıl Çatalca'sında cümle kırk yeri mihrab olup (toplam 47 cami, mescit, kilise vardır). Beşinde cuma namazı kılınır; camilerin tümünün içinde donanımlı, güzel ve bakımlı olanı Ferhat Paşa Cami'sidir" (Kahraman, Dağlı, 2006, 631).

3.2.14. Alipaşa Cami

1631–1692 yılları arasında yaşamış olan 43. Osmanlı Şeyhülislamı ve Hanefî mezhebi fıkıh âlimlerinden olan Çatalcalı Ali Efendi tarafından yaptırılmıştır. Klasik Osmanlı mimarisi örneklerindendir. Yapı, kesme taştan inşa edilmiştir. Merkezî planlı ve tek kubbeli olan cami, üç birimli bir son cemaat yerine sahiptir. Balkan Savaşlarında zarar görmüş Atatürk'ün muhafız komutanlarından İsmail Hakkı Tekçe tarafından onartılmıştır (İBB-KUDEB, 2009, 20). Bahçesinde Tezveren Dede yatırı bulunmaktadır.

3.2.15. Topuklu Çeşmesi

Suyu Bizans döneminde getirilmiş olsa da çeşmenin kendisi Sultan II. Ahmet (1643–1695) tarafından yaptırılmıştır. Yapı, Kaleiçi Mahallesi'nde olup halen mahalle sakinlerinin su ihtiyacını karşılamaktadır. Topuklu Meydan Çeşmesi hafif

sivri kemerli ve kilit taşı süslemeli, eyvan biçiminde, yığma taş malzemeyle inşa edilmiştir. Bir nişi ve bitkisel süslemeli madeni ayna taşı mevcuttur (İBB-KUDEB, 2009, 23). Topuklu Çeşmesi'nin bir adet havuzu bulunmaktadır (bkz. Ek 4.1 Şekil 22). Burada düğün günlerinde davul eşliğinde damat tıraşı da yapılabilmektedir. Ayrıca Topuklu Çeşmesi, Hıdrellez sabahında da ziyaret edilmektedir.

3.2.16. Çatalca Hamamı

16. yüzyıl Türk hamamlarının tipik örneklerindendir. (bkz. Ek 4.1 Şekil 23). Dikdörtgen profilli bir çerçeve içine alınmış, basık kemerli giriş kapısının üzeri kartuşlu ve kuş figürlü bir süslemeye sahiptir. Yuvarlak kemerli pencere düzenlemeleri, sıvalı olan sol yan cephede dikdörtgen söveler içine alınmıştır. Üzeri kısmen kırma çatı ile örtülü olan hamamın bir kısmı kubbeler ile örtülüdür. Toplam 6 küçük kubbesi vardır. (bkz. Ek 4.1 Şekil 24). Kim tarafından yapıldığı kesin olarak bilinmeyen bu hamamın camekân kısmı geniştir. Asıl hamamın altı küçük kubbe ve altı halveti vardır. Balkan Savaşı sırasında harap olan hamamı, 1941 yılında 64. Tümen generali İsmail Hakkı Tekçe onarmıştır (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 76). Her ne kadar hamamın kim tarafından yapıldığı bilinmiyor denilmişse de, "hamamın Padişah IV. Mehmet Han'ın (Avcı) kendisi ve haremi için inşa ettirdiği bilinir" (Tarih Kokan Bir İlçe 'Çatalca', [21.03.2015]).

3.2.17. Diğer Osmanlı Yapıları

Osmanlı sultan sarayları Evliya Çelebi *Seyahatname*'sinde de yer bulmuştur. "Deli Usta Sarayı, Çataloğlu Sarayı, Kadri Ağa Sarayı ve nice bilinmeyen türlü türlü saraylar vardır" (Kahraman, Dağlı, 2006, 632).

Çatalca Osmanlı döneminde saraylıların tercih ettiği bir yerleşkedir. Bu sebeple soyluların konaklamaları amacıyla birçok yapı inşa edilmiştir. Lakin savaşlar ve diğer sebeplerle bu yapıların çoğu günümüze ulaşamamıştır. Evliya Çelebi, *Seyahatname*'sinde bu yapılardan birini şu şekilde tasvir etmiştir;

> "Bu büyük sarayın dört tarafı kale gibi duvarlıdır. İçinde bostancıbaşısı ve 300 adet bağbanı (bahçıvanı) vardır. Ve pek çok odaları, nice köşkleri, kasırları, kameriyeleri var ve Çatal dağın su terazileriyle uçar akarsular, fıskiye, havuz ve şadırvanlardan fışkırarak yukarı çıkıp, havuzlara ve selsebillere akar. Öyle sanatı hiçbir mimar gösterememiştir. Melek Ahmed Paşa

efendimiz burada konuk olup, Kaya Sultan ile burada buluşarak tam bir hafta bu cennet bağında Hüseyin Baykara Fasılları ile zevk ve safa ettiler" (Kahraman, Dağlı, 2006, 632).

"Müft mesken sanur cihanı kişi

Nakd-i ömrün verir kira yerine" (Kahraman, Dağlı, 2006, 632).

Bursalı Abdi Çelebi bu beytinde; cihanı bir eve benzetmekte ve insanın dünya içerisinde var olmasının, konaklamasının bir ücreti olmadığını zannettiğini fakat kira yerine ömrünü verdiğini söylemektedir.

Diğer yandan, Evliya Çelebi'nin bu alıntıyı yapma sebebi, sarayların ihtişamını anlatırken, dünyanın bir ev olarak soyluların yapılarından çok daha ihtişamlı olduğunu ve bedelinin de hepsinden daha fazla olduğunu vurgulama gereği duymasındandır, şeklinde yorumlanabilir (Kahraman, Dağlı, 2006, 633).

Evliya Çelebi ayrıca Çatalca'nın eski yapıları hakkında şu bilgileri vermiştir; "Yedi adet Halvetî, Celvetî ve Bektaşi tekkeleri, büyük kurşun örtülü hanları ve minnetsiz hane kervansarayları, bir hamamı ve 270 adet dükkânları vardır, ama bedesteni, medresesi ve darülhadisi yoktur" (Kahraman, Dağlı, 2006, 633).

Günümüzde bu yapıların çoğu ayakta değildir. Lakin tarihî verilerin korunması vasıtasıyla mevcut olduklarından haberdar olmak mümkündür.

3.2.18. Subaşı Köyü Tarihî Yapıları

1992 yılında yapılan araştırmalar sonucu Kırım Hanları'na ait mezarlar, köyün merkezindeki tarihî caminin avlusunda bulunan tarihî mezarlıkta tespit edilmiştir. Köyün merkezinde Selim Giray oğlu 2. Kaplan Giray'ın (1739-1771) mezarı bulunmaktadır (Özdemir, 2010, 6). Cami avlusunda yer alan tarihî mezarlıkta günümüze dek ulaşan çok değerli zatlara ait olduğu düşünülen mezar taşları halen mevcuttur.

Köy halkının anlatımına göre tarihî çınarların korunmasına karşın; Havuzlar denen mesire yerinin havuzu toprak altında kalmıştır (KK22). Ayrıca, yerel sakin kaynak kişinin verdiği bilgiye göre, Kırım Hanları tarafından köye iki adet hamam ve cami yanına tahta medrese yaptırılmıştır. Ancak günümüzde bu eserlerden kalıntı

bulunmamaktadır (KK7). Hamamlardan birinin üzerinde günümüzde bir benzin istasyonu, diğerinde ise özel bir mülkün bahçesi bulunmaktadır (Özdemir, 2010, 10).

3.2.19. Çakmak Savunma Hattı

Bir kaynak kişinin verdiği bilgiye göre; Bizans ve Osmanlı dönemlerinde savunma alanı olan Çakmak hattının bulunduğu bölgede, toprak altında Balkan Savaşı'ndan kalma, kilometrelerce uzanan bir cephane taşıma tüneli bulunmuştur. Bu yeni keşfedilmiş yapı, tarihi bir kalıntı niteliği taşımaktadır.

Bu tünelin eskiden beri yakındaki köy halkının bir kısmı tarafından bilindiği rivayet ediliyor. 2014'ün başlarında yeni köy muhtarı tarafından gündeme getirilmiştir. Araştırma için tünele giren köylüler, tünelin fazla karanlık ve uzun olmasından ötürü sonuna kadar gidememişlerdir. Tünelin Balkan Savaşı siperlerine çıktığı tahmin edilmektedir. Kaynak kişi, konu hakkında profesyonel kazıcılar ile irtibata geçmiş ve araştırmanın yapılacağı günü beklemektedir. Bunun Çatalca için önemli bir gelişme olacağını belirtmektedir (KK3).

3.2.20. Alaiye Şehitliği

Dağyenice sınırları içerisinde yer alan 18 km uzunluğundaki tarihî yapıdır (bkz. Ek 4.1 Şekil 25). 1912 yılında yaşanan 1. Balkan Savaşı'nda Alanya'dan gelen Alaiye taburu savaşmaktan yorgun düşmüş ve o zamanki adıyla *İslâmköy* olarak bilinen yerde uykuya dalmıştır. Sözlü kaynağın anlattığı hikâyeye göre; orduya su taşıyan bir köylü de uykuya dalan ordu birliğinin yerini civar köylerde bulunan düşman askerlerine haber vererek onları pusuya düşürmüştür. O gece 664 er, erbaş ve subay şehit düşmüştür.

Şehitler için yörede Alaiye Şehitliği kurulmuştur. Dağyenice köyünden sözlü bir kaynağın aktardığına göre; 1960'lı yıllarda halen kemik parçaları ve patlamış bomba parçaları bulunmaktaydı. Ayrıca, Dağyenice'de pek çok koruma altına alınmamış mezar taşı bulunmaktadır. Üzerinde mevcut tarih bilgisi de H. 1200'lü yıllardır (KK5).

3.3. Tarihî ve Kültürel Varlıkların Kıyaslaması

Çatalca'nın tarihî ve kültürel varlıkları isim, konum, inşa tarihi / dönemi, ilk kullanım şekli, en son kullanım şekli ve öne çıkan başlıca özellikleri açısından özetlenmiş ve kronolojik olarak bir tablo şeklinde sunulmuştur. Bu tablonun yapılış amacı tez kapsamında incelenen varlıkların önemli niteliklerinin bir arada ve kıyaslamalı şekilde görülebilmesine imkân sağlamaktır. Tablo, milattan önceki yıllardan başlamaktadır ve günümüze en yakın tarihe kadar gelmektedir. Bazı eserlerin kesin inşa tarihi bilinemediğinden inşa edildiği dönem yazılmıştır ve dönemin var olduğu tarih aralığı baz alınarak tabloya yerleştirilmiştir. Bu dönem tespit edilirken eserin yapımını üstlenen toplumun veya yöneticinin yaşam veya hüküm süresi temel alınmıştır. Bu bilgi mevcut olmadığında ise eseri üreten mimarın yaşam ya da görev süresi dikkate alınmıştır.

Tablo 3: Tarihî ve Kültürel Varlıkların Kıyaslaması

Yapının Adı ve Konumu	İnşa Tarihi / Dönemi	İlk Kullanım Şekli	En son Kullanım Şekli	Öne Çıkan Özellikleri
Dağyenice Mabedi (Dağyenice)	**MÖ 1.200**	Frig Ana Tanrıçası Matar Kubile'ye adanmış bir mabed	Devlete ait kültür varlığı	Matar Kubile'nin yaşadığına inanılan yer. Ayrıca, Friglerin, Anadolu'ya İstanbul Boğazı'ndan geçtiklerinin kanıtı olabileceğine inanılması (Akkaya, 2012, 36).
Maltepe Nekropolü (İnceğiz)	**MÖ 300**	Trak mezar alanı	Devlete ait kültür varlığı ve arkeolojik kazı alanı	Hristiyanlık öncesi inanışları yansıtması.
Su Yolu / Kemeri (Kırklareli, Çatalca, Taksim)	**MS 200**	Su taşımacılığı	Devlete ait kültür varlığı	Dünyanın en uzun su yolu.

Tablo 3 – devam

Yapının Adı ve Konumu	İnşa Tarihi / Dönemi	İlk Kullanım Şekli	En son Kullanım Şekli	Öne Çıkan Özellikleri
Çatalca Kiliseleri (Çatalca)	**Hristiyanlığın ilk dönemleri**	Hristiyan kilisesi	Müslüman cami	Dinler arası geçişin bir sembolü olması.
Elbasan Köyü Ayazması (Güneydoğu Elbasan)	**Bizans dönemi**	Ayazma	Ayazma	Suyu şifalı kabul ediliyor.
Anastasius Surları (Evcik İskelesi, Batı Silivri)	**MS 507–511**	Savunma suru	Devlete ait kültür varlığı.	Çin Seddi'nden sonra dünyanın ikinci büyük surudur.
Evcik Sahili Tepesindeki Yapı (Evcik Sahili)	**MS 11. yüzyıl**	Kilise veya deniz feneri	Devlete ait kültür varlığı Yıkıntı	Yapının yönü Kudüs'e doğru değildir; bu da kilise olduğu fikrini çürütmektedir (KK19).
Çatalca Jandarma Binası (Kaleiçi Mahallesi)	**Bizans dönemi**	Yüksek kabartma süslemeleri ile Bizans dönemi idarî binası olma ihtimali vardır.	Önceleri Hükümet Konağı ve alt katı cezaevi. Ardından Jandarma binası	Osmanlı Dönemi'nde ilave edilmiş bir saati bulunmaktadır.
Çatalca Mübadele Müzesi (Kaleiçi Mahallesi)	**Bizans dönemi**	Rum tavernası	Ziraat Bankası ve daha sonra Müze	Mübadillerin sıkıntıları, yaşamları ve kültürleri anlatılmaktadır. Ayrıca resim, giysi ve eşyaları sergilenmektedir.
Karacaköy Belediye Binası (Karacaköy)	**1405**	Okul	Muhtarlık, karakol ve belediye binası	İki defa yangın tehlikesi geçirmiştir.

Tablo 3 – devam

Yapının Adı ve Konumu	**İnşa Tarihi / Dönemi**	**İlk Kullanım Şekli**	**En son Kullanım Şekli**	**Öne Çıkan Özellikleri**
Kalfaköy Tarihî Yapıları (Kalfaköy)	**1481–1512 tarihleri arası**	Saray, çeşme, hamam ve cami	Devlete ait kültür varlığı.	O zamanlardan kalan pilav günü geleneğinin başlangıç alanı.
Nakkaşköy Tarihî Yapıları (Nakkaşköy)	**Bizans dönemi** **1489–1588 tarihleri arası Osmanlı dönemi**	Gözlemevi Köprü	Devlete ait kültür varlığı. Köprü	Günümüzde tarlalardan eski yapılara ait büyükçe taşlar ve mermerler çıkmaktadır.
Ferhatpaşa Cami ve Çeşmesi (Ferhatpaşa)	**1597**	Cami, sıbyan mektebi ve çeşme	Cami ve çeşme	Evliya Çelebi'ye göre 17. yüzyılda Çatalca'nın en bakımlı camisidir (Dağlı, Kahraman, 2006, 631).
Alipaşa Cami (Ferhatpaşa)	**1631–1692 yılları arası**	Cami	Cami	Klasik Osmanlı mimarisi örneğidir.
Topuklu Çeşmesi (Kaleiçi Mahallesi)	**Osmanlı dönemi**	Su çeşmesi	Su çeşmesi	Damat tıraşlarına ve Hıdrellezlere ev sahipliği yapar.
Çatalca Hamamı (Çatalca Merkez)	**16. yüzyıl**	Hamam	Devlete ait kültür varlığı. Yıkıntı.	Klasik Türk hamamı örneğidir.
Diğer Osmanlı Yapıları (Çatalca)	**Osmanlı dönemi**	Hamam, tekkeler, hanlar, kervansaraylar ve 270 adet dükkân	Devlete ait kültür varlığı Büyük kısmı yok olmuş, küçük yıkıntılar	Savaşlar ve diğer sebeplerle bu yapıların çoğu günümüze ulaşamamıştır.
Subaşı Köyü Tarihî Yapıları (Subaşı köyü)	**Osmanlı dönemi**	Hamam, cami, medrese ve çeşitli mezarlar	Cami kullanılmakla birlikte diğerleri devlete ait kültür varlığıdır	Kırım Hanları'na ait mezarlar tespit edilmiştir.

Tablo 3 – devam

Yapının Adı ve Konumu	İnşa Tarihi / Dönemi	İlk Kullanım Şekli	En son Kullanım Şekli	Öne Çıkan Özellikleri
Çakmak Savunma Hattı (Çatalca)	**Bizans ve Osmanlı dönemleri**	Savunma hattı.	Devlete ait kültür varlığı Yıkıntı	Toprak altında Balkan Savaşı'ndan kalma, uzun bir cephane taşıma tüneli bulunmuştur.
Alaiye Şehitliği (Dağyenice)	**1912 yılı sonrası**	Şehitlik	Şehitlik	Günümüzde kemik parçaları ve patlamış bomba parçaları bulunmaktadır.

Bu tablodan da anlaşılacağı üzere, Çatalca'nın milattan önceki yıllarda başlayıp; Bizans, Osmanlı ve Türkiye'yi kapsayan son derece geniş bir tarihçesi olduğu gözlenmiştir. Ayrıca, adı geçen tarihî ve kültürel varlıkların, tarih boyunca peşi sıra gelen toplumlardan bir sonrakine aktarımı söz konusu olmuştur. Traklara ait olan Maltepe ve içerisindeki yapıların ilk Hristiyanlara geçmesi, çeşitli Rum yapılarının Osmanlı tarafından da kullanılması ve bu tip yapıların günümüz Türkiye'sinde devlet tarafından kültür varlığı olarak sahiplenilmeye devam edilmesi toplumlar arası varlık paylaşımına bir örnek teşkil etmektedir.

4. KÖYLER

İnsan çevresinde gördüğü canlıları, nesneleri, yaşadığı olayları, yaptığı ve karşılaştığı davranışları kısaca algıladığı her şeyi anlamlandırma ve adlandırma ihtiyacı içerisindedir. "Adlandırma, bir şeyi başka şeyler ile karşılaştırma, bazı ortak özellikler saptama, farklı olanı görmezden gelme, kısacası bir düşünme edimidir" (Köse, 2014, 291).

Zaman içinde basit bir eylem olmaktan çıkan ad verme olgusu her toplumun yapı ve anlayışına göre çok aşamalı, her aşaması farklı gelenek, görenek ve uygulamalardan oluşan kültürel bir olguya dönüşmüştür. Bu süreçte her toplumun kendi kültürünü yansıtan bir ad verme geleneği oluşmuş ve verilen adlar çeşitli kaynaklardan beslenmiştir (Köse, 2014, 292).

Diğer yandan, 6 Aralık 2012 günü resmî gazetede yayımlanan köylerin mahalle olması hakkında 6360 sayılı Kanun maddesi 1/3 bendi uyarınca köyler mahalle olarak bulundukları ilçe belediyesine katılmıştır (Köylerin Mahalle Olması, 2012, 28489). Böyle olsa da sosyolojinin ve halk edebiyatının gereği olarak bu yerleşkelerin gerek yerel halk arasında gerekse de yazılı eserlerde ve sözlü anlatımlarda *köy* ismi altında geçtiğini vurgulamak önemlidir.

Çatalca ilçesinde yerleşkelerin adlandırılmasında önemli olarak addedilen yerlerin isimlendirmesi, taş, mağara, dağ, ırmak gibi kültlerin ad vermelerinde halkın öz kaynağından ve birikiminden doğmuştur. Bazı yerleşkelerin isimlendirmesi ve onlar hakkında edinilen bilgiler şöyledir:

4.1. Baklalı

Burası Çatalca'nın en eski köylerinden biridir. Rivayet şudur ki: bir zamanlar Fatih Sultan Mehmet köye gelmiş, "Burada en çok ne yetiştirilir?" diye sorduğunda; *bakla* cevabını almıştır. Bundan dolayı buraya *baklası bol köy* anlamına gelen

Baklalı adı verilmiştir. Geçmiş çağlarda bir bölgenin ya da yerleşmenin içerisinde su kaynağı ya da yetişen bir gıda ürünü varsa, oraya bunu belirten bir isim verilmesi olağandı; çünkü her canlı gibi insan içinde su ve gıda çok önemlidir, toprak savaşlarının çoğu bunun için yapılır.

4.2. Binkılıç

Bu yerleşmenin eski adının *Istranca* olduğu bilinmektedir. Binkılıç adını 1960 yılında almıştır. Çanakkale Savaşlarına katılan yaşlıların verdikleri bilgilere göre Istranca bölgesinde yaşayan bin kişilik silahlı bir grup Balkan Savaşı sırasında bölgeyi savunmuş ve Binkılıç düşmemiştir. İsmini de bu başarıdan almıştır (İBB-KUDEB, 2010, 117).

4.3. Çanakça

Bu ad Çanakçı Dede Türbesinden gelmektedir (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 72). Sözlü bir kaynağın ifadesine göre, "Çanakça köyünün adı geçmişte burada çanak imalatı yapılmasından veya Çanakçı Baba'dan geldiği rivayet ediliyor. Civarda kırık çanak saplarına rastlamak mümkündür. Bölgenin kırmızı toprağı çanak yapımına son derece elverişlidir"(KK19).

4.4. Dağyenice

Bu ismin *dağdan inince* deyişinden geldiği rivayet edilmektedir. Bu hususta adlandırmada ses ve anlam açısından dilin kurallarına göre zamana uyum sağlayan ve söyleyişi pratik olana doğru yönelme söz konusudur.

4.5. Elbasan

Bu adın bahsinde iki rivayet mevcuttur. Birincisi köyün 3 km uzağındaki mağaralarda bulunan el figürlerinden geldiği, ikincisi ise iki deniz arasındaki boğazda kaldığı için rüzgârın çok olmasından bu ismi aldığı söylenmektedir (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 76). Diğer yandan, muhtar Eyüp Özen'in anlatımına göre; "Köyün kuzeybatısındaki mağaralardan birinde çeşitli el figürleri bulunmuş. Köyün

isminin buradan geldiği rivayetler arasındadır. Diğer yandan, köy yüksekte olduğu için önceleri *Yelbasan* olarak adlandırıldığı ve bunun zamanla Elbasan halini almış olabileceği de rivayet ediliyor".

Muhtar Eyüp Özen'in aktarımına göre; Elbasan köyü 1924'te Selanik'ten göçen Türklerce kurulmuştur. Çatalca'nın merkezine 9 km uzaklıktadır. Burası bölgenin en yüksek yeridir ve rakım 318'dir. Çatalca merkezde kışları yağmur yağarken, buraya kar düşer. Son nüfus sayımına göre, 200 hane ve 700 nüfusludur. Okuma yazma oranı %100 ve gençlerin çoğu üniversite mezunudur. Lakin gençler iş amacıyla köy dışına gidiyor veya dışarıda yaşıyorlar. 1924 yılında ilk kurulduğunda nüfusu 719 imiş, sonraki yıllarda da bu rakam çok değişmemiş; o günden bu güne nüfusu neredeyse hep aynı kalmış. Bunun başlıca sebebi başka il ve ilçelere göç vermesidir. Eyüp Özen'e göre göç eden vatandaşların toplamı şu anki Elbasan nüfusunun 4 katı. Elbasan'dan en çok Ankara'ya göç gitmiş.

Diğer yandan, köylerde halkın kullanımına sunulan bina ve yapılar genellikle köy halkı tarafından toplanan paralarla yaptırılırdı; fakat şu anda tüm o binalar köyden alınıp belediyeye bağlandı ve bir anlamda köy sakinlerinin para verip yaptırdıkları binalar ve o binaların nasıl kullanılacaklarının kararı uzaktaki belediyeye verilmiş oldu. Resmî ve hukukî konularda hızlı bir şekilde hizmet veren muhtarların yetki kaybına uğramaları bürokratik işlemlerin artmasına neden olmaktadır (KK9).

Tarih, kültür ve gelenekler bakımından Elbasan köyünden diğer köylere nispeten daha çok bilgi toplanabilmiştir. Birçok değişik köyün gezilip incelenmesi sonrasında, bu farklılığın nedeni hakkında ortaya konulabilecek görüş şöyledir: Bir köyde; köyün iç işlerini, köylülerin birbiri ile olan ilişkilerini, sosyal ve ekonomik yaşantılarını, tarihsel geçmişlerini, tarihî eserlerini ve köyün ürettiklerini sistematik ve düzenli bir şekilde izleyen, idare eden ve gelişmesi için yönlendiren; yani halk arasındaki tabiri ile köye sahip çıkan bir mekanizma olmalıdır. Ayrıca, köy halkına, üretime ve tarihî eserlere yakın olmaları açısından bu mekanizma, köyün içinde konumlanmalı ve çalışanları da köyün içinde yaşamalıdır. Bu mekanizma Elbasan köyünde muhtarlık ve çalışanları tarafından son derece verimli bir şekilde vücut bulmuştur. Bu tez kapsamında toplanmaya çalışılan bilgilerin sayısını ve verimini de

artıran faktörün bu olduğu gözlemlenmiştir. Daha detaylı ve açıklayıcı ifade etmek gerekirse, bir köyde o köyün insanlarına, üretimine ve tarihî eserlerine sahip çıkan bir kurum ve çalışanlar varsa, hem o köy daha düzenli olmaktadır hem de bir araştırma yapılırken aranılan birçok bilgiye rahatlıkla ulaşılabilmektedir. Ayrıca, köyün tarihî eserlerinin korunmasında, ekonomisinin ve kültür düzeyinin gelişmesinde de böyle bir mekanizmanın rolü büyüktür. Birçok köyde tarihî eserler bilinmezken ya da sahipsiz kalmışken, burada genellikle bilinmekte ve köy halkından toplanan paralar ile mümkün mertebe korunmaya çalışılmaktadır.

4.6. İhsaniye

Bu köyün eski adı *Ermeniköy*dür. Zor yaşam şartları neticesinde, özgürce yaşamak halk arasında bir ihsan olarak kabul edildiğinden köyün adı 1929 yılında *İhsaniye* olarak değiştirilmiştir. Mübadele sonucu Yunanistan'ın Selanik vilayetinin Langaza ilçesinin Ihlamur köyü'nde yaşayan Türklerin buraya geldikleri bilinmektedir (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 81). Sözlü kaynağın anneannesinin verdiğini söylediği bilgiye dayanarak; Yunanistan'da yaşayan Türkler sokakta rahatça Türkçe konuşamazlarmış, ardından savaşlar başlayınca can güvenlikleri de tehlikeye girmiş ve mübadele sayesinde Türkiye'ye gelmişler. Özgürce yaşamak bu insanlar için muhtemelen öylesine değerli bir hâl almıştı ki mübadele ile yerleştirildikleri köyün adının bağışlamak manasında olan ihsandan gelmesi anlaşılır bir hadisedir. Özgürlükleri o insanlara adeta bahşedilmiştir. Öte yandan, köyün eski adı olan Ermeniköy ismi ise mübadele vesilesi ile Ermenilerin İstanbul'a ya da Ermenistan'a gitmeleri ile anlamını yitirmiş olmalıdır (KK14).

4.7. İnceğiz

Bu yerleşke adını güneyindeki Karasu Deresi kenarında bulunan tarihî inlerden (mağaralardan) almıştır (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 58). Bir kaynak kişinin aktardığına göre; İnceğiz ismi *inler* anlamına gelen kelime kökünden türemiştir (KK18).

Aynı sözlü kaynak kişinin aktarımına göre; civarda arkeologlar tarafından keşfedilen çanak, çömlek ve iskeletlerin incelenmesi sonucunda İnceğiz'in yerleşim

tarihi milattan önce 8000 yılına kadar gitmektedir. Barınma ve beslenme insanların temel ihtiyacıdır. Oyularak yapılan İnceğiz Mağaraları ve bulunan çömlekler buna bir örnektir. İnceğiz Mağaralarının bulunduğu coğrafî yapı esasen kireç taşıdır ve işlenmeye uygundur. Bunu keşfeden eski insanlar buraya barınmak için mağaralar açmışlardır. Ayrıca mağaraların hemen önünde bir su kaynağı olması ve yakınında da bir ova bulunması, avcı-toplayıcı olan insan ırkı için tercih edilen bir konum olmuştur.

Burada Osmanlı Devleti'nden önce Rumlar, onlardan da önce Traklar vardı. İnsanların nasıl ki ömürleri varsa, dünya tarihi içerisinde uygarlıkların da ömürleri vardır. Biri ömrünü tamamlayınca yenisi kurulmakta ve kültürleri yeni uygarlıklara aktarılmaktadır. Bu nitelik İnceğiz'de de mevcuttur; Traklardan ve Rumlardan tarihî ve kültürel izler bulunmaktadır.

Bir kaynak kişinin ifadesine göre, günümüzde nasıl ki sınıf farklılıkları varsa, antik çağlarda da vardı. İnceğiz Mağaralarında yaşayanlar o günün üst sınıfından insanlardı. O dönemde barınak üretmek zordu ve mağara bu açıdan değerli bir yapıydı.

Diğer yandan, İnceğiz'de çok eski dönemlerde insanlar o zamanki inanç sistemleri gereği, ölülerini gömmek yerine taş lahitlerin içine yerleştirerek naaşın çürümesi engellemeyi hedeflemişlerdir. Ölüler en sevdikleri eşyalar ile lahde yerleştirilerek taş kapaklarla lahit mühürlenirdi. Ayrıca, ölülerin öteki dünyada dirildikleri gün, sevdikleri eşyaların yanlarında olmasını isteyeceklerine inanılırdı. Diğer yandan, öteki dünyada ölmüşleri yaşayanların dünyasından alıp ölüler dünyasına götürecek olan sandalcıya[7] vermeleri için ölülerin ağızları üzerine ya da içerisine metal para konulur (Charon's obol[8]) ve bu şekilde ölümden sonraki yaşama rahat bir geçiş yapacakları düşünülürdü.

Orta Asya Türklerinin Şamanist ve paganist inanç sistemlerinden gelen gelenekleri Müslümanlığa geçtikten sonra da biraz daha değişerek devam etmiş.

[7] **Kharoon (Charon):** Antik Yunan mitolojisindeki yeraltı Tanrısı Hades'in sandalcısıdır. Sandalcının görevi ölmüş kişileri yaşayanların dünyasından alıp ölüler (yeraltı) dünyasına götürmektir. Bunun için iki dünyayı ayıran Acheron isimli nehir geçilmelidir (Charon, [16.05.2015]).

[8] Sandalcıya para (obol) verilmelidir. Aksi halde ölmüş kişiyi reddeder (Charon's obol, [16.05.2015]).

Çaput bağlamak, mezar başına testi koymak bunlara örnek olarak gösterilebilir (KK18).

4.8. Kalfaköy

Yerel sakin sözlü bir kaynaktan derlenen bilgiye göre, buranın adı önceleri *Halifeköy*'dür. Sultan II. Beyazıt zamanında bu ismi almıştır. Cumhuriyet döneminde ise kalfa yetiştiriciliği ile ünlü olduğu için adı Kalfaköy olarak değiştirilmiştir (KK12). Başka bir kaynak kişinin anlatımına göre Kalfaköy, Çatalca'nın en eski Osmanlı köylerinden biriymiş. Fatih zamanında avlak yeri olarak kullanılmıştır. Günümüzde köyün yakınlarında bir göçmen ve bir Rum köyü de bulunmaktadır.

4.9. Karacaköy

Buranın eski adı *Metra*'dır. Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethi sırasında Karacaahmet Paşa kuvvetlerinin ilk olarak köye girmiş olmalarından dolayı Karacaköy adı ile anılmıştır. Köye bu dönemde Bulgaristan'dan gelen Türkler yerleştirilmiştir (İBB-KUDEB, 2010, 253). Yerel bir sakine göre de, Osmanlı döneminde Karaca Ahmet Paşa tarafından fethediliyor ve ismi buradan geliyor. Aynı zamanda Fatih Sultan Mehmet'in buraya karaca avlamaya geldiği de bilinmekte ve isminin bununla da bağdaşabildiği söylenmektedir (KK17). Zayıf bir rivayete göre ise ormanlarında çok karanlık olması sebebiyle, *Karacaköy* halini aldığı aktarılmaktadır (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 58).

Sözlü kaynak kişisinin aktarımına göre; Karacaköy'de çoğunlukla mübadele göçmenleri bulunmakta, bunun yanı sıra Romanlar da yaşamaktadır. Köyde herkesin uyum içinde yaşadığı belirtiliyor. Diğer yandan, Karacaköy'ün geçim kaynağı genellikle ormancılık ve sıklıkla kesme mangal kömürü imalatı. Bir diğer geçim kaynağı ise çeltik pirinci üretimidir (KK17).

4.10. Kestanelik

Cumhuriyetten önce Rumların yerleşim yeri olan bu köyün bu dönemdeki adı *Kestana*'dır. Kestanelik olarak değiştirilmiş ve bu isimle bu güne değin gelmiştir. Bu ismin, köyün etrafında bulunan kestane ağaçlarından dolayı verildiği zannedilmektedir. 1965 yılında İstanbul'un pilot köyü olarak seçilmiştir. Bu özelliği ise bugün de devam etmektedir (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 89).

4.11. Nakkaş

Bu isim II. Beyazıt devri nakkaşlarından, Kanuni Sultan Süleyman zamanında ölen Baba Nakkaş namı ile maruf Şeyh Mustafa'nın namına istinaden bu ismi alan köyün tarihi Fatih Sultan Mehmet zamanına dayanır. Köyün kurucusu olan Şeyh Bayazıt'ın oğlu Mehmet'in Fatih Sultan Mehmet'in yakınlarından olduğu rivayet edilir (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 91).

Sözlü bir kaynağın ifadesine göre de, Nakkaşköy ismini Fatih Sultan Mehmet'in nakışçısı olan Mehmet Efendi'den almaktadır. Camilerde nakışçılık yapan Mehmet Efendi'yi, Fatih Sultan çok severmiş ve ona ithafen bir köy yaptırmış. Mehmet Efendi'nin topal bir eşeği varmış, onunla 60–70 bin dönüm arazi arasında gezmiş ve beğendiği yere bu köy kurulmuş. Mehmet Efendinin ismi zamanla Nakkaş Baba daha sonra da Baba Nakkaş olmuş (KK20). Başka bir sözlü kaynağın aktarımına göre; Nakkaş Baba bir caminin yapımında iken, yukarıdan keserini düşürmüş, mezarını o keserin düştüğü yere yapmışlardır (KK10).

4.12. Subaşı Köyü

Bu köyün Kırım Hanları'ndan Giray Han tarafından kurulduğu rivayet edilmektedir. Son mirasçı Fatma Sultan'ın borçları nedeniyle topraklarını Antuvan adlı Ermeni kuyumcuya sattığı ve daha sonra köyde yaşayan 23 ailenin birleşerek toprakları satın aldıkları söylenir. Köyün ismi *suyun başı* anlamına gelmektedir (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 100). Bir kaynak kişinin ifadesine göre; Osmanlı subaylarına subaşı ismi verilirdi. Köyün isminin geldiği söylenen rivayetlerden birisi budur. Bir başka rivayet ise; buranın suyu meşhur olduğu için, bu köye Subaşı

denilmiştir (KK7). Diğer yandan, köyün sınırları içinde bulunan Karababa Mağaralarının ismi ise, bir kaynak kişinin anlatımına göre şöyledir: Karababa'nın adı aslında *Parababa*'dır. Savaş zamanlarında yurt dışına kaçacak insanların, kutsal görünüp dokunulmayacağını umarak bir alana türbe süsü verip paralarını buraya gömdükleri de rivayet edilmektedir (KK19).

Yerel bir sözlü kaynağın anlatımına göre; Kırım-Rus Savaşı'ndan sonra Kırım Hanları bozguna uğramışlardır. Osmanlı İmparatorluğu'na sığınmışlardır. V. Murat bu köyde onlara arazi ve çiftçilik payları vermiştir. Bu paylara Arslan Giray ve Kaplan Giray gelip yerleşmişlerdir. Kendilerine ev ve cami inşa etmişlerdir. Sözlü kaynak bu camiyi görebilmiştir. Caminin çatısı ahşaptan, duvarlarında da işlemeler mevcutmuş. Yıllar içinde caminin eskimesiyle, yerine yenisi yapılmıştır (KK7).

V. Murat'ın kızı bir yüzbaşı ile evlidir. Eşi harpte vefat etmiştir. Fatma Sultan babasına sarayda kalmak istemediğini Subaşı köyüne gitmek istediğini dile getirmiştir. Bunun üzerine V. Murat kızının himayesine yedi adet hane verilmiştir. Köyde küçükçe bir saray, bir hamam ve haneler inşa ettirmiştir. Bu yedi hane zamanla yirmi iki haneye kadar artmıştır. Kırım Türkleri zamanla önce Kırklareli'ye oradan da Kırım'a göç etmişlerdir (KK7).

Subaşı köyü mübadele zamanında göç almamıştır; ama çevre köyler göç almıştır. Lakin mübadeleden sonra Bulgaristan'dan, Yunanistan'dan ve Yugoslavya'dan göç almıştır (KK7).

Diğer yandan, köyün başlıca geçim kaynağı olan çiftçilik ve hayvancılık yıllar içinde insanların fabrikalara gitmeleri ile oldukça azalmıştır (KK7).

5. İNANÇ YAPISI

5.1. İnançlara Genel Bakış

Alan araştırmasında yer alan bir kaynağın anlatımına göre; Çatalca'da türbelere karşı fazlasıyla ilgi söz konusudur. Fakat çaput bağlama ya da yatır önünde adak adama geleneği fazla bulunmamaktadır. Çatalca'nın bir köyü olan Kalfaköy'de Şeyh Sinan Efendi'nin türbesi bulunmaktadır. Şeyh Sinan Efendi, İstanbul'daki Sümbül Efendi'nin kardeşidir. İnsanlar bu türbelerde dua ederler. Ayrıca, türbelerdeki zatları o bölgenin koruyucusu olarak görürler, bu zatlara *dede* de denir.

Silivri'de bir Bektaşi dedesi türbesi vardır ve 10–15 yıl kadar önce orada ritüeller düzenlenmiştir. Türbenin içinde zamanında dedenin giydiği bir post mevcuttu. Yerde duran bu postun üzerinde namaz kılanın duası kabul olduğuna inanılmaktadır. Namazdan sonra ve dilek kabul olduktan sonra mutlaka orada kurban kesilirmiş. Günümüzde türbe ile Aslıhan Abla isminde bir hanım ilgilenmektedir ve getirilen kurbanı da bizzat o kesmektedir. Bir türbenin bakıcısının ve oranın kurbanını kesen kişinin bir kadın olması farklı bir durumdur. Kadınların çoğunun, geleneğin uygulayıcısı olamaması aslında yerel âdetlerden, tabuya dönüşmüş alışkanlıklar, kabullenişlerden ibarettir. Eğer ki bir bölgede bir geleneği uzun süredir bir kadın gerçekleştiriyorsa, bu durum normal karşılanmaktadır. Normal kavramı, bölgeden bölgeye ve insandan insana değişen bir durumdur. İnsanların alıştıkları şey ne ise, onlar için normal olan da o'dur, denilebilir.

Bir başka kaynak kişinin ifadesine göre; Ferhatpaşa Mahallesi'nde Emir Sultan Dede türbesine eskiden kandillerde ve bayramlarda mum yakılırmış. Ayrıca, çocuğu konuşmayanlar türbeye şeker koyarlarmış (KK2). Numan Toker'in askere alındığı güne kadar annesi Ferhatpaşa Mahallesi'nde Emir Sultan Hazretleri (Emir Sultan Dede) olarak adlandırılan bir zatın türbesine giderek, horoz kesmiştir. Rivayete göre Emir Sultan, Hz. Muhammed'in torunu olan Hz. Hasan'ın

torunlarındandır. Bu gelenekler günümüzde de devam etmektedir. Çatalca'da en bilinen türbelerden bazıları ise Nakkaş Dede türbesi, Sümbül Efendi türbesi, Şeyh Sinan Baba türbesi ve Garip Dede türbesidir (KK14). Bu bilgilerden yola çıkarak adak adama geleneği aileden aileye değişiklik göstermektedir denilebilir.

5.2. Alevilik ve Bektaşilik

600 yıl Rumeli'de varlığını sürdürmüş, kendilerini Balkan yarımadasının bir parçası olarak görmüş bulunan Balkan Türkleri kendi soylarının Anadolu Karaman bölgesinden geldiğini söylemektedirler.

Gerek Babai isyanı sonucunda kitleler halinde Balkan yarımadasına göç ettirilen Babai ve Bektaşi inançlı kimseler, gerekse de, 1877–78 Osmanlı-Rus harbini kaybeden Osmanlıların giderek güç kaybetmesi neticesinde 600 yıl Rumeli'de varlıklarını sürdüren Türklere baskı artmış ve yapılan mübadele antlaşması neticesinde yüzyıllar boyu Anadolu'dan Rumeli'ye yapılan göç hareketi tersine dönmüş; Balkanlar'dan Anadolu'ya doğru yönelinmiştir. "Yunanistan, Bulgaristan, Arnavutluk ve Yugoslavya'da Bektaşiliğin yayılmasında 16. yüzyıl başları bir atılım dönemidir. Bu atılım Kadıncık Ana'dan doğduğu ileri sürülen Seyid Ali Sultan'ın, Yunanistan'ın Dimetoka kenti yakınlarında tekkesini kuruşu ile başlar" (Balkanlar.net, [20.01.2015]). Seyid Ali Sultan dışında Şeyh Şüca, Otman Baba Balkanlardaki Bektaşilik inancının merkez aldığı zatlardır. Seyid Ali Sultan'dan sonra Balım Sultan, Vahdeti Dede, Seyid Mustafa Dede, Kara Ali Dede ve Sadık Abdullah Baba gibi Bektaşi büyükleri yetişmiştir. Bektaşilik geleneği Anadolu'da Hacı Bektaş Tekkesi, Hacı Bayram Tekkesi, Abdal Musa Tekkesi ile temsil edilir.

Çatalca'da Balkanlardan gelen mübadil nüfus bulunduğundan bu nüfus beraberinde inanç unsurlarını da taşımıştır. Bir kaynak kişinin anlatımına göre; Çatalca'da Bektaşilik geleneği bir ölçüde devam etmektedir. Bektaşiliğin bir mezhep ya da tarikat değil, bir görüş olduğu belirtiliyor. Bektaşiler Allah'ın birliğine ve Hz. Muhammed'in peygamberliğine inanan insanlardır. Hz. Ali'yi de sevip, saygı duyuyorlar. Bektaşilerin çeşitli deyişleri var. Bunlardan biri *Allah, Muhammed, Ali* deyişidir. Bu deyiş ile Allah'a inanıp, Hz. Muhammed'i peygamber kabul edip, hepsine sevgi ve saygı duyduklarını ifade ediyorlar. Bir diğer deyişleri ise *eline,*

beline, diline sahip çık. Buradaki el; hırsızlığı ve kaba kuvveti temsil ediyor. Bel; iffeti simgeliyor. Dil ise kişinin ağzından yalan söz çıkmamasını, verdiği sözlerde durmasını ve kalp kırmadan konuşmasını temsil ediyor. Ayrıca, Bektaşilikte terbiyeli olmanın, kimsenin eşine, ailesine, malına göz koymamanın ve komşularla iyi geçinmenin öğütlendiği belirtiliyor. Kaynak kişi, Bektaşiliği daha batılı Aleviliği ise biraz daha Anadolulu olarak belirtmiştir (KK14).

Karacaahmet Sultan Dergâhı Başkanı Muharrem Ercan ise durumu şöyle tasvir eder; bir kişinin Alevi olabilmesi için başka Alevi anadan ve babadan doğması gerekmektedir. Alevilikte peygamber soyu şartı aranmaktadır. İkinci olarak kesinlikle Alevilerde *sahiplik kapısı* durumu mevcuttur. Ancak Bektaşilikte bu iki şart aranmaz. Bektaşilikte kendini yetiştirmiş, okumuş herkes o pozisyonu hak edebilir. Bu yüzden Aleviler kendilerini *daldan budaktan değil; kökten gelmiş*, Bektaşileri de *yoldan gelmiş* olarak nitelendirmektedirler (KK11).

Alevilik ile Bektaşilik arasındaki diğer fark Alevilikte çıkılabilen en yüksek mertebe *dedelik* iken Bektaşilikte *baba*dır. Ancak unvan farklılıkları olsa da özde Allah sevgisini, Hz. Muhammed sevgisini, Hz. Ali ve Ehl-i beyt sevgisini ayrı düşünmediklerini beyan ederler. Alevilikteki 4 kapı 40 makam düsturunu[9] Bektaşiler de kabul etmektedir. Ayrıca, ibadetlerinde Muharrem ayında tuttukları Muharrem orucunda inanç esasları aynıdır. Çatalca'daki mübadil denilen Patriyot kesimin inanç sistemi de Alevilik ile örtüşmektedir denilebilir. Çatalca Cem Vakfı Cemevi'ni pek çok Çatalcalı ziyaret ederek *lokma* denilen aşı paylaşmakta ve sosyal birlik ve

---

[9] **Dört Kapı Kırk Makam:** Alevîliğin temel öğretisi, genel kuralları ve Allah'a giden yolda geçirilmesi gereken aşamalar bütünüdür. Kapılar: Şeriat kapısı, tarikat kapısı, marifet kapısı ve hakikat kapısıdır. Her kapı 10 makamdır ve toplamda 40 makam bulunmaktadır. Öğreti İslam dininin doğuşuyla aynı zamanlamaya dayandırılmaktadır, her kapı ve her makam Kur'ân ayetlerini referans almaktadır. **Şeriat kapısı makamları:** 1) İman etmek 2) İlim öğrenmek 3) İbadet etmek 4) Haramdan uzaklaşmak 5) Ailesine faydalı olmak 6) Çevreye zarar vermemek 7) Peygamberin emirlerine uymak 8) Şefkatli olmak 9) Temiz olmak 10) Yaramaz işlerden sakınmak. **Tarikat kapısı makamları:** 1) Tövbe etmek 2) Mürşidin (öğretmenin) öğütlerine uymak 3) Temiz giyinmek 4) İyilik yolunda savaşmak 5) Hizmet etmeyi sevmek 6) Haksızlıktan korkmak 7) Ümitsizliğe düşmemek 8) İbret almak 9) Nimet (yemek) dağıtmak 10) Özünü fakir görmek (alçak gönüllülük). **Marifet kapısı makamları:** 1) Edepli olmak 2) Bencillik, kin ve garezden uzak olmak 3) Açgözlü olmamak 4) Sabır ve kanaat 5) Utanma bilmek 6) Cömertlik 7) İlim 8) Hoşgörü 9) Özünü bilmek 10) Ariflik (çok anlayışlı ve sezgili olmak). **Hakikat kapısı makamları:** 1) Alçakgönüllü olmak 2) Kimsenin ayıbını görmemek 3) Yapabileceğin hiçbir iyiliği esirgememek 4) Allah'ın her yarattığını sevmek 5) Tüm insanları bir görmek 6) Birliğe yönelmek ve yöneltmek 7) Gerçeği gizlememek 8) Manayı bilmek 9) Tanrısal sırrı öğrenmek 10) Vahdet-i vücut; Tanrısal varlığa ulaşmak (Dört Kapı Kırk Makam, [25.05.2015]).

beraberliği pekiştirmektedirler. Rumeli'den gelirken inançları da beraberinde getiren mübadiller kültürel mozaiğin zenginleşmesine katkı sağlamışlardır.

5.3. Dinî–Tasavvufî Şahsiyetler ve Türbeler

5.3.1. Çanakçı Baba Türbesi

Alan araştırmasına konu olan sözlü kaynağın aktarımına göre; Fatih Sultan Mehmet'in sarayının çanak çömlekleri bu köyde yapıldığı için buraya Çanakça köyü ismi verilmiştir. Çanakçı Baba Türbesi, şu anda bulunduğu konumdan 3 metre ilerideydi. Pilot Mustafa isimli birisi emekli olunca türbeye bir tabela yaptırmıştır. Türbenin (bkz. Ek 4.2 Şekil 27, Şekil 28) adının o şekilde ortaya çıktığı söylenmektedir (KK1).

Adak adama pratiği eskiden vardı. Kestanelik isimli köyde daha yaygındı. Kestanelik köyünden bu yatıra gelip tavuk kurban ederler ve mum yakarlardı. Kalfaköy'deki bir yatıra da kurban kesmek için çevre köylerden gidiliyordu. Çanakça köyünde ise buna eskiden rağbet vardı; fakat son yıllarda azalmıştır (KK1).

Diğer bir kaynak kişinin anlatımına göre Balkan Savaşı'nda Çanakça köyünde bir çiftlik vardır. Çiftlik yanmış; ama Çanakçı Baba (Dede) Türbesi yanmamıştır. Balkan Savaşı'ndan sonra Bulgarlar çekilirken Kaleiçi Mahallesi'ne dokunmamışlar; lakin Hristiyanlar ya da Rumlar yaşamadığı için Ferhatpaşa Mahallesi'ni yakıp yıkmışlardır. Çanakçı Baba bazı kayıtlarda görünmemektedir. Çanakçı Baba'nın Kurt Baba (Dede) ile kardeş olduğu söyleniyor.

Çanakça köyünde türbelere adak adamaktan çok bakımları yapılmaktadır. Civar yerlerden mesela Kestanelik'ten gelip mum yakan vatandaşlar olmaktadır. Bunun da Orta Asya inanışları veya Hristiyanlıktan kalma gelenekler olduğu söylenmektedir (KK19).

5.3.2. Kurt Baba'nın Mezarı

Kurt Baba'nın mezarının Kalfaköy'deki Nakkaşta, Terkos Gölü ya da Durusu Gölü'nün hemen kenarında olduğu söyleniyor. Çanakçı Baba ile Kurt Baba aslen üç ya da dört kardeşlerdi. Fakat bu konuda rivayetler dışında Osmanlı dönemine veya günümüze ait herhangi bir kayıt bulunmamaktadır.

Kurt Baba'nın mezarının 1940'lı yıllarda yol yapımı nedeniyle yerinden taşınmak maksadıyla kazılmak istenirken, kazan askerlerin gözlerinden yeşil su gelip kör oldukları rivayet edilmektedir. Lakin bunun, eski eserlerin içinde zamanla biriken kimyasal bir gaz olduğu da söylenmektedir. Buradan şunu görmekteyiz ki, insanlar doğaüstü olarak nitelendirdikleri konularda, bilimsel olarak açıklanamayan konuları zamanla hikâyelerin içine katmaktalar ve bu nesilden nesile geçerek efsaneleşmektedir. Bu sebeplerle yol türbenin (mezarın) etrafından geçirilmiştir (KK19).

Anadolu'da da buna benzer türbelere dokunulmadan yapılmış ve mecburen türbelerin tam yanından geçen yollar mevcuttur. Halk türbelere hürmet etmektedir. İnsanların Ramazan aylarında zatları gerek beyaz at üzerinde gerekse cismî olarak gördükleri rivayet edilmektedir (KK19).

5.3.3. Eskici Baba Türbesi

Nakkaşköy'de bir evliya olan Eskici Baba'nın türbesi bulunmaktadır (bkz. Ek 4.2 Şekil 29). Eskicilik ve ayakkabı tamirciliği yaparmış. Anlatılana göre, bir zamanlar Nakkaş Efendi, Eskici Baba'ya sabah namazına iki gündür gelmedin, demiş. O da: "yarın gelirim" demiş. Ertesi sabah buluşmuşlar, Eskici Baba, Nakkaş Efendi'ye: "ayağımın üzerine basarak dur ve gözlerini kapa" demiş. Sonra, "aç gözlerini" demiş. Nakkaş Efendi bir bakmış ki Kâbe'deler. Sabah namazını kıldıktan sonra tekrar gözlerini kapamak sureti ile köye geri dönmüşlerdir. Nakkaş Efendi, Eskici Baba'ya bir daha böyle bir soru yöneltmemiştir[10].

Rivayete göre Eskici Baba türbesinde geceleri kalkıp abdest alırmış. Halk türbedeki testileri su ile doldururmuş. Sabah ise testiler boş olurmuş. Ayrıca Eskici

---

[10] Tayy-ı Mekân: İslâm ve Anadolu inanışlarında bir zatın mekânlar arasında anlık seyahat etmesi hadisesidir (Şenesen, [08.07.2015], 2).

Baba abdest alırken karanlık olmasın diye mum yakarlarmış. Bu gelenek bir oranda devam etmektedir (bkz. Ek 4.2 Şekil 30).

5.3.4. Şeyh Sinan Efendi Türbesi

Alan araştırmasında görülmüştür ki Kalfaköy'de tarihi hamam kalıntısının hemen yakınında bir türbe ve cami bulunmaktadır. Türbe Şeyh Sinan Efendi'ye aittir. (bkz. Ek 4.2 Şekil 31). Yöre sakinlerine göre bu türbede Allah'a dua edenlerin ve camide namaz kılanların çocuk sahibi olamama sorunlarının ortadan kalktığına inanılmaktadır. Kalfaköy'de eski bir gelenek olan mum yakma, havlu bağlama ve testi ya da ibrik ile su koyma halen devam etmektedir. Bu geleneğe göre bu zatın ruhu yatsı ezanından sonra türbeden kalkarmış, yükseklerdeki bir koruluğa gidip yatsı namazını kılarmış ve türbesine geri gelirmiş. Yöre halkı zatın kullanması için yakınlara havlu ve su koyarlarmış. Daha sonra gelip baktıklarında suyun eksildiğini, havluların da ıslandığını gören sakinler, zatın kullandığına inanırlarmış. Yöre sakinlerinden bazıları buna inanmakta iken, bazıları ise inanmamaktadır. Ayrıca, bazı sakinler bu zatın rüyalarına girip kendilerine öğütler verdiklerini söylüyorlar. Zattan yardım dileyenler türbesine gidip mum da yakarlarmış (KK12).

5.4. Dikili Taşlar

Dikili taşlar[11] tarih boyunca önemli bir olayın, kişinin ya da fikrin simgesi olarak dikilmenin yanı sıra koruyucu, dinî ve dekoratif amaçlarla da kullanılmıştır. Zamana direnmeleri, sağlamlıkları, uzaklardan fark edilmeleri ve mimarî estetikleri

[11] "Maddenin sertliği, sağlamlığı ve dayanıklılığı ilkel insanın dinsel anlayışında hiyerofanidir. Hiçbir şey, eksiksiz gücü ile görkemli bir kayadan veya çarpıcı bir şekilde dik duran granit bir bloktan daha doğrudan, daha özerk, daha soylu veya daha huşü verici değildir. Her şeyden önce, taş vardır. Her zaman olduğu gibi kalır ve varlığını sürdürür; daha da önemlisi taş çarpar. İlkel insanın inancı, her zaman taşı ifade ettiğinden farklı bir şeye yönelik olmuştur. Bir kaya parçası ya da bir çakıl taşı belli bir dinsel saygı görür, çünkü bir şeyi temsil eder ya da canlandırır, çünkü bir yerden gelmektedir. Kutsal oluşu özellikle bu bir şeye ya da bir yere bağlıdır, varlığı ile ilgili değildir. İnsanlar taşlara, olduklarından farklı bir şeyi temsil ettikleri sürece tapmışlardır. Dolayısıyla taşlar kutsal olmayandan uzaklaşıp kutsala yakınlaşmak için kullanılan "amaç" değil; "araç" olarak kullanılmışlardır. Taşlara yüklenen fonksiyonel ve mistik öğeler yaratılışın "taş" ve bileşenlerinden ortaya çıktığına değin uzanır. Bir de "taş"ın dinî ve mistik özelliğinin yanı sıra gündelik hayata fayda sağlayan yönü de mevcuttur. Kimi zaman yön tayinine yarayan taşlar, bazen de sağlık umuduyla kullanılmış ve hatta renklerine dayanılarak insanların gerek ruhsal gerekse de bedensel yararına kullanılmıştır" (Eliade, 2003, 222).

Hiyerofani: İlahinin veya kutsalın, özellikle kutsal bir yerde, nesnede veya durumda tezahür etmesi, belirmesi, ilahi tecelli (Eliade, 2003, 20).

dikili taşların diğer ortak özellikleridir. Yıkılmış dikili taşlar bile aşağıdan yukarı doğru bakıldığında ilk zamanki halini yansıtmaktadır. Bunun sebebi dikili taşların insan kültürü içerisinde kendine önemli bir yer edinmiş olmasıdır.

Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın *Marifetname* isimli eserinde: "Ona yakın olanı ise zümrüt cevheridir. Ona bakanın gözü nur gönlü sürûr bulur. Açtığı şuadan yılan kör olup onu taşıyandan kaçar. Zümrüdün fayda ve hususiyetleri pek çoktur. Lakin biz burada kısa kestik." diyerek Türk kültüründe bilinmeyen – ya da üzerinde durulmayan – zümrütün değeri bahsinde taş olmasının dışında yaratılan arkaik düzlemi gözler önüne sermesi açısından önemlidir (Erzurumlu İbrahim Hakkı, 1999, 300). Bunun gibi "Eski Yunanlarda ametist taşının insanları sarhoş olmaktan koruduğuna inanılır ve kadehler ametistten yapılırdı. Kızılderili kültürde yosun akik taşının susuzluğu giderdiğine inanılırdı" (Kenzay, [03.12.2014]). Buradan hareketle taşların sadece maddeden değil; hayatın içinde sağlık, ekonomi, psikoloji, hayatta kalma, savunma ihtiyacı gibi pek çok alanda [12] yarar sağladığını söylemek mümkündür.

Prof. Dr. Edward Lehmann da Greklerde bereket, verimlilik tanrısı sayılan Hermes'in taşlarla temsil edilişine değindikten sonra Suriye'de taş inancının bulunmasıyla onunla bağlantı üzerinde duruyor. Yunanistan'daki sınır taşları sınır işaretlerinin kutsallaştırıldığını anlatıyor (Lehmann, 1925, 33-34'den aktaran Tanyu, 1968, 14). Türkler gerek İslamiyet'ten sonra gerekse de İslamiyet'ten önce taşla ilgili inanca sahiptiler. Bunun en güzel örneği yada = yad (yağmur taşı)'dır. "Bu taş hakkında bilgiler 10–11. yüzyıldaki eserlerce nakledilmeye başlıyor ve yada, yat ve benzeri bir dinî sihri işlemle yağmur, dolu, kar yağdırıcılığı, rüzgâr estirildiği hakkındaki söylentilerin, inançların sınırı ve etkisi hemen bütün Türk kavmini sarıyor" (Tanyu, 1968, 44).

"Günümüzde ise; Çemberlitaş, Kıztaşı bir hatıra anıtı olmaktan başka, bir tılsım olarak da benimsenmiştir. Kız taşının yakınından geçen kızların bakire olup

[12] "Taş bebek efsaneleri, çocuğu olmayan yaşlı bir kadının taştan çocuk yapıp onu kundakladıktan sonra beşiğe yatırarak sabaha kadar bütün uluları, erenleri, pîrleri himmet için ninni söyleyerek çağırması, yalvarıp dua etmesi, nihayet taş bebeğinin canlanması, taş doğurma, taş olmalar, taşla yapılan kerametler, taş hakkında fıkralar, atasözleri, ilenmeler, taşlardan şifa umulması, kutsal kayaların ziyareti konunun yaygınlık ve çeşitliliğini gösterir" (Tanyu, 1968, 3).

olmadığını haber verdiğine, tılsım olarak da şehri yılan ve karıncalardan koruduğuna inanılırdı" (Tanyu, 1968, 44). "Yol ağızlarında bulunan ve yol gösterme işaretleri olan Hermes adlı heykellerin fazla olacağı ve ona olan inancın yaygınlık ve derinliği anlaşılmaktadır" (Peterich, çev. Baygur, 1959, 21). Çatalca'nın girişinde karşımıza çıkan 1659 tarihli dikili taş adeta Osmanlı'nın buraya vurduğu bir mühürdür. Elbasan köyü muhtarının aktardığına göre ise; köyün merkezi olarak addedilen şu anda ormanlık alanın içinde kalmış bir dikili taş daha mevcuttur. Bu taş özellikle insanların yön tayini hususunda kullanılmıştır.

"Çatalca halkını yer ve gök afetlerinden, barbarlardan, salgın hastalıklardan, yangınlardan korumak için şehrin iki tepesine iki tılsım kurdular. İlk Hristiyan Roma İmparatoru Konstantinus (MS 324–337) tılsımlı nesnelere karşı savaş açmıştır. Çatalca bölgesinde ne kadar tılsım ile anılan taş yazıt ve heykel varsa ya kırdırmış ya da üzerlerine kendi heykellerini koydurmuştur. Rivayete göre Çatalcalılar bu yazıtları bilmeden günümüze dek korumuşlardır" (Güldüren, 2014, 27).

Bu taş ile ilgili anlatılardan bir diğeri ise şu şekildedir; Çatalca'ya bir gün Hızır A.S. değişik kılığa bürünerek gelmiştir. Muhtaç bir vatandaş gibi kapıları çalarak yardım istemiştir. O dönemde Anadolu'dan Rumeli'ye yerleştirilmiş Gacal tabir edilen vatandaşlar zata yardım etmemişler; hatta kapılarından kovmuşlardır. Kendisi orada beddua etmiş ve yerlisi dinsin ve yabancısı ilerlesin manasında bir cümle söylemiştir. Dikili taş üzerinde de bu şekilde yazdığı rivayet edilmektedir (KK22). Yaşanan bu olaya istinaden halkta da yerlinin ilerleyemediği, Çatalca'ya farklı sebeplerle dışarıdan gelenlerin ise ilerlediklerine ihyâ olduklarına dair kanının mevcut olduğunu gözlemleyebiliyoruz.

Taşla ilgili farklı bir kehanete göre ise; kim bu taşın üzerinde yazanı okursa başına bin bir türlü musibet geleceğiymiş (Estanbul.com [18.04.2014]). Hatta bahsi geçen bu taşı Mimarsinan'dan denize atmışlar; ama kendi kendine Çatalca'nın girişine konmuş (bkz. Ek 4.2 Şekil 33).

Sözlü bir kaynaktan edindiğimiz bilgiler ışığında, IV. Mehmet (Avcı) 7 yaşlarında tahta geçmiştir. 39 yıllık saltanatı hüküm sürmüştür. Bu süreçte Çatalca ve Edirne'yi avlak yeri olarak kullanıyor. Ancak daha çok Çatalca üzerinde yoğunlaşıyor. Dikili taşa 2 km. kuş uçumu mesafede tren yolunun üst tarafında taş

köprü mevcuttur. Bu noktada IV. Mehmet'in attığı ok dikili taşın bulunduğu alana isabet ediyor. Günümüzde şaşırtıcı olarak görünse de başka padişahların 800 metreden hedefi vurdukları kayda geçirilmiştir. İstanbul'daki Okmeydanı ya da Nişantaşı hakkında da böyle rivayetler mevcuttur (KK13).

Kaynak kişinin konu ile ilgili ifadelerine göre ise; Çatalca eski çağlarda Hristiyan keşişlerinin buluşma, ibadet, konaklama ve barınma noktalarından biriymiş. Çatalca'yı çok sevdikleri için Çatalca'nın üç bölgesine birer tılsımlı taş yerleştirmişler. Bu taşın Çatalca insanlarını koruyacağına inanmışlar. Efsaneye göre Fatih Sultan Mehmet döneminde, Çatalca İstanbul'un savunması için kritik bir öneme sahipmiş, Türklerin ordusu Karasu nehrinin yakınlarında dinlenirken, Haçlı ordusunun saldırısına uğruyor, ama tılsımlı taş Türk ordusunu koruyor ve Haçlıların saldırısı başarısız oluyor. Karasu deresi normalde çok sığ iken aniden kabarıp Haçlı askerlerini yutuyor. Türk askerleri onların sadece miğferlerini ve kılıçlarını bulabiliyorlar. Fatih Sultan Mehmet de bunun üzerine orada dua ediyor (KK13).

Antik Mısır uygarlığında keşfedilen ilk kalıntıdan[13] bu yana, dikili taşlar dünyanın birçok şehrine konulmuştur. Antik çağlarda dinî ve büyüsel amaçlarla dikilmeye başlanan bu yapılar, estetik yönü sebebiyle birçok medeniyet tarafından miras alınmış ve kendi zaferlerini, önemli insanlarını veya tarihî olaylarını simgeleştirmek amacıyla kullanılmıştır. İnsanlar taşın da ruhu olduğuna inanmaktadırlar bu yüzden mezar taşları, dikili taşlar, dolmenler, menhirler ve kayalar kutsal kabul edilmiştir. Eski İstanbul'un bir parçası olan Çatalca'da da dikili taşlar mevcuttur.

Her dikili taş gibi Çatalca'nın dikili taşları da kendi hikâyeleri ve mitleri ile tarih içerisinde yerlerini almıştır. Ayrıca çoğu dikili taş gibi Çatalca'da bulunanlar da hem tarih içinde hem de konumları itibari ile kaybolmaya yüz tutmuştur. Konuşulan çoğu yerel sakin dikili taşların yerini veya tarihçesini bilmemektedir. Lakin incelendiğinde Çatalca'nın dikili taşlarının yerleşkenin tarihi içerisinde önemli bir yere sahip olduğu saptanmıştır.

---

[13] "Dikilitaş", http://tr.wikipedia.org/wiki/dikilitaş_(anıt) [26.03.2015].

6. HAYATIN GEÇİŞ DÖNEMLERİ

İnsan toplumlarının yaşamında büyük önem taşıyan baştan sona doğru belli bir eksende seyreden geçiş törenleri ve pratikleri mevcuttur. Tüm bu uygulamalarda kullanılan gelenekler halkların ortak yaşantılarının ürünüdür. Bu sebeple bireylerin yaşamları içerisinde büyük önem teşkil etmektedir. Doğum, sünnet, ergenlik, askerlik, evlilik, mezuniyet, meslekte uzmanlaşma ve ölüm gibi safhaların her biri bireyin, bir önceki statüsünden sıyrılmasında yardımcı olur. "Törenlerin temel görevleri ve işlevi bireyi tanımlanmış, belirgin bir durumdan bir başkasına geçişte yardımcı olmaktır" (Koçak, 2012, XXXVIII).

Geçiş dönemi uygulamalarında temel amaç; "kişinin geçiş durumunu belirlemek, kutsamak, kutlamak"tır (Örnek, 2014, 183). Geçiş dönemi pratikleri kendi içerisinde yerel farklılıklar göstermektedir. Geçiş dönemi törenleri, hayatın akışı içerisinde gelişen törenler, toplumun baskı ve beklentilerine göre uygulanan törenler olmak üzere ikiye ayrılabilir. Doğum, evlenme ve ölüm törenleri hayatın akışı içerisinde gelişerek toplumları etkilemektedir. Doğum hadisesi aileleri sevindirmektedir; çünkü yeni doğan çocuk umut, güç ve dayanışma demektir.

Ölüm törenlerinde ise uygulamalar sabittir ve belli kaidelere dayalıdır. Evlenme törenleri yerel farklılıklar gösterse de toplumsal dayanışma ve birliğin arttığı uygulamalardır. Sünnet, askerlik ve meslekte uzmanlaşma gibi törenler ise toplumsal baskı ve beklentileri karşılama amacı gütmektedir. Hiçbir anne ve baba bu köklü geleneklerin dışında kalmak istemez, bu sebeple kutsal kabul edilen uygulamalardır. "Âdet ve inanmaların hayatın her döneminde halk üzerinde büyük yaptırım gücü vardır. Toplumsal ve kültürel değişiklikler âdet ve inanmaların değişmesine neden olurlar (Tekirdağ Halk Kültüründe Geçiş Dönemleri: Doğum, Evlenme, Ölüm [01.04.2015]). Tüm bu törenlerin seyrettiği dönemlerde kişilerin güçsüz ve kötü etkilere açık olduğuna inanıldığından; bu safhada alınan tedbirler ile

yoğunlaştığına inanılan tehlikelerden ve zararlı etkilerden de korunmuş olur (Örnek, 2014, 183).

Çatalca'da da geçiş dönemi olarak adlandırılan tüm törenler büyük ölçüde uygulanmakta olup; özellikle günümüzde İstanbul âdet ve geleneklerinin sürdürüldüğünü söylemek mümkündür.

6.1. Doğum

Doğum, sırrını bin yıllar boyu koruduğu için; tüm toplumların ortak hafızasında bilinmeyen (mistik) bir öğe olarak yer edinmiştir. Ayrıca, bir candan yeni bir can üremesi yani hayatın başlaması, doğum ile eş anlamlıdır; bu sebeple de kutsal olarak görülmektedir. Doğumu incelerken öncesi, esnası ve sonrası olarak üç aşamada inceleme yöntemi izlenmiştir.

6.1.1. Doğum Öncesi

Yaşamdan yaşam türemesi doğum anına kadar gizemini korur. Doğum anında ise odak nokta anne ve bebeği sağ salim yaşama tutundurmaktır. Doğum anı gelinceye dek, gizem kendini gelenekler şeklinde ortaya koyar. Doğumun ne zaman olacağını, kaç bebek doğacağını veya bebeklerin cinsiyetini tahmin etme çabası her toplumda mevcuttur.

"Doğum ve evlilik sürecinde alınan dinsel, büyüsel ve geleneksel tedbirler, insanın dünyevi geleceğini etkilemeye yönelik bir anlam taşırken kişinin fani olan dünyadan gerçek ya da ebedi âleme geçişi manasına gelen ölüm çerçevesinde yapılan dinsel, büyüsel ve geleneksel işlemlerde onun uhrevi âlemdeki geleceğini ya da kaderini yönlendirme amacına yöneliktir" (Aça, 2001, 93). Tüm bu uygulanan pratiklerdeki temel amaç doğum yapan anne ve bebeği dış tehlikelerden korumaktır. Gerek doğuma hazırlık, gerekse de doğum sonrası geçen süreç zorlu aşamalar olduğundan uygulanan işlemler de bazen dinî, bazen büyüsel olabilmektedir. Neslin devamı aile kurumu için oldukça önemlidir. Hem bireysel olarak yalnızlıktan kurtulma arzusu hem de topluma faydalı bireyler yetiştirmek düşüncesi tüm halklarda temel görev addedilmiş olup; doğuma kutsiyet kazandırmıştır.

Çocuk sahibi olmak isteyen, ancak bu dilekleri gerçekleşmeyenler; Çatalca'da Kaleiçi Mahallesi'nde bulunan Tezveren Dede Türbesi'ni ziyaret ederler. Bunlar dışında çocuk sahibi kadının avcundan su içmek, oturduğu sıcak yere oturmak gibi, döl verme yeteneği olanların gücünü kısır olanlara geçirme durumu mevcuttur.

Çocuk doğuramayan kadın Çatalca'da içine sıcak su doldurulmuş hamam kurnasına oturtulur. (Bu âdet bazı yörelerde sıcak süte oturtma şeklinde de gerçekleştirilir). Yine "İstanbul'da çocuğu olmayan kadın Çifte Gelinler Türbesi'ne gider, türbeden toprak alır, toprağı pembe gaz boyamasının içine koyar, şişeyi duvara asar veya yastığının altına yerleştirir" (Acıpayamlı, 1974, 20).

Bebeğin cinsiyeti hususunda da çeşitli inanışlar mevcuttur. " 'Ye tatlıyı doğur Hakkı'yı, ye ekşiyi doğur Ayşe'yi' sözünde ifadesini bulan hamile kadının tatlı ya da ekşi yiyecekleri yemesi ya da fiziksel görünüşünün cinsiyet ile bağdaştırılması da önemlidir" (İstanbul Ansiklopedisi, İstanbul, 296).

İslam inanç yapısına uygun olmasa da türbeler konusundaki inanış ve ritüeller halen varlıklarını sürdürmektedir. Modern zamanın içinde kutsala yakınlaşma vasıtalarından biri olarak kabul edilen türbeler aracılığıyla halkın önem verdiği, çocuk sahibi olma arzusuna karşılık gelen ritüeller uygulanmaktadır. Bu yolla dileğin Allah'a ulaşacağına inanılmaktadır.

İstanbul'da da var olan; gebe kadının karnındaki bebeğin ilk hareketlenmesinde öncelikle kime bakarsa bebeğin o kişiye benzeyecek olması inanışı Çatalca'da da mevcuttur. Bu yüzden gebe kadınlar bebeğinin kime benzemesini istiyor ise ona bakarlar. Örneğin yarık dudaklı çocuk doğurmak korkusu ile gebe kadın, tavşana bakamaz. Çatalca'nın yanı sıra İstanbul'da "Cinsiyet tayini konusunda da gebe kadın bıçağın üzerinde bulunan mindere oturacak olursa erkek çocuk, makasın üzerindeki mindere oturursa kız çocuk doğuracağına inanılır. Gebenin haberi olmadan minder altına bıçak ya da makas konulur. (Acıpayamlı, 1974, 33).

Bu geleneklerde görülmektedir ki, insan bilinmeyeni öğrenmeye ve hatta ona müdahale etmeye çalışır. Doğum süreci içerisinde ise aile ve yakın çevre tarafından,

anne ve bebeğin sağlığı, mutluluğu ve onlarla bağlantılı her şeye müdahale vardır. Tüm bunlar; anne, bebek ve hatta aile için en iyisinin elde edilme çabasıdır.

6.1.2. Doğum Esnası

Doğum anı içerdiği acı ve bebeğin ya da annenin kaybedilme riski sebebiyle dikkat gerektiren ve aileyi endişeye düşüren bir olaydır. Bu sebeple gebelik ve bebek büyütme süreci içerisinde en dikkat çekici aşama bebeğin dünyaya geliş anıdır. Tüm bunlar doğum anı ile ilgili geleneklerin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bu sebeplerle, toplumdan topluma örf ve âdetleri değişse de anlamı itibarı ile ve ona yüklenen manevî değer sebebiyle, doğum anı başlı başına bir ritüeldir, denilebilir.

Doğumu kolaylaştırmak için başvurulan büyülük işlemlerde *Fatma Ana eli* ya da *Meryem Ana eli* denilen bir bitki kullanılmaktadır. Aynı adı taşıyan ve el biçiminde, madenden yapılmış nesneler nazarlık olarak kullanılır. Beş parmağı açılmış el resminin nazara karşı bir korunma aracı olması dünya üzerinde çok yaygın bir gelenektir. Fatıma'nın Elinin kem gözlere engel olduğuna inanılır ve Elhamra'da Adalet Salonu'nun girişi üzerindeki büyük taş el tam bu türden kısmi bir işarettir" (Schimmel, 1984, 120). Çatalca'nın girişinde bulunan dikili taşa yakın bir konumda yer alan açık el belki de bu yaygın geleneğe işaret etmektedir (bkz. Ek 4.1 Şekil 26).

Görülmektedir ki el işareti, taşlar ve benzeri maddî ve manevî ritüel nesneleri doğum esnasında da mevcuttur. İnsan sahip olduğu üretkenlik yeteneği vasıtasıyla, nasıl ki zorlu durumlara müdahalede bulunabileceği çözümler arayışındaysa, doğum gibi önemli bir anda da tüm işlemi kolaylaştıracak ve koruyacak çözümler aramaktadır. El simgesi Çatalca'nın koruyucu tılsımlarından biri olarak kabul edilebilmektedir. Ayrıca halk üzerinde taşların etkisinin var olduğu gözlemlenebilir.

6.1.3. Doğum Sonrası

Doğum fazları içerisinde, doğum öncesi olarak adlandırılan dönem, en fazla mistisizmi barındırdığından merakın en yoğun olduğu dönemdir. Doğum esnası ise riski ve yaşamın varoluş anını içerdiği için ailelerce en dikkat edilen andır. Doğum sonrası ise belki de bir rahatlama dönemidir denilebilir; çünkü doğum öncesinin mistisizmi ve tüm bilinmeyenler ortadan kalkmıştır. Ayrıca, doğum anının riskleri de

geride kalmıştır. Bu aşamadan sonra, anne ve aile için mevcut olan tek ortak nokta bebeğin sağlıklı şekilde büyütülmesidir. Mistisizm, risk ve kutsallık yerini bilgiye, huzura ve hayatın sıradanlığına bırakmaya başlamıştır. Lakin bebek çok küçük, anne ise savunmasız olduğu için her ikisinin sağlık, güvenlik ve mutluluk gibi temel ihtiyaçları aile tarafından her toplumda bir anlamda karşılanır ve gelenekler burada da kendini gösterir.

Bebek doğduğu zaman üç gün akrabalar, komşular lohusa ziyaretine gelirler. Birçok gelenekte üç *çok* manasında (yani ikilikten öte) olarak değerlendirilir. Aristo'ya göre üç *bütün* teriminin işaret ettiği ilk sayıdır. Birikimseldir, sonluluğa delalet eder (Schimmel, 1984, 74).

İlk günlerde gelenler daha çok süt ve yiyecekler getirirler. Lohusaya şerbet ve süt içmesi tavsiye edilir. Daha sonraki ziyaretlerde de bebeğe hediye olarak giyecek, nazarlık ve altınlar getirilir. Sözlü bir kaynağın anlatımına göre, Çatalca Kaleiçi Mahallesi'nde doğum olduğunda bu davul çalınarak duyurulurmuş (KK14). Davul kullanımı; düğün dernek yani sevincin ifadesidir. Diğer yandan, sözlü bir kaynağın aktardığına göre; "Doğum olan evde kapılar süslenir. Bebek 40 günlük olana dek, anne ve bebek evden çıkmaz. Kırk rakamı Müslümanlıkta olduğu gibi pek çok dünya inancında maddî ve manevî değer kazanmış bir sayıdır. Kırk sayısı bekleme ve hazırlık süresini ifade eder. "Augustine'ye göre 40; zamanların doluluğuna işaret eder (Schimmel, 1984, 257).

Kırk birinci gün üç eve ziyarete giderler. Her ev onlara 1 yumurta ve 1 soğan verir. Ayrıca, bazı tekkelerin müritlerinin değişik âdetleri de vardır. Mesela Bektaşi geleneğinin sürdürülmüş olduğu Yunanistan'da eskiden bulunan Odra tekkesinin müritlerinin bebekleri bir yaşına basıncaya dek, bebeğin yastığının altına kutsal gördükleri bir taş koyarlar. Bu taş; 12 İmame isimli zatların taşıdığı söylenen taştır. Bu taşın bebekleri kötü güçlerden koruduğuna inanılır. Ayrıca, bebeğin başında ufak Kurân-ı Kerîm bulunur" (Schimmel, 1984, 208). Burada taşın koruyuculuk vasfına işaret edilmektedir.

Çatalca'da da bebeğin kırklanması hadisesi İstanbul'dakine benzemektedir. Bebek kırklanmadan dışarıya çıkarılmaz. Anne ve bebek *alkarası, albastı* tarafından işkenceye maruz bırakılmamak için yalnız bırakılmazlar. İlk yirmi bir gün bebek

yıkanmaz. Daha sonraki günlerde tuz ve su ile yıkanılır. Tuzun bu tarz büyüsel ritüellerde kullanıldığı bilinir. Yeni bir ev alan ailenin eve ilk önce ekmek ve tuz getirdiği bilinir. Halk tarafından hem bereket getirmesine hem de tuzun koruyucu vasfına inanıldığına işaret eder. Bebeğin banyosu dualarla yapılır. Anne kırklandıktan sonra bebeği kapı eşiğinden çıkarmak için akraba, komşu ziyaretine giderler (bkz. Ek 4.6 Şekil 47, Şekil 48).

Kırk basmaması için bebeğe *kırklama* yapılır. Çocuğun yıkanacağı suya kırkıncı günde kırk kaşık su, kırk kaşık arpa sayarak atılır. Hem Yahudilik'te hem İslam'da kırk gün *arınma* devresidir. "Kırk günlük süre hem anne hem de bebek için ters yönlü bir karantina (yalıtım) işlevi görür" (Kırkından Sonra, [27.03.2015]). Bu sebeple doğum, ölüm ve evlenme geçiş dönemlerinde sürekli kullanılagelmektedir. Çocuğun başı üzerinde bir kalburdan su dökülür. Alkarısı denilen mahlûkun zarar vereceği inancıyla kaynak kişinin ifade ettiği şekliyle, çocuğun başı ucuna Kur'ân-ı Kerîm konulur (KK13). Türkiye'de doğum hadisesinde mevcut olan batıl inançlardan bir tanesine göre, "kundak çocuğu bir bacağını diğer bacağının üstüne koyarsa, annesinin yeni bir çocuk doğuracağına işaret sayılır. Çocuk ayaklarını üst üste atarsa, 'bir çocuk daha gelecek ama ben ondan üstün olacağım' demek istediği söylenir" (Acıpayamlı, 1974, 14).

Bir hafta içinde düşen göbek bağı atılmaz. İstanbul ve Çatalca'da buna ilişkin bazı pratikler uygulanır. Cami ya da okulda toprağa gömülür ya da bir kovuğa saklanır.

Türk âdet ve geleneklerinde olduğu gibi doğum hadisesinde de *tuzlama* olayı önemlidir. Tuzlama, yeni doğan çocuğun tuzlu su ile yıkanması ya da ovulmasıdır. Çatalca'da da tuzlu su ile yıkama geleneği mevcuttur. Bunun hem bebeğin kötü kokmasını engellediğine, hem de musallat olacağına inanılan kötü ruhların uzaklaştırılacağına inanılır. "Boratav tuzlamayı halk geleneği, çocuğun teri, nefesi kokmasın, diye önceden alınmış bir 'sağlık' tedbiri olarak nitelendiriyor" (Aça, 2001, 98).

"Eski Türk inançlarında, Şamanizm'de kötü ruhların, lohusaların, hastaların ruhlarını alıp götürdüğü inancı Anadolu'da *alkarısı* inanmalarında yaşamaya devam etmektedir. Gerçek yaşam ve bilim ile ilişkilendirildiğinde ise bu inanmaların

‘doğum sonrası depresyonu’ olarak tanımlanabileceği öne çıkar. Yunan mitolojisinde, Altaylar’da olduğu gibi *Alkarısı* ile benzerlik gösteren farklı halkların inanmaları da vardır” (Çevirme; Sayan, 2005, 67).

“İnsanlar özellikle geçiş anlarında zararlı dış etkilerle ve doğaüstü kuvvetlerden gelen tehlikelerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu tehlikelere karşı koymak için birtakım büyüsel ritüellere, çarelere başvurmak gerekmektedir. Doğum da böyle bir geçiştir. Doğum ve doğumun safhaları binlerce âdetin, batıl inancın ve majik pratiğin istilâsına uğramış olup adeta bunlar tarafından idare edilmektedir (Örnek, 1966, 55).

Çatalca halkı tarafından da lohusalara musallat olan bir varlık olan Albastı, Alkarası, Kara-kura, Albız’a inanılmaktadır. Özellikle doğumdan sonra lohusanın ciğerini söküp götürdüğü, kendini ve çocuklarını bununla beslediğine inanılır. Onun lohusaya basarak eziyet verdiğine inanılarak; kurtulmanın çaresinin silah patlatmak olduğuna hükmedilir.

Hayatın geçiş dönemlerinden doğum töreni içerisinde önem teşkil eden ritüellerden biri de ad vermedir. Türklerde ad verme geleneği ehemmiyet verilerek sürdürülür. Dede Korkut hikâyelerinde “soy soyladım, boy boyladım…” diyen Korkut Ata kişilere ismini vermektedir. Boğaç Han, ismini boğa ile dövüştükten sonra Korkut Ata’dan alabilmiştir. Eskiden ad verme geleneği kişinin kahramanlıklarına göre sürdürülürken günümüzde anne, baba, hısımların isteklerine göre uygulanmaktadır. Türkler İslamiyet’i kabul ettikten sonra İslami isimler koymaya başlamışlardır. Günümüzde ise din, kahramanlık gibi faktörlerin etkisinden sıyrılmıştır. Çatalca’da da bu ritüelde ailenin ya da yakın çevrenin etkili olduğunu görmekteyiz. Konulan ismi ağzı dualı bir kişi bebeğin kulağına ezanla birlikte üç kez tekrar ederek ad vermiş olmaktadır.

Bebek, ailedeki yeni yaşamın başlangıcıdır bu sebeple her ebeveyn hem içgüdüsel olarak hem de kültürel olarak bebeklerini korumaya güdülenmiştir. Bebeğin cinsiyeti de bir başka önemli husustur. Erkekler, erkek bebek ile soy isimlerini devam ettirecekleri için bir oğlan dünyaya gelsin isterler. Bu sebeple bebeğin doğmadan önce cinsiyetini tahmin etmeye yönelik gelenekler oldukça rağbet görmektedir. Bebek doğduktan sonra ise bebeğin dış tehlikelerden, hastalık benzeri

faktörlerden temel anlamda korunabileceği bir zamana kadar evde muhafaza etmek de bir başka gelenektir. Bu âdetler yer yer mistik ritüellerle de perçinlenir. Tüm bunlar her ne kadar çok detaylı ve geleneksel görünse de bebeğe verilen önemi göstermektedir.

Çatalca'daki doğum öncesi, esnası ve doğum sonrası gelenekleri incelendiğinde, yirmi adet sembole rastlanmaktadır. Bu yirmi sembolden sekiz tanesi Çatalca geneli göz önüne alındığında, farklı geleneklerde de sayıca tekrar etmesi vasıtasıyla motif olma özelliği taşımaktadır. Doğuma anne, bebek ve ailenin devamı açısından eş, ebeveynler ve akrabalar tarafından önem atfedilmektedir. Gebelik veya doğum aşamalarının herhangi birinde anne veya bebek hayatını kaybedebilir. Bebek sağlıklı doğmayabilir veya ikisinden biri doğum sonrası bir hastalık, kaza, kaçırma ya da istenmeyen bir durumla karşılaşabilir. Kötülükleri uzak tutmak maksadıyla aşağıdaki tabloda belirtilen sembollerin yer aldığı çeşitli ritüellere başvurulmaktadır.

Tablo 4: Doğum Gelenekleri Açısından Semboller

Doğum Geleneklerinde Bulunan Semboller	Sembolün Çatalca Açısından "Motif" Olma Özelliği	Literatürdeki Anlamı (Anahtar Kelimeler)
1	Mevcut	Üreyiş¸ Tanrı, Varoluş
3	Mevcut	Çok, Kutsal Üçlemeler
12	–	12 Kutsal Varlık
21	–	Mistisizm
40	Mevcut	Hazırlık, Arınma, Çokluk
Bıçak	–	Kurban, Ölüm, Eril
Cami	–	Hiyerofani
Dişil İmge	Mevcut	Yaratıcılık, Doğum
El	Mevcut	Koruyuculuk
Göbek bağı	–	Yaşam, Can, Bağlılık
Hortlak / Hayalet	–	Yardım, Musallat, Doğaüstü
Kur'ân-ı Kerîm	–	Hiyerofani, Koruyuculuk
Makas	–	Zanaat, Dişil
Okul	–	Hazırlık, Eğitim, Büyümek
Silah	–	Savunma, Saldırı, Eril
Soğan	–	Üreyiş, Yaşam, Ölüm
Su	Mevcut	Varoluş, Arınma, Keder

Tablo 4 – devam

Taş	Mevcut	Kutsallık, Fayda, Ebedilik
Tuz	Mevcut	Yaşam, Kutsallık, Temel
Yumurta	–	Doğum, Başlangıç, Kâinat

İlgili sembollerin dünya literatüründeki anlamları, anahtar kelime bazında incelendiğinde birçoğunun üreme, varoluş, korunma veya kutsallık gibi alt anlamları olduğu dikkati çekmektedir. Bu durum insanların geçmiş çağlardan bu yana benzer sembollere benzer manevi anlamlar yüklendiğini ve kültürler arası etkileşimlerin var olduğunu göstermektedir. Semboller hakkında yapılan bu açıklama, benzer değerlendirmelerin yapıldığı ileriki bölümlerde de geçerliliğini korumaktadır.

6.2. Sünnet

Her toplumun ve inancın gelenekleri vardır, bunlar tarih boyunca o toplumun vazgeçilmezi halini alır. Sünnet, Müslüman toplumlarda erkeklere uygulanan, inanç eksenli bir uygulamadır. Sünnetin, Müslüman toplumlar içerisindeki yeri kuvvetlidir. Müslüman halk içerisinde, yaptırmamak utanç kaynağı iken; sünnet aşamasını tamamlamak bir gurur, mutluluk ve eğlence anıdır. Bu ritüel Müslüman toplumların evlilik ön şartlarına, müziklerine, giysilere, yemeklere, yardımseverlik âdetlerine ve diğer geleneklerine oldukça nüfuz etmiştir. Müslüman bir birey için, sünnet olmak evlenmenin geleneksel anlamda bir ön şartıdır demek yanıltıcı olmaz. Erkekler için büyümek; boy uzaması, kuvvetlenmek ve sesin kalınlaşması kadar, sünnet olup olmamakla da ölçülmektedir. Sünnet aynı zamanda eğlence içerikli törenlere de sahiptir. Sünnet olacak kişi bu törene has giysi giyer, bu tören için yemekler pişirilir, hediyeler dağıtılır, şarkılar söylenir, tef çalınır. Yardımlaşmanın önemli olduğu her din gibi Müslümanlıkta da hayır işleri yapmak isteyen kişilerin gerçekleştirdiği icraatlardan biri de maddî durumu yetersiz olan çocukları topluca sünnet ettirmektir.

Sıtkı Bahadır Tutu *Kula'da Sünnet Gelenekleri* isimli eserinde "Arapça bir kelime olan 'sünnet'in sözlük anlamı *işlek yol* olup; geniş anlamda Allah'ın yolunu ve insanın âdet haline getirdiği davranışları ifade eder" der (Tutu, 2004, 141). Sünnet törenleri İslamlık uygulamaların en önemli yansımalarından biridir. Bu uygulama çocuk için erginlenme, yenilenme ve erkekliğe ilk adım safhalarından önemli bir

geçiş evresi olarak bilinir. Erkek çocuğu olan ailelerin telaşlandığı durumlardan biridir. Aynı zamanda ebeveyn için de gururlanma vesilesidir. Çocuğunu sünnet ettirmek fikri anne baba için övünç kaynağıdır. Bu sebeple şanlı, şatafatlı sünnet törenleri ve ritüelleri yapılagelmektedir. İslami bir âdet olan sünnet merasimleri büyük masraflar ile yapılan sünnet düğünleri şeklindedir. Sünnet törenleri İslam dünyasında da birbirinden farklı uygulamalarla gerçekleştirilir.

Eski dönemlerde Osmanlı'da genellikle çocuklar 3–7 yaş aralığında sünnet edilmekteydi. Sünnet yapılacağı günde çocuklara güzel elbiseler giydirilir ve at üzerinde sokaklarda dolaştırılırdı. Ön tarafta davulcu ve defçiler gider, siyahî bir hizmetçi, içinde kömürde reçine ve tuz yanan bir mangalı başında taşırdı. Çocuğun arkadaşları ise topluluğun ikinci kısmını oluştururdu. İkindi vakti gelene dek şehrin sokaklarında dua okuyarak ve eğlenerek dolaşan çocuklar gece de bu eğlenceyi devam ettirirlerdi. Düğüne davet ya okuyucu vasıtasıyla ya da davetiyeyle yapılırdı (Sahabe Döneminde Sünnet Merasimi, [28.03.2015]).

"Osmanlı zamanında sünnet edilen çocuk yatağa yatırıldıktan sonra kukla, hokkabaz, karagöz gösterileri başlar, çalgılar çalınırdı. Eskiden sünneti de daha çok hocalar yapardı. İlkin Kur'ân okunur, daha sonra çocuk sünnet edilirdi. Hoca'ya armağan olarak bir kalıp sabun, havlu, bir kutu şeker ve para verilirdi. İlkin çocuğa daha sonra konuklara gül suyu kokulu şerbetler ikram edilirdi. Saraylarda yapılan sünnet düğünü çok gösterişli olurdu. Bunlardan en bilinenleri III. Murat ve III. Ahmet döneminde yapılmıştır (Karagoz.net, [05.02.2015]).

Çatalca'da halkın anlattığına göre ise; sünnet düğünü davetiyelerinde kapıya at üzerinde gelen çocuk ev sahiplerine beyaz gül sunarak düğününe davet etmektedir. Düğüne davet edilenlere yemek verilerek, mutlaka Mevlit okutulur.

Sünnet olacak çocuğun kirvesi bulunmaktadır. Kirve, erkek çocuğu sünnette tutan kişidir. Çocuğun manevî babası sayılır. Kirve çocuğun babasının sevdiği bir dost ya da arkadaşı olabilir. Kirvelik teklifi geleneğe göre reddedilmez. Kirvelik Çatalca'da halen süregelmektedir. Sünnet olacak çocuğun elbisesi kirve tarafından alınırken sünnet olacak çocuğun ailesi ise kirveye saat, elbise ve benzeri hediyeler verir.

Sünneti, Çatalca'da sünnetçi ya da sağlık memuru yapar. Çatalca halkından alınan bilgiye göre erkek çocuk sünnet edilirken fazla acı duymaması için ağzına lokum konulurmuş. Sünnetten sonra çocuk ziyaret edilir ve ona çeşitli armağanlar verilir. Sünnet olmadan önce ise çocuğun eline muhakkak kına yakılır. Evde ya da salonda kına gecesi düzenlenir. Eskiden sünnet olacak çocuk at üzerinde gezdirilirken, şimdilerde Çatalca'da bu âdet yerini araba konvoylarıyla gezdirmeye bırakmıştır. Evde çocuğa çok güzel süslemelerle bezenmiş sünnet yatağı hazırlanır. Sünnetten sonra çocuk bu yatakta bir hafta kadar yatar.

"Çatalca birçok şehzade, şeyhülislam, kadı, saray çalışanlarının sünnet çağına gelen çocuklarının sünnet düğünlerine ev sahipliği yapmıştır. Mübadele sonrası Çatalca'da sünnet denilince akla Sünnetçi Fethi Bey ile ekibi gelirdi. Selanik Serez mübadili Humma Hanım'ın oğlu, Güzin Onuk'un babası Fethi Onuk Çatalca'da sağlık memurluğu, Halkevi Başkanlığı, Kızılay Başkanlığı, Hava Kurumu Başkanlığı yapmış, 1980 yılında Çatalca'da vefat etmiştir" (Güldüren, 2014, 185).

"Sünnet kına gecesinde çocuğun eline kına yakacak kişinin koluna tülbent bağlanır (bkz. Ek 4.6 Şekil 49). Kına yakacak kişinin anne babasının sağ olmasına itina gösterilir. Bununla çocuğun ömrünün uzun olması temenni edilir. Araba konvoyunda da tüm araba ve çalgıcılara havlu bağlanır. Çatalca'da çocuk sünnet edilirken bir horoz kesilir. Sünnetten sonra mevlit okutulur ve sonrasında da pilav, ayran, tatlı dağıtılır" (Trakya-net, [05.02.2015]).

Çatalca'da erguvan şenliklerinde toplu sünnet törenleri yapılmaktadır. Erguvan şenliklerinde sünnet edilen çocuklar yine Çatalca Belediyesi'nin organizasyonu ile İstanbul Eyüp ilçesindeki Eyüp Sultan Türbesi'ni ziyarete götürülmektedir; çünkü Eyüp Sultan'ın çocukları çok sevdiğine halk tamamiyle inanmıştır. Onun için ana ve babalar sünnet ettirilecek, mektebe başlatılacak çocuklarının her halde Eyüp Sultan türbesine götürürler (Bayrı, 1972, 170).

Erkek çocuğa ilk mürüvvet olarak addedilen sünnet safhasında sünnete özel kıyafetler giydirilir (bkz. Ek 4.6 Şekil 50). Genel olarak saflığı, temizliği temsil eden bu beyaz renkli kıyafetlerin iki önemli aksesuarı bulunur. Bunların biri başa giyilen takkesi, diğeri çapraz olarak elbisenin önüne takılan Maşallah yazılı kumaş şerittir.

Tüm bu bilgiler ışığında denilebilir ki; Osmanlı zamanında Çatalca'da sünnet gelenekleri Osmanlı'nın diğer vilayetlerindeki gibi ihtişamlıydı. Ayrıca, Çatalca'nın güzelliği, sakinliği, şölenlerdeki yemek ihtiyacını karşılamak adına avlak yeri oluşu ve İstanbul'a nazaran saray ve devlet işlerinden uzaklığı nedeniyle saray erkânının sünnet törenleri için tercih ettikleri mekân olması muhtemeldir. Günümüz Çatalca'sında ise sünnet gelenekleri Türkiye'deki sünnet tören ve âdetleri ile genel olarak benzerlik göstermektedir.

Çatalca'nın sünnet âdetlerinde on iki adet sembole rastlanmıştır. Bunlardan altı tanesi Çatalca'nın geneli açısından motif özelliği taşımaktadır. Sünnet olacak kişi genellikle küçük yaşta bir çocuktur. İşlemin doğası gereği çocuk ya da kişi bundan korkabilmektedir. Korkuyu azaltmak için işlem birçok gelenek, ritüel ve seremoni ile harmanlanmıştır. Bu sayede sünnet olacak kişi, işlemi içselleştirir ve kendini hazır hisseder. Sünnet sonrası çocuğun ya da kişinin acı sebebi ile gelenekten kopmaması ve psikolojik huzursuzluk hissetmemesi için seremoni eğlenceli bir şekilde devam eder. Sünnet böylelikle baştan sona kültürün bir parçası haline gelir.

Tablo 5: Sünnet Gelenekleri Açısından Semboller

Sünnet Geleneklerinde Bulunan Semboller	Sembolün Çatalca Açısından "Motif" Olma Özelliği	Literatürdeki Anlamı (Anahtar Kelimeler)
3	Mevcut	Çok, Kutsal Üçlemeler
Beyaz gül	–	Kutlama, Saflık
Düğün	–	Kutlama, İlan, Meşruluk
El	Mevcut	Koruyuculuk
Hediye	–	Teşekkür, Kutlama
Kına	Mevcut	Kutlama, Tılsım, Güzellik
Kırmızı	Mevcut	Kan, Dikkat, Coşku
Kur'ân-ı Kerîm	–	Hiyerofani, Koruyuculuk
Kurban	–	Adak
Mum	Mevcut	Seremoni, İbadet, Tılsım
Tatlı / Lokum	Mevcut	Mutluluk, Acıyı Azaltmak
Tülbent / Mendil	–	Sargı, İşaret, Mahremiyet

Çatalca'nın sünnet sembolleri anahtar kelime bazında incelendiğinde kutsallık, koruyuculuk, kutlama ve bunlara yakın anlamdaki kelimeler öne çıkmaktadır. Sünnetin halk içindeki yeri ile geleneklerde kullanılan sembollerin alt anlamlarının birbiriyle uyuşması durumu gözlenmiştir. Buradan yola çıkarak denilebilir ki; halk, tarihin akışı içerisinde bir olgu ile sembolü birbiriyle uygun ve anlamlı şekilde bağdaştırmaktadır.

6.3. Asker Uğurlamaları

Gençlerin askerlik çağına erişip, vatan borcunu ödemeleri toplumda hem ailesi, hem de birey açısından son derece gurur verici bir olaydır. Askere gidecek gençler on beş gün öncesinden yakınlarına, tanıdıklarına ziyarete giderler. Akrabaları kendilerini ziyarete gelen gençlere yemek vererek; para, çorap, mendil hediye ederler. Bu ziyaretler on beş gün boyunca sürer. Bu süre içerisinde gençlerin boynuna kırmızı oyalı tülbent bağlanır ve mutlaka yanında birisinin elinde de Türk bayrağı taşınır. Çatalca'da askere uğurlama törenleri süregelmektedir. Askere gitmeden önce gençlere ve arkadaşlarına bir gün evvel, asker aileleri tarafından kurban kestirilerek ziyafet verilir ve çalgılı eğlence düzenlenir. Çatalcalılar bu eğlenceye *asker düğünü* derler (bkz. Ek 4.6 Şekil 51). Karacaköy fotoğrafçısından temin edilen bir video görüntü kaydından edinilen bilgiler şöyledir: O dönem askere gidecek olan gençler tek tek gidecekleri yer ve alacakları görev ile topluluğun önüne davet edilirler. Askerlerden tek tek duygu ve düşünceleri öğrenilir, birer mani veya şarkı söylemesi istenir (bkz. Ek 4.6 Şekil 52).

Bu gecede gençler şarkılar söyleyerek çalgılar eşliğinde eğlenirler, masrafları da asker aileleri ortak karşılarlar. Kızlar erkekler herkes oynar. Ayrıca, bu gecede askerin tüfek tutacağı parmağına kına yakılmaya itina gösterilir. "Bizde üç şeye kına yakılır: Birincisi kurbanlık hayvana yakılan kına; Allah'a yakınlığına işarettir. İkincisi gelinin eline yakılan kına; kocasına yakın olsun diye yakılır. Son olarak askerin eline yakılan kına; vatanına yakın ve kurban olsun diye yakılır" (Yardımcı, [20.01.2015], 2). Bunların yanı sıra sünnet olacak çocukların ellerine de kına yakılmaktadır.

Ertesi gün askere gidecek genç, büyüklerin ellerini öperek Allahaısmarladık der. Bu sırada bazı Çatalca köylerinde gencin başından tuz çevrilir. Bunun sebebi tuzun kötü ruhları uzaklaştırdığı düşüncesidir. İmam ve halk dua eder. Askerliğinin su gibi geçmesi temennisi ile asker alayının ardından su dökülür.

Hayatın bir diğer safhası olan askerlik öncesi uğurlama törenlerine bakıldığında toplumun tüm diğer geçiş ritüellerinde olduğu gibi duygusallık ve heyecan bir aradadır. Gerek doğum, gerek sünnet, gerekse de evlilik olsun, hepsinde bu özellikler mevcuttur. Askere gidecek kişi bilinmeze gitmektedir. Bu bakımdan hem doğum öncesinde hem de ölümde görüldüğü gibi bilinmeyene atıf vardır. Sünnet ve evlilikte bilinmezlik bu derece büyük değildir. Mistisizmin artması heyecanı da arttırmaktadır. Bu duygular, Çatalca'dan derlenen asker uğurlama video çekimleri izlendiğinde de görülmektedir. Gençler aileleri ve sevenleri ile birlikte hem hüznü hem de heyecanı bir arada yaşamaktadırlar.

Çatalca'nın asker uğurlama geleneklerinde dokuz adet sembole rastlanmıştır. Bunlardan beş tanesi Çatalca genelinde motif olma özelliği taşımaktadır. Askerlik ve ölüm hayatın geçiş dönemi aşamaları açısından, başladığı anda aileden ayrı kalınan iki geçiş dönemidir. Bu nedenle ikisi de diğerlerinden farklı ve özel olarak addedilir. Diğer dönemler olan doğum, sünnet ve evlilikte yaşamın sürekliliği vardır ve bebeğin anne karnında olması durumu da dâhil olmak üzere aile bir aradadır. Askerlik ve ölümde ise ayrılık vardır. Bu sebeple diğer üç döneme kıyasla içinde daha fazla hüzün barındırır. Askerlik ölüme gidiştir. Günümüzde savaşlar görece olarak azalmış olsa da askerliğin amacı ülkeyi, halkı ve aileyi korumak için kişinin canını kurban etmesidir. Bu nedenle askere giden kişi, asker düğünü denilen bir rütüelden geçer. Bu gelenek, askere gidecek kişi kadar aile ve sevdiklerini de rahatlatmayı amaçlamaktadır.

Tablo 6: Asker Uğurlama Gelenekleri Açısından Semboller

Asker Uğurlama Geleneklerinde Bulunan Semboller	Sembolün Çatalca Açısından "Motif" Olma Özelliği	Literatürdeki Anlamı (Anahtar Kelimeler)
15	–	Sorumluluk, Disiplin
Düğün	–	Kutlama, İlan, Meşruluk
El	Mevcut	Koruyuculuk
Hediye	–	Teşekkür, Kutlama
Kına	Mevcut	Kutlama, Tılsım, Güzellik
Kırmızı	Mevcut	Kan, Dikkat, Coşku
Su	Mevcut	Varoluş, Arınma, Keder
Şiir / Mani	–	İlan, Duygu, Estetik
Tuz	Mevcut	Yaşam, Kutsallık, Temel

Anahtar kelimeler bir bütün olarak ele alındığında, asker uğurlama geleneklerindeki sembollerin, askerliğin insanlar açısından çağrıştırdığı birçok manevi öğeyi içerdiği görülebilmektedir. Sorumluluk, disiplin, kutlama, koruyuculuk, kan, keder gibi semboller askerliği birebir yansıtmaktadır.

6.4. Düğün ve Evlilik

Evlilik; insan hayatını etkileyen önemli bir diğer geçiş dönemidir. Hatta ölümden önce insan için kişisel olan son geçiş dönemi de budur. Evlenmiş çiftin çocuk sahibi olması ve onu büyütmeleri çocuğa ait geçiş dönemleridir.

Bir diğer açıdan bakıldığında, evliliğin ritüeli olan düğünler aslında kaos'un da başlangıç noktasıdır. Her iki insan da düzenli hayatlarını yeni şekillenen bir yaşam ile değiştirirler. Düzenden düzensizliğe geçiş bu şekilde başlar. Lakin evlilikle ilgili tüm gelenekler düzenin tekrar geri gelmesi ve çiftin mutlu olması üzerine kuruludur, diyebiliriz.

Eski yaşamı temsil eden düzenden, yeni yaşamın başlangıcına (evliliğe) geçmek için kabul edilen kaos (düzensizlik); biraz daha vurgulanırsa, denilebilir ki; uyuma aykırılık durumu ortaya çıkar. Buna istinaden; her iki insan da eski hayatları ile uyum içindedirler. Bu onların normal yaşamıdır. Yaşadıkları hayata alışmışlardır ve mutlu olsalar da olmasalar da o yaşamlar ile uyum içindedirler. Lakin evlilikle bu geride bırakılır. Aile ile yaşanılıyorsa oradan taşınılır, belki ev konumu değişir. Her

gün görülen aile, komşular ve mahalleli yerine eş, yeni komşular ve yeni bir mahalleli gelir. Mitolojik öğelere baktığımız zaman damat gelini almaya geldiğinde kaos başlar. Bu eski düzenin değişmeye başladığı anlardan biridir, demek yanlış olmaz. Ardından kaos; çeşitli şakalaşmalar, oyunlar, hediyeleşmeler ile son bularak kendini uyum sürecine bırakır. Evlilik gelenekleri bu uyum ve tekrar düzene geçişin kolay ve kalıcı olması adına çift ve aileleri için geçerli âdetler bütünüdür. "Evlenme olayının hemen her aşaması hediyeyle, bağışla, ödemeyle, ziyaretle, bir araya gelmeyle ilgili birtakım âdetleri de gerekli kılmaktadır. Bu gelenek ve adetlerin yerine getirilmelerine özen gösterilir. Böylece yaşamın bu önemli olayı, geleneklerin belirlediği çerçeve içerisinde, söz konusu toplumun ya da grubun olurundan geçirilerek, değerler sistemiyle ve bu sistemleri işleten mekanizmalarla uygunluk sağlanmış olur. Tersi durumda ise çevrenin ayıplayıcı, kınayıcı ve zorlayıcı nitelikteki yaptırımlarıyla karşılaşılır ki bunu da kimse istemez" (Örnek, 2014, 274). Yine mitolojik olarak bakılırsa, yeni kurulacak uyumu kolaylaştırmak için ilk adımlardan biri kızı vermek; yani bağışlamaktır.

Tüm zorluklar aşıldıktan sonra gerçekleştirilen düğün, iki insanın hayatlarının birleşme töreninin olması yanı sıra yeni düzenin kuruluşunun temellerinin atılmasının da kutlanmasıdır. Bazı geleneklerde bu mütevazı yapılırken bazı yörelerde güreşler, silah atışları, kurbanlar, hatta fakirlere dağıtılan yardımlar söz konusudur. Tüm bunlar bir anlamda kaosun tekrar düzene dönmesi için yapılan fedakârlıklar ve zorlukları aşabilmenin kutlamasıdır. Diğer yandan, düğünlerde silah atma geleneği tehlikeli olabilmektedir; ayrıca çokça yemek ve kaynak israf olduğundan bu minvalde düğünlerin dezavantajlı olduğu da söylenebilir.

Diğer yandan, "Mito-poetik kabule göre evlilik/düğün, bünyesinde hem doğumu, hem de ölümü barındırmaktadır. Onlar, sembolik olarak yeniden dirilmektedir. Düğün sırasında yapılan ev, tül, şal ve benzeri çeşitli yapı, giyecek ve örtüler etraftakiler için gelinle damadı görünmez kılar ve ölüm/doğum metaforunu oluşturur. Bu durum özellikle gelinde görülür. Gelin örtü ile adeta ölmekte (başka bir aileden, boydan, başka bir aile/boya nakil) ve yeniden doğmaktadır. Aile kâinatın izdüşümüdür. Aileyi oluşturan her bir birey kültürün tarihsel derinliklerinde kâinatın

düzenini oluşturan unsurlar olarak kabullenilmiştir. Düğünle beraber işte ailenin kâinatı sembolize eden bu yapısı parçalanmaktadır" (Ergun, 2014, 62).

"Gelin ve damadın birbirlerine karşı yabancılıklarını gidermek için Anadolu da kahve ile birlikte tütün tabakası (günümüzde sigara sunumu) ya da ailelerin birbirlerine *saçı* sunmaları iki topluluk arasındaki uyumu beraberinde getirme çabası olarak sayılabilir. Bayramlar da kız tarafının ailesinin damada mutlaka kıyafet alması gelenekleri hep bu yabancılığı ortadan kaldırmaya yöneliktir. Düğünlerde ortaya çıkan bohça ya da çeyiz adı verilen karşılıklı mal değişimi, düğünün ortaya çıkardığı kaosu ortadan kaldırıp; yeniden uyum ve düzeni sağlamaya yöneliktir. Tanıdık, bildik, sıradan, 'dünyalı' yapar" (Ergun, 2014, 101).

"Düğünlerin işlevleri arasında; müzik, oyun-eğlence, sohbet, seyretme, yeme içme gibi birçok serbest zaman etkinliklerine yer verilir. Toplumsal dayanışma bazı insanların yeteneklerini sergilemesine imkân tanıması, yaşamı zenginleştirmesi, kazancın yeniden dağılımını gerçekleştirmek, belli meslek gruplarının ortaya çıkması ve profesyonel olarak meslek sahibi olunması gibi işlevler de düğünün avantajları olarak göze çarpar" (Tezcan, 1998, 219).

Bir başka açıdan ise, evlilik çoğu zaman evlenen çiftler arasında mutluluk vesilesi olurken, bazen de mutsuzluk timsali olabilmektedir. Bu durumda, düğün ritüellerinin amacına ulaşamadığı, kaosun düzene geçemediği söylenebilir. Mitsel açıdan bu hadise, çift ve aileleri için başarısızlıktır, sunulan fedakârlıkların kabul görmemesidir.

Çatalca'nın geleneklerini irdelemek gerekirse, Subaşı köyü sakini kaynak kişinin anlatımına göre; köyde eskiden genç kızlar çeyiz için örgü, kilim ve halı örmüşlerdir, fakat bu yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlamıştır (KK7). Başka bir kaynağın söylemlerine göre; "Eskiden 'yedi kız aşı' denen bir gelenek vardı. Kız evinde tavuk pişirilirdi ve bir arkadaşları vasıtasıyla sevgililerine pişirdikleri yemekleri gönderirlerdi" (KK19).

Eskiden kız istemeye genellikle cuma ve pazartesi geceleri gidilirdi. İstemeye gitmeden bir önceki gece damadın annesi yakın komşuları ile birlikte kızı görmeye ve uygun bulurlarsa istemeye kızın evine giderlerdi. Kız tarafı kızı verecek olsalar

bile bunu belli etmezler. Babasına soralım, düşünelim, Allah yazdıysa olur, bir de erkekler görüşsün diye kararlarını ileri bir tarihe atarlardı. Erkek tarafı, sözü geçen birini de yanına alarak kızı istemeye giderdi. Çok eski yıllarda kızın ailesi gelinin çeyizini hazırlayabilmek için oğlan tarafından baba ağırlığı denilen bir miktar para isterdi. Komşuların da araya girmesi ile bu parada anlaşılır, daha sonra söz kesilirmiş, ama bu para erkek tarafına yıkım getirecek şekilde olmazdı. Bu biraz da kız babası için gurur meselesi sayılırdı. Söz kesme işi çoğu zaman aile arasında küçük bir eğlence ile yapılır. Kız tarafı oğlan tarafına, oğlan tarafı kız tarafına giyecekleri kapsayan bohçalar verir, kıza söz yüzüğü takılır. Şeker, çikolata götürülür. Daha sonra nişan/düğün tarihi tespit edilir. (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 177–178).

Bir sözlü kaynağın konu hakkında ifadelerine göre; kız isteme ziyaretinde damada tadı çok kötü olan tuzlu kahve ikram edilir. Damat içerse kızı seviyordur, içmez ise sevmiyordur. Nişanlar büyük yapılır. Gelin eskisi gibi at üzerinde getirilmiyor, bu gelenek köyler dâhil Çatalca'nın günümüzde hiçbir yerinde kalmadı. Kınada herkes bindallısını giyer, kınalar yakılır. Patriyot âdetlerine göre damat gelinin evinden baklava alır, bu sayede evliliğinde tatlı olması ümit edilir. Bu baklavaya *pişkeş* denir (KK13).

Düğünden bir hafta önce gelinin çeyizi serme âdeti halen devam etmektedir. Bütün tanıdıklar çeyiz görmeye çağırılır ve herkes çeyiz görmeye kız evine gider. Evlenecek çiftin eşyaları her ne kadar aralarındaki anlaşmayla da olsa yatak odası ve mutfağı kız tarafı, salon, oturma odasını erkek tarafı düzer. Ama maddî durumu iyi olan taraf çoğu eşyayı da üstlenebilir. Düğüne davetli kişiler de isterlerse düğünde para takmak yerine düğün evine *saçı* gönderirler. Bu genellikle ev eşyası niteliğindedir. Çiftin ihtiyaç duydukları eşyalar gönderilir (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 178–179).

Düğünün amacı şüphesiz, evlenen çiftleri komşu, akraba ve hısımlara ilan etmektir. Çatalca'da da ilan etme olayı davul aracılıyla yapılırken, Belediye'nin hoparlör sistemi ile de halka ilan edilir. Çevre, evlilik olayında önemli bir faktördür.

Oğlan tarafı düğünden önce gelinin çeyizini almaya gelir. Kızın, erkek kardeşi çeyiz sandığına oturur. Kalkmaz, bir miktar para verilerek kaldırılır.

Önceden, çiftin oturacağı ev döşenmek üzere kız tarafı evi yerleştirmeye gider. Oğlan tarafı da yardımcı olur. Gelin düğünden sonra hazır eve gelir. Eski dönemlerden bilhassa çiftçi ailelerde gelin, oğlan evine alınırdı. Ataerkil aileden çekirdek aileye dönüşüm başlayınca, herkes kendi işini kurunca durum değişmiştir. Yalnız bu aşamada yaşlıların yalnız kalma, bakımsızlık sorunları ortaya çıkabilmektedir. Düğünlerin evlerde yapıldığı dönemlerde düğün evinde yemek yapılır. Bütün misafirler orada yemek yerdi. Hısım, akraba yardıma gelirdi. Bu çok önemli, insanları birbirine yakınlaştıran, birlik beraberliği, yardımlaşma duygularını pekiştiren sosyal bir etkinlikti. Artık insanların bu kadar zamanlarının ve imkânlarının olamadığını görüyoruz (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 179).

Sözlü bir kaynağın aktarımına göre, düğün öncesi çeyiz alma geleneği ise devam ediyor. Gelinin çeyizleri güzel bir şekilde katlanır; kırmızı ve beyaz kurdelelere sarılır. Erkek tarafı geldiğinde ise çeyizler elden ele dolaştırılarak kendi evlerine götürülür. Orada tekrar açılır. Sonra damadın ailesi çeyizi taşıyanlara yemek verir (KK13).

Eskiden gelin hamamı ve güvey hamamı, damat tıraşı (bkz. Ek 4.6 Şekil 53, Şekil 54) denilen âdetler ve kına gecesi, düğünün çok önemli ayrılmaz parçalarıydı. Bugün bunlardan çoğunlukla kına geceleri ve damat tıraşı kalmıştır. Düğünden bir gece önce kına gecesi yapılır. Gelin, gelinliğiyle veya kına için temin edilen özel bir elbiseyle davetlilerin yanına çıkar. Başına kırmızı bir tülbent örtülür. O sırada yoğrulmuş kına bir tepsiye konulmuş olarak ve üzerinde yanan mumlara acıklı ayrılık türküleriyle getirilir. Gelinin eline kına yakılır. Davetlilere de kına dağıtılır (bkz. Ek 4.6 Şekil 55). Bu türkülerle aileden birçok kişi, gelin de dâhil olmak üzere ağlamaya başlar. Daha sonra oyunlar oynanır (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 178).

Bir kaynak kişi ile yapılan söyleşiye göre, damat açık alanda tıraş edilmektedir. Düğünden iki üç ay önce düğün sahipleri tarafından iki adet koç alınmaktadır. Biri gelinin evine, diğeri ise damadın evine gönderilmektedir. Bu âdetler yavaş yavaş ortadan kalkmaya yüz tutmuştur. Artık düğün salonları kullanılagelmektedir (KK14).

Nişan/düğün töreni, düğün salonlarında veya evlerde yapılır. Sokakta da kutlamalar mevcuttur (bkz. Ek 4.6 Şekil 56) Hatırlı bir kişi etkili bir konuşma ile

nişan/düğün yüzüklerini takar. Birbirine kırmızı kurdele ile bağlı nişan/düğün yüzüklerini makasla kesip nişanlı çiftlere mutlu bir ömür diler (bkz. Ek 4.6 Şekil 57). Takı merasimi başlar. Geline takılar takılır. Yüzük, küpe, altın, zincir, kolye, gerdanlık, bilezik gibi takıların çoğunluğu nişanda geri kalan da düğünde takılır. Uzak akraba ve tanıdıklar da çoğunlukla yakınlıklarına göre gelinin veya erkeğin yakasına para iğnelerler. Takı merasiminden sonra müzikli eğlencelere geçilir. En modern dansların yanı sıra geleneksel oyunlar da oynanır (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 177–178).

Diğer bir sözlü bir kaynağın ifadelerine göre, Çatalca'da düğünlerde servis edilen yemeklerden biri musakkadır. Tavuk ciğerli terbiyeli pirinç çorbası, Patriyot baklavası da düğünlerde sunulan yemeklerdendir. Düğünlerde en son *amiro* isimli bir yemek servis edilir; küçük köfteler kızartılıp sarımsaklı yoğurdun içine atılır". İçecek olarak ise erik, ayran, kızılcık şurupları ve özel günlerde yapılan şerbet sunulurdu. Sözlü kaynak kişinin anlattığı üzere; "Eskiden Çatalca'da düğünler üç gün sürmekteydi. Maddî durumu uygun olan aileler düğün için bir konak tutar ve düğün eğlenceleri orada yapılmaktaydı. Diğer yandan düğünlerde davul çalınmaktaydı. Düğünün sahiplerinden biri koluna mendil/kurdele bağlardı, benzer bir mendil/kurdele de düğünün davulcularına bağlanmaktaydı. Mahalle mahalle dolaşıp insanları düğüne çağırırlardı. Vatandaşlar davulculara bahşiş verirlerdi. Bazen davulculara havlu bağlar ya da hare çiçeği koyarlardı (KK14).

1986 yapımı olan ve İsmet Arasan'ın yönetmenliğini üstlendiği *Çatalca Belgeseli*'nde bir kına gecesi ve düğün manzarası şöyle tasvir edilmektedir: "Gelin sizinle bu gece Çanakça köyüne gidelim, bir kına gecesinin gizli bir konuğu olalım. Kız tarafının evinin önünde, düğünden bir önceki gecenin tadını çıkaralım. Kadınlar ayrı, erkekler ayrı oyuna kalkarak meydanı boş bırakmıyorlar ve delikanlılar çok eskiden olduğu gibi bu gecelerde sevdanın peşinden koşuyorlar. Ertesi gece Çatalca'da düğün salonundayız. Gelin Asiye Avcı, damat Ramazan Canengin. Gençlerin oluşturduğu bir geçitten sıyrılıp, *evet* diyecekleri masaya kuruluyorlar. Ardından takılan takılar, kutlamalar, oyunlar…" (Çatalca Belgeseli, 1986).

Elbasan köyü sakinlerinden bir kaynak kişinin anlattığı üzere; "Bölgede düğün zamanları eskiden at yarışı yapılırmış. Yarışı kazanana bir yastık, diğerlerine

de lamba verilirmiş. Bu eşyaları götürüp damada hediye ederek, damattan bahşiş alırlardı. Zamanla birinci gelene koç da verilmeye başlanmıştır, bu durum düğün sahiplerinin maddî durumuna göre de değişiklik göstermiştir” (KK6).

Çatalca’nın eski sakinlerinden başka bir kaynak kişinin naklettiğine göre; “Düğünler geçmişte evde yapılmaktaydı. Günümüzde ise düğün salonlarında yapılmaktadır” (KK2). Günümüz şartlarında uzun süren düğünler yoktur. Bir zamanlar kırk gün kırk gece imiş, sonraları yedi gün yedi geceye inmiş, daha sonra üç gün üç geceye inmiştir. Üç sayısı kutsal kabul edilir. Kuşatıcı sentezdir. Bugün daha da azaltılarak kına gecesi ve düğün gecesi olmak üzere iki gün iki geceye indirildi. Kırsal kesimler de bile böyle olurken, kentte salonlarında iki üç saate indirilmiş durumdadır.

Çatalca’da; Anadolu’da ve İstanbul’da süren düğün âdetlerinden bazıları halen varlığını sürdürmektedir. Örneğin gelin alayı erkek evine varınca gelin içeriye alınır, kucağına bir bebek verilir. Gelin, bebeğe para ya da şeker verir. Diğer yandan, gelin yeni evine girerken uğur bereket getirmesi, gelinin dilinin damat tarafına karşı tatlı olması amacıyla ağzına bal şeker sürme geleneği halen devam etmektedir.

Bunun benzeri olarak “Sivas ilinde yapılan incelemelerde, gelin yeni evine gelince yapılan pratiklerden bazıları: ‘başının üzerinden ekmek atılır, gelin eğilip evin eşiğinden bir avuç şekeri içeri atar’ âdetleri tamamıyla gelinin yumuşak huylu olmasına, uğur ve bereket getirmesine, evin düzenine uyum sağlamasına yöneliktir” (Örnek, 1966, 174).

Çatalca’da gözlemlendiği kadarı ile düğünlerde gerçekleştirilen eski âdet ve gelenekler modern şehir hayatına yaklaşma eğilimi içerisindedir. Eskiden var olan görücü usulü evlenmeler yerini kişilerin birbirlerini tanımaya çalışmaları ve flört sürecinden sonra evlenme kararına bırakmıştır. Modern yaşamın beraberinde getirdiği yalnızlaşma, düğün gibi merasimlerde yerini sosyalleşme neşesine bırakmaktadır. Millî kültürümüzü yansıtan bir motif olan düğünlerde; konukseverlik, yardımlaşma, dayanışma, akrabalık, davranışlarda ölçülülük gibi değerler ön plana çıkmaktadır.

Evlilik de, bebeğin doğum ritüelinde olduğu gibi kutsal bir olgudur. Evlilik, doğum hadisesi gibi soyun devamlılığını simgeler. Gelinin, damadın soyadını almasıyla ve damadın da gençlikten çıkıp olgunluğa adım atması ile yeniden doğuş safhasına geçiş gerçekleşir. Evlilik müessesesinin kutsallığı ve mutlu süregelmesi aileler arasında ve yeni evli çift arasında oldukça önemlidir. Evlilik ritüellerinin bir kısmı müessesenin ömür boyu hayırlı gitmesi için yapılmaktadır. Düğün şenlikleri de evliliğin bir başka vazgeçilmezidir.

İlk çağlarda kültürden kültüre, coğrafyadan coğrafyaya değişen bu şenlikler aslında erkeklerin güçlerini kanıtlayıp, yönetici olan yaşlıların gözüne girerek gönül verdikleri gelini kazanma yarışıyken; bin yıllar içerisinde eğlence kültürüne dönüşmüştür. Bu bağlamda, Çatalca'nın bazı düğün şenliklerindeki ödüllü at yarışının; Orta Asya'daki at biniciliği ve ok atma marifetinden beslenmiş olabileceğini söylemek yanlış olmaz. En nihayetinde, evlilik derin kökleri olan ve insan hayatında önemli yer tutan olgulardan biridir. Düğünler, Türk millî kültüründe de var olan temel motiflerdendir. Şüphesiz modern hayatın değişiminden düğünler de nasibini alır. Özellikle kentleşme ve küreselleştirmenin getirdiği farklılaşmadan düğünler de etkilenir. Bu konudaki en belirgin değişim salon düğünlerinin yaygınlık kazanmasıdır. Düğün sayesinde kurulan aile birliği toplumun temelini oluşturur ve toplumsallığı doğurur. Bireyselliği ortadan kaldırarak yabancılaşmanın önüne geçilmiş olur.

Çatalca'nın düğün ve evlilik âdetleri incelendiğinde on üç adet sembole rastlanmıştır. Bunlardan altı tanesi Çatalca genelinde motif özelliği taşımaktadır. Hayatın ölümden önceki son ve en uzun geçiş dönemi düğün ile devam eden evlilik aşamasıdır. Bu aynı zamanda çiftin ölümden önce kendi kişisel aşamalarını tamamladıkları anın başlangıcıdır. Ölüm hariç bundan sonraki aşamalar doğacak çocuklarına ait olacaktır. Bebeğin kendi hayatının geçiş dönemi olan doğuma anne ve baba doğal olarak ortaktırlar. Düğünün ve evliliğin istenilen şekilde olması için gelenekler burada da kendini göstermektedir.

Tablo 7: Düğün ve Evlilik Gelenekleri Açısından Semboller

Düğün ve Evlilik Geleneklerinde Bulunan Semboller	Sembolün Çatalca Açısından "Motif" Olma Özelliği	Literatürdeki Anlamı (Anahtar Kelimeler)
7	–	Zaman
Beyaz	–	Saflık, Başlangıç, Işık
Ekmek	–	Yaşam, Bereket
Düğün	–	Kutlama, İlan, Meşruluk
El	Mevcut	Koruyuculuk
Gözyaşı	–	Duygu, Saflık, Arınma
Hediye / Çeyiz	–	Teşekkür, Kutlama
Kına	Mevcut	Kutlama, Tılsım, Güzellik
Kırmızı	Mevcut	Kan, Dikkat, Coşku
Mum	Mevcut	Seremoni, İbadet, Tılsım
Tatlı/Baklava/Bal	Mevcut	Mutluluk, Acıyı Azaltmak
Tuz	Mevcut	Yaşam, Kutsallık, Temel
Tülbent / Mendil	–	Sargı, İşaret, Mahremiyet

Sembollere ait anahtar kelimelerden olan başlangıç, saflık, kutlama, bereket ve yaşam hem düğünle hem de evliliğin gidişatı için arzulanan duygularla bir bütünlük içerisindedir.

6.5. Ölüm

Doğumla başlayan yolculuk ölümle son bulmaktadır. Bu olay kişinin yaşamının son fazıdır. Ölüm, doğumun tamamlayıcısıdır ve onun kadar bilinmezdir. Bu da ölümle ilgili âdetleri toplum içerisinde son derece vazgeçilmez kılmaktadır. Ayrıca, ölüm ritüelleri, yakınları için cenazenin acısını azaltır niteliktedir.

Çatalca'da cenaze törenleri geçiş töreni olarak büyük önem arz etmektedir. Zira cenaze çıkan eve her türlü yardım ve destekten kaçınılmamaktadır. "Cenaze evinin eli kalkmaz", düşüncesi ile komşular birkaç gün boyunca yemek pişirilemeyen eve yemek getirirler, helva kavururlar ve gelen misafirlere sunarlar. Cenaze evinde eğlenceye yer olmaz. Kırk gün müzik dinlenmez ve televizyon izlenmez. Bu ölüye saygı gereği ve duyulan acılardan ötürüdür. Çatalca'da ölen kişi için dinî vecibe olarak mevta yıkanır, dualar okunur, bütün akraba ve hısmın katılımıyla cenaze namazı kılınır. Erkekler cenaze defnetmeye giderken, kadınlar evde Yasin okur. Yedi gün yedi gece cenaze evinde Kur'ân okunur. "Ruhun kendisini ölü bedenden

kurtarmak için 7 zaman birimine ihtiyaç duyduğu fikrine ölüler için düzenlenen törenlerin her yedinci günde 7 kere uygulandığına, Çin'de olduğu gibi dünyanın diğer kısımlarında da rastlanır (Schimmel, 1984, 136). Okumaya gelenlere genellikle lokum, helva gibi yiyecekler ikram edilir.

Doğum, sünnet, düğün, ölümler gibi önemli geçiş törenlerinde, ev sahiplerinin ve misafirlerin tatlı ya da şekerli bir yiyecek yemesi şu şekilde açıklanabilir: Tatlı ve şekerli yiyecekler, içeriklerinin doğası gereği yiyen kişide az da olsa mutluluk hissi uyandırır. Eski çağların insanları bunun bilimsel adını koyamasalar da bu durumu keşfetmişlerdir ve bunu geleneklerin içine yerleştirmişlerdir. Günümüzde sınava giren öğrencilere şeker verilmesinin de nedeni yiyen kişideki stresi azaltmaktır.

Bir kaynak kişinin anlatımına göre; bir evde ölüm olması durumunda Mevlit okutulur, helva ve çorba dağıtılır. Birkaç gün o aile için yemek pişirilir. Patriyotlar arasından bu yemeğe *palivurya* denir. Ölü evinin aile fertleri yemek yapacak halde olamayacakları için komşular ve vatandaşlar o aileye yemek ve erzak getirirler. Ölünün kırkıncı gününde küçük ekmekler pişirilir. Bu kültürel gelenekler zamanla kaybolmaya yüz tutmuştur (KK14). Farklı bir sözlü kaynak kişisi de benzer şeyler söylemiş ve şu şekilde anlatımda bulunmuştur: Çatalca'da ölüm olunca komşular birbirine yardım ederler. Dualar okunur. Helva yenir. Komşuların evleri birbirine açıktır (KK13).

Yerel halktan öğrenilen bilgiye göre; cenazeden sonra taziye ziyaretleri yapılır ve telefonla başsağlığı dilenir, kırk bir ve elli ikinci günlerde de kırk bir Yasin ve Mevlid-i Şerif okunur. Ölüm duyurmada camilerde Selâ verilmesinin yanı sıra; Çatalca'da halen İstanbul'da bulunmayan hoparlör sistemi ile duyurma mevcuttur. Bu sistemde ölüm dışında düğün, kermes, bayram, belediye işleyişi ile ilgili duyurular da yapılmaktadır.

Yöre insanı cenaze namazına katılmaya ehemmiyet gösterir, onu taşır ve namazını kılıp, kabre ininceye kadar özen gösterir. Cenazenin üç günden fazla bekletilmesi günah sayılır. Bu yüzden bu işlemlerin yürütülmesine halk yardımcı olur. Cenaze evinde Yasin-i Şeriflerde okuyanın önünde tuz, buğday, bulgur, su, vb.

bulunur. Bunun bereket getireceğine inanılır. Çatalca geleneklerine göre daha sonraki günlerde de camilerde Mevlit okutulup, yemek verilebilir.

Çatalca'da ölüm ile ilgili bazı hayvanlar arasında ilişki kurulur. Örneğin "hangi evin üzerinde baykuş görülür ve öterse o evden ölü çıkacağına inanılır" (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 194). Köpeğin uzun uzun uluması da o evden ölü çıkacağına delalettir. Bunun dışında yıldız kayması da civarda bir kişinin vefat edeceği düşüncesini barındıran batıl bir inanıştır. Karga, sinek, fare, ayı, akbaba ve diğer bazı hayvanlar ölmeye yüz tutmuşların kokusunu uzaktan alma yetisine sahiptirler. Bu sayede diğer rakip hayvanlar onları yemeden önce gidip yerler ya da alıp götürürler.

Ölmeye başlayan bir insanın yakınlarına bu hayvanlardan birinin gelmesinin o kişinin kısa zaman içerisinde öleceğine dair bir işaret olduğu geleneğinin de buradan gelme ihtimali söz konusudur. Diğer yandan *akbabalar üşüştü* şeklinde bir tabir vardır, bu tabir kişinin ya da kurumun işlerinin kötüye gittiği durumlarda kötü niyetli insanların kendilerine bu durumdan fayda sağlamak için yaklaştıkları ifade edilmektedir. Bu deyişte akbaba kelimesinin kullanılmasının nedeni de yukarıda anlatıldığı gibi; akbabaların ölmeye başlayan canlıların tepelerinde, daha onlar ölmeden bunu hissedip, uçarak dönmeye başlamalarıdır. Bunların haricinde, zamanla anlamı kaybolmuş ama etkisi devam eden uygulamalar da mevcuttur. Bunlara örnek olarak; "tavşan, yolcu önüne çıkarsa; tilki, anormal sesle ulursa – pavlarsa; kurt, gece ulursa; köstebeğin eştiği toprak mezara benzerse; kaz tüyünü dökerse; yarasa gece öterek uçarsa; horoz vakitsiz ya da bölgelere göre değişik zamanlarda öğleyin, ikindi, akşam namazından sonra, gece yarısı öterse; baykuş viran viran diye öterse, bacaya tünerse, acı acı öterse, ulursa; karga, kartal sürekli öterse, bahçede öterse, kapıda öterse; leylek, ağzında kara çaput getirirse, zamansız görünürse, muhtemel ölümün ön belirtisi olarak değerlendirilir (Ersoy, 2002, 92).

Öte yandan, yıldız kayması diye tabir edilen doğa olayının bir insanın ölümü ile bağdaştırılması ise şu şekilde açıklanabilir; eski insanlara göre yıldızların ruh ile bağlantısının çeşitli varyasyonları vardı. Bunlardan biri her insanın ruhunu gökyüzündeki bir yıldız ile temsil edilmekte ve kişi ölünce o yıldız da düşmektedir. Diğer bir varyasyon ise; kişi öldüğünde ruhunun gökyüzüne yükselerek bir yıldıza

dönüştüğüdür. Üçüncü bir varyasyon ise hem doğmamış insanların hem de ölmüşlerin ruhlarının topluca gökyüzündeki yıldızlar olduklarıdır. Yıldızların ruh ile ilişkilendirilmesi ise şu şekilde açıklanabilir: İnsanlar gündüzleri daha etkindirler, rahat görürler, avlanırlar, ısınırlar ve yırtıcıları fark edebilirler. Bu nedenle ışık çok önemlidir, hayatın kaynağıdır ve antik çağlarda insanların ışık kaynaklarının sayısı bir elin parmağı kadardı. Ateş dahi insan eli ile üretilmeye başlanmadan önce bunlar; güneş, ay ve yıldızlardı. İnsan nüfusu eski çağlarda şimdiki kadar olmasa da yine de çoktu ve hızla artmaktaydı. Yıldızların da sayısı çok fazla idi. Ölümü yenme isteği, ruh kavramını doğurmuştu ve ruhların bir kaynağı ve gittikleri bir yer olmalıydı. Tüm bu nedenlerle, eski insanlar için gökyüzündeki bu ışıl ışıl nesneler; ancak insan ruhlarının edebi yansımaları olabilirlerdi.

Bir diğer geleneğe izafeten, kadın ölürse tabutun üzerine tülbenti, erkek ölürse alelade bir kumaş ya da örtü sarılır. İnsanların günümüzde olduğu kadar fazla sayıda kıyafeti yoktu. Kıyafet önemli bir mülktü. Kadınları yazın güneşten, kışın soğuktan koruyan, yeri gelince başlarına, yeri gelince sırt ya da bellerine taktıkları tülbentleri onların şahıslarına münhasırdı. Bu sebepledir ki vefat eden bir kadının tabutunun üzerine tülbentinin konulması hiç de anlamsız değildir.

Çatalca'da ölüm âdetlerinden birisi de ölen kadınsa, ekmek pişirdikleri için karnına oklava; erkekse kurban kestikleri için karnına bıçak konur. Çatalca Patriyotlarından edinilen bilgiye göre; Bektaşi geleneğinin simgesi olarak ölen kişinin gözlerine *Allah, Muhammed, Ali* denilerek toprak serpilir.

Mezarlık ve mezar taşları da Çatalca halkı için önem teşkil etmektedir. Mezarlıklar korku ile karışık saygı duygusu ile kutsiyet arz etmektedirler. "İtikad-ı Batıla başlığı altında Çatalca ve çevresindeki maruf dedelere, babalara gönül bağlanması bu duygunun göstergesidir. Garip Dede, Emir Sultan, Terkos'taki Kasım Baba, Hadımköyü'nde Hadım Baba, Nakkaş Dede, Baba adlı altı zatın adı sayılır, bunlar ziyaret ve adak yerleridir, oldukça bakımlı ve temizdirler" (Tanyu, 2007, 271). Bunun haricinde Çatalca'nın çeşitli yerlerinde Osmanlı döneminden kalma mezarlar mevcuttur (bkz. Ek 4.6 Şekil 58, Şekil 59).

"Balkan Savaşı sırasında bu türbelerin bulunduğu ve bazılarına Bulgarlar hakaret etmek istemişlerse de başlarına birtakım mahiyetini tahlil edemedikleri

vakaların gelmesi üzerine papazlarına müracaatları sonrası onlardan, oralarının mübarek yerler olması, dokunulmaması gerektiği hakkında talimat aldıklarını, bazılarını yıktıkları halde, bazılarını parmaklıkla çevirmek zorunda kaldıkları ve ayrıca daha önce bunların birçok kerametleri efsaneleri hakkında bilgi verilmekte ve bilhassa 'Bulgarlar zamanında bile türbeler civarında domuz beslemek ve barındırmak mümkün olmadığı da rivayettendir' denilmektedir" (Tanyu, 2007, 271). Buradan hareketle diğer tüm yörelerimiz gibi Çatalca'da da *Veli tipi* olarak addedilen atalara saygı duyulmakta, aracı olarak görülerek dualar edilip namaz eda edilmekte, adaklar adanıp kurbanlar kesilmekte, çaput bağlanıp çeşitli ritüeller uygulanmaktadır.

"İslamiyet'te ise mezarları türbe haline getirmek hoş karşılanmaz. Bu konu ile ilgili Hz. Muhammed bir hadisinde şöyle der: 'Peygamberlerin kabrini mescit yapan (tapan) Yahudi ve Hristiyanlara lanet olsun. Sakın benim kabrimi mescit yapıp tapmayın'. İslamiyet'in bu pagan uygulamalara mevcut olumsuz bakışına rağmen bu uygulamalar yurdumuzda sürmektedir" (Durdu, Kalaycı Durdu, 1998, 77).

"Veliler kendilerini umumiyetle maddî iktidar sahiplerinden üstün görmüşlerdir. Halk da kendilerine daha yakın ve yardımcı olduklarına inandığı velileri, maddî iktidar sahiplerinden üstün tutmuşlardır. Bunda velilerin öldükten sonra da tesiri devam ettiğine inanılan manevî güçlerinin büyük rolü vardır" (Kaplan, 2007, 109).

Doğumun tam zıttı olan ölüm; her toplum tarafından anlamlandırılmaya çalışılmış yegâne kavramlardan biridir. Doğum öncesi ve ölüm sonrası bilinmeze dâhil olduğundan, buna bir yanıt aramak insan gibi sorgulayan bir varlık için kaçınılmazdır. Mezarlara ve türbelere verilen önem de buradan gelmektedir. Hayattayken sevilen, değer verilen bir insanın öldükten sonra unutulması imkânsızdır; yaşayanlar bunu kabullenemezler ve kaybı reddediş bin yıllar boyunca kendi ritüellerini doğurmuştur. Ölüm ritüelleri aynı zamanda yaşayanların hayata tutunma ve yitirilenin acısını dindirme görevi de üstlenmektedir.

Çatalca'nın ölüm geleneklerinde on altı adet sembole rastlanmıştır. Sembollerden beş tanesi motif olma özelliği taşımaktadır. Ölüm kişinin hayatının son geçiş dönemidir. Doğumun zıttıdır. Doğum aile ile bütünleşmeyken, ölüm aileden ve sevilenlerden kopuştur. Doğum ile başlayan hayatın geçiş dönemleri ölüm ile son

bulmaktadır. Doğum mutluluğu temsil ederken, ölüm hüznü temsil eder. Diğer geçiş dönemlerindeki duygular ölüm de yoktur. Ölüm içerisinde sadece hüznü barındırır. Bu sebeple geleneklerin en yoğunlaştığı dönemdir. Cenaze ve sonrasında gerçekleştirilen âdetlerin amacı vefat eden kişinin yakınlarını rahatlatmak, vefat edenin iyi olduğunu açıklamak, yaşamlarına devam etmeleri için gereken manevi gücü geri vermektir. Birçok toplum ölümün bitiş olduğunu kabul etmez. Ölünün arkasından okunan dualar ve gerçekleştirilen ritüeller onun gittiği yerde rahat etmesi içindir.

Tablo 8: Ölüm Gelenekleri Açısından Semboller

Ölüm Geleneklerinde Bulunan Semboller	Sembolün Çatalca Açısından "Motif" Olma Özelliği	Literatürdeki Anlamı (Anahtar Kelimeler)
3	Mevcut	Çok, Kutsal Üçlemeler
7	–	Zaman
40	Mevcut	Hazırlık, Arınma, Çokluk
41	–	Sonsuzluk
52	–	Toprak, Evrilmek
Baykuş	–	Ölüm, Bilgelik
Beyaz	–	Saflık, Başlangıç, Işık
Bıçak	–	Kurban, Ölüm, Eril
Buğday / Bulgur	–	Yaşam, Bereket
Cami	–	Hiyerofani
Köpeğin Uluması	–	Hüzün, Kayboluş, Ölüm
Oklava	–	Dişil, Yemek
Su	Mevcut	Varoluş, Arınma, Keder
Tatlı / Helva	Mevcut	Acıyı Azaltmak
Tuz	Mevcut	Yaşam, Kutsallık, Temel
Yıldız Kayması	–	Haberci, Hayır, Şer

Çatalca'nın cenaze ve sonrasını kapsayan âdetlerde; semboller ve literatürdeki anahtar kelimeler incelendiğinde ölüm ve hüzün kadar kutsallığın, arınmanın ve değişimin de ön plana çıktığı görülmektedir. Bu anlamda ölüm, doğumun tamamlayıcısı görevindedir ve doğum da bir önceki ölümün tamamlayıcısıdır. Çünkü geleneklere göre, kişi mutlak olarak yitirilmemekte, bir üst âlemde yeniden doğmaktadır.

7. HALK KÜLTÜRÜ UNSURLARI

7.1. Halk Tedavileri

İstanbul'a yakınlığı, eğitimli ve kültürlü insanların varlığı ve çağdaş hayatın getirileriyle, Çatalca'da hurafe ve batıl inançlar halk yaşantısında fazla yer teşkil etmez. Halk dilinde *kırlangıç* olarak isimlendirilen ve köyleri dolaşarak daha çok göz hastalıklarına bakan diplomasız hekimler günümüzde varlıklarını tamamen yitirmişlerdir.

Sıtmalı hastalara *söğüt dalı suyu* içirilerek hocaya okutularak; hastanın kollarına ve ayaklarına iplikler bağlanması; şarbon olaylarında ocakları kızgın demirleriyle yaktıkları rivayet ediliyorsa da şu anda bu uygulamalar yoktur. Ayrıca istisnasız bütün köylüler sarılık oldukları zaman bilenmemiş yeni usturalarla (yalın ağızlı bıçak) burun köklerinden kan akıtırlar. Bu uygulamaya *sarılık kesmek* adı verilir.

7.1.1. Yılancık Taşı

Dağyenice köyü yerel sakininin anlatımına göre; *yılancık* isimi bir taşın şifalı olduğuna inanılıyor. Bacaklardaki damar tıkanıklığından birçok rahatsızlığa şifa olduğu söylenmektedir. Ağrıyan yere taş sürülürken bir yandan da uygulayıcılar tarafından annelerinden öğrendikleri ninniler veya tılsımlı sözler de söylenirmiş (KK5). Bu taşın şifası anlatılırken, *denize düşen yılana sarılır* ifadesini de kullandı ve kendisinin olmasa da insanların buna inancının olduğunu belirtti. Kaynak kişinin bu deyimi kullanması ve açıklaması; tıbbın yeterince ilerlemediği dönemlerde veya modern tıbbın ulaşamadığı yörelerde insanların şifa bulmak ümidiyle böyle geleneklere muhtaç kaldığını anlatmaya çalıştığı anlaşılabilir.

7.1.2. Subaşı Köyü'nün Suyu

Subaşı Köyü'nün sularının şifalı olduğuna inanılmaktadır. Örneğin Çavuşlar mevkisindeki suyun böbrek taşlarını düşürdüğüne, çeşitli hastalıklara ve cilde iyi geldiğine inanılmaktadır (KK7).

7.1.3. Karamandere Suyu

Alan araştırmasına konu olan sözlü kaynağın aktarımına göre, Karacaköy'den 5 km ileride Karamandere köyünde şifalı olduğu söylenen bir su kaynağı ya da dere olduğu söyleniyor. Bunun böbrek taşına iyi geldiği ve şehir dışında insanların içmeye geldiği söyleniyor, hatta bu suyun araç radyatörleri için de iyi olduğu belirtiliyor (KK17).

7.1.4. Kudret Narı

Karamandere köyünde kudret narı olarak isimlendirilen bir bitkinin yaşlılar tarafından yapılan geleneksel bir ilaçta kullanıldığı anlatılıyor. Kesiklere, yaralara ve mide ülserine iyi geldiği söyleniyor (KK17).

7.2. Halk Mutfağı

Çatalca'ya özgü olduğu öğrenilen yemekler geçmişte her gün yapılırmış. Günümüzde ise önemli günlerle sınırlı kalmaya başlamış. Bu sebeple Çatalca yemekleri *Hayatın Geçiş Dönemleri* isimli 6. bölüme yayılarak irdelenmiştir. Adı geçen bölümde anlatılan yemeklere ek olarak aşağıdaki yemekler ilave bilgi olarak verilebilir.

Sözlü bir kaynağın aktarımına göre; geleneklerden ve yemeklerden bahsetmek gerekirse, Patriyot böreği Çatalca'da bir hayli meşhurdur. Bu börek ıspanaklı, soğanlı, pırasalı ve peynirlidir (KK14). Ayrıca, baklava ve pandispanya da rağbet edilen tatlılar arasındadır. Halklar arası kültürel etkileşim sonucunda, Türkiye'de zamanında Yunanlıların yaşadığı Karadeniz ile Türklerin yaşadığı Çatalca'nın bazı yemekleri benzerdir. Çatalca'da *mıhlama*; Karadeniz'de *simsara* olarak isimlendirilir. Çatalca'daki *biryen*, Karadeniz'de *büryan*dır (KK14).

Patriyot köyü olarak bilinen Elbasan köyü muhtarı'nın anlatımına göre; bu köyde de Patriyot böreği meşhurdur. Bunun dışında sarımsaklı yoğurtlu köfte ve çiğ börek de ünlü olan diğer yemeklerdir (KK9). Pilavlı tavuk, yufkalı isimli tavuk eti ve suyuyla yapılan yemek sevilir. Pirinç çorbası, ciğer kavurma, zeytinyağlı bakla, eski yıllarda sabahları ekmek doğranarak yenen tarhana çorbası önemlidir. Ot yemekleri çok yapılır, ıştır (ebe gömece), kaz patisi, salata yapılır. Çoğu yabani olarak toplanır (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 197).

7.3. Halk Müziği ve Halk Oyunları

Halk müziği ve oyunları bir yörede zaman içinde oranın sakinlerince benimsenen müzik ve dans gelenekleridir. Bu gelenekler yaşanılan çeşitli olaylar, göçler ve toplum yapısı ile şekillenmektedir.

Tüm Trakya'da sevilen Rumeli, köy türküleri ve şehir şarkıları Çatalca'da da büyük bir tutkuyla sevilip yorumlanmaktadır (bkz. Ek 4.5 Şekil 45). Kasap havaları ve karşılamalar bölgenin belirleyici halkoyunu türleridir (Ketencoğlu, 2009, 1).

Osmanlı içerisinde Çatalca'da Türklerin yanı sıra Rumlar, Ermeniler, Yahudiler ve Müslüman Çingeneler de bulunmaktaydı. Bu halklar birbirlerinden kültürel anlamda etkilenmekteydiler.

Halk müziği pratiğine dışarıdan baktığımızda en az dört dilde şarkılar söylendiğini ve kimilerinin ortak olan dans havalarının bulunduğunu anlaşılmaktadır. Bölgede müzik alanında Rumlar ve Çingeneler ön plandaydı. İstanbul'un merkezinde olduğu gibi Rumların Çatalca ve Silivri'de de müzikli eğlenceleri, sirto ve kasap dansları oldukça ünlüydü (bkz. Ek 4.5 Şekil 46) Ayrıca, zamanında Çatalca'ya bağlı olan Silivri bulunan müzisyen kardeşler Yorgo Bacanos ve Aleko Bacanos Klasik Türk müziğine önemli katkıları olmuştur (Ketencoğlu, 2009, 1).

Görülmektedir ki Çatalca ve Osmanlı zamanında ona bağlı olan Silivri'deki çokkültürlülük, müzik alanında kendini ciddi anlamda göstermiştir. Hem Rum hem de Çingene kökenli olan Bacanos kardeşlerin müzikal başarıları, çokkültürlülüğün avantajı açısından bakıldığında anlaşılabilir bir nitelik halini almaktadır.

Hora, Karşılama ve Berat isimli oyunlar hakkında yazılı bir kaynakta verilen bilgilere göre:

> "Hora dans türü Çatalca'nın Akalan, Anarşa, Bahşayiş, İhsaniye, Kestanelik köylerinde yaygındır. 10-15 kişilik gruplar halinde davul ve zurna ile oynanır. Karşılama dans türü İhsaniye, Kavaklı köylerinde, saz eşliğinde iki kişilik ekip halinde kadın erkek ayrı ayrı oynanır. Halkın gözünde an'anevi oyundur. Berat isimli oyun ise; Elbasan köyünde kapalı ya da açık yerde olunmasına göre 2–15 kişi ve davul–zurna ile oynanır. Erkeklere mahsus oynanan bu raks genellikle düğünlerde mevcuttur" (Şenel, 2011, 356-362).

Görülmektedir ki bu üç dans türü de farklı köylerde rağbet görmektedir. İkisine davul–zurna hâkimken, birinde saz çalınır. Birinde dans sadece erkekler içindir, diğerinde ise karmadır. Bu çeşitlilik yine kültürel zenginliği çağrıştırmakta ve Çatalca'nın tarihî çeşitliliği ile uyuşmaktadır.

TRT repertuarında İstanbul'dan derlenmiş pek çok türkünün derleme notlarında ilçe ya da yöre tanımlaması bulunmadığından Çatalca ve yöresi kayaklı türküleri ayırt etmek oldukça güçtür (Ketencoğlu, 2009, 1).

Geniş bir kültüre sahip olmanın getirdiği bir dezavantaj olarak, yazılı belge olmadan yöresel müziklerin ayrımının yapılmasının güç olduğu söylenebilir.

"Hem İstanbul şehir merkezine hem de İsrail'e yönelik gerçekleşen göçler yüzünden bugün Çatalca'da yaşayan bir Yahudi kültüründen söz edemesek de geçmişte Yahudilerin Türk etkileri taşıyan şarkılar da söylediklerini bilinmektedir" (Ketencoğlu, 2009, 2).

Toplumlar arası kültür paylaşımına bir örnek olarak bu bilgi, göçlerle yan yana gelmiş toplumlarda müzik ve şarkıların ilk paylaşılan değerler olduğuna işaret etmektedir.

Bir diğer açıdan, padişahlık dönemlerinden itibaren müzik ve oyuna dinî açıdan günah olarak bakıldığından ötürü bu sanatlara halk arasında çok fazla eğilim olmamıştır. Düğünlerde, *karşılama, toparlama, çiftetelli* denilen iki kişinin karşılıklı oynadığı oyunlar dışında halay tazında *kasap* oyun havası vardır. Bunun dışında, Cumhuriyet sonrası Çatalca'ya gelmeye başlayan Trakya ve Balkan halkı gelirken kendi kültürlerini de beraberinde getirmişlerdir.

Halk oyunu eğitmeni olan Numan Toker'in anlatımına göre; "Yirmi ile yirmi beş yıl öncesinde Trakya'da, günümüzün çiftetelli oyununa benzeyen, *karşılama* isimli bir oyun oynanırdı. Diğer yandan, Çatalca'ya özgü halk oyunlarından birinin ismi *bubuno*dur. Ayrıca, zeybeklerin oyununa benzeyen *ziğoş* isimli bir oyun da mevcuttur. Klasik oyunların yanı sıra Edirne, Tekirdağ, Kırklareli ve Çatalca yörelerinin oyunlarını harmanlayıp kendine özgü yeni bir oyun üretmiştir. Kaynak kişi, halk oyunlarını iyi oynayan insanlara örnek olarak Muhacir Osman ve Arap Sebahattin'i göstermiştir (KK14). Babası Numan Toker ile birlikte Çatalca'nın halk oyunlarının, tarihinin ve kültürünün yaşatılması için çalışan Emre Toker'in aktardığı üzere; Çatalca'nın halk oyunlarının tamamı Rumeli kökenlidir (KK8).

İsmet Arasan'ın Çatalca belgeselinde anlatıldığı üzere; "Kız Meslek Lisesi öğrencileri yörenin geleneksel oyunlarını öğreniyorlar. Çalıştırıcıları Numan Toker belediyede zabıta memurluğu yapıyor. Bu oyunlar yöredeki Balkan kültürü etkisinin ve yöreye özgü ritim özelliklerinin zenginliğini çok güzel yansıtıyor en çok ilgi gören oyunların adları Ramizem, Sirto, Gayda, Karayusuf, Garaguna, Çiftetelli ve Guguş" (Çatalca Belgeseli, 1986).

Çatalca'da Oynanan Bazı Oyunlar, Fındıkçı (Çıkış oyunu), Süleymanağa, Bubuşno, Arzu ile Kamber (Ağır ve istoplusu), Çalın Davulları Çaydan Aşağıya, Arnavut Gaydası, Parmak Gaydası, İstanbul Kasabı, Hanım Ayşe, Kalamatya (Kalamata), Samyotisa, Karşılama (Ana Mori Ana), Arnavut Kabadayısı, Ali Paşa ve Kına Gecesi.

Erkek Oyun Giysileri, çuhadan yapılmış açık kahverengi, yarım bilek pantolon, hakim yaka, şile bezinden çizgili gömlek, üste yelek ve damacan, enseye bağlanan peşkir bezinden mendil, başa kırmızı fes, çoraplar, beyaz yün çorap, yemeni ayakkabı, yün kuşak, ele mendil.

Kadın Oyun Giysileri, başa oyalı yazma (yemeni), kulak arkasına takılan çeşitli renklerde gül, karanfil, kulaklarda boncuklu, küçük Reşat altın küpe. Üst giysi olarak bürümcük hâkim yakalı, kolları bol çeşitli renklerde gömlek, siyah kadife çiçeklerle işlenmiş yelek, basma veya kadife düşük ağlı işlemesiz şalvar. Bele, yörenin motifleri ile süslü yağlık bağlanır. Ayrıca, yana işlenmiş şile bezi bürümcük takılır. Elde rengârenk oyalı grep mendil sallanır. Ayaklara renkli, desenli yün çorap

ve renkli kundura giyilir. Boyunda takı olarak ortadaki beşibirlik Reşat altın, kenardakiler küçük Reşat altın, bileklere bilezik yerine kırmızı, beyaz, pamuk ipliğinden örülmüş bilezik takılır.

Düğün, bayram, asker uğurlamaları, sünnetlerde halk oyunları geleneği sürdürülür. (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 185–186) Bir kaynak kişinin anlatımına göre; eskilerde, geleneksel kıyafetler daha çok Trakya yöresinin giysilerinin özellikleri ile benzeşmekteymiş (KK8).

Günümüzde Çatalca'nın tarihî ve büyük katılımlı panayırı artık son bulmuş olsa da, ilçe kültüründeki zenginlik ve geleneklerin halen gençlere öğretiliyor oluşu, yakın gelecekte geleneksel Çatalca Panayırının tekrar başlaması olasılığını arttırmaktadır. Çatalca mahallelerinde yerel festivaller devam etmektedir. Elbasan köyü Karpuz Festivali buna bir örnek teşkil etmektedir. İrili ufaklı devam eden bu mahallî organizasyonlar Çatalca'nın eski yüzyıldan kalan zengin eğlence ve şenlik geleneğinin bir mirası niteliğindedir.

7.4. Geleneksel Şenlikler

7.4.1. Osmanlı Şenlikleri

Evliya Çelebi, *Seyahatname*'sinin bir bölümünde; "Sultan Mehmed Han'ın nazargâhı bir şenlikli Çatalca şehridir. Dünyanın sonuna kadar bakımlı ve şenlikli ola. Bi-Rabbi Müste'ân" diyerek Çatalca için dua etmiştir (Dağlı, Kahraman, 2006, 633). Bu anlatımında görülmektedir ki Evliya Çelebi Çatalca'yı sevmektedir ve onu korumak istemektedir. Çatalca'nın doğal güzelliği ve av kaynakları sebebiyle, tarih boyunca saraylıların uğrak mekânlarından biri olması, Evliya Çelebi'nin anlatımıyla da desteklenmektedir. Çatalca'nın şenlikleri eski dönem gezginleri ve modern çağ araştırmacılarınca farklı zamanlarda irdelenmiş ve aktarılmıştır.

Çatalca kültüründe geçmişten günümüze bilinen Osmanlı şenlikleri, ordusunun sefere çıkması, dönmesi, şehzadelerin sünnet edilmesi, sultanların evlenmeleri, saraydaki doğumlar ve şehre gelen çok önemli konuklar için düzenlenen eğlencelerdi (Özgen, 2008, 68–71). Bu bilgi, saraylıların Çatalca'ya olan ilgilerini gösteren bir donedir.

Saraylıların şahsî eğlenceleri yanı sıra, Osmanlı şenliklerinin halk tarafından sevilen yanlarından biri de esnaf alaylarıydı. Şenliklerinde esnafların geçişi, verdikleri hediyeler, yaptıkları işler, yeteneklerinin sergilenmesi önemli bir yer tutardı. Bu alaylarda esnaf birbirleri ile üstünlük yarışına girerdi. Her biri kendi meslekleri ile ilgili daha güçlü ve teknolojik bakımdan en dikkat çekici çalışmaları göstermeye çaba sarf ederdi (Özgen, 2008, 68–71).

Bu bakımdan esnaf alaylarının incelenmesi o yüzyılda Osmanlıların gerek sanat gerek teknoloji bakımından ne aşamada olduklarını göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Her esnaf loncası kendi alanlarıyla ilgili, halka armağanlarını vermeden önce bir geçit düzenler ve meslekleri ile ilgili sahneler sergilerdi. Örneğin ekmekçiler ve manavlar çeşitli yiyecekler taşırdı. Kasaplar ve süsledikleri küçükbaşlarla birlikte yürürlerdi. Berberler birini tıraş ederlerdi. Terziler diktikleri elbiseleri sergilerlerdi (Özgen, 2008, 68–71).

Bu organizasyon günümüzdeki fuarlarla benzerlik göstermektedir. Modern fuarlarda da bireyler veya şirketler ürün ve çalışmalarını belli bir bölge içerisinde ziyaretçilere sunmaktadırlar. Osmanlıdaki bu şenlik gelenekleri, zamanının ekonomisi açısından faydalıydı demek, ürünlerin tanıtımının önemli olduğu fikri ile bağdaştırıldığında yanlış bir çıkarım olmayacaktır.

Kış aylarında Osmanlı Çatalca'sında çalgı ve şarkı içerikli eğlenceler evlerde yapılırdı. Dinleyiciler haremlik selamlık otururlardı. Cumhuriyet dönemi ile birlikte ise Çatalca'nın eğlence kültüründe baskın olarak Balkanlar'dan gelen mübadillerin ve onlardan pek çok şeyi kendi bünyelerine katan Romenlerin ön planda olduğunu söylemek mümkündür (Özgen, 2008, 68–71).

Dönemlerin değişmesi ile eğlencelerdeki bazı âdetlerde de farklılıklar görülmüştür. Fransız Reform ve Rönesans'ından gelen eşitlik anlayışı farklı cinslerden insanların aynı mekânda bulunması başta olmak üzere dans ve müziğe de etki etmiştir.

Eğlencenin insan hayatıyla ortaklaştığı düğünlerde, sünnetlerde zirveye çıkan bu toplantılar eski insanların göçü ile unutulmaya ve yok olmaya yüz tutmuştur.

Balkan kültüründen Çatalca'ya taşınan en önemli yeniliklerden biri meyhane, kahvehaneler, kıraathanelerdi. Önceden mevcut olanlardan farkı ise samimiyet ve renklilikti. Önceleri mübadillere hizmet sunan bu ortamlar, ilerleyen yıllarda yerel halkın da katılımıyla geniş aile havasına bürünmüştür. Özellikle geldikleri memleketlerin mutfağından devşirme meze, salata ve özgün yemekleri Gacalların da ilgisini çekmiştir. "Mübadillerin Türkiye'ye geldikleri ilk günlerde hayalini kurdukları şey; ev, iş gibi en temel konulardaki sorunlarını hallettikten sonra gerek evlerinin içinde, gerekse kamusal alanlarda hayatın akışı terk edilmek zorunda kalınan memleketlerin ortamının özelliklerini yansıtacak şekilde kurgulamaya başlamıştır" (Gökaçtı, 2002, 289).

Diğer yandan, mübadillerin müziğe olan bu yakınlıkları eğlenip hoşça vakit geçirmek tutkusundan öteye geçmemişti. Doğal olarak bu durum Anadolu'dan göçen Rumların salaş meyhaneleri ile batakhanelerinde oluşturdukları *rebetiko* gibi bir müzikal tarzın doğmasına imkân tanımamıştır. (Gökaçtı, 2002, 285).

Çokkültürlü bir imparatorluk olan Osmanlı içerisinde çeşit çeşit dil, inanç, sanat ve zanaat bulunmaktaydı. Bu şenlikler vasıtası ile halk birbiri ile kaynaşmakta, farklı renklerden yeni mozaikler ortaya çıkarılmaktaydı. Ayrıca, birçok farklı daldan sanatçı, zanaatkâr, çiftçi ve esnaf eserlerini, ürünlerini ve marifetlerini bu şenlikler vasıtası ile halka ve saray ahalisine göstermekteydi. Bu yönüyle hem ekonomi canlanıyordu, hem insanların sosyalleşmesi ve eğlence kültürüne katkıda bulunuluyordu, hem de yönetimin memnuniyeti sağlanıyordu. Bu fonksiyonları sebebiyle Osmanlı'da şenlikler ayrıca önem teşkil etmekteydi.

7.4.2. Meyhaneler ve Ayaklı Meyhaneler

Çatalca'da eski zamanlarda Rumların ve Ermenilerin çoğunluklu olarak yaşadıkları gayrimüslim mahallelerinde ayaklı meyhane kültürü bulunmaktaydı (bkz. Ek 4.4 Şekil 41). "Bunlar Çatalca'da Asmaki Kır Kahvesi ve eski taverna civarında geziyorlardı. Müşterilerini gördükleri zaman bir bakkal dükkânına girer, kadehlerini doldurarak müşterilerine sunarlardı. Çatalca'da meyhaneler et ve balık yemekleriyle meşhurdular. Meyhanelerde bulunan mezelerin başında tuzlu balıklar gelirdi. Balıklar, Malta ve Ege Adaları'ndan İstanbul Galata'ya, oradan da öküz veya at

arabaları ile İstanbul'a kavun, karpuz veya süt, şarap getiren aynı arabalarla fıçılarla Çatalca'ya getirilir.

Bir zamanlar Çatalca'da meyhanelerde ise, tezgâh başına gelen müşteriler 'dört kalı' denilen ve akşamcı olan, ağaları veya ustaları ile karşılaşıp yüz göz olmak istemeyen esnaf kalfaları ve çıraklarıydı. Rakı ve şarap önce kabaktan, sonra ise metalden veya camdan yapılmış, karnından su çıkaran ibriklerle sunulurdu. Genellikle meyhane kültüründe müşteri masasına gelmeden evvel, masada lahana turşusundan, fasulye piyazına birçok mezelerle donatılırdı ve mum yakıldıktan sonra muhabbet başlar, sabahlara dek sürerdi. Ramazan'da ise meyhaneler kapatılırdı. Arefe günü meyhaneci, müşterilerinin evlerine hediye veya uskumru dolma gönderirlerdi. Buna 'unutma bizi' dolması adı verilirdi" (Güldüren, 2010, 227). "Asmaki Kır Kahvesi, Kaleiçi Mahallesi'ndeydi. Kır kahvesinin yanında Rum Mezarlığı ve büyük ayazmasıyla muhteşem bir yapıya sahip kutsal bir mekân vardı. Rumlardan kalan bu yapı kabare gibiydi. Bölgede ne kadar udî, bestekâr, ses sanatçısı varsa buradan sesini duyururdu" (Güldüren, 2014, 73). Burada dört dilde (Türkçe, Yunanca, Bulgarca, Ermenice) şarkılar söylenirdi. Eski kaymakamlık binasının bulunduğu yerde de Rumların toplanma yeri olan taverna binası bulunurdu. Günümüzde yapı Mübadele Müzesi olarak hizmet vermektedir.

7.4.3. Yakın Geçmiş ve Günümüzde Çatalca Şenlikleri

Çatalca'nın yerel sakinlerinden duyulan, bazı eğlence gelenekleri mevcuttur. Numan Toker, sanatsal ve kültürel gelenekleri bir miras ve güzellik olarak görüyor. Geleneklerin gençlere taşınmasını istiyor. Kendi torununun, davul çaldığında oyun oynamasından mutluluk duyduğunu ifade ediyor. Müzik, dans ve diğer kültürel öğelerin hayatın yok olmamasını dilediğini belirtiyor. Kendisi uzun yıllardır, başarılı ve birçok öğrenci yetiştirmiş bir dans öğretmenidir. Sanatı ve dansı yaymak için gereken bürokratik sıkıntıları aşmak uğruna konservatuar okuyup, diplomasını almıştır. Kültürün korunması ve yeni nesillere aktarılması hususunu bu derece ciddiye almaktadır (KK14).

Sözlü bir kaynaktan alınan bilgiye göre; "Eskiden Çatalca'da her ay bir balo olmaktaydı. Okul mezuniyeti geceleri olurdu (KK2).

Tüm bu eğlencelerin dışında yerel halkın rivayetine göre, eskiler şöyle dermiş; "1960 yıllarında mart ayının son cuma günlerinde civar köylerden misafirlerinde katılımıyla 'Helva Şöleni' düzenlenip; mevlit okunurmuş". Günümüzde ise; bu âdet yok olup gitmiştir (KK8).

7.4.3.1. Geleneksel Çatalca Panayırı

Alan araştırmasına konu olan sözlü kaynağın aktarımına göre; Osmanlı döneminde panayırlar, önem verilen etkinlikler arasında yer almaktaydı. Günümüzde ise Trakya Pehlivanköy'de kurulan panayır, kalan son örneklerdendir. Çatalca'da ise 2000'li yılların başına kadar bir panayır yapılırmış; ama sonraları kaldırılmıştır. Her sene eylül ayının son haftası ve ekim ayının başı ya da ortalarına kadar yapılmaktaydı (bkz. Ek 4.4 Şekil 42, Şekil 43). Hayvancılıkla uğraşanlar hayvanlarını, zanaatkârlar eşyalarını getirirlerdi. Hem pazar yeri kurulur, hem sosyalleşme olur, hem de insanlar eğlenirdi. 90'lı yıllarda marketlerin, sonraki yıllarda ise alışveriş merkezlerinin açılması bu tip geleneksel panayırları öldürmüştür. Günümüzde Çatalca panayırı artık yapılmamaktadır (KK8).

Bir sözlü kaynağın aktarımına göre; Çatalca'nın tarihî bir panayırı vardı. Sonradan buna yer yer festival denilse de aslında gerçek adı panayırdı. Ülkemizdeki panayır geleneğini yaşatan yerlerden en önce geleni Trakya'dır. Bu geleneksel panayır geleneği Çatalca'da da sürdürülmek istenilse de günümüz şartları çerçevesinde mümkün olamamıştır. Panayır, eski zamanlarda her yıl yapılıyordu. Ortalama beş gün sürüyordu. 6 ile 10 Ekim arasında gerçekleşiyordu. Zamanla pazarların köylere kadar inmesi, market ve alışveriş merkezlerinin yaygınlaşması ile insanların panayıra ilgisi azalmıştır. Kültür derneği olarak bu geleneksel panayırı canlandırmak isterken özellikle 'panayır' kelimesi kullanılmış; çünkü bu kelimenin hem bir çekiciliği vardır, hem de 'festival' ve 'şenlik' kelimeleri farklı bölgelerde de kullanıldığından farklılık oluşturulmak istenilmiştir. Kendi adını kullanarak, aslını yaşatmayı hedeflemişlerdir. Lakin günümüzde, bahsedilen sebeplerle artık yapılmamaktadır (KK3).

Ahmet Rasim Yücel ve söyleşi yapılan Çatalcalıların anlatımları neticesinde, halk pazarlarını da içeren festivallerin ve diğer geleneklerin toplum içerisindeki

yerinin her geçen yıl azaldığı anlaşılmaktadır. Bir yerleşkede, halkın yaşam şekli zamanla değişim geçirir. Savaşlar, iklim değişiklikleri, sosyolojik ve teknolojik ilerlemeler bunun başlıca sebepleridir. Günümüzdeki en önemli etken ise Kolonileşme Devri ile birlikte yükselişe geçmiş olan kültürleşme ve ticareti içine alan küreselleşmedir. Bu, kontrolsüz bırakılınca yerel kültürler ve halkın ekonomik özgürlüğü zarar görür. Çatalca'nın festivallerinin ve pazarlarının yerine market ve alışveriş merkezlerinin geçmesi, yerel geleneklerin yerini de şehirli yaşam tarzının alması küreselleşmenin bir göstergesidir.

Küreselleşme, bir kıta ya da dünya çapında satılan ürünleri ve yaygınlaşan kültürel akımları dünyanın farklı coğrafyalarına getirerek oranın yerli ekonomisinin ve geleneklerinin zamanla yerine geçer. Ayrıca küreselleşme ile gelen kültür, yerel halk ile geçmişten bir bağ taşımadığı için manevî olarak eskisinin yerini yeterince tutamaz ve halk arasında kültürel yetersizliklere ve yalnızlaşmaya neden olur (Işıktaç, [26.04.2015]).

Küreselleşmenin iyi ve kötü yönleri ise şu şekilde tarif edilebilir; ülkeler birbirleri ile yeni ticaret yolları kurdukça, bu yollar vasıtası ile birbirine bağlanan milletler karşılıklı olarak hem ürün hem de kültür alışverişi yaparlar. Bunun ilk örneklerinden biri İpek Yolu'dur. Ülkeler ürün ticareti ve kültürel paylaşımla birbirlerine bağlandıkça küresel ürün ve küresel kültür akımları oluşmaya başlar. İpek kumaşının tüm ülkelerde değerlenmesi, çelik metalinin yayılması, ateşli silahların yaygınlaşması ve değişik müzik aletlerinin onlara sahip olmayan ülkelere de gidebilmesi bunun ilk örnekleri arasında gösterilebilir. Bu kontrollü yapıldığında dünya milletlerinin düşmanlıklarını azaltır; çünkü her insana "birbiri ile aynı dünyanın içinde olduğu" fikrini aşılar; toplumlar diğer toplumların ürün ve sanatını sevdikçe birbirlerine karşı olan nefretleri azalır; hatta teknoloji, tıp teknikleri v.b. paylaşılmış olur. Fakat küreselleşme kontrolsüz bırakılınca; güçlü ülkeler güçsüz ülkeleri işgal eder, yakın dövüş silahları kullanan toplumlar ateşli silahlara yenilir ve onları satın almaya mecbur kalırlar, yerli sebzeden daha ucuza getirilen yabancı sebzeler yerel üreticiyi zora sokar, baskınlaşan yabancı sanat eserleri yabancı hayranlığı üretip toplumların kendi geleneklerinden kopmasına sebep olur, bu da 'kendini sevmeyi' azaltır, 'kendi olabilme' psikolojisini yok eder ve en nihayetinde

depresyonu arttırır. Örneğin, Doğu Asyalı insanların çekik olan gözlerini yuvarlatmak için ameliyat olma eğilimlerinin artması buna bir örnektir.

Bu konu Çatalca açısından değerlendirilirse; tarım ve hayvancılıkla geçinen ve bu konuda yıllarca ülke çapında başarılara imza atmış, yurt çapında isim yapmış tarım ürünleri üreten bir yöreye süpermarket veya küçük de olsa alışveriş merkezi kurmak kontrolsüz küreselleşme sonucudur. Yöre halkının anlattığına göre, gençler geliri eskisi kadar cazip olmayan tarım ve hayvancılıktan her geçen yıl bir meslek olarak soğumaktadır. Fabrikalarda çalışmak için komşu il ve ilçelere gitmektedirler. Ayrıca yerel üreticinin ürünlerini sattığı, bölgesel kültürlerini devam ettirdikleri ve bu sayede ‘kendi olabildikleri’; geleneksel festival, şenlik ve panayırlar da yok olmaktadır.

“Panayırda da diğer ritüel kökenli tören, şenlik ve kutlamalarda oluşan ürün birikimi veya fazlasının sergilenmesi ve tüketilmesi ya da ziyan edilmesi söz konusudur. Bereketin temini için yapılan bu tür etkinlikler aynı zamanda ekonomik sistemin esasını da oluşturan ‘artık değer’in yaratılması anlamını taşımaktadır” (Özdemir, 2005, 311). Özellikle tarımsal ve hayvansal ürünler ile ilgili festival ve şenlikler ilgili ürünün tanıtım ve pazarlanmasını sağlamaktadır. Bu noktada panayırlar halk eğlencelerinin ekonomik işlevinin faal olduğu etkinliklerdir. Ekonomik işlevlerinin yanı sıra bu etkinliklerin siyasal, sosyal ve psikolojik etkileri de yadsınamaz. Çünkü bu etkinlikler halkı bir araya getirerek; sosyal ilişkileri güçlendirir, toplumsal birlik ve düzeni temin eder ve sürekliliğine katkı sağlar”. Ayrıca, festival, şenlik, panayır gibi toplu eğlence ortamları aynı zamanda toplumsal denetimden kurtulmaya da imkân tanımaktadır. Bütün yıl çeşitli kaynaklardan (din, hukuk, ahlâk, töre vb.) bunalan birey, bu tür eğlencelerin tersine dönmüş veya hoşgörü egemen esnek yapılı dünyasında bütün bu baskılardan kurtulur (Özdemir, 2005, 335).

İlçe merkezi olan Çatalca kasabasında her yıl 5 Ekim’den, 10 Ekim’e kadar altı gün boyunca devam eden panayır kültürü mevcuttu. Bu ortamda eşya ve bilhassa büyükbaş hayvanlar satılırdı. Altı panayır günü, salaş meyhaneler ve aşçılarla, Çatalcalılar için yıl boyunca özlenmiş iyşü nûş, zevkü safa vesilesi de olur;

niyetçiler, lotaryacılar, nişan attırıcılar da yıl boyunca sükûnet içinde yaşayan kasaba için birer eğlence yeri olur (Koçu, 1965, 3777).

Çatalca Panayırı'nın kuruluş amacı; halkın mallarını takas usulü ile değiş tokuş etmesiydi. Panayırın kurulduğu yıllarda ulaşım imkânları yok denecek kadar azdı. Köylü panayırı beklerdi. Panayıra çoluk çocuk, akrabalarla gelinir, geceleri arabalarda yatılırdı. Çatalca esnafı da panayıra inerdi. Panayır bir plan üzerine kurulurdu. Her malın yeri belli olurdu. Gece de eğlenceler devam ederdi. Son gün (genelde pazar günü) geleneksel yağlı güreşler ve at yarışları yapılırdı" (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 199). "Festivallerdeki yarışmalar sosyal çatışmaları, toplumsal endişeler ile geleneksel bakiye sorunlarının ifadesinde kullanılabilir. Bu nedenle festival adlı bütünün içinde paganist unsurlarla modern dinî unsurlar, geçmiş yaşam ile bugünkü sosyal yaşam kolaylıkla birleşebilir (Özdemir, 2005, 335).

Çatalca Panayırı zamanla Trakya bölgesinin en büyük panayırlarından biri olma özelliğini taşıdı. Bilhassa yapılan güreşler birçok sporseverin de buraya akın etmesini sağlardı. (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 199). Panayır 2005 yılına kadar her yıl kurulmaktaydı. Diğer bir kaynak kişinin anlatımına göre "Çatalca'da her sene 5 Ekim'de İstasyon tarafındaki büyük çayırlıkta kurulan panayır 3–4 senedir gerçekleştirilmemektedir. Panayır son derece eğlenceli geçmekteydi. Yiyecek, içecek, giyim eşyası, tiyatrolar ve orta oyunları sunulurdu (KK2).

Çatalcalıların sıklıkla bahsettikleri zincir marketlerin artması ve kurulan ticari fuarlar, panayırların ve en nihayetinde Çatalca Panayırının da yok olmasına neden olmuştur. Aradan geçen yıllara rağmen, halkın bu panayırdan halen güzel bir şekilde söz etmesi, etkinliğin çok sevilmiş olduğunu göstermektedir. Halk, panayırların günün birinde yeniden başlamasını umut ettiklerini de belirtmektedir.

7.4.3.2. Geleneksel Meryem Ana Şenlikleri

Her yıl ağustos ayının 2. haftasında Katolik kilisesi 15 Ağustos'a en yakın pazar günü kutlanmaktadır. Bu önemli günde Meryem Ana'nın Tanrı tarafından göğe alınması kutlanır. Ermeniler bu bayramda ölüm orucunu bozar, kiliselerde üzümler kutsanır. Bu şenlikler Meryem Ana ve Azizler adına adanan adakların kesilip toplu yemeklerinin eğlenceler eşliğinde yendiği bir dolu ritüelin yaşandığı tarih aralığıdır" (Rum Gelenek ve Görenekleri, [04.01.2015]).

Pespina Hurmuziadu'nun anlatısına göre gayrimüslimlerin Çatalca ve köylerinde kutsal günlerde yaptıkları şenlikler şöyledir: İsim günleri, Paskalya adeta şenlik havasına büründürülürdü. Rumların geleneklerinden en önemlisi de hayatlarında çok önemli yer tutan isim günleridir. Bu günlerde çocuklarına azizlerin isimleri verilir, manastıra yakın olan bahçelerde yemekler dağıtılır, şarap içilirdi. İsim günlerine katılan davetlilerin evlerine çiçek, tatlı ya da başka hediyeler gönderilirdi. Öyle ki isim gününü unutan affedilmezdi. Çatalca'ya bağlı Çakılköy ve çevresindeki gayrimüslim köylerde de bu eğlenceler düzenlenirdi. Her sene 23 Nisan'da şu anda yerle bir olmuş Aya-Yorgi Kilisesinin bulunduğu köyde panayır düzenlenirdi. Ayrıca *Koşi* ismi verilen koşu oyunları da yapılırdı. Bazı seneler kurbanlar da kesilirdi (KK6).

Aziz Athanosis (2 Mayıs) gününde yukarı köyün çeşmesinin önünde büyük bir panayır düzenlenirdi. Köy halkı çınar altında toplanır. Ksastero'dan (Celaliye'den) çalgıcılar gelir, klarnet, lavta, kemençe veya keman çalarlar, kızlar ve erkekler oynardı. Buna ek olarak bu eğlencelerde kurban kesilir ve koşu oyunları yapılırdı.

Her sene Aya Triada gününde aynı adı taşıyan kilise avlusunda panayır düzenlenmiştir. Papaz dua okur, halk da ibadetini yerine getirdikten sonra dans, şarkı ve oyunlara katılırdı. Elbasan'dan, Ovayenice'den başka civar köylerden gelenler olur, gecenin geç vakitlerine değin panayıra dans ve şarkılara katılırlardı.

Aziz Thomas'ın anıldığı pazar gününden sonraki pazartesi günü (yani Paskalya'dan 8 gün sonra) Çatalca'daki Meryem Ana Kilisesi'nin panayırı düzenlenirdi. Bu panayırda da Türk ve Rum pehlivanlar güreşir, çevreden insanlar da

bu güreşleri seyretmek için panayıra giderlerdi" (Güldüren, 2010, 174). Şu anda gayrimüslim nüfusun azlığı neticesinde, bu panayır ve aktiviteler günümüzde düzenlenmemektedir.

7.4.3.3. Geleneksel Elma ve Süt Festivalleri

Evliya Çelebi, *Seyahatname*'de; İstanbul'un tahıl ambarı olan Çatalca için şu ifadelere yer verilmektedir:

> "Çatalca çayırı, İstanbul'un Kâğıthane çayırından hoş olup tirfil ve bersim (yonca) yurdu bir yeşillik ve lalelik ovadır ki, Âl-i Osman ambarına bu bereketli yerden üç bin araba ot gelip Ahurkapı'da ambara konur. Çayır mevsiminde korunması için bir oda yeniçeri çorbacısıyla gözcülük ederler. Bunlardan başka Baba Nakkaş, Kiteli, Baklalı, İzzedinli köylerine varınca büyük çiftlikler, ağıllar, ekrekler, sayalar, çayışlar, mandıralar ile süslenmiş koyunlu, kuzulu, sığır ve camuşlu vadilerdir ki, İstanbul'un bütün seçkinlerinin bu köylerde bağlantıları vardır. Sütü, kaymağı, teleme peyniri, ağızı, gölemezi, kesmik yoğurdu, dil peyniri, kaşkaval peyniri ve derya gibi sütü İstanbul'a akıp Belde-i Tayyibe yani İstanbul'u doyurur. İstanbul'a getirerek beklenmedik kazanç sağlarlar" (Dağlı, Kahraman, 2006, 633).

Festivalin organizasyonu 1970'lerde oluşturulmuştur. "Çatalca'da elmacılığa da başlanan tarih 1970'li yıllara isabet eder; hatta 10–15 elma bahçesi yetiştirildiği ve çok güzel 'golden elma' yetiştirilmesine rağmen budama, ilaçlama ve buzhane masraflarının çok olması nedeniyle meyvecilikten vazgeçilerek sebzeciliğe ve tarım arazisine dönüştürülmüştür" (Belediye Belde Tarihi, [05.01.2015]). İstanbul'un süt konusunda hatırı sayılan bir yeri olan Çatalca ilçesi, hayvancılık ile ön plandadır.

Reşat Ekrem Koçu, *İstanbul Ansiklopedisi*'nde verdiği bilgiye göre, "hayvancılık; bilhassa merkez bucağında son birkaç yıl içinde çok inkişaf etmiştir; meselâ bir 'Süt Müstahsilleri Kooperatifi' teşkil edilmiştir ve günde 5 ton süt, Beşiktaş Pastörize Süt fabrikasına sevk edilmektedir. Ömür ve Haznedar Çiftliği gibi müesseseler süt ihtiyaçlarının mühim kısmını, Çatalca'nın merkez bucağı ve köylerinden temin etmektedirler. Hayvan cinsleri de ıslah edilmiş durumdadır" (İstanbul Ansiklopedisi, 1965, 3773).

Buradan hareketle Çatalca geçmişten bu yana nasıl ki su sevk ederek İstanbul'a hayat verdiyse; süt konusunda da ihtiyaca cevap verebilmiştir. Verimli

çayır ve otlakların bulunması ve doğallığın getirisi sonucu bir damlasının dahi yere dökülmesinin israf olarak görüldüğü süt, Çatalca’nın kıymetli hazinesi olmuştur.

Kendisi de bir Çatalcalı olan Oktay Güldüren’in aktarımına göre; babaannesi “Çatalca’da öyle bir ot var ki, dünyada bulunmaz. Hayvanlar onu yer ve o yüzden Çatalca’nın kaymak yoğurdu bu kadar lezzetli olur” diye söylemiştir. Ayrıca, Çatalca’nın sütünün meşhur olduğuna dair şu anlatı ilgi çekicidir: “Türkiye’de de tüketilen Danone’nin hikâyesi, 1912 yılında Selanik’ten, İspanya’ya göç eden Carasso (Karasu) ailesine dayanıyor. Balkan Savaşları’nda Selanik düşünce, bir doktor olan İzak Karasu, eşi ve oğluyla birlikte İspanya’ya göç etti. Tam 420 yıl sonra ayrıldıkları topraklara geri dönen Karasu ailesi, İspanya’nın Barselona şehrine yerleşti. İzak Karasu, adını ‘Isaac’, soyadını da ‘Carasso’ olarak değiştirdi. Ona, ilk yoğurt Çatalca’da taş evi olan son Osmanlı Meclis-i Mebusanı’nın Rum asıllı Çatalca Mebusu Takimidislerin evinde misafir iken verildi. Dolayısıyla, Danone’nin sahibi ve yöneticisi Isaac Carasso’yu yoğurt ile tanıştıranlar, Çatalca’da yoğurthanede çalışan Selanik mübadili Patriyotlardı” (Güldüren, 2014, 103).

Çatalca aynı zamanda sebze ve meyvecilik konularında da ön plandadır. Bölgede özellikle elma, armut, kayısı, dut, incir, fındık, ceviz, vişne, kiraz yetiştirilir. Festivaller kanalıyla hem ürünlerin tanıtımı gerçekleştirilmiş hem de pazarlanması sağlanmıştır. “Kayısı, kiraz, üzüm, incir, elma, kavun, karpuz, ceviz; domates, biber, patates, soğan gibi, o yörede yetişen meyve ve sebzelerle ilgili festivallerin belirli zamanlarda genellikle de ilgili ürünlerin hasat dönemlerinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir (Özdemir, 2005, 58).

Buradan hareketle festival ürünlerinin marka konumlandırılmasında şenliklerin payı vardır. Her yıl gerçekleştirilen bu etkinlikler hasebiyle yeni oyunlar ve organizasyonlar da devreye girerdi. “Festival, sadece Çatalca’da yetişen ürünlerle değil; festivalde yaşananlar ve festivale davet edilen konuklar ile de hep gündemde kalmıştır. Bir yıl festivalde rahmetli İstanbul Milletvekili ve Çatalca Belediye Başkanı Çağlayan Ege’nin şapkası konuşulduysa, diğer yıl *Ses Dergisi Yarışması*’nda birinci gelen kral ve kraliçenin festivale davet edilmesi konuşulurdu” (Güldüren, 2014, 41).

Festivallerin en önemli noktası üreticiyi teşvik amacıyla düzenlenen teşvik amacıyla düzenlenen yarışmalardı (bkz. Ek 4.4 Şekil 44). Burada en iyi elma yetiştiricisine, süt üreticisine ve benzeri yarışma dereceleri verilir ve hediyeler takdim edilirdi. Festivalde 'büyük ödüllü çuval yarışması, yoğurt yeme, ip, Trakya roman çalgıları yarışması, trap atışları' zevkli ve çekişmeli geçerdi (Güldüren, 2014, 42).

Sözlü kaynağın beyanına istinaden; 1967 yılında Çağlayan Ege tarafından Elma ve Süt festivali başlatılıyor. Sütün yanı sıra elma da Çatalca'da çok fazla yetişen bir üründür. Bu festivalde hem çiftçi ve üreticiler ürünlerini tanıtıyorlardı hem de en iyi inek yetiştiricisi belirlenip ona ödül veriliyordu. Tüm bu olumlu koşullar insanları tarıma ve çiftçiliğe teşvik ediyordu (KK8).

Anlatılanlara göre festivallerde halka çok miktarda elma ve süt dağıtılırdı. Bu da yerel halkın festivale gönülden bağlanmasına vesile olurdu. Festival akşamlarında da Balkan ve Trakya müzik ve halk oyunları ile coşulurdu. Müzik eşliğinde tango yaparak eğlenirlerdi. Aynı kaynak kişisinin ifadesine göre; "Daha sonra bu festival tarihe karışıyor, ama Erguvan festivali yirmi yıldan beri devam ediyor" (KK8).

7.4.3.4. Geleneksel Erguvan Şenlikleri

Çatalca'da Erguvan ağacının önemi büyüktür. Öyle ki ağustos ayının üçüncü ve dördüncü haftalarında erguvan şenlikleri düzenlenmektedir. On beş yıldan beri süregelen şenliğin açılışı Erguvan Yolu'ndan başlayan yürüyüşle yapılmaktadır. Festivalde sportif etkinliklerin yanı sıra konserler ve şiir dinletilerine yer verilmektedir. Bu organizasyon halk tarafından son derece sevilmektedir. Ayrıca, ilçedeki kaldırım taşlarından, duraklara, birçok kamu malı erguvan rengindedir (bkz. Ek 4.8 Şekil 66). Çatalca bu sebeplerle adeta *Erguvan Şehri* olarak nitelendirilebilir.

Kaynak kişinin anlatımına göre "Erguvan şenlikleri içerisinde resim sergisi ve yağlı güreş de yapılmaktadır. Ünlü güreşçilerden bazıları; Eyüp pehlivan ve Bekir pehlivandır. Ayrıca pehlivan köyü olarak anılan köyler mevcuttur; örneğin İhsaniye ve Akalan köyü" (KK14). Diğer bir kaynak kişinin konu ile ilgili ifadeleri şöyledir: "Çatalca'da Erguvan Festivali yapılmaktadır. Fakat festival, erguvanların çiçek açtığı

nisan ayı sonu ve mayıs ayı başı arasındaki bahar vakti yerine ağustos'ta gerçekleşmektedir" (KK8).

Mitolojik anlamda ise erguvan; Yunan efsanelerinde adı geçen yılan başlı Medusa'ya benzerliği ile dikkati çeken Türk efsanelerindeki Şahmeran ile ilişkilendirilmektedir (bkz. Ek 4.8 Şekil 67). Bu çiçeğe bağlı olarak Çatalca'da Şahmeran anlatısı mevcuttur. Gelecekte bir vakit Şahmeran'ın yeraltındaki ordusunun erguvanların çiçek açtığı mevsimde Çatalca'daki mağaralardan yeryüzüne intikal ederek, dünyayı ele geçirecekleri söylenmektedir. Bu nedenle her yıl Şahmeran'ın askerlerinin Çatalca'ya erguvan ağaçları diktikleri rivayet edilmektedir ve Çatalca'nın erguvanlarının zamanla çoğalması buna bağlanır (Çatalcalıları Koruyan Tılsımlı İki Taş Yazıt, [18.11.2014]).

7.4.3.5. Yerel Etkinlikler

7.4.3.5.1. Elbasan Köyü Karpuz Festivali

Elbasan köyü muhtarı Eyüp Özen'in anlattığına göre; karpuz köyün meşhur meyvelerden biridir ve Türkiye'nin en lezzetli karpuzu olduğu söylenir. Bu karpuzun iyi olmasına sebep olan etkenlerden biri sulu değil kuru tarım yapılıyor olması, bir diğeri ise Çatalca yöresinin toprağının verimli ve sağlıklı olmasıdır. Karpuz ufakken 15 kg, büyüdüğünde ise 20 kg gelmektedir ve ağustos ayında en güzeli çıkmaktadır. Bu vesileyle geçmişte Karpuz Festivali de yapılmıştır. Fakat bu festival 2006 ve 2007 yılları olmak üzere, ekonomik sorunlardan ötürü, sadece iki yıl yapılabilmiştir (KK9).

7.4.3.5.2. Çanakça Köyü Keşkek ve Mısır Festivali

Çanakça Mısırı son derece ünlüdür ve lezzetlidir. Sekiz sıra olması şarttır. Diğer yandan bir Bulgar yemeği olan keşkek, Çanakça'da son derece sevilmektedir ve halen pişirilmektedir. Bu beğeni sebebi ile Çanakça köyünde *Keşkek ve Mısır Festivali* yapılmaktadır. Köy sakinlerinden öğrenildiği kadarıyla günümüzde de her yıl devam etmektedir.

Çanakça köyünde yaşayan 86 yaşındaki yerel sakinin aktarımına göre; eskiden yörede mısır üreticilerinin mahsullerini sergiledikleri yıllık festivaller

olmaktaydı. Yöre mısırlarının her yıl festival yapılacak kadar güzel olmasını kaynak kişi şu şekilde açıklamaktadır: Çanakça'nın mısırı meşhurdur. Başka şehirlerde bile Çanakça'nın mısırı ünlüdür ve satılırken *Çanakça mısırı* diye satılır. Buranın mısırı sekiz sıralıdır. Dokuz ya da on sıralı olursa Çanakça mısırı değildir (KK1).

Başka bir kaynak kişinin aktarmasına göre köyde düzenlenen yıllık şenlikler 2014'e kadar yapılmaktaydı; ama o yıl yapılmamış ve tekrar yapılır mı bilinmiyor. Çanakça köyünün günümüzde mısırı meşhurdur. Bulgar yemeği olan Keşkek, Çanakça'da halen yapılmaya devam edilmektedir (KK19).

7.4.3.6. Bayramlar

Bayramlar gerek millî, gerek dinî olsun toplumun kaynaşmasını, tek vücut olmasını sağlayıcı unsurlardır. Aydınlanma ve yenilenme safhalarında önemli bir geçiş noktasıdır. Bu bağlamda sevgi ve saygı ile yaklaşma, insanlık duygularının en yoğun yaşandığı etkileşim ortamı ortaya çıkar.

Çatalca'da halen bayramlar yüzyılların peşinden sürüklediği âdet ve geleneklerle kutlanmaya çalışılmaktadır. Bayramdan haftalar öncesinden hazırlıklar başlar. Bayramlık yiyecekler, baklavalar, börekler hazırlanır. Ramazan ve Kurban Bayramı tüm Türk toplumunda olduğu gibi bayram namazının edası ile başlar. Namazı eda eden erkekler çıkışta çember oluşturur ve herkes bayramlaşır. Daha sonra evlerine giderek bayramlaşırlar. "Bayramınız mübarek olsun. İyi bayramlar. Bayramınız kutlu olsun" gibi sözlerle küçükler büyüklerin ellerini öpmeye giderler. Yaşıtlar el sıkışır. Küçüklere para, mendil ve benzeri hediyeler verilir. Öncelikli olarak en yakın akrabalardan başlanarak, büyüklerin ziyaretlerine gidilir. Ziyarete gidilen evlerde ikram hazırlıkları tamamlanmıştır. Bayram öncesi hazırlanan baklava, börekler ikram edilir. Çikolata ve şekerlemeler alınır, gelen misafirlere ikram edilir. Çocuklar kapı kapı dolaşarak, para, şeker, çikolata vb. toplarlar.

8. HALK EDEBİYATI

Çatalca ilçesinin halk edebiyatı incelenirken öncelikle dil özellikleri hakkında bilgi toplanmış ve sunulmuştur. Ardından türkü, mani ve ağıt örnekleri verilmiştir. Ayrıca, tarihî ve günümüze dair halk anlatıları irdelenmiştir.

Çatalca bölgesinde Türkçe konuşulmaktadır. Konuşma dilinde ufak tefek nüanslarla İstanbul lehçesi hâkimdir. Çatalca'nın bazı köylerinde Rumeli şivelerini andıran deyişler kullanılmaktadır.

Orada! yerine *ti be!*

Ahiretlik yerine *aretlik*

Nasılsın? yerine *nacaysın?*

Miskin yerine *sümsük* kullanılır.

Öte yandan, sözlü bir kaynağın açıklamasına göre; Çanakça köyüne Bulgaristan'dan gelen insanların konuşması haliyle biraz farklı bir şiveye sahiptir. Bu şiveye *dağlı şive* denir. Örneğin *geliyorum* yerine *gelver* ya da *gitmer* dendiği olur. Çevre köylerin de şiveleri farklı farklıdır. Zamanla unutulan kelimeler de vardır; örneğin ağırlık olarak hafif manasına gelen *yunguş* kelimesi (KK18).

"Çatalca'da sıkça kullanılan atasözlerinden bazıları şunlardır: 'Atı alan Üsküdar'ı geçti. Sakla samanı gelir zamanı. Damlaya damlaya göl olur. Seyrek git dostuna kalksın ayaküstüne. Kurt dumanlı havayı sever. İşten artmaz, dişten artar. Ak akçe kara gün içindir. Eskiden derlenen bir bilmece örneği ise: 'Çat çatan ağacı, pat patan ağacı, kırmızı lale kılabudan ağacı' Cevap: 'Gergefte nakış işleme" (Öztürk, Ilgın ve diğ., 2005, 183).

8.1. Halk Şiiri

8.1.1. Türkü

Çatalca'da derlenen ve 1950'lerde ünlü şarkıcı Roza Eşkenazi tarafından da plağa kaydedilen Silivri sirtosunun sözlerine şöyledir:

"Sütle şeker gibi tatlı senin kara, büyük gözlerin

Sana olan aşkım yakıyor beni

Ah, acıyla dolu kalbim

Sen oyna sevdiğim ben de söyleyeyim

Sana mayıs çiçekleri vereyim

Altın bir kanaryasın sen

Deliye döndüm güzelliğinden

Işıksın ruhuma aşkım sen

Benim olmazsan ölüp gideceğim" (Ketencoğlu, 2009, 1).

Bu şarkı bugün de Yunanistan'da sevilerek söyleniyor ve eğlencelerde aranan bir dans havası olmaya devam ediyor (Ketencoğlu, 2009, 1).

Şarkının hem Türk topraklarında hem de Yunanistan'da söylenmesi toplumlar ile kültürlerin birbirine yakın olduğunu göstermektedir.

8.1.2. Maniler

Bir kaynak kişiden derlemeye göre Çanakça köyüne özgü bir mani aşağıdaki gibidir:

"Kuşkaya'ya giden olsa

Yarimi gören olsa

Kuşkaya seni yıkarım

Yarime bir hâl olursa" (KK19).

Bu maninin; Kuşkaya'ya çalışmaya giden bir kişinin orada ölmesi üzerine eşi tarafından söylendiği rivayet edilmektedir.

Askere giden yârinin ardından genç kızın duygularını dile getiren; Çatalca ilçesi Nakkaşköy'den derlenen mani:

"Karanfil ekemedim,

Suyunu dökemedim.

Yârim askere gitti,

Elini öpemedim.

Asker yapar talimi,

Kimse bilmez halimi

Hem askerlik hem sevda,

Öldürüyor yârimi".

Karacaköy asker eğlencesinden derlenen bir mani:

"Adımı koydun Alper,

Bak oldum şimdi asker.

Sen üzülme canım anam,

Elbet askerlik de biter" (KK4).

8.1.3. Ağıt

Çatalca'dan derlenmiş ve 40–50 sene önce yaşanmış bir olay nedeniyle yakılmış 'Orhan'ın Ağıdı' olarak anılan bir ağıt şöyledir:

"Birgün benim yanımda
Feriha'yı duttular
Ben onu gurtarırken
Sol yanımdan vurdular

Anne anne kalksana
Lambaları yaksana
Yaralı Orhan geldi
Çaresine baksana

Portakal limon ağacı
Aceledelim hacı
Sol yanımdan vuruldum
Yok mu bunun ilacı

Mezar mezara bakar
İçinde Orhan yatar
Orhan'ın nişanlısı
Mezara çiçek atar" (Ketencoğlu, 2009, 3).

Bir diğer yandan ise, sözlü bir kaynaktan yapılan derlemeye göre; Çatalca'ya özgü söylenen şarkılardan biri şöyledir:

"Çalın davullarım çalın, çaydan aşağı aşağı,

Kazın mezarımı kızlar kazın mezarımı,

Belden aşağı dökün sularımı boydan aşağı,

Gelme ölüm gelme, bir yıl ara ver, böyle güzel güzel" (KK14).

Bu parça geçmişte bir ağıt iken; fakat sonraları şarkı ve türkülerin içine de girmiştir.

8.2. Anlatılar

Yazılı eserler yaygınlaşmadan önce sözlü edebiyat toplumlara hâkim durumdaydı. Sözün gereği çoğu anlatıda gerçek ile efsaneler bir aradadır. İlk ortaya çıkış tarihleri bilinemediğinden, alfabetik olmak kaydıyla tarihî ve günümüz anlatıları şeklinde iki kısımda irdelenmiştir.

8.2.1. Tarihî Anlatılar

8.2.1.1. Balkan Savaşı'ndaki Kan Seli

Alan araştırmasına konu olan sözlü kaynağın aktarımına göre, Balkan Savaşı çatışmaları Çatalca'nın ormanlarından ziyade, açık arazilerinde son derece yoğun yaşanmıştır. Anadolu'dan biri sürü redif (gönüllü) taburu getirilmiş. Gelen askerler son derece yorgunlarmış ve geldikleri gece pusuya (ya da baskına) uğramışlar. Bunun yanında tifo ve kolera salgını olmuştur. Çatışmalarda çok fazla şehit verilmiş bu sebeple yakınlardaki bir nehir kandan kızıl rengine bürünmüştür. Lakin Bulgarlar geri püskürtülmüştür (KK19).

Tablo 9: Balkan Savaşı'ndaki Kan Seli Anlatısındaki Semboller

Anlatıda Bulunan Semboller	Sembolün Çatalca Açısından "Motif" Olma Özelliği	Literatürdeki Anlamı (Anahtar Kelimeler)
Gece	–	Bilinmeyen, Karanlık, Kötülük
Hastalık	–	Musibet, Kötülük, Ölüm
Kan	–	Yaşam, Ölüm
Kırmızı	Mevcut	Kan, Dikkat, Coşku
Ölüm	Mevcut	Yaşamın Yitirilişi
Savaş / Çatışma		Anlaşmazlık, Ölüm, Kargaşa
Su	Mevcut	Varoluş, Arınma, Keder
Şehit / Şehitlik	–	Kahramanlık, Kurban

Anlatının içerisindeki pusu, gece ile çağrışım yapmaktadır. Sinsi olaylar gizliliği gerektirmektedir. Gece ise gizlenmek için uygun bir ortamdır. Diğer yandan, *Kana bürünmüş nehir* cümlesi literatürde kendine yer edinmiş bir metafordur. Lakin buradaki durum bir mitten çok tarihî gerçeklere dayandığından, ölü sayısının çokluğu neticesinde nehir sularının kanla dolması bu metaforun gerçek olaylardan temellendiğini göstermektedir.

8.2.1.2. Haniçe'nin Gözyaşları

Çatalca'da erguvan çiçeklerinin beyazdan erguvanî renge dönüşümü şu olaya dayandırılmaktadır: Kral Yağfur'un kızı Haniçe, canından çok sevdiği sevdalısını dört gözle beklemektedir. Haniçe'nin sevgilisi bir gün onu görmeye gelince tekfurun adamları tarafından Topuklu Çeşmesi'nde su içerken yakalanmış ve surların dibinde acımasızca diri diri yakılmıştır. O gün sevdalısının gözlerinin önünde yakıldığını gören Haniçe, sevdiğinin acısını dindirip onu kurtarmak için Topuklu Çeşmesi'nin havuzunun başına gidip elleri ile bir avuç su almış. Bu sırada havuza Haniçe'nin gözlerinden iki damla gözyaşı düşmüştür. Topuklu havuzuna düşen iki damla gözyaşı birdenbire havuzu kıpkırmızı kan ile doldurmuştur. İşte o günden beri Çatalca'da mayıs ayı gelince beyaz açan erguvan çiçekleri Haniçe'nin aşkını anlatırcasına rengini değiştirerek bugünkü renginde açmaya başlamıştır (Güldüren, 2014, 31).

Tablo 10: Haniçe'nin Gözyaşları Anlatısındaki Semboller

Anlatıda Bulunan Semboller	Sembolün Çatalca Açısından "Motif" Olma Özelliği	Literatürdeki Anlamı (Anahtar Kelimeler)
Aşk	–	Büyük Sevgi, Bağlılık, Adanış
Ateş	–	Yaşam, Ölüm, Enerji
Erguvan	Mevcut	Mor, Soyluluk
Gözyaşı	–	Duygu, Saflık, Arınma
Kan	–	Yaşam, Ölüm
Kırmızı	Mevcut	Kan, Dikkat, Coşku
Ölüm	Mevcut	Yaşamın Yitirilişi
Su	Mevcut	Varoluş, Arınma, Keder

Aşk yaşamı simgeler, zıttı ölümdür. Gözyaşı ve çeşmenin akıttığı sudur, ateşin zıttıdır. Bu anlatıda zıt sembollerin varlığı dikkati çekmektedir. Haniçe yanan sevgilisine su getirerek ateşin acısını engellemeye çalışır. Başarısız olunca çeşmeye gidip ağlar. Bu iki örnekte de ateşe karşı suyun kullanımı durumu mevcuttur. Sevgilinin ateşle ölümü, Haniçe'nin kanlı gözyaşı ile paralellik göstermektedir. İki zıt elementin ardından ölüm ve kan yani acı gelmektedir. Anlatıdaki zıt elementler acı da birleşirler. Kanın suyu kırmızıya boyaması suyun saflığının bozulmasına atıftır. Bu takdirde su Haniçe'nin iç huzurudur / yaşamı denebilir. Aşığın ateşte yanması ise aşktan yanmak metaforunu çağrıştırmaktadır. Aşk mutluluktan ateşe dönüşür. Su yani öz / yaşam ise kana ölüme dönüşür. Haniçe ölmemiştir ama sevgilisi ve kendi huzuru ölmüştür. Bu hikâye, aşkın gücü ve kavuşamayan aşıkları tema alan anlatılara bir örnek niteliği taşımaktadır.

Anlatının erguvan ile bağlantısı ise erguvanî renge tarih boyunca çok önem addedilmesi ve efsaneleşme vasıtasıyla değerinin belirginleştirilmesi olarak yorumlanabilir.

8.2.1.3. Kız Taşı

İnceğiz köyü eski muhtarı olan sözlü kaynak kişinin anlatımına göre, eski bir çağda, iki hızım aile bulunmakta. Ailelerden biri baba, anne ve kızdan oluşmakta. Günlerden bir gün baba öldürülüyor. İnceğiz Mağaralarının ilerisinde yüksekçe bir tepenin üzerinde dev bir kaya bulunmaktadır. Mezarını günümüzde *Kız Taşı* denen o kayanın yakınlarına yapıyorlar. Başına üç adet çeşme koyuyorlar. Çeşmelerden biri

siyah, biri kırmızı, biri ise beyaz akmaktadır. Ardından kızın annesi de vefat ediyor. Kız öksüz kalıyor. Hayat şartları çok zor olduğundan psikolojisi bozuluyor ve dağlara kaçıyor. Kızın o kayanın tepesine çıktığı rivayet ediliyor. Oralarda zor bir yaşam sürüyor. O taşın üzerinde ailesine yas tutuyor. Kayanın ismi o sebeple Kız Taşı oluyor. Çeşmelerden suyu siyah akanın kızın annesine tuttuğu yası, kırmızı akanın babasına tuttuğu yası, beyaz akanın ise kızın saflığını temsil ettiği söylenmektedir (KK18).

Tablo 11: Kız Taşı Anlatısındaki Semboller

Anlatıda Bulunan Semboller	Sembolün Çatalca Açısından "Motif" Olma Özelliği	Literatürdeki Anlamı (Anahtar Kelimeler)
Anne	–	Doğum, Şefkat, Koruyuculuk
Baba	–	Tohumlayan, Koruyucu, Bilge
Beyaz	–	Saflık, Başlangıç, Işık
Dişil	Mevcut	Yaratıcılık, Doğum
Kırmızı	Mevcut	Kan, Dikkat, Coşku
Siyah	–	Gizem, Ölüm, Hüzün
Ölüm	Mevcut	Yaşamın Yitirilişi
Su	Mevcut	Varoluş, Arınma, Keder
Taş	Mevcut	Kutsallık, Fayda, Ebedilik

Anlatıda taşın ve suyun kutsallığına atıfta bulunulmaktadır. Su çeşmeler vasıtası ile kızın hüzün ve saflık gibi durumlarının temsili için kullanılmıştır. Su maneviyat ile maddi dünya arasındaki geçiş olmuştur. Kızın hüznü ve saflığı akan sular ve renkleri ile sembolize edilmiştir. Taş ise antik çağların hiyerofanisidir. Dağlar, kayalar ve taşlar kutsalın maddesel dünya ile buluştuğu yer ya da nesnelerdendir. Özellikle fiziksel görünüş olarak farklı görünümde olan bir kayanın insanlar tarafından hiyerofani özelliği kazanması olasıdır.

Tez kapsamında yapılan araştırma sırasında, İnceğiz mağaraları çevresindeki yerel halk ile kurulan iletişim vasıtasıyla Kız Taşı'nın konumu öğrenilmiştir. Ardından o konuma gidilerek taşın mevcudiyeti teyit edilmiştir. Taşın söylendiği gibi çok yüksek bir vadinin uçurumunun hemen kenarında durması ve kendine özgü belirleyici bir görüntüsünün olması, göze çarpan özellikleridir. Çatalca'nın girişindeki *dikili taş*ın fizikî olarak ilçenin girişinde bulunması gibi Kız Taşı'nın da

anlatıyı destekler şekilde vadinin üzerinde duruyor ve halk tarafından biliniyor olması bu anlatıları fizikî dünya ile birleştirmekte, mit olmaktan bir ölçüde çıkarıp tarihî bir özellik de kazandırmaktadır. Her iki anlatıdaki taşların gerçek dünyadaki varlıkları ve halk tarafından içselleştirilmiş bir şekilde bilinmeleri halkbilimsel açıdan dikkate değerdir.

8.2.1.4. Subaşı Köyü Tarihî Anlatıları

Alan araştırmasına konu olan sözlü kaynağın aktarımına göre; Fatma Sultan, kışları İstanbul'da sarayda kalırken, yazları Subaşı köyüne geliyordu. Aynı zamanda caminin yanında ahşap bir medrese vardı. Medresede eğitim gören çocuklardan başarılı olanlar Fatma Sultan tarafından İstanbul'daki medreselere gönderiliyordu. Bu talebelerin içinden de hafızlar yetişiyordu. Sözlü kaynağın dedesinin kardeşi Vahit Efendi de bu şekilde hafız olmuştur. Vahit Efendi Çatalca ve İstanbul arasında trenle gidip gelirdi. O günlerde kolera hastalığı varmış ve kendisi koleradan vefat etmiştir (KK7).

Tablo 12: Subaşı Köyüne Ait 1. Anlatıdaki Semboller

Anlatıda Bulunan Semboller	Sembolün Çatalca Açısından "Motif" Olma Özelliği	Literatürdeki Anlamı (Anahtar Kelimeler)
Cami	–	Hiyerofani
Dişil	Mevcut	Yaratıcılık, Doğum
Okul / Medrese	–	Hazırlık, Eğitim, Büyümek
Ölüm	Mevcut	Yaşamın Yitirilişi

Bir diğer anlatıya göre; 1915 Rus-Türk Savaşı sırasında Halit isimli yaralı bir subay at arabası ile demiryolunun olduğu yere getirilirken soğuk yüzünden elleri donmuştur ve hastaneye gittiğinde doktorlar iki elinin de bileklerinden kesilmesi gerektiğine kanaat getirmişlerdir. Duruma acıyan bir diğer doktor ise en azından ellerini bir şekilde kullanabileceği şekilde ameliyat etmek istemiş ve başarmıştır. Subay taburcu olunca İstanbul Laleli'ye yerleşmiştir. Hayvan yemi satarak geçimini sağlamıştır (KK7).

Tablo 13: Subaşı Köyüne Ait 2. Anlatıdaki Semboller

Anlatıda Bulunan Semboller	Sembolün Çatalca Açısından "Motif" Olma Özelliği	Literatürdeki Anlamı (Anahtar Kelimeler)
El	Mevcut	Koruyuculuk
Savaş	–	Anlaşmazlık, Ölüm, Kargaşa
Soğuk	–	Ölüm, Sessizlik, Yalnızlık

Bu iki hikâyenin hangi amaçla anlatılır olduğu hakkında şu yorum yapılabilir, yolculuğa çıkmadan hemen önce kişilerin sevdikleri ile helâlleşmesi, "gidip de dönememek, dönüp de bulamamak var" gibi deyişlerin var olması ve gidenin arkasından su dökülmesi gibi âdetlerin varlığı, yolculuğa çıkmanın dünya şartlarında insanlar için ne kadar zor olduğunu gösterir niteliktedir. Yol eşkıyaları, kazalar ve hastalıklar yola çıkan insanların karşılaşabildikleri hadiselerdir. Bu durumlar geçmiş dönemlerde daha fazlaydı, çünkü güvenlik ve teknoloji daha sınırlıydı. Lakin günümüzün tüm imkânlarına rağmen yol kazaları hatta korsanlıklar halen vuku bulmaktadır. Bu da yolculuğa çıkarken gerçekleştirilen vedalaşmaları ve gelenekleri canlı tutmaktadır.

Başka bir hikâye ise şu şekilde aktarılmıştır; Subaşı köyü civarlarında tren yolu ilk yapılırken, tren köprüsünü gören yerel halk tarafından henüz trenle tanışmamış olduklarından bu tarz bir köprünün kullanışsız olduğu düşünülür. Trenle tanıştıktan sonra köprünün yapılış şeklinin maksadı anlaşılır. Fakat atlar tarafından çekilmeden kendi kendisine ilerleyebilen bu dev aracın, tedirgin edici bir etkisi oluşur. Tren gelirken rayları kontrol eden görevliler tarafından rayın bir bölümünün üzerinde büyükçe bir taş bulup yol kenarına iterler. Tren geçtikten sonra taşı koyanları bulup, hangi nedenle koyduklarını sorduklarında, aldıkları cevap: "treni daha uzun süre görebilmek için" olmuştur (KK7).

Tablo 14: Subaşı Köyüne Ait 3. Anlatıdaki Semboller

Anlatıda Bulunan Semboller	Sembolün Çatalca Açısından "Motif" Olma Özelliği	Literatürdeki Anlamı (Anahtar Kelimeler)
Köprü	–	Birleştirici
Taş	Mevcut	Kutsallık, Fayda, Ebedilik

Bu durum insan doğası için olağan bir tepkidir; dünyanın her yerinde ilk kez radyo, televizyon veya roket gören kişiler benzer tepkiler vermişlerdir. İnsan, doğanın bir parçasıdır ve doğal olana alışıktır. Kendi türünün ürettikleri ürün ve eserler belli seviyeleri aşınca, doğadışı görünür, böylelikle bazen şaşkınlık bazense tedirginlik oluşturur. İnsan alıştığı ve normal olarak adlandırdığı yaşam standartlarının ötesinde bir teknoloji ile karşılaşınca bu tepkiyi verir.

Buna benzer başka bir örnek ise 2000'li yıllarda İstanbul Boğazı'ndan geçen dev deniz platformunu izlemek için sahil yollarındaki motorlu araçların sürüş esnasında yavaşlaması ve bu sebeple saatlerce trafiğin tıkanmasıdır. Bu da tren vakasında olanla benzer bir davranıştır. İnsanlar bir şeyi merak edince, meraklarını gidermek için sonunun ne olacağını düşünmeden hareket edebilmektedirler.

Sözlü kaynaktan alınan bilgiye göre; 1944 yılında 2. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü askerleri teftişe gelir. Havuzlar denilen mesire yerinde öğle yemeği yenir. İsmet İnönü'nün önüne ikiz çocuk getiren köylü: "Paşam, bu çocuklar aç!" der. İnönü de bilinen cevabını Havuzlar mevkiinde verir: "Ben bu çocukları aç bıraktım ama babasız bırakmadım. Yarın babaları gelir, karınlarını doyurur" der. Ayrıca, bu köyde bir düzine insanın el ele bir çember oluşturması ile ancak ölçülebilen çok büyük bir çınar ağacı mevcuttur (KK7).

Tablo 15: Subaşı Köyüne Ait 5. Anlatıdaki Semboller

Anlatıda Bulunan Semboller	Sembolün Çatalca Açısından "Motif" Olma Özelliği	Literatürdeki Anlamı (Anahtar Kelimeler)
Ağaç	–	Hiyerofani, Yaşam, Bereket
Baba	–	Tohumlayan, Koruyucu, Bilge
Yemek	–	Yaşam, Bereket, Kısmet

Anlatının birinci kısmında çocukların yemekten yani en temel ihtiyaçtan yoksun kalması vurgulanmaktadır. Baba imgesi ise yemeğin yokluğuna karşılık sunulan bir diğer temel olgudur. Çünkü baba varlığı ile koruyuculuğu temsil eder ve yemeğin yokluğunu kendi varlığı ile giderebilir. Anlatının ikinci kısmında ise büyük bir ağacın keşfinden bahsedilmiştir. Bir nesnenin büyük olma durumu insan toplumlarında her zaman dikkat çeken bir mevzudur. Büyüklük kuvvettir, uzun süre

var olabilmektir ve başarıdır. Sahip oldukları bu özellikler nedeni ile büyük bir nesne hayret uyandırır. Ağaç etrafına en fazla faydası dokunan canlılardan biridir. Yemişleri gıdadır. Türlü canlılar için yuvadır. İnsanlar için güneşlik veya yağmur siperidir. Kökleri ile toprak kaymasını önler. Ayrıca yakacak odundur. Tohumları ile hayatın sürekliliğini de temsil eder. Tüm bu yararları onu insan kültüründe önemli bir konuma yerleştirir. Antik çağlardan bu yana taşlar gibi ağaçlar da hiyerofanidir. Hikâyedeki ağacın çok büyük olması ona fazladan dikkat çekicilik ve insanların gözünde maneviyat kazandırmıştır.

8.2.1.5. Şahmeran

Perslerin ana dilinden doğmuş [14] olan Farsçadan adını alan ve anlamı yılanların (meran) şahı olan varlığın hikâyesi antik Pers toplumuna, Tarsus'a[15] ve Çatalca'ya özgü bir halk anlatısıdır.

Tahmasp isimli genç bir adam günlerden bir gün derince bir mağarada, Şahmeran isimli yarı kadın yarı yılan bir varlıkla karşılaşır (bkz. Ek 4.8 Şekil 67). Mağarada geçirdikleri günlerin ardından birbirlerine âşık olurlar. Tahmasp yeryüzünü özleyip geri döndüğünde, Şahmeranı arayan kötü niyetli bir vezire yakalanır ve işkencelerin ardından Şahmeran'ın yerini istemeyerek söyler. Şahmeran da yakalanıp vezirin huzuruna getirilir ve Tahmasp, Şahmeranı görünce utanç içinde kalır. Şahmeran sonsuz erdem ve bilgiye sahiptir; vezirin amacı bunu elde etmektir. Şahmeran, vezire 'başını yiyenin öleceğini; kuyruğunu yiyenin ise erdem ve bilgiye kavuşacağını' söyler. Vezir kılıcı ile Şahmeranı ikiye böler ve kuyruğunu yer. Tahmasp ise bu acıya dayanamayıp ölmek maksadı ile sevgilisinin başından bir parça ısırır. Fakat Şahmeran veziri kandırmıştır, söylediğinin tersi olarak zehirli olan kuyruğu, erdem veren ise başıdır; bunun üzerine vezir ölür, Tahmasp ise sonsuz bilgiye kavuşur; lakin sevgilisini yitirmenin üzüntüsü içinde kendini uzak diyarlara salar. Şahmeran'ın ordusunun intikam almak amacıyla, erguvanların çiçek açtığı bir mevsim Çatalca'nın yeraltındaki mağaralardan yeryüzüne çıkarak, dünyayı fethedecekleri söylenmektedir. (Çatalcalıları Koruyan Tılsımlı İki Taş Yazıt [18.11.2014]).

[14] Farsça, http://tr.wikipedia.org/wiki/Fars%C3%A7a [14.05.2015].
[15] Tarsus MÖ 4. yüzyılda bir süre Perslerin yönetiminde kalmıştır (Tarsus Mersin, [14.05.2015]).

Eski Türklerde mağaranın; doğum (yaratılma) ile yakından ilgisi vardır. Bunlar, atalarının, dağda veya mağarada doğduğuna inanmıştır. Dolayısıyla mağara bir bakıma anne karnını temsil eder (Seyidov, 1994, 86'dan aktaran Koncu, 2003, 316). Carl Gustav Jung, bir canavarın ölümünün zihnin çocukluk çağının bitip, erginlenmenin; yani yeni bir yaşamın başlangıcını simgelediğini söyler (Ackroyd, 1993'ten aktaran Myths Dreams Symbols [20.11.2014]). Buna göre Şahmeran ölümü simgeliyorsa, ordusunun erguvanların açtığı vakit yeryüzüne çıkacak olması durumu da ölümden sonra yaşamı simgeliyor ve erguvanlar da buradan hareketle ölümden sonrasını simgeliyor denilebilir.

Tablo 16: Şahmeran Anlatısındaki Semboller

Anlatıda Bulunan Semboller	Sembolün Çatalca Açısından "Motif" Olma Özelliği	Literatürdeki Anlamı (Anahtar Kelimeler)
Aşk	–	Büyük Sevgi. Bağlılık. Adanış
Baş	–	Bilgi, Ön
Dişil	Mevcut	Yaratıcılık, Doğum
İntihar	–	Trajedi, Büyük Hüzün, Ölüm
Kılıç	–	Güç, Savaş, Zafer, Acımasızlık
Kuyruk	–	Takipçi, Son
Lider	–	Hükümdar, Başarılı, Önde gelen
Mağara / Yeraltı	–	Rahim, Ölüm, Yaşam
Ölüm	Mevcut	Yaşamın Yitirilişi
Yerüstü	–	Yaşam, Hayat mücadelesi
Yılan	–	Zehir, Bilgelik, Ölüm
Zehir	–	Ölüm, Hastalık, Bozmak

Anlatı kavuşamayan âşıkları konu alan hikâyelere bir örnek niteliği taşımaktadır. Tahmasp ile Şahmeran'ın aşkı yeraltında bir mağarada başlamıştır. Mağara doğumu ve rahimi simgelediğinden doğan şeyin aşk olduğu sonucuna varılabilir. Yerüstü aydınlık olduğundan yaşamı, yeraltı ise karanlık olduğundan ve cenazeler gömüldüğünden ötürü ölümü simgelese de anlatıda bu tanımlar açısından bir zıtlık durumu mevcuttur. Tahmasp ve Şahmeran yeraltında karşılaşmış, birbirlerine âşık olmuşlardır. Yeraltında mutlu ve güvendedirler. Tahmasp yerüstüne çıktığından kötü Vezire yakalanır, işkence görür, Şahmeran yerüstüne çıkarılıp öldürülür. Bu anlamda yerüstü ve yeraltı simgelerinin temel ifadeleri yerine ters,

alternatif bir mana gelmiştir. Bu anlamda yeraltı huzuru ve mahremiyeti, yerüstü ise kargaşayı ve bireysel haklara tecavüzü temsil etmiştir. Lakin dikkatli bakıldığında, yeraltı ölümü temsil ederken de aslında huzuru ve sükûneti de temsil eder. Klasik anlamda, yaşayanların dünyası olan yerüstü ise doğası gereği canlıların yaşam mücadelesine, iyilik ve kötülüğün çarpışmasına ev sahipliği yapmaktadır. Bu anlamda incelendiğinde yerüstü ve yeraltının manaları aslında ters değil, alt anlamlara yönelmiştir denilebilir.

8.2.1.6. Taşlı Geçit Şehitleri

Sözlü bir kaynağın aktarımına göre, Balkan Savaşı'nın yaşandığı zamanlarda, Dağyenice köyünün doğusunda, *Taşlı geçit* olarak adlandırılan alanda bir Türk Karargâhı bulunmaktaydı. Bulgar askerleri buraya baskın yapmayı planlamaktalardı. Bir gün karargâha gelen bir kişi, kendini yakınlarda yaşayan ve sık sık buradan geçmesi gereken bir bahçıvan olarak tanıtmıştır. Bölgede savaş olduğu için yollarda nöbetçiler bulunmakta ve güvenlik gereği parola sistemi ile geçiş sağlanmaktaydı. Bahçıvan yoldan rahat geçmek için askerlerden parolayı talep ediyor. Askerler bahçıvanın mağdur olmaması için ona inanıp parolayı veriyorlar. Daha sonraki bir gece, bahçıvan ve yanında getirdiği farklı insanlar yakınlara gelip, parolayı söylemek vasıtasıyla karargâhın bulunduğu alana giriyorlar. Saat geç bir vakittir ve karargâhın askerleri uyumaktadır. Bahçıvan ve adamlar, tüm askerleri süngü ile sessizce tek tek şehit ediyorlar. Günümüzde adı Kadıköy Erenköy'de bir caddeye verilmiş olan Gazi Mehmet Muhtar Paşa bir sabah o karargâhı teftişe geliyor ve tüm askerlerin şehit olduğu korkunç manzara ile karşılaşıyor. Tüm askerler yerel bir vatandaşın savaş sırasında mağdur olmaması için gösterdikleri özverinin ihanetine uğramış şekilde, uyur halde kanlar içinde tespit ediliyor. Mehmet Paşa'nın araştırması sonucunda bu hadise ortaya çıkıyor. Mehmet Paşa 3 gün içinde yeni bir birlik toplayıp, katillerin ve ileri düşman karargâhının mevcudiyetine son veriyor (KK1).

Tablo 17: Taşlı Geçit Şehitleri Anlatısındaki Semboller

Anlatıda Bulunan Semboller	Sembolün Çatalca Açısından "Motif" Olma Özelliği	Literatürdeki Anlamı (Anahtar Kelimeler)
3	Mevcut	Çok, Kutsal Üçlemeler
Gece	–	Bilinmeyen, Karanlık, Kötülük

Tablo 17 – devam

İhanet	–	Kandırma, Kötülük, Gizem
Kan	–	Yaşam, Ölüm
Kırmızı	Mevcut	Kan, Dikkat, Coşku
Ölüm	Mevcut	Yaşamın Yitirilişi
Savaş	–	Anlaşmazlık, Ölüm, Kargaşa
Süngü	–	Yakın dövüş, Mücadele
Şehit	–	Kahramanlık, Kurban
Vicdan	–	Merhamet, Empati, Korumak

Bu anlatı vicdanın ihanetle karşılık bulduğu hikâyelere örnek olma özelliği taşımaktadır. Askerin yerel vatandaşın mağdur olmaması için ona parolalarını söylemesi vicdani bir davranışken, parolayı alan kişinin adamları ile gece gelip o askerleri şehit etmesi ihanet tanımına girmektedir. Cinayetin gece işlenmesi, karanlığın kötülüğü ve sinsiliği saklaması anlamını taşımaktadır. Süngü ile savaşmak, literatürde "tüm kötü koşullara rağmen, mücadeleyi asla bırakmamak" anlamı taşırken bu anlatıda bir cinayet silahı olarak kullanılmıştır. Kan, kırmızı ve ölüm kelimeleri şehitlik ile bir aradadır. 3 rakamı eski çağlarda *çoğul* anlamında kullanılmış olsa da, burada aynı günümüzde olduğu gibi *kısa sürede* anlamı taşımıştır.

8.2.2. Günümüz Halk Anlatıları

8.2.2.1. Babu İsimli Hayalet

Sözlü bir kaynaktan alınan bilgiye göre; Elbasan köyü ayazmasının yakınında ya da hemen etrafında *Babu* denilen yaşlı bir kadının hayaletinin dolaştığına inanılmaktadır. Bir keresinde ayazmanın olduğu tapınağa horoz kesmeye gittiğinde o varlığı gördüğü sanrısına kapılmış. Daha sonra gördüğünün aslında ağaca bağlanmış bir çaput, kadın eşarbı olduğunu fark etmiştir. Lakin yine de onun varlığına inanmaktadır (KK6).

Diğer yandan, Ahmet Amca diye isimlendirilen bir köy sakininin ise o hayaletle bizzat karşılaştığı söylenmektedir. Günlerden bir gün Ahmet Amca ağaç kesmeye oraya gitmiş, bir ağacın yanında bir varlığın onu tuttuğunu hissetmiş ve onu tutanın hayalet bir kadın olduğunu görmüş. Hayalet kadına kendisini bırakması için

yalvarmış ve bir daha oraya ağaç kesmeye gelmeyeceğini söylemiş. Sonrasında bağ çözülmüş ve Ahmet Amca oradan uzaklaşmış (KK6).

Tablo 18: Babu İsimli Hayalet Anlatısındaki Semboller

Anlatıda Bulunan Semboller	Sembolün Çatalca Açısından "Motif" Olma Özelliği	Literatürdeki Anlamı (Anahtar Kelimeler)
Ağaç	–	Hiyerofani, Yaşam, Bereket
Dişil	Mevcut	Yaratıcılık, Doğum
Hortlak / Hayalet	–	Yardım, Musallat, Doğaüstü
Kurban	–	Adak

Bu ve benzeri anlatıların irdelenmesi ile kulaktan kulağa dolaşan hikâyelerin insan zihninde aslında ne derece etkili olduğu görülmektedir. Her insan hata eseri bir nesneyi ya da sesi başka bir şey olarak yorumlayabilir, yani istemeden algıda seçicilik yapabilir. İnsanlar içgüdüsel olarak karanlıktan ve saldırgan varlıklardan ürkerler çünkü alet yardımı ile avlanabilseler bile özlerinde bir predatör (yani yırtıcı-avcı) değildirler. Kedi, köpek, baykuş, kartal, yılan, kurt, aslan ya da kaplanın aksine; insanların aydınlıkta ve karanlıkta görme kapasitesi çok sınırlıdır. Ayrıca, duyma ve koku alma özelikleri de bu tip hayvanlara kıyasla çok düşük seviyededir. Bu kısıtlı duyu seviyeleri nedeniyle insanlar; predatörlere kıyasla içgüdüsel –ve farkında olmadan– hayat içerisinde daha temkinlidirler. İnsanlar her zaman tehlike olasılıklarına ve bilinmeyenden gelebilecek tehditlere karşı temkinli olma refleksi içindedirler. Bu refleks, halk anlatıları ile birleşince ortaya karanlıktan korkmak gibi fobiler ya da hayalet gördüğünü sanmak gibi sanrılar ortaya çıkmıştır. Kendini bu anlamda bilinçlendirmiş ya da mesleği, yaşamı gereği bunu bir derece aşabilmiş (polis, asker, itfaiyeci, dağcı, bahçıvan, gezgin ya da evsizler gibi) insanlar sanrı görme durumunu biraz daha iyi kontrol altında tutabilirler. İnsanın predatör olmamasından kaynaklanan temkinli davranma refleksi, gelişmiş beyninden kaynaklanan hayal gücü ve yıllar boyu kulaktan kulağa anlatılan korku hikâyelerinin birleşimi kişilere yaşamadıkları şeyleri aslında deneyimlemiş gibi bir durum yaşatır. Hissettikleri korku duygusu gerçektir, lakin kısıtlı duyu organları sebebiyle karanlığa veya bilinmeyen şekil ve seslere getirdikleri kişisel ya da kolektif yorum sunidir ve

bu vasıta ile –istemeden– kendi kendilerini korkutmaktadırlar (Değirmenci, [26.04.2015]; Kara, [26.04.2015]).

8.2.2.2. Dağyenice'deki Yatır ve Hastalıklar

Yerel sakinlere göre Dağyenice köyündeki bir yatırın yeri yol yapımı nedeniyle değiştirildikten sonra herkesin hayvanları bir şekilde ölmeye başlamış. Musibetlerin kesilmesi için yatır eski yerine geri getirilmiş.

Tablo 19: Dağyenice'deki Yatır ve Hastalıklar Anlatısındaki Semboller

Anlatıda Bulunan Semboller	Sembolün Çatalca Açısından "Motif" Olma Özelliği	Literatürdeki Anlamı (Anahtar Kelimeler)
Ölüm	–	Yaşamın Yitirilişi
Zat / Türbe	–	Bilge, Koruyucu, Hiyerofani

Zatlar yaşamlarında yardımsever ve yol gösterici olarak bir yaşam geçirdiklerinden. Naaşları da bir o kadar saygı görmektedir. Bu saygıdan ve onların sahip olabileceği kudrete olan inançtan türbelerin yerinin değiştirilmesi ile bölgede beliren musibetler bağdaştırılmıştır.

8.2.2.3. Kalfaköy'de Davul Çalınmaması

Sözlü bir kaynak kişiden alınan bilgiye göre; "Kalfaköy'de evliya mezarları olduğu için, onlara duyulan saygı sebebi ile civarda düğünlerde davul çalınmazmış. Davul yerine dümbelek isimli ince saz çalınırmış. Hatta davul çalındığında, davulun patladığı rivayet edilmektedir" (KK19).

Tablo 20: Kalfaköy'de Davul Çalınmaması Anlatısındaki Semboller

Anlatıda Bulunan Semboller	Sembolün Çatalca Açısından "Motif" Olma Özelliği	Literatürdeki Anlamı (Anahtar Kelimeler)
Davul	–	İlan, Yüksek ses, Kutlama
Zat / Türbe	–	Bilge, Koruyucu, Hiyerofani

Dağyenice köyündeki yatırın yerinin değiştirilmesi ile ilgili anlatıda olduğu gibi Kalfaköy'de davul çalınması da zatlara olan saygıdan ileri gelmektedir. Bu saygı

ve zatların kutsallığına olan inanç bu ve benzeri anlatıların oluşmasına zemin hazırlamıştır.

8.2.2.4. Karababa Mağarası

Subaşı köyündeki dikkate değer bir diğer mağara ise; Karababa Mağarasıdır (bkz. Ek 4.1 Şekil 10). Bir kaynak kişiye göre; gençliğinde arkadaşları ile bu mağaraya gazeteden yapılma meşalelerle gidip, gezer, kendilerince araştırma yaparlarmış. Mağara yakınlarındaki derelerde yüzerlermiş. Çocukluk günlerinde bir gün, kaynak kişi ve arkadaşları yine o mağarayı araştırırken duvara yapışık bir nesne görmüşler, gidip dokunmuşlar, meşalenin loş ışığında gördükleri kadarı ile hemen hemen bir kitap büyüklüğünde, yumuşak bir nesne ya da canlı olduğunu fark etmişler. Dokundukları sırada yere düşmesi neticesinde çok korkmuşlar ve ağlayarak mağaranın çıkışını aramışlar, zar zor bulup çıkmışlardır. Diğer yandan, zamanında o mağaranın girişinde değirmen taşını andıran bir taş bulunurmuş. Köy ahalisi o taşı oraya mağaranın girişini gerektiğinde kapatarak tilki, kurt veya ayı gibi yabani hayvanların içeriye girip yaşamasını engeller, böylece köyün yakınında insanlara zararı dokunabilecek bir inin oluşmasının önüne geçerlermiş. Ayrıca, mağaranın önünde taştan oyulmuş bir kazan varmış. Üzerinde ise kılıca benzerde bir oyma motif bulunmaktaymış (KK7).

Tablo 21: Karababa Mağarası Anlatısındaki Semboller

Anlatıda Bulunan Semboller	Sembolün Çatalca Açısından "Motif" Olma Özelliği	Literatürdeki Anlamı (Anahtar Kelimeler)
Ateş / Meşale	–	Yaşam, Ölüm, Enerji
Kılıç	–	Güç, Savaş, Zafer
Mağara / Yeraltı	–	Rahim, Ölüm, Yaşam

Kaynak kişinin çocukken mağarada yaşadıkları hakkındaki anlatımı, efsanelerin nasıl oluştuğuna bir örnek niteliğindedir. İnsanlar o anki bilgileri ile anlayamadıkları, korktukları veya test edemedikleri şeyler hakkında mistik yanıtlar üretme eğilimine girebilmektedirler. Eski çağlarda veya günümüzde de olsa şehir veya taşralarda bu tip hikâyelerin türeyip, dilden dile yayılması ile zamanla efsaneleşmesi anlaşılabilir bir durumdur.

8.2.2.5. Kemal Sunal'ın Düştüğü Söylenen Mağara ve Keşfedilen Türbe

Bir kaynak kişinin aktardığı üzere; rivayete göre Kemal Sunal'ın Salako isimli filminin bazı sahneleri Gökçeada Mağaralarında, bazı sahneleri ise Karababa'da çekilmiş hatta Kemal Sunal orada kaza eseri mağarada bir yerde yukarıdan aşağıya düşmüştür. Mağaranın içinde bu şekilde keşfedilen bir türbe (ya da yatır) olduğu da rivayet ediliyor. Bir kadının o türbenin bakımını yaptığı rivayet ediliyor. Bunu kaynak kişinin annesi kendisine dile getirmiştir (KK19).

Tablo 22: Kemal Sunal'ın Yer Aldığı Anlatıdaki Semboller

Anlatıda Bulunan Semboller	Sembolün Çatalca Açısından "Motif" Olma Özelliği	Literatürdeki Anlamı (Anahtar Kelimeler)
Mağara / Yeraltı	–	Rahim, Ölüm, Yaşam
Zat / Türbe	–	Bilge, Koruyucu, Hiyerofani

Yeraltı sembolik olarak gizemi de temsil etmektedir. Düşülmek suretiyle bir gizemin açığa çıkması bu mana ile ilintilidir denilebilir. Diğer yandan, türbelerin zatları ölüdürler lakin yaşayanlar onun aracılığı ile Allah'a dilekte bulunurlar. Zatlara ölüm ile yaşam arasında bir aracı olma niteliği de yüklenmektedir. Mağaraların hem ölümü hem de yaşamı temsil etmesi de bununla bağdaştırılabilir.

9. YEREL KÜLTÜRDE SEMBOLLER VE MOTİFLER

Semboller halk edebiyatının yöresel özelliklerini gözler önüne seren unsurlardan biridir. Edebiyat içerisinde bulunmanın yanı sıra semboller; halk anlatılarında, inanışlarda ve doğum, evlilik gibi hayatın geçiş dönemi geleneklerinde de kendini göstermektedir. Çatalca ilçesi üzerine yapılan araştırma neticesinde şiir ve ağıt gibi sözlü edebiyat eserlerinin yanı sıra yukarıda bahsi geçen diğer alanlarda da semboller tespit edilmiştir.

Şiir ve ağıtlarda aşk ve ölüm belirginken, efsanelerde ve anlatılarda mağara, taş ve ağaç gibi kültler, ayrıca kan ve çeşitli renkler öne çıkmaktadır. İnanış ve geleneklerde ise sayılar öne çıkmaktadır. Bunları daha verimli inceleyebilmek ve hangi sembollerin sayıca kısmen fazlalaşmak suretiyle Çatalca'ya has motiflere dönüştüğünü görebilmek açısından, yerel semboller adı altında bir kıyaslama tablosu üretilmiştir. Bulunan motifler metin şeklinde tabloyu takiben sunulmuştur.

9.1 Semboller

Tez çalışmasının bütününde toplam yetmiş beş adet sembol bulunmuştur. İlgili tablo sembollerin adıyla başlamaktadır, ardından sembolün Çatalca'da hangi gelenek, anlatı ya da eserde kullanıldığı açıklanmıştır ve ardından sembolün literatürdeki genel anlamına değinilmiştir.

Tablodaki ilk semboller sayılardır ve vurgulama amacıyla tablo içerisinde rakam olarak yazılmıştır. Ardından diğer semboller alfabetik olarak sunulmuştur. Sembollerin Çatalca'da sahip oldukları anlamlara ilaveten genel literatürdeki manalarına da tablo içerisinde yer verilerek kıyaslama yapılmasına imkân sağlanmıştır.

Tablo 23: Yerel Semboller

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
1 (Bir)	• Yeni doğan bebeğin 40'ı çıktıktan sonra ev sahipleri ziyarete gelen misafirlere 1 yumurta ve 1 soğan verir. • Bektaşiliğin Odra tekkesinin müritlerinin bebekleri 1 yaşına basıncaya dek, bebeğin yastığının altına kutsal gördükleri bir taş koyarlar. Bu taşı 12 imamın da taşıdığına inanılır. • 1 hafta içinde düşen göbek bağı atılmaz, bir caminin ya da bir okulun toprağına gömülür.	Anahtar Kelimeler: Üreme¸ Tanrı, Varoluş. • Filozof Plotinus'a göre, *mutlak gerçeklik ve tüm varoluşun kaynağı*[16]. • Filozof Philon'a göre, Tanrı'nın rakamı[17]. • Güneş[18]. • Tek olmak / Eşsizlik[19]. • Yaratıcılık[20]. • Allah / Allah'ın adının ilk harfi olan Elif[21] • Üreme organı (fallus)[22]. • Ayağa kalkmış insan[23]. (İnsanın vahşilikten uzaklaşması, ermesi)
3 (Üç)	• Alevi ve Bektaşilikteki 3'lü kavramlar; – Allah, Muhammet ve Ali – Tanrı, Doğa, İnsan – Dün, Bugün, Yarın – Eline, beline, diline sahip çık • Bebek doğduğu zaman 3 gün akrabalar, komşular ve tanıdıklar lohusa ziyaretine gelirler. • Osmanlı'da çocuk en erken 3	Anahtar Kelimeler: Çok, Kutsal Üçlemeler. • *Çok* manasındadır[24]. • Birikimseldir, *sonluluğa* delalet eder[25]. • Aristo'ya göre 3; *bütün* teriminin işaret ettiği ilk sayıdır[26]. • Alman kimyager Paracelsus'a (1493–1541) göre simyanın üç asal (esas)

[16] "1 (number)", http://en.wikipedia.org/wiki/1_(number)#As_a_number [26.05.2015].
[17] **age.**
[18] Erhan Altunay. "Sayıların Sembolizmi". http://www.hermetics.org/Sayilar.html [26.05.2015].
[19] **age.**
[20] **age.**
[21] **age.**
[22] **age.**
[23] **age.**
[24] Annemarie Schimmel, **Tanrı'nın Yeryüzündeki İşaretleri: İslama Görüngübilimsel Yaklaşım**, 1. bs. (İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2004), 74.
[25] **age**.
[26] **age**.

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
	yaşında sünnet edilirdi. • Cenazenin 3 günden fazla bekletilmesi günah sayılır. • *Kız Taşı* anlatısında 3 çeşme bulunması. • *Taşlı Geçit Şehitleri* anlatısı.	maddesi: – Tuz, kükürt, civa[27]. (Temel madde, Ruh, Yüksek/Alçak arasındaki bağlantı) • Hindu inancında, Trimurti isimli ilah üçlemesi: – Tanrı Brahma, Tanrı Vişnu ve Tanrı Şiva. (Yaratıcı-Koruyucu-Yok edici/Dönüştürücü) • Antik Hint tıbbı olan Ayurveda'ya göre bedenin 3 ana sistemi[28]; – Vata-Pitta-Kapha – Hava-Ateş-Su – Yutak-Mide-Bağırsak – Sinir-Sindirim-Dolaşım • Filozof Hegel'in diyalektiği:[29] – Tez-antitez-sentez[30]. • Hristiyanlıkta[31]: – Baba-Oğul-Kutsal Ruh üçlüsü. • Antik toplumlarda: – Gök-Yer-Yeraltı üçlüsü[32]. • Mısır'da[33]: – İsis-Osiris-Horus. (Ana, Baba, Oğul) (Yumurta, Yaşam/Ölüm, Gök) • Antik Yunan'da: – Zeus-Poseidon-Hades üçlüsü[34]. (Gök, Deniz, Yeraltı) • Budizm'de üç hazine: – Buda- Dharma- Sangha (Aydınlanmış kişi-öğreti-

27 "Alchemical Symbol", https://en.wikipedia.org/wiki/Alchemical_symbol [26.05.2015].
28 "Ayurveda", http://en.wikipedia.org/wiki/Ayurveda [26.05.2015].
29 Akıl yürütme yoluyla, araştırma ve doğrulara ulaşma yöntemidir (Diyalektik, [26.05.2015]).
30 Bu üçlü kavram filozof Hegel'in diyaletiğidir. Buna göre tez bir fikirdir (sav). Antitez (karşısav) onu çürütmeye çalışır. Sentez ise tezin çürütülmüş taraflarının ayıklanması ile oluşan yeni tezdir. Süreç bu şekilde devam eder. (Thesis, antithesis, synthesis [26.05.2015]).
31 Erhan Altunay. "Sayıların Sembolizmi". http://www.hermetics.org/Sayilar.html [26.05.2015].
32 **age.**
33 **age.**
34 **age.**

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
		toplum) • Taoizm'de Üç ilahi öğretmen: – Yuanshi Tianzun- Lingbao Tianzun- Daode Tianzun. (Yaşam-Gizem-Erdem) • Pagan dini Vika'nın 3 Tanrıçası: – Bakire-Anne-Yaşlı kadın (Başlangıç-Doğum-Ölüm) (Gençlik-Olgunluk-Yaşlılık) (Enerji-İstikrar-Erdem) (Büyüyen ay-Dolunay-Küçülen ay) • Carl Jung'a göre 3'lü tanrılar/ilahlar arketiptir.
4 (Dört)	• Alevilikteki 4 kapı düsturu (kurallar bütünü).	• Denge ve sağlamlık. (Mobilyalar 4 ayaklıyken dengede ve sağlamdır. Çoğu hayvan 4 ayak üzerindedir. İnsan bebekleri 4 uzuv üzerindedir)[35]. • 4 yön. *Dünyanın dört bucağı* deyimi. • 4 element (Toprak, su, hava, ateş). • Maddenin 4 hali (Katı, sıvı, gaz, plazma).
5 (Beş)	• 5 parmağı açılmış el resminin veya tılsımlarının (Fatma Ana eli) nazara, kazalara ve kötülüklere karşı bir korunma aracı olması.	• Dünya. • İnsan. • 5 parmak. • 5 köşeli yıldız: Yaşam. • Antik Yunan'da; İçinde bulunulan an insanlığın 5'inci çağıdır. Ayrıca, 5'inci insan türüdür. • 5 vakit namaz. • İslam'ın 5 şartı.
7 (Yedi)	• 7 kız aşı: Eski zamanlarda kız evinde tavuk pişirilir ve bir arkadaşı vasıtasıyla sevgiliye gönderirlerdi.	Anahtar Kelimeler: Zaman. • Ruhun kendisini ölü bedenden kurtarmak için 7 zaman birimine ihtiyaç duyduğu inancı.

[35] Erhan Altunay. "Sayıların Sembolizmi". http://www.hermetics.org/Sayilar.html [26.05.2015].

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
	• 7 gün 7 gece cenaze evinde Kur'ân okunur.	• Geçmiş çağlarda Dünya merkezde, etrafında 7 gezegen döner zannedilirdi. Göğün 7 katı bu fikre bağlıydı. Denge nedeniyle yerin de 7 katı olduğuna inanılırdı. Haftanın 7 gününün de bu fikirden geldiği düşünülür. • Aynı düşünce kalıbı içerisinde: Pazartesi (Ay), Salı (Mars), Çarşamba (Merkür), Perşembe (Jüpiter), Cuma (Venüs), Cumartesi (Satürn), Pazar ise (Güneş) ile ilişkilendirilirdi.
12 (On iki)	• Alevi ve Bektaşilikteki 12 imam kavramı. • Bektaşiliğin Odra tekkesinin müritlerinin bebekleri 1 yaşına basıncaya dek, bebeğin yastığının altına kutsal gördükleri bir taş koyarlar. Bu taşı 12 imamın da taşıdığına inanılır.	Anahtar Kelimeler: 12 Kutsal Varlık. • Antik Pers ve Hindistan'ın 12 aylı takvimleri. • Antik inanışlarda, insan bedeninin 12 kapısı (2 göz, 2 burun, 2 kulak, 2 göğüs, 2 üriner organ, göbek ve ağız)[36] • Zodyak astroloji takviminin 12 burcu. • Çin astrolojisinin 12 varlığı. • Antik Yunan'da 12 Titan ve 12 Olimposlu Tanrı. • Herakles'in 12 görevi[37]. • Hz. İsa'nın 12 havarisi.
15 (On beş)	• Askere gidecek gençler 15 gün öncesinden ziyaretlere ve sevdikleri ile vedalaşmaya başlarlar.	Anahtar Kelimeler: Sorumluluk, Disiplin. • Zodyak astroloji takvimine göre Satürn'ü simgeler. Satürn ise Sorumluluk, disiplin, kısıtlama ve konsantrasyon ile ilişkilendirilir.[38]

[36] Properties of the number 12, http://www.ridingthebeast.com/numbers/nu12.php [26.05.2015].
[37] Herakles, http://tr.wikipedia.org/wiki/Herakles [26.05.2015].
[38] "Astrolojik Satürn", http://www.ntv.com.tr/arsiv/id/24936755/ [26.05.2015].

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
21 (Yirmi bir)	• Çatalca'da ilk 21 gün bebek yıkanmaz.	Anahtar Kelime: Mistisizm. • Abraham Eleazar'ın simya kitabının 21 sayfası[39].
40 (Kırk)	• Alevilikteki 40 makam düsturu. • Çatalca'da bebek 40 günlük olana dek, anne ve bebek evden çıkmaz. • Kırk basmaması için bebeğe *kırklama* yapılır. Çocuğun yıkanacağı suya kırkıncı günde kırk kaşık su, kırk kaşık arpa sayarak atılır. • Cenaze evinde eğlenceye yer olmaz. 40 gün müzik dinlenmez ve televizyon izlenmez. • Cenazenin 40'ıncı gününde küçük ekmekler pişirilir.	Anahtar Kelime: Hazırlık, Arınma, Çokluk. • Kırk rakamı Müslümanlıkta olduğu gibi pek çok dünya inancında maddî ve manevî değer kazanmış bir sayıdır. • Kırk sayısı bekleme ve hazırlık süresini ifade eder. • Arınma devresidir. • Eski Türklerde 40; *çokluk* anlamına gelmektedir[40].
41 (Kırk bir)	• Cenazenin 41'inci gününde 41Yasin ve Mevlid-i Şerif okunur.	Anahtar Kelimeler: Sonsuzluk. • Fransız psikanalist Rene Allendy'a (1889–1942) göre "41; erkinlik olan 1'in evrensel döngü olan 40'ın içinde var oluşudur. 14'ün tersidir. 14'te döngü bireyin içerisindeyken, 41'de döngü bireyin kendidir.[41] • Gerçek mesir macunu 41 çeşit ot ve baharattan yapılırdı[42]. • Eski Türklerde Mayıs ayının başında 41 çeşit ot evlerin kapısına asılırdı[43].

---

[39] "Rabbi Abraham Eleazar", http://www.rexresearch.com/abrelzar/abrelzar.htm [26.05.2015]

[40] Bünyamin Çakır, "Türklerin İlkyaz Bayramı, Hıdırellez ve Kırklareli'nin Kırkbir Otu Kültürü", http://www.sarantalikoylum.com/index.php?option=com_content&view=article&d=1036:tuerklerin-ilkyaz-bayram-hdrellez-ve-krklarelinin-krkbir-otu-kueltuerue&catid=53:buenyamin-cakr&Itemid=187 [27.05.2015].

[41] "Properties of the number 41", http://www.ridingthebeast.com/numbers/nu41.php [26.05.2015].

[42] Bünyamin Çakır, "Türklerin İlkyaz Bayramı, Hıdırellez ve Kırklareli'nin Kırkbir Otu Kültürü", http://www.sarantalikoylum.com/index.php?option=com_content&view=article&d=1036:tuerklerin-ilkyaz-bayram-hdrellez-ve-krklarelinin-krkbir-otu-kueltuerue&catid=53:buenyamin-cakr&Itemid=187 [27.05.2015].

[43] **age**.

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
		• Eski Türklerde içerisine 41 çeşit ot karıştırılan su ile ilkyaz banyosu yapılırdı[44]. • Eski Türklerde 41; *sonsuzluk* anlamına gelmektedir[45].
52 (Elli iki)	• Cenazenin 52'inci gününde 41 Yasin ve Mevlid-i Şerif okunur.	Anahtar Kelimeler: Toprak, Evrilmek. • Fransız Psikanaliz Rene Allendy'a göre savaş ve evrimi simgeler[46]. • Toprak ve sudan gelen maddesel yemekleri simgeler[47].
Ağaç	• *Babu isimli hayalet* anlatısı içerisinde hayaletin ağaç kesilmesini engellemesi. • Subaşı köyüne ait 5. anlatı.	Anahtar Kelimeler: Hiyerofani, Yaşam, Bereket. • Eski Türklerin ve Moğolların inancı Tengricilikte, ayrıca Kuzey Amerika'nın yerli inançlarında dünyanın merkezinde durduğuna, yer ve gök âlemini birleştirdiğine inanılan *Dünyalar ağacı* vardır[48].
Anne	• *Kız Taşı* anlatısında kızın annesinin vefat etmesi.	Anahtar Kelimeler: Doğum, Şefkat, Koruyuculuk. • Her toplumda hayatın başlangıcını simgeler. • Antik Yunan'da *ilk ilah*, *ilk varlık* ve kâinatın ilk hali olan *Kaos* bazen cinsiyetsiz, bezense *dişil* olarak nitelendirilir. • Antik Yunan'da Kaos'tan oluşan ilk ilah olan Gaya (Dünya) dişidir, annedir. Diğer ilahları o doğurur. Onlardan Titanlar doğar. Titanlardan ise Tanrılar doğar.

44 Bünyamin Çakır, "Türklerin İlkyaz Bayramı, Hıdırellez ve Kırklareli'nin Kırkbir Otu Kültürü", http://www.sarantalikoylum.com/index.php?option=com_content&view=article&d=1036:tuerklerin-ilkyaz-bayram-hdrellez-ve-krklarelinin-krkbir-otu-kueltuerue&catid=53:buenyamin-cakr&Itemid=187 [27.05.2015].
45 **age**.
46 "Properties of the number 52", http://www.ridingthebeast.com/numbers/nu52.php [26.05.2015].
47 **age.**
48 "Ağaç inancı", http://tr.wikipedia.org/wiki/A%C4%9Fa%C3%A7_inanc%C4%B1 [26.05.2015].

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
		• Birçok antik inanışta büyük ilahlardan bazıları dişildir, annedir. • Her toplumda anne kavramı kutsaldır. • İslam kültüründe "Cennet annelerin ayakları altındadır" söylemi mevcuttur.
Aşk	• *Haniçe'nin Gözyaşları* anlatısı. • *Şahmeran* anlatısı.	Anahtar Kelimeler: Büyük Sevgi. Bağlılık. Adanış. • Aşk, bir başka insana ya da varlığa karşı duyulan derin sevgidir[49].
Ateş / Meşale	• *Haniçe'nin Gözyaşları* anlatısı.	Anahtar Kelimeler: Yaşam, Ölüm, Enerji. • Antik Yunan inanışlarında dört elementten biri. • Antik Yunan mitolojisinde Titan Prometheus, insanlığa ateşi (bilgeliği) Baş Tanrı Zeus'tan çalıp vermiştir.s • Seçilmiş bir atletin, ateşli el meşalesini tutarak, stadyumdaki daha büyük meşaleyi yakması seramonisi ile Olimpiyatlar başlar. • Eski Türkçede; *od*[50]. • Kimyasal bir bileşiğin oksijen atomu ile reaksiyona girmesi sunucunda gerçekleşen olay *yanma*dır. Ateş (alev); yanma sonucunda ortaya çıkar[51].
Baba	• Bektaşi Babaları • Zatların unvanı olarak *baba*. • Subaşı köyüne ait 5. anlatı.	Anahtar Kelimeler: Tohumlayan, Koruyucu, Bilge. • Biyolojik olarak baba, anneye tohum vererek bir çocuğun dünyaya gelmesinde rol alan erkektir. Genlerin yarısı babadan gelir[52].

[49] "Aşk", http://tr.wikipedia.org/wiki/A%C5%9Fk [26.05.2015].
[50] "Ateş", http://tr.m.wikipedia.org/wiki/Ateş [29.05.2015].
[51] "Yanma Tepkimeleri", http://tr.m.wikipedia.org/wiki/Yanma [29.05.2015].
[52] "Baba", https://tr.wikipedia.org/wiki/Baba [26.05.2015].

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
		• Babacan kelimesi şefkatli ve koruyucu olmaktır. • Baba aynı zamanda büyüklük anlamında da kullanılır. • Alevilikte dedelik, Bektaşilikte babalık vardır.
Baş	• Şahmeran anlatısı	Anahtar Kelimeler: Bilgi, Ön • Toplumlarda aklın ve bilginin simgesidir. • Önde gelen, lider ya da bir şeyin ön kısmı anlamında da kullanılmaktadır.
Baykuş	• Bir evin üzerinde öterse, cenaze çıkacağına inanılır.	Anahtar Kelimeler: Ölüm, Bilgelik. • Bazı Amerikan yerli kabilelerinde baykuş, ölümü simgelemekteydi. Baykuş sesi ise kötü bir âlamet olarak kabul edilirdi. Aztek ve Maya'larda ise baykuş ölüler dünyasından mesaj getiren bir varlıktı[53]. • Baykuşun sahip olduğu son derece gelişmiş işitme duyusu ve gece görüşüyle, avlarının yerini kolaylıkla tespit edebilmesi yanında hava değişimlerini de önceden sezmesi sebebiyle, farklı Amerikan yerli kabilelerinde ise hayvan bilgelikle addedilirdi[54]. • Antik Yunan'da Bilgelik Tanrıçası Athena'nın simgelerinden biri[55]. • Hindü inanışında Aşk ve Refah Tanrıçası Lakshmi dev beyaz bir baykuşa biner[56].
Beyaz	• *Kız Taşı* anlatısı içerisinde kızın	Anahtar Kelimeler: Saflık, Başlangıç,

[53] "Native American Owl Mythology", http://www.native-languages.org/legends-owl.htm [26.05.2015].
[54] "Animal Symbolism: Meaning of the Owl", http://www.whats-your-sign.com/animal-symbolism-owl.html [26.05.2015].
[55] "Owl", https://en.wikipedia.org/wiki/Owl#Symbolism_and_mythology [26.05.2015].
[56] "Lakshmi", https://en.wikipedia.org/wiki/Lakshmi [26.05.2015].

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
	saflığını temsil etmektedir. • Gelinin çeyizleri güzel bir şekilde katlanır; kırmızı ve beyaz kurdelelere sarılır. • Sünnet elbisesi. • Sünnete davet edilenlere verilen beyaz gül. • Gelinlik. • Kefen.	Işık. • Dünya literatüründe temizlik, arılık, kusursuzluk, iyilik, dürüstlük, başlangıç, tarafsızlık, kesinlik anlamında kullanılmaktadır. • Siyahın, gecenin ve karanlığın zıttı. • Ayrıca, antik Mısır ve Roma'da rahibeler beyaz giyinirdi[57]. • Türkiye Cumhuriyeti devletinin resmî bayrağının iki renginden biridir.
Beyaz gül	• Eskiden Çatalca'da sünnet olacak çocuk davet edeceği kişilere beyaz gül verirdi.	Anahtar Kelimeler: Kutlama, Saflık. • Düğün, maneviyat, başlangıç, masumiyet, arılık[58].
Bıçak	• Çatalca'da gebe kadın bıçağın üzerinde bulunan mindere oturacak olursa erkek çocuk doğuracağına inanılır. • Cenaze erkekse, kurban kestikleri için naaşın karnına bıçak konur.	Anahtar Kelimeler: Kurban, Ölüm, Eril. • Antik çağlardan bu yana var olan ritüellerin belirgin bir parçasıdır. • Kurban âdetlerinin aletidir. Kurbanı çoğunlukla erkekler kestiği için bıçak da erkekle özdeştir. • Antik Yunan'da kâbusları uzak tutmak için yatağın altına bıçak konurdu. • Türkiye'de Karadeniz bölgesinde Bıçak Horonu isimli bir dans mevcuttur[59].
Buğday / Bulgur / Ekmek	• Cenaze evinde Yasin-i Şeriflerde okuyanın önünde tuz, buğday, bulgur, su, vb. bulunur. • Cenazenin kırkıncı gününde küçük ekmekler pişirilir. • Yeni bir ev alan ailenin eve ilk	Anahtar Kelimeler: Yaşam, Bereket. • Buğday ekmeğin ham maddesidir. Ekmek en temel gıdadır. Kutsaldır. Yaşamı ve bereketi temsil eder. Bu nedenle buğday da aynı vasıflara sahiptir.

[57] "White", http://en.wikipedia.org/wiki/White [26.05.2015].
[58] "History and Meaning of White Roses", http://www.proflowers.com/blog/history-and-meaning-of-white-roses?ref=organicgglunkwn&prid=pfseogglunkwn [26.05.2015].
[59] "Halk Oyunları", http://www.ortakoykoyu.net/index.php/halk-oyunlari [26.05.2015].

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
	önce ekmek ve tuz getirdiği bilinir.	• Bulgur da ekmekten sonra çoğu kültür için temel bir besindir ve herkesin ulaşabilmesi sebebiyle manevidir.
Cami	• 1 hafta içinde düşen göbek bağı atılmaz, bir caminin ya da bir okulun toprağına gömülür. • Kalfaköy'de Şeyh Sinan Efendi türbesinde Allah'a dua edenlerin ve hemen bitişiğindeki camide namaz kılanların çocuk sahibi olamama sorunları geçtiğine inanılmaktadır. • Cenaze töreni ve Cenaze namazı. • Subaşı köyüne ait 1. anlatı	Anahtar Kelimeler: Hiyerofani. • Müslümanların ibadethanesi. Vakit namazlarının kılındığı ve duaların edildiği mekândır. Ayrıca bazı camilerde ölü yıkama işlemi yapılabilmektedir. Cenaze namazı da cami de kılınmaktadır. • İçi, avlusu ve bahçesi inananlar için manevi değer taşır. Temiz tutulmak ve korunmak istenir. • İbadethaneler ve cenaze kaldırılan mekânlar toplum gözünde kutsaldır; hiyerofanidir.
Cross pattée (Demir Haç)	• İnceğiz Mağaraları	• Cermen toplumlarının kullandığı bir haç simgesi.
Davul	• Kalfaköy'de davul çalınmaması anlatısı.	Anahtar Kelimeler: İlan, Yüksek ses, Kutlama.
Dede	• Alevi Dedeleri • Zatların unvanı olarak *dede*.	• Dede: Annenin ve babanın babasıdır. • Dede sözcüğü Orta Asya'da toplumdaki aydın, bilgili kişileri tanımlamak için kullanılan bir sıfattı. *Dede Korkut* buna bir örnektir[60]. • Dede: Alevilik'te Ehl-i Beyt soyundan gelen içtimai (toplumsal) ve dinî liderlere verilen addır.
Dişil İmgeler	• *Haniçe'nin Gözyaşlar* anlatısı. • *Kız Taşı* anlatısındaki genç kız. • *Al Karısı* isimli hortlak.	Anahtar Kelimeler: Yaratıcılık, Doğum. • Bazı inanışlarda baş ilahlar dişildir[61]. • İlk şamanlar kadındı[62].

[60] "Dede (Alevilik)", https://tr.wikipedia.org/wiki/Dede_(Alev%C3%AElik) [26.05.2015].
[61] "Great Goddess hypothesis", https://en.wikipedia.org/wiki/Great_Goddess_hypothesis [26.05.2015].

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
	• *Babu isimli hayalet* anlatısı. • *Şahmeran* anlatısı. • Mağaraların doğumu ve rahmi simgelemesi. • *Fatma Ana Eli*, *Meryem Ana Eli* isimli koruyucu tılsımların adları. • Doğum hadisesinin kendisi. • Subaşı köyüne ait 1. anlatı.	• Venüs ve Ay dişildir. • Anne, doğum, yaratıcılık. • Orta Asya Türk inanışında Tengri'nin gönderdiği kutsal bir dişi kurt çocukları besler büyütür ve korur[63]. • Geleneksel Türk dininde dişil / anaç ruhlar genel olarak üreme / çoğalma ve koruyucu gibi özellikleri ile özdeşleşmişlerdir[64].
Düğün	• Evlilik merasimi, sünnet ve askere uğurlama gecesi Çatalca'da düğün olarak adlandırılır.	Anahtar Kelimeler: Kutlama, İlan, Meşruluk. • Bireyin veya bireylerin mutluluklarının kutlanması, evliliğin, sünnetin veya askerliğin ilan edilmesi. • Düğün dünya toplumlarında kutsal bir âdettir. Çoğunlukla evlilikle özleştirilse de farklı konulardaki kutlamaları da içerebilir. Çatalca'daki sünnet ve asker uğurlama düğünleri gibi. • Eski Türk dinlerinde Tanrıça Umay evliliğin koruyucusuydu. Tanrıça Umay geleneksel Türk dininde *Umay-Umay Ana*, *Ayısıt-Ayızıt Hatun*, aile, evlilik ve neslin devamının koruyucu tanrıçası olarak bilinmekteydi[65].
El	• Elbasan Mağaralarındaki el figürleri. • Çatalca'da doğumu kolaylaştırmak için başvurulan ritüellerde *Fatma Ana eli* ya da	Anahtar Kelimeler: Koruyuculuk. • Kutsayıcılık, güç, koruyuculuk, cömertlik, misafirperverlik, istikrar, selam vermek[66]. • Aristoteles'e göre, "el, en nihai

[62] "Femininity", https://en.wikipedia.org/wiki/Femininity#Religion [26.05.2015].
[63] "Bozkurt (mitoloji)", http://tr.wikipedia.org/wiki/Bozkurt_(mitoloji) [26.05.2015].
[64] Mehmet Alparslan Küçük, "Geleneksel Türk Dini'ndeki 'Ana-Dişil Ruhlar'a Mitolojik Açıdan Bakış", Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, s. 1 (2013): 105, http://ifder.igdir.edu.tr/Makaleler/1426778801_06_Kucuk_(105-134).pdf [26.05.2015].
[65] **age.**
[66] "Hand", http://www.umich.edu/~umfandsf/symbolismproject/symbolism.html/H/hand.html [26.05.2015].

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
	Meryem Ana eli denilen bir bitki kullanılmaktadır. • Balkan Anıtı'ndaki el heykeli. • Aynı adı taşıyan ve el biçiminde, madenden yapılmış nesneler nazarlık olarak kullanılır. • Sünnet, kına gecesi ve asker uğurlamalarında ele kına yakılır. • Subaşı köyüne ait 2. anlatıdaki askerin elinin yaralanması.	alettir"[67]. • Batı halk folklorunda ölü elinin sihirli güçleri olduğu ve şan eli olarak isimlendirildiği söylenir[68]. • Batı halk folklorunda çok yakın iki dost için el ve eldiven tabiri mevcuttur[69]. • Türk ve Batı toplumlarında *yardım eli* tabiri ve güvenilen yardımcıya takılan *sağ el* adı mevcuttur. • Antik Mısır'da: Cesaret ve dayanıklılık[70]. • Antik Roma'da: Vefa ve sadakat[71]. • Antik Yunan filozofu Zeno kapalı eli diyalektik, açık eli ise hitabet olarak tasvir etmiştir[72]. • 20. yüzyıl öncesinde Batı toplumunda *yaratıcı* bulutlardan gelen, açık ve içinden ışık süzmeleri çıkan bir el olarak tasvir edilirdi[73]. • *son söz* manası, aynı zamanda *dur* anlamı da taşımaktadır[74].
Erguvan	• *Haniçe'nin Gözyaşları* anlatısında Haniçe'nin gözyaşları nedeniyle erguvan çiçeklerinin erguvanî renk alması. • *Şahmeran* anlatısı. • *Silivri Sirtosu*'nda "Sana mayıs çiçekleri vereyim" dizesindeki	Anahtar Kelimeler: Mor, Soyluluk. • Yahuda'nın Hz. İsa'yı Romalı askerlere ispiyon ettikten sonra utancından kendisini astığı söylenen ağaç. İngilizce'de Yahuda ağacı (Judas tree) olarak adlandırılmaktadır.

[67] **age.**
[68] Brewer, E. Cobham. **Brewer's Dictionary of Phrase and Fable**, (Londra: Chambers Harrap, 2003), 1319.
[69] Brewer, E. Cobham. **Brewer's Dictionary of Phrase and Fable**, (Londra: Chambers Harrap, 2003), 1322.
[70] Brewer, E. Cobham. **Brewer's Dictionary of Phrase and Fable**, (Londra: Chambers Harrap, 2003), 1319.
[71] **age.**
[72] **age.**
[73] **age.**
[74] **age.**

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
	çiçek. Erguvan Nisan–Mayıs arasında açar. • Kamu malları erguvan rengindedir. • Erguvan adında şenlik mevcuttur.	
Gece	• *Balkan Savaşı'ndaki Kan Seli* anlatısında, *gece pusuya düşen ve şehit olan askerler*.	Anahtar Kelimeler: Bilinmeyen, Karanlık, Kötülük. • Gündüz yaşayan canlıların görme duyusu karanlıkta zayıflar ve yırtıcıları fark edemezler. Bu nedenle gündüz canlıları geceleri tetikte olma güdüsüne sahiptirler[75].
Göbek bağı	• 1 hafta içinde düşen göbek bağı atılmaz. Cami ya da okulda toprağa gömülür ya da bir kovuğa saklanır.	Anahtar Kelimeler: Yaşam, can, bağlılık.
Gözyaşı	• *Haniçe'nin Gözyaşları* anlatısında Haniçe'nin gözyaşlarının Topuklu Çeşmesi'nin sularını kıpkırmızı kan ile doldurması. • Kına gecesinde gelin ve konuklar duygulu türküler eşliğinde ağlarlar.	Anahtar Kelimeler: Duygu, Saflık, Arınma. • İzmir ve Aydın'ın sahil şeridi olan İyonyalı ozan Homeros'un yazdığı ve Truva Savaşının anlatıldığı İlyada destanında; Şafak Tanrıçası Eos'un oğlu olan Habeşistanlı (Etiyopyalı) savaşçı Memnon'un Truva savunması sırasında ölmesi üzerine Eos ağlar ve gözyaşları sabah çiylerine dönüşür[76]. • Eski bir Türk toplumu geleneğinde, cenaze bir çadıra konulur. Sevenleri çadır etrafında 7 kez dönerler ve göz ile çeneleri arasında bıçakla kesik atarlar. Bu, vefat eden kişi için dökülen kanlı gözyaşıdır[77]. • Bakî şiirlerinde *gözyaşı* sevgili için

[75] "Night", https://en.wikipedia.org/wiki/Night [28.05.2015].
[76] Brewer, E. Cobham. **Brewer's Dictionary of Phrase and Fable**, (Londra: Chambers Harrap, 2003), 2719.
[77] "Eski Türklerde Ölüm ve Ölüm Gelenekleri", http://www.bilinmeyenturktarihi.com/eski-turklerde-olum-ve-olum-gelenekleri.html [26.05.2015].

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
		akıtılan gönül suyu. Aşkın büyüklüğü. Arınma. Sevgiliye kavuşunca hissedilen mutluluktur[78]. • Fuzûlî şiirlerinde *gözyaşı* aşığın hayatındaki maddi ve manevi dalgalanmalardır. Psikolojik, tasavvufî, dinî ve sosyal özellikler taşır. Âşığın çaresizliği, yalnızlığı, ayrılığıdır. Hüzünlü duygularla dolu aşığın içinin dışa boşalımıdır. Tasavvufî anlamda ise, ciğerlerden gelen kanlı gözyaşı, sevenle sevilen arasındaki en büyük engel olan *ben*in ortadan kalkması, gönlün ve ruhun kanatlanmasıdır[79]. • Divan edebiyatında kına ile özleştirilirdi[80].
Hastalık	• *Balkan Savaşı'ndaki Kan Seli* anlatısında *askerlerin hastalanması*.	Anahtar Kelimeler: Musibet, Kötülük, Ölüm. • Hastalık her canlının karşılaşabildiği bir durumdur. İçgüdüsel olarak hastalıktan uzak durulmak istenir. • Bir takıntı, istenmeyen bir alışkanlık ya da arzu edilmeyen bir özellik de hastalık olarak ifade edilebilmektedir.
Hediye / Çeyiz	• Sünnette Kur'ân okuyan hocaya, askere giden gençlere mütevazı hediyeler verilir. • Sünnet olan çocuk da çeşitli hediyeler alır. • Çatalca'nın köylerinde eskiden genç kızlar çeyiz için örgü, kilim ve halı örerlermiş. • Bütün tanıdıklar çeyiz görmeye kız evine gider. • Düğüne davetli kişiler evlenecek	Anahtar Kelimeler: Teşekkür, Kutlama. • Birçok toplumda veya kültürde değişik amaçlarla hediye / armağan verilmektedir. Yaşanılan olaya veya verilecek kişiye göre değişiklik gösterir. • Genellikle kutlama, karşılama, yolcu etme, şükran, sevginin belli edilişi, evlenme teklifi veya özür için verilmektedir.

78 Nazmi Özerol, "Bakî'de Gözyaşı", **Turkish Studies**, c. 7/3 (Yaz, 2012): 2039.
79 Bahir Selçuk, "Fuzûlî'de Gözyaşı", **Ekev Akademi Dergisi**, c. 9 s. 25 (Güz, 2005): 246.
80 "Kına", https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C4%B1na [26.05.2015].

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
	çiftin ihtiyaç duydukları eşyalar hediye olarak evlerine gönderirler. • Oğlan tarafı düğünden önce gelinin çeyizini almaya gelir. • Gelinin çeyizleri güzel bir şekilde katlanır; kırmızı ve beyaz kurdelelere sarılır. • Düğünden iki üç ay önce düğün sahipleri tarafından iki adet koç alınmaktadır. Biri gelinin evine, diğeri ise damadın evine gönderilmektedir. • Patriyot âdetlerine göre damat gelinin evinden baklava alır, bu sayede evliliğinde tatlı olması ümit edilir. Bu baklavaya *pişkeş* denir. • Düğünde geline takı, damada para takılır. • Elbasan köyünde eskiden düğün vakti at yarışı yapılır ve kazana damat bahşiş verir ya da koç armağan edermiş.	
Hortlak / Hayalet	• Anne ve bebek; Al Karısı, Alkarası, Albastı, Kara-kura veya Albız olarak isimlendirilen varlık tarafından işkenceye maruz kalmamaları için ilk 40 gün yalnız bırakılmazlar. • *Babu isimli hayalet* anlatısındaki varlık.	Anahtar Kelimeler: Yardım, Musallat, Doğaüstü. • Birçok kültürde mevcut olan doğaüstü varlık. Hikâyelerdeki ortak yanları şöyledir: Bu varlık ölmüş birinin ayaklanmış bedeni veya ruhu olabilirken, hiç yaşamamış ama direkt ruhlar dünyasından geliyor da olabilmektedir. Anlatılardaki bazı karakteristik özellikleri ise farklı olabilmektedir. Davranışları aşağıdaki gibi kategorize edilebilir[81]: – Yardım istemektedir. – İntikam arayışındadır.

[81] "Ghost", https://en.wikipedia.org/wiki/Ghost [26.05.2015].

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
		– Yaşayanların canı ile beslenmektedir. – Yaşayanlara zarar vermekten keyif almaktadır. – Bir yeri kişiyi ya da eşyayı korumaktadır. Rahatsız eden kişilere musallat olmaktadır. – Kötü niyetli bir kişinin / sihirbazın kontrolünde olup birine musallat edilmiştir. • Modern psikolojide buna *apparitional experience* (tayf deneyimi); sözde-algısal anormal deneyim denilmektedir. Britanyalı psikolog Richard Langton Gregory'a göre bu durum algı ile ilgilidir. Algı, beynin çevremiz hakkında duyulara ve tecrübelere dayanan varsayımlarıdır. Bu varsayımlar stres, sağlık ve diğer etkenlerden etkilenerek hata verebilmektedirler. Hayalet görmenin açıklaması budur[82]. • Türk Dil Kurumu'nun anlatımına göre: – Hortlak: mezardan çıkarak insanları korkuttuğuna inanılan yaratıktır[83]. – Hayalet: Gerçekte var olmadığı hâlde bazen görüldüğü sanılan peri, hortlak vb. görüntülerdir[84].
İhanet	• Taşlı geçit şehitleri anlatısı.	Anahtar Kelimeler: Kandırma, Kötülük, Gizem
İntihar	• *Şahmeran* anlatısında Tahmasp'ın yakalanıp işkence sonucu Şahmeran'ın yerini kötü	Anahtar Kelimeler: Trajedi, Büyük Hüzün, Ölüm.

[82] "Apparitional Experience", https://en.wikipedia.org/wiki/Apparitional_experience [26.05.2015].
[83] "Hortlak", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.556f73233b6928.24493130 [26.05.2015].
[84] "Hayalet", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.556f73284debd4.68159427 [26.05.2015].

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
	vezire söylemesi. Şahmeran'ın ele geçirilip ikiye kesilerek öldürülmesi sonrasında Tahmasp'ın yaşadığı suçluluk duygusu ve aşk acısı neticesinde, ölmek için Şahmeran'ın kopmuş bedeninden zehirli olduğunu düşündüğü başını ısırması.	• Sigmund Freud'a göre intihar; aşırı hüzün veya depresyon nedeni ile çözülemeyen psikolojik bir çatışmadır[85]. • Carl Jung'a göre kişi kendi benliğini öldürmeden kendi bedenini öldüremez[86]. • Carl Jung'a göre, bir canavarın ölümü, zihnin çocukluk çağının bitip, erginlenmenin yani yeni bir yaşamın başlangıcını simgelemektedir[87].
Kan	• *Balkan Savaşı'ndaki Kan Seli* anlatısında ölen asker sayısının fazlalığı neticesinde çatışma alanının kan ile dolması. • *Haniçe'nin Gözyaşları* anlatısında Haniçe'nin gözyaşlarının Topuklu Çeşmesi'nin sularını kıpkırmızı kan ile doldurması.	Anahtar Kelimeler: Yaşam, Ölüm. • Bir konunun ya da olayın çok önemli oluşunu anlatmak için kullanılır. Örneğin: Kan davası, kan kardeşi ve kan bağı. • Eski bir Türk toplumu geleneğinde, cenaze bir çadıra konulur. Sevenleri çadır etrafında 7 kez dönerler ve göz ile çeneleri arasında bıçakla kesik atarlar. Bu, vefat eden kişi için dökülen kanlı gözyaşıdır[88]. • Antik Cermenlerde Blóts isimli kurban törenlerinde kurban edilen hayvanın kanı duvara, tanrı heykellerine ve katılımcılara saçılırdı[89]. • Eski İngiltere'de *blóedsian* isimli kan saçma âdeti terminoloji olarak Roma Katolik Kilisesi'nce devralınmış olan *blessing*'dir[90].

[85] "Psychological Theories of Suicide", http://recoverdepression.blogspot.com.tr/2012/10/psychological-theories-of-suicide.html [26.05.2015].
[86] "Carl Jung's views on Suicide", http://carljungdepthpsychology.blogspot.com.tr/2013/05/carl-jungs-views-on-suicide.html [26.05.2015].
[87] Eric Ackroyd, **A Dictionary of Dream Symbols with an Introduction to Dream Psychology**. 1. bs. (Londra: Blandford, 1993)'ten aktaran Myths Dreams Symbols. http://www.mythsdreamssymbols.com/dsmonster.html). [25.05.2015].
[88] "Eski Türklerde Ölüm ve Ölüm Gelenekleri", http://www.bilinmeyenturktarihi.com/eski-turklerde-olum-ve-olum-gelenekleri.html [26.05.2015].
[89] "Blood", https://en.wikipedia.org/wiki/Blood#European_paganism [26.05.2015].
[90] **age.**

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
		• Hristiyan kiliselerinde şarap Hz. İsa'nın kanını temsil etmektedir[91]. • Türk tasavvuf edebiyatındaki Gül ile Bülbül'ün hikayesi.
Kılıç	• Şahmeran anlatısı. • Karababa mağarası anlatısı.	Anahtar Kelimeler: Güç, Savaş, Zafer, Acımasızlık. Literatürde idamı, askerliği, ihtişamı, zenginliği ve başarıyı da simgelemek için kullanılabilmektedir.
Kına	• Kına gecesi ellere, • Kurbana, • Sünnet olacak çocuğun eline, • Askere gidecek gencin tetik parmağına kına yakılır.	Anahtar Kelimeler: Kutlama, Tılsım, Güzellik. • Lawsonia İnermis isimli bitkinin (kına ağacı / kına bitkisi) yapraklarının kurutulması ile üretilen bir tozdur. Elleri veya farklı beden parçalarını kızıla boyamakta kullanılır[92]. Bu işleme kına yakmak da denir. • Milattan önce antik Mısırda kozmetik amaçlı kullanılırdı. Afrika'nın diğer bölgelerine ek olarak, Arap Yarımadası ve Asya'nın bazı kısımlarında geleneksel olarak kullanılmaktadır[93]. • Bronz Çağı itibariyle, çeşitli kutlama ve düğünlerde kadınların bedenlerinin çeşitli kısımlarının değişik desenlere boyaması amacıyla kullanılmaktadır. Günümüz Suriye topraklarında yaşamış olan Ugarit uygarlığına (MÖ 1450–1195) ait tabletlerdeki yazıtlarda genç kızların düğün öncesi kına ile süslendiği yazmaktadır[94]. • Kına gecesi geleneği Yahudi, Müslüman, Zerdüşt ve Hindu âdetlerinde mevcuttur. Gelin, damat ve katılımcılara kına yapılmaktadır.

91 "Blood", https://en.wikipedia.org/wiki/Blood#European_paganism [26.05.2015].
92 "Kına", https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C4%B1na [26.05.2015].
93 "Henna", https://en.wikipedia.org/wiki/Henna [26.05.2015].
94 **age.**

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
		Ayrıca sevilen binek hayvanlarına da kına yapılır[95]. • Kına bu toplumları çeşitli bayramlarında da kullanılmaktadır[96]. Örneğin: Sudan'da Ramazan bayramında kızlar ellerine kına yakarlar. Yahudilerinin Purim bayramında[97], Hinduların Karva Chauth[98] şenliğinde ellere kına yakılır veya bedene kına süslemeleri yapılır[99]. • Çeşitli Afrika kabilelerinde iyileştirici olduğuna inanılır[100]. • Divan edebiyatında kırmızı rengi nedeniyle kanlı gözyaşına ve şaraba benzetilmiştir[101].
Kırmızı	• *Balkan Savaşı'ndaki Kan Seli* anlatısı. • Haniçe'nin gözyaşının damladığı Topuklu havuzunun kızıl olması. • *Kız Taşı* anlatısı içerisinde kızın babasına tuttuğu yası temsil etmektedir. • Kına kırmızıdır. Kına gecesi gelinin başına kırmızı bir tülbent örtülür. • Gelinin çeyizleri güzel bir şekilde katlanır; kırmızı ve beyaz kurdelelere sarılır.	Anahtar Kelimeler: Kan, Dikkat, Coşku. • İnsan gözünün görebildiği renk sınırları kırmızı ve mor (menekşe moru) arasındadır. Kırmızı bu anlamda bir sınır renktir[102]. • İlk çağ insanları mağara çizimlerinde Hematit taşını kullanırlardı. Bu taş çizimlere kırmızı bir renk verirdi. Antik Çinliler ve Amerikan Yerlileri de kırmızı rengi sıkça tercih ederlerdi[103]. • Türklerdeki ve Orta Doğu kültürlerindeki Al Karısı, Alkarası

95 **age.**
96 **age.**
97 Antik Pers İmparatorluğu'nda Yahudilerin, Vezir Haman tarafından öldürülmesinden kurtulmaları anısına Mart ayında (Yahudi takviminin 12'inci ayı olan Adar'ın 14'üne gelen gün) kutlanan bayramdır (Purim, [26.05.2015]).
98 Kuzeyli Hindu kadınlar Ekim/Kasım aylarında dolun ayadan dört gün sonra Ay'ın küçülen ay evresindeyken (waning gibbous moon), kocalarının korunması için bir gün oruç tutarlar (Karva Chauth, [26.05.2015]).
99 "Henna", https://en.wikipedia.org/wiki/Henna [26.05.2015].
100 "Kına", https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C4%B1na [26.05.2015].
101 **age.**
102 "Red", https://en.wikipedia.org/wiki/Red [26.05.2015].
103 **age.**

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
	• Al Karısı"nın adındaki *al*; kırmızı anlamı taşır.	isimli varlık kırmızı (kızıl/sarı) ya da siyah olarak tasvir edilirdi[104]. • Antik Roma'da kırmızı kan cesareti temsil ederdi. Askerlerin giysisi ve generallerin pelerini bu renkti. Zafer törenlerinde ise bedenlerinin bütününü kırmızıya boyarlardı. Serbest kalan köleler kırmızı renkli, basit, beremsi bir şapka/başlık takmaktaydı[105]. • Antik Çin'de kırmızı imparatorluğun rengi ve 5 elementten ateşi temsil etmekteydi. Saray kapıları genelde kırmızı olurdu[106]. • Hristiyanlıkta kırmızı İsa'yı ve öldürülen Hristiyanları temsil etmektedir. 1295'ten bu yana Roma Katolik Kilisesi kardinallerinin giysi rengidir[107]. • Fransız devrimi sırasında, devrimciler Romalı kölelere atıfta bulunarak kırmızı bez başlık takmışlardı[108]. Bu başlığa Frigya başlığı[109] da denir. • Türkiye Cumhuriyeti devletinin resmî bayrağının iki renginden biridir. • Tarih içerisinde ve sanatta; kan, kurban, savaş, cesaret, tehlike, dikkat, ölüm, yaşam, ateş, ısı, aşk, sevgi, coşku, cinsellik, devrim ve özgürlüğü simgelemek için kullanılır[110].
Köpeğin Uluması	• Köpeğin uzun uzun uluması o evden ölü çıkacağına delalettir.	Anahtar Kelimeler: Hüzün, Kayboluş, Ölüm. • Kurtlar, çakallar ve köpekler uzak

[104] "Al (folklore)", http://en.wikipedia.org/wiki/Al_(folklore) [27.05.2015].
[105] "Red", https://en.wikipedia.org/wiki/Red [26.05.2015].
[106] Çin kültüründe Wu Xing (5 element/faz/aşama) olarak adlandırılan beşli kavram. Ağaç, ateş, toprak, metal ve su.
[107] "Red", https://en.wikipedia.org/wiki/Red [26.05.2015].
[108] **age.**
[109] Yumuşak kumaştan, kırmızı renkli, tepesi öne kıvrımlı, koni biçiminde bir başlık. Antik Çağ'da Frigya heykel, resimlerinde özgürlüğü temsil etmektedir (Frigya Başlığı, [26.05.2015]).
[110] "Red", https://en.wikipedia.org/wiki/Red [26.05.2015].

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
		mesafelerde birbirlerinin yerini belirlemek, bölgelerini korumak veya yalnızlık duygusuna kapıldıklarında ulurlar. • Spiritüalizm (tinselcilik)[111] açısından: Bir kurdun Ay görünürken uluması, mistik içgörü ve önsezinin uyanması, kalbinin arzu ettiği yolu bulabilmesi maksadıyla Yüce Ruh'un yol göstericiliğini çağırmasıdır[112]. • İskandinav mitolojisinde sihir, aşk, doğum, savaş ve ölüm tanrıçası olan Freyja'nın bindiği ahşap iki tekerlekli aracı iki kedi çekmektedir. İnanışa göre köpekler bu kedileri hisseder ve ulurlar. Bu Freyja'nın birinin canını alacağına delalettir[113]. • Antik Mısır'da Ölüm Tanrısı Anubis'in kafası çakalımsıdır. Kurt, çakal ve köpekler benzerdir. Köpekler Anubis'in varlığında ulurlar[114].
Köprü	• Subaşı köyüne ait 3. anlatı.	
Kur'ân-ı Kerîm	• Bebeğin başında ufak Kurân-ı Kerîm bulunur. • Osmanlı'da sünnetten önce Kur'ân okunurdu. • Cenaze evinde Yasin-i Şerif okunur.	Anahtar Kelimeler: Hiyerofani, Koruyuculuk. • İslam dininin ana kitabıdır. • Allah tarafından baş meleklerden Cebrail aracılığıyla Hz. Muhammed'e vahiyler halinde indirilmiştir. • İslami kurallar bütünüdür. • Müslümanlar ibadetlerinde çeşitli bölümleri okurlar. • Doğum, sünnet, düğün ve ölüm gibi

111 Bütün gerçekliğin özünün ruh olduğunu, her gerçek olanın manevi olduğunu ve maddi olanın yalnızca manevi gerçekliğin bir görünüşü olduğunu veya salt bir tasarım olduğunu ileri süren fizik ötesi öğreti, spiritüalizm (Tinselcilik, [26.05.2015])

112 "Wolf Symbolism and Meaning", http://www.universeofsymbolism.com/wolf-symbolism.html [26.05.2015].

113 Langley Cornwell, "Superstitions About Howling Dogs", http://www.canidae.com/blog/2014/05/superstitions-about-howling-dogs.html [26.05.2015].

114 **age.**

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
		hayatın geçiş dönemleri içerisinde de okunabilmektedir. • Saygı sebebiyle temiz yerlere konulur veya alta gelmeyecek şekilde duvara asılır. Üzerine başka bir eşya konmaz. • Vakıa Suresi 79. ayetinde *"O'na (Kur'ân'a), ancak tertemiz olanlar dokunabilir"* denilmesinden yola çıkılarak Kur'ân'a abdestli halde dokunma anlayışı mevcuttur[115]. • Kötülükleri ve hastalıkları uzak tuttuğuna inanılır.
Kurban	• Sünnetten sonra horoz kesilir. • Çanakçı Baba Türbesi gibi çeşitli türbelerin yanında adak amaçlı kurban kesilir.	Anahtar Kelimeler: Adak. • Kendine özgü törenlerle, doğaüstü güçleri, yüce varlıkları veya tanrıları hoşnut etmek, onlarla barışık olmak, onlara teşekkür etmek ya da onlardan isteklerde bulunmak için kesilen hayvan, sunulan yiyecek veya içecek[116]. • Bir amaç ya da kişi uğrunda feda edilen veya kendini feda eden kimse[117]. • Platon'a göre, "bütün antikçağa egemen olan bir düşünceyle, Tanrılara sunulan bir hediyedir"[118]. • Kurbanın sınıflandırılması ilk kez Antik Yunan filozofu Theophrastus tarafından şu şekilde yapılmıştır: "Övgü kurbanları, teşekkür (şükran) kurbanları, dilekte bulunma (rica) kurbanları ve ölülerin ruhlarına sunulan kurbanlar"[119]. • Britanyalı oryantalist William

[115] "Kur'an", https://tr.wikipedia.org/wiki/Kur%27an [26.05.2015].
[116] "Kurban", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS. 556f83aad46507.57439285 [26.05.2015].
[117] **age.**
[118] Oxford Classical Dictionary, 943'den aktaran Gürbüz Erginer, **Kurban**, 1. bs. (İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 1997), 20.
[119] **age.**

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
		Robertson Smith'in anlatımına göre "Önceleri totemler kurban ediliyordu. Zamanla insan organları kesilip sunulmaya başlandı ve sonrasında canlı bir insan kurban edilir oldu"[120]. • Amerikalı Aztekler canlı insanların kalplerini çıkarıp tanrılarına sunardı. Çeşitli Amerikan, Afrika, Avrasya ve Avustralya toplumları insan genital organlarını, kulak, parmakları ve farklı beden parçalarını adak/kurban olarak sunardı[121]. • Sosyal antropolojinin kurucularından olan Edward Burnett Tylor'a göre "Kurban, başlangıçta insanların kendilerini sevdirmek için doğaüstüne sundukları hediyedir. Sosyal anlamda, Tanrılar insanın erişemeyeceği mesafeye gittikçe, kurban daha da kutsallaşmıştır. Ardından insanın Tanrılara ait olduğu düşüncesi gelişmiş ve kurban insan olmuştur"[122]. • Zaman ilerledikçe, insan etinin iyi bir yiyecek olmadığının kabul görmesiyle kurban olarak hayvanlar tercih edilmiştir[123]. • Eski Türk inancında hayvan kurban etmek *yağış* olarak adlandırılırdı[124].
Kuyruk	• Şahmeran anlatısı.	Anahtar Kelimeler: Takipçi, Son. • Canlıların ayaktan ayrı olarak kuyrukları da son parçalarını simgeler. Bu nedenle sonu veya başka bir parça ile bağlantıyı, takibi belirtmek için de kullanılabilmektedir.
Lider / Şah / Kral	• Şahmeran anlatısı içerisinde Şhmeran'ın yılanların ve kendi	Anahtar Kelimeler: Hükümdar, Başarılı, Önde gelen.

[120] Gürbüz Erginer, **Kurban**, 1. bs. (İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 1997), 22.
[121] **age.**
[122] **age.**
[123] **age.**
[124] "Kurban", https://tr.wikipedia.org/wiki/Kurban [26.05.2015].

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
	yeraltı ordusunun şahı oluşu. • Haniçe'nin gözyaşları anlatısında Haniçe'nin babasının Kral Yağfur olması. • Subaşı köyüne ait 1. anlatıda Fatma Sultan'ın yazları Subaşı köyüne geliyor olması.	• Demokrasi ve cumhuriyet idareleri öncesinde hemen her toplumda bir hükümdar bulunurdu. • Günümüzde bir konuda çok başarılı olan kişilere verilen benzeri sıfatlar bulunmaktadır. • Rönesans ile başlayan akımla, dünyanın birçok yerinde, ülkelerin sahipliği hükümdar ailelerinden alınıp, resmî olarak o ülkenin halkına verilmiştir. • Ayrıca, hükümdarların yerine, demokratik seçimlerle devletin geçici idaresinin verildiği, anayasa tarafından yetkilerinin belirlendiği ve hukuk tarafından icraatlarının kontrol edildiği halkın içinden çıkan vekiller (temsilciler) getirilmiştir. • Eskiden halkın amacı hükümdar ailelerine ve yakın çevresine hizmet etmekken, modern dünyada devletin ve vekillerin var oluş amacı halka hizmet etmektir. • Bu anlamda liderlik ve hükümdarlık kavramlarının halka doğru yön değiştirmiş olması dikkate değerdir.
Mağara / Yeraltı	• *Şahmeran* anlatısı. • *Karababa mağarası* hakkındaki anlatı. • *Kemal Sunal'ın düştüğü mağara ve keşfedilen türbe* hakkındaki anlatı. • Elbasan ve İnceğiz mağaralarının tarihi değerlerinin oluşu.	Anahtar Kelimeler: Rahim, Ölüm, Yaşam. • Yerüstünün zıttı. Karanlık. • Klasik anlamda, yeraltı ölümü temsil ederken, yerüstü yaşamı temsil etmektedir. • Carl Jung'a göre, doğum ve döllenme yeri olarak kaya, mağara, ağaç, kaynak, derin kuyu ve benzeri imgeler Ana Tanrıça arketipinin sembolleridir. • Yunan mitolojisindeki yılanbaşlı

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
		Medusa da yer altında yaşamaktadır. • Alp Er Tunga destanında da mağara *sığınak* olarak ele alınır[125]. • Şamanlar gizemli yer altına iniş süreci sonucunda, bir takım 'şamancıl' güçlere sahip olur, yetkinleşir[126]. • Göktürklerle alakalı bir mitolojide, Göktürk kağanının ve denizden çıkarak bir mağaraya giren ve güzel bir kadına dönüşen Geyik Tanrıça ile olan aşkı anlatılır. Türk masallarında Mağara ve Geyik sembolü çok sık kullanılan motiflerdir. Geyiğin peşine düşen kahraman, evleneceği kızla geyiğin girdiği bir mağarada karşılaşır[127]. • Türk tarihçisi Aybek-üd Devâdârî'nin Türklerin kökeni hakkındaki eseri *Ay Atam Efsanesi*'nde yazıldığı üzere, Türklerin ilk atası olan Ay Ata, bir mağarada ortaya çıkmıştır. Aybek-üd Devâdârî'nin ifadesine göre mağara rahmi simgelemektedir. Bozkurt Efsanesi'ndeki kurdun yaralı Türk bebeğini beslediği yer de bir mağaradır. Ayrıca, Ata Mağarası inancı eski Türklerde yaygındı[128].
Makas	• Çatalca'da gebe kadın makasın üzerindeki mindere oturursa kız çocuk doğuracağına inanılır.	Anahtar Kelimeler: Zanaat, Dişil. • Kumaş kesme amacıyla, makas eski kültürlerde kadınların kullandığı bir araçtı.
Mum	• İnceğiz mağara oluklarına zamanın keşişlerince mum	Anahtar Kelimeler: Seremoni, İbadet,

[125] Nuray Bilgili, "Türklerde Mağara Mitolojisi", http://www.turkkozmolojisi.com/2014/04/turklerde-magara-mitolojisi.html [27.05.2015].
[126] **age.**
[127] **age.**
[128] "Ay Ata", http://tr.wikipedia.org/wiki/Ay_Ata [27.05.2015].

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
	konduğu düşünülmektedir. • Ferhatpaşa Mahallesi'nde Emir Sultan Dede türbesine eskiden kandillerde ve bayramlarda mum yakılırmış. • Kalfaköy'de Şeyh Sinan Efendi türbesine mum konulmaktadır. • Nakkaşköy'de Eskici Baba türbesine zatlar abdest alırken karanlık olmasın diye mum yakılmaktadır. • Gelin ve sünnet kınasında, tepsisine mum yakılır. • Sünnet olan çocuğun başında mum çevrilir.	Tılsım. • Antik Yunan, Roma ve Asya'da mum ve benzeri eşyalar çeşitli seremonilerde kullanılmaktaydı[129]. • Yahudilik ve Hristiyanlıkta mum ibadet aracı olarak kullanılmaktadır[130]. • Afrikalı Amerikalıların aralık ayının son haftası kutladığı dini olmayan Kwanzaa (ilk meyveler) isimli kış bayramında mum yakılmaktadır[131]. • Antik Çin'de tüm yıl yanabilen mumların kullanıldığı Mum Takvimi mevcuttu[132]. • Bazı hümanistler için mum akıl ve mantığı sembolize etmek için kullanılmıştır[133]. • Günümüzde dünyanın birçok ülkesinde halk tarafından veya bir grup tarafından sevilen bir kişinin cenazesinin arkasından veya öldüğü yere mum yakılmaktadır. Ayrıca, çoğu günümüz toplumunda bir dilek ya da istek için de ellerde mum taşınmaktadır.
Oklava	• Cenaze kadınsa, ekmek pişirdikleri için naaşın karnına oklava konur.	Anahtar Kelimeler: Dişil, Yemek. • Yemek pişiren genellikle kadın olduğu için özellikle eski çağlarda oklava kadınlar ile özdeşleşmiştir.
Okul	• 1 hafta içinde düşen göbek bağı atılmaz, bir caminin ya da bir okulun toprağına gömülür.	Anahtar Kelimeler: Hazırlık, Eğitim, Büyümek. • Tüm toplumlarda her yaştan bireyin eğitildiği mekânlar mevcuttur. Eski

[129] "Ceremonial Use of Lights", http://en.wikipedia.org/wiki/Ceremonial_use_of_lights#Candles [27.05.2015].
[130] **age.**
[131] "Kwanzaa", http://tr.wikipedia.org/wiki/Kwanzaa [27.05.2015].
[132] "Mum", http://tr.wikipedia.org/wiki/Mum [27.05.2015].
[133] "Ceremonial Use of Lights", http://en.wikipedia.org/wiki/Ceremonial_use_of_lights#Candles [27.05.2015].

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
	• Subaşı köyüne ait 1. anlatı.	çağların zanaat, sanat, felsefe, din, dövüş ve savaş mekteplerinin ardından günümüzde her ülkede modern okullar mevcuttur. Kültürel anlamda ise yukarıda bahsi geçen mektepler toplumlar arası farklılık göstererek varlıklarını sürdürmektedir.
Ölüm	• *Balkan Savaşı'ndaki Kan Seli* anlatısı. • *Haniçe'nin Gözyaşları* anlatısı. • *Kız Taşı* anlatısı. • Subaşı Köyü tarihî anlatıları. • *Şahmeran* anlatısı. • *Taşlı Geçit Şehitleri* anlatısı. • *Dağyenice'deki yatır ve hastalıklar* anlatısı. • *Kuşkaya* manisi. • *Orhan'ın ağıtı*. • *Çalın davullarım çalın* ağıtı / şarkısı. • Subaşı köyüne ait 1. anlatı.	Anahtar Kelimeler: Yaşamın Yitirilişi. • Mecazi anlamda bir olayın çok önemli oluşu. • Ölüm tüm canlılar ve bütün toplumlar için uzak durulmaya gayret edilen ve hayatın zıttı olan kavramdır. Bazı toplum ve dinlerde (Güney Amerikan Yerlilerinde olduğu gibi) insan kurbanlar veya (Japonya'da olduğu gibi) onur intiharları kültürel bir yere sahiptir, farklı kültürlerde (örneğin, antik Mısır, Uzak Doğu ve çeşitli Orta Asya inanışlarında) ise yeni bir hayatın başlangıcı olarak görülür; fakat o toplumlar içerisinde de insanın ölümü, yaşayan bireyin kendisi için arzu edilen bir kavram değildir. Her canlı içgüdüsel olarak ölümden uzak durmaktadır.
Savaş / Çatışma	• *Balkan Savaşı'ndaki Kan Seli* anlatısı. • *Taşlı Geçit Şehitleri* anlatısı. • Subaşı köyüne ait 2. anlatı.	Anahtar Kelimeler: Anlaşmazlık, Ölüm, Kargaşa. • Bir sebep neticesinde iki farklı tarafın silahlı ya da silahsız olarak harp etmesi. • Maddi ya da manevi anlamda yapılan büyük mücadeleler.
Silah	• Lohusa anneyi Alkarası'nın ıstırabından korumak için silah patlatılır.	Anahtar Kelimeler: Savunma, Saldırı, Eril. • Silah, maddi veya manevi bir amaca ulaşmak için koşullara veya hedefin karşısında duran kişilere karşı zorlayıcı/baskı yapıcı/öldürücü olarak

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
		kullanılan araçların genel adıdır. • Silah genellikle erkekle özdeştir. • Amazon kadınları gibi dişil savaşçıların da tarih içerisindeki yerleri bilinmektedir.
Siyah	• *Kız Taşı* anlatısı içerisinde kızın annesine tuttuğu yası temsil etmektedir.	Anahtar Kelimeler: Gizem, Ölüm, Hüzün. • Dünya literatüründe görülmeyen, gizem, körlük, vefat, yas, üzüntü, gece, gölge, yeraltı, uzay, ciddiyet, kesinlik, acımasızlık, korsanlık, zehir, hastalık ve kötülük ile ilişkilendirilir. • Beyazın, gündüzün ve aydınlığın zıttı. • Türklerdeki ve Orta Doğu kültürlerindeki Al Karısı, Alkarası isimli varlık kırmızı (kızıl/sarı) ya da siyah olarak tasvir edilirdi.
Soğan	• Yeni doğan bebeğin 40'ı çıktıktan sonra ev sahipleri ziyarete gelen misafirlere 1 yumurta ve 1 soğan verir.	Anahtar Kelimeler: Üreyiş, Yaşam, Ölüm. • Bir yiyecek olarak milattan önce 5000 yılına kadar izi sürülmektedir[134]. • Antik Mısır'da, şeklinden ve halkalarının merkezcil oluşundan ötürü soğanın ebedi yaşamı temsil ettiğine inanılırdı. 4. Ramses'in naaşının göz çukurlarında soğan izlerine rastlanmıştır. Bu da gömü törenlerinde kullanıldığı fikrini doğurmaktadır[135]. • Antik Yunan'da spor atletleri kan için faydalı olduğu düşüncesiyle fazlaca soğan yerdi[136]. • Antik Roma'da gladyatörler dövüşten önce görüntü açısından soğan ile yağlanırdı[137].

134 "Onion", https://en.wikipedia.org/wiki/Onion#Historical_use [28.05.2015].
135 **age.**
136 **age.**

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
		• Orta Çağ'da para ve hediye olarak kullanılırdı[138]. • Eski çağ doktorları, bağırsak faaliyetleri, iktidarsızlık, baş ağrısı, öksürük, yılan ısırığı ve saç kaybı vakalarında kullanırlardı[139]. • 16. yüzyılda kadınlar, sığırlar, kedi ve köpekler için kısırlık tedavisinde kullanılırdı. Modern bilim soğanın bu amaçla kullanımının toksik (zehirli) olduğunu belirtmektedir.[140].
Soğuk	• Subaşı köyüne ait 2. anlatıdaki askerin elinin yaralanması.	Anahtar Kelimeler: Ölüm, Sessizlik, Yalnızlık. • Ateşin ve sıcaklığın zıttı.
Su	• *Haniçe'nin Gözyaşları* anlatısı. • *Kız Taşı* anlatısındaki 3 çeşmenin suyu. • Subaşı Köyü'nün suyunun şifalı olduğu inancı. • Karamandere suyunun şifalı olduğu inancı. • Elbasan köyü ayazması. • Eskici Baba türbesine su testileri konulması inanışı. • Kalfaköy'de Şeyh Sinan Efendi türbesine su testileri konulması inanışı. • Çocuk doğuramayan kadın Çatalca'da içine sıcak su doldurulmuş hamam kurnasına oturtulur. • Askere gidenin arkasından zamanın çabuk geçmesi için su	Anahtar Kelimeler: Varoluş, arınma, keder. • Dünya kültürlerinde; yaşam, doğum, bereket, yağmur, deniz, temizlik, iyileşmek, tazelenmek, gözyaşı, keder anlamlarında kullanılmaktadır. • Antik Yunan inanışlarında 4 elementten biridir.

[137] **age.**
[138] **age.**
[139] **age.**
[140] **age.**

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
	dökülür. • Askere gidenler için bir mani: *Karanfil ekemedim,* *Suyunu dökemedim.* *Yârim askere gitti,* *Elini öpemedim.* • Cenaze evinde Yasin-i Şeriflerde okuyanın önünde tuz, buğday, bulgur, su, vb. bulunur.	
Süngü	• Taşlı geçit şehitleri anlatısı.	Anahtar Kelimeler: Yakın dövüş, Mücadele.
Şehit / Şehitlik	• *Balkan Savaşı'ndaki Kan Seli* anlatısında *Türk askerlerinin çoğunun şehit olması*. • *Taşlı Geçit Şehitleri* anlatısı.	Anahtar Kelimeler: Kahramanlık, Kurban. • Şehitlik her kültürde, bireyin ölüme verilen en üst mertebedir[141]. • En kutsal ölüm olarak nitelendirilir[142]. • Kişinin kendini, dini, toplumu ya da savunusu için kurban etmesi olarak görülür[143]. • Birçok dinde şehitlerin Cennete gittiği inancı hâkimdir[144]. • Hristiyanlıkta *şehit* kelimesi önceleri İncili sözlü ya da yazılı şekilde Roma döneminde öldürülen ilk Hristiyanları temsil etmek için de kullanılmaktadır[145]. • Filozof, matematikçi ve modern üniversitelerin temeli sayılan ilk akademinin kurucusu Eflatun'un (Platon, MÖ 428–MÖ 348) yazıtlarına göre; Filozof Sokrat, sorgulayıcı düşünceleri sebebiyle yöneticiler tarafından ölüme mahkûm edilir. Kaçma şansını kullanmayıp idamı

141 "Martyr", http://en.m.wikipedia.org/wiki/Martyr [29.05.2015].
142 **age.**
143 **age.**
144 **age.**
145 **age.**

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
		seçmesi, diğer düşünürlerce ve felsefe literatüründe *şehitlik* olarak adlandırılmaktadır[146]. • Toplum içinde halkını ya da ideasını korumak için ölen bireyler de *şehit* olarak nitelendirilir[147]. • Şehitlerin anıtları dikilir. • İsimleri okullara ve diğer kamu binalarına verilebilir. • Şehit aileleri halk ve devlet tarafından destek görür. • Şehitlikler sıradan mezarlardan daha bakımlıdır. • Tüm bunlar şehitlik kavramına verilen önem neticesindendir.
Şiir / Mani	• Askere giden gençler, asker düğünü isimli eğlence ve veda gecesinde aile ve sevdikleri için sırayla şiir / mani okurlar.	Anahtar Kelimeler: İlan, Duygu, Düşünce, Estetik. • Düş gücüne, hayale, imgeye, gönle seslenen, anı, duygu, coşku uyandıran, etkileyen eser, olgu, kavram[148]. • Sembollerle, ritimli sözlerle, uyumlu seslerle ortaya çıkan edebî anlatım biçimi[149]. • Milattan önce 2100'lere ait olan Sümerlerin Gılgamış Destanı keşfedilmiş olan ilk yazılı şiirdir[150].
Taş	• *Kız Taşı* anlatısında kızın yas tutuğu büyük taş. • Dağyenice köyündeki *Yılancık taşı* tedavisi inanışı.	Anahtar Kelimeler: Kutsallık, Fayda, Ebedilik. • Eski Yunanlarda *ametist* taşının insanları sarhoş olmaktan koruduğuna

[146] **age.**
[147] **age.**
[148] "Şiir", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5580f1237a9c56.46175250 [24.05.2015].
[149] **age.**
[150] "Poem", http://en.wikipedia.org/wiki/Poem [24.05.2015].

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
	• Çatalca'nın girişindeki dikili taşın efsanesi. • Bektaşiliğin Odra tekkesinin müritlerinin bebekleri 1 yaşına basıncaya dek, bebeğin yastığının altına kutsal gördükleri bir taş koyarlar. • Elbasan köyü muhtarının aktardığına göre ise; köyün merkezî olarak addedilen şu anda ormanlık alanın içinde kalmış bir dikili taş mevcuttur. Geçmişte bu taş özellikle insanların yön tayini hususunda kullanılmıştır. • Eski çağlarda, Çatalca halkını yer ve gök afetlerinden, barbarlardan, salgın hastalıklardan ve yangınlardan korumak için şehrin iki tepesine iki tılsım dikildiği anlatısı mevcuttur[151]. • Eski çağlarda, Hristiyan keşişlerin Çatalca'nın 3 bölgesine tılsımlı birer taş yerleştirmesi, yıllar sonra Karasu deresine yakın olan taşın Fatih Sultan Mehmet'i ve adamlarını, Haçlı askerlerinden korumak maksadıyla dereyi taşırması ve Haçlıları bertaraf etmesi anlatısı (KK13). • IV. Mehmet'in 2 km mesafeden vurduğu bir noktaya dikili taş	inanılır ve kadehler ametistten yapılırdı[152]. • Kızılderili kültürde *yosun akik* taşının susuzluğu giderdiğine inanılırdı[153]. • Eski Türklerde *yada*/*yad* (yağmur taşı) olarak isimlendirilen ve yağmur yağdırma ritüelinde kullanılan taşlar mevcuttu[154]. • Osmanlı zamanında, Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın *Marifetname* isimli eserinde belirtildiği üzere, zümrüt taşının dinlendirici olduğuna, yılanı kaçırdığına inanılırdı[155]. • Antik Mısır'da dikili taşlar önemli mimari eserlerdi. Daha sonra antik Roma'da da kullanılmıştır. Günümüzde Türkiye olmak üzere dünyanın birçok yerinde antik dikili taşlar mevcuttur[156]. • Mircae Eliade'nin anlatımına göre, "Taş kalıcılığı simgeler, pusuladır, alettir, biçimlendiricidir. Bu nedenle yaratılışın ana maddesi olduğu inancı doğmuştur. Zamanla daha fazla mistik anlam kazanmıştır ve tapınılmıştır. Lakin insanlar taşlara, olduklarından farklı bir şeyi temsil ettikleri sürece tapmışlardır. Taş kutsala yakınlaşmak için bir araç/aracı olmuştur"[157].

[151] Oktay Güldüren, **Çatalca: Samiotisa Samiotisa**, 1. bs. (İstanbul: Heyamola Yayınları, 2014), 27.
[152] "Değerli Taşların Etkileri", http://kenzay.com/p_sp_gemstones.html. [03.12.2014].
[153] **age.**
[154] Edward Lehmann, **Lehrbuch der Rel. Chantep**, c. 1'den aktaran: Hikmet Tanyu, **Türklerde Taşla İlgili İnançlar**, (Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1968), 44.
[155] Erzurumlu İbrahim Hakkı, **Marifetname**, haz. Durali Yılmaz, Hüsnü Kılıç. c. 1, 5. bs (İstanbul: Huzur Yayınevi, 1999), 300.
[156] "Dikilitaş", http://tr.wikipedia.org/wiki/dikilitaş_(anıt) [26.03.2015].
[157] Mircae Eliade, **Dinler Tarihine Giriş**, 1. bs (İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2003), 222.

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
	konulması (KK13).	
Tatlı / Lokum / Baklava / Bal / Şeker / Helva	• Sünnet olacak çocuğun ağzına, acıyı alması için lokum konur. • Patriyot âdetlerine göre damat gelinin evinden baklava alır, bu sayede evliliğinde tatlı olması ümit edilir. Bu baklavaya *pişkeş* denir. • Yeni evine girerken, gelinin dilinin damada karşı tatlı olması amacıyla, ağzına bal / şeker sürülür. • Cenaze evinde helva kavurulur.	Anahtar Kelimeler: Mutluluk, Acıyı Azaltmak. • Birçok toplumda tatlı olarak ikram edilen yiyecekler mevcuttur. • Ukrayna ve Rusya'da kahvaltıda yenen tatlılar da bulunmaktadır[158]. • Dünya genelinde ana yemek sonrasında veya bir kutlama ya da törende yenen tatlılar mevcuttur. • Divan edebiyatında papağanları (tutileri) konuşturmak için şeker verilirdi.
Tuz	• Çatalca'da bebek 22 günlük olunca tuz ve su ile yıkanır. • Askere gidecek gencin başından tuz çevrilir. • Yeni bir ev alan ailenin eve ilk önce ekmek ve tuz getirdiği bilinir. • Cenaze evinde okunan Yasin-i Şeriflerde okuyanın önünde tuz, buğday, bulgur, su, vb. bulunur.	Anahtar Kelimeler: Yaşam, Kutsallık, Temel. • Halk tarafından tuzun hem bereket getirmesine hem de koruyucu vasfına inanılmaktadır. • Alman kimyager Paracelsus'a (1493–1541) göre simyanın 3 asal (esas) maddesinden biridir. Temel maddedir. Diğer iki madde; kükürt ve cıvadır[159]. • Tuzun simyada tanımı vardır. İlk tanım; 3 asal madde içerisindeki temel madde oluşudur. İkinci tanımı ise bedendir[160]. • Hitit, Sami ve antik Yunan toplumlarında Ay hilal olduğu gece ateşe tuz atılırdı[161]. • Antik Mısır, antik Yunan ve Roma'da tanrılara tuz ve su sunarak dua edilirdi. Bunun Hristiyanlıktaki kutsal

158 "Dessert", http://en.wikipedia.org/wiki/Dessert [27.05.2015].
159 "Alchemical Symbol", http://en.m.wikipedia.org/wiki/Alchemical_symbol [26.03.2015].
160 "Alchemical Sulfur, Mercury and Salt", http://altreligion.about/od/westernocculttraditio1/p/salt-sulfur-mercury.htm [28.05.2015]
161 "Alchemical Symbol", http://en.m.wikipedia.org/wiki/Alchemical_symbol [26.03.2015].

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
		suyun kökeni olduğu iddiası mevcuttur[162]. • Aztek inanışında Doğurganlık Tanrıçası Huixtocihuatl tuz ve suyun üzerinden hüküm sürerdi[163]. • Hindu inanışlarında tuz düğün ve yeni evdeki ilk buluşma ritüellerinde kullanılır[164].
Tülbent / Mendil / Havlu / Kurdele	• Bayramlarda çocuklara ve gençlere büyükler tarafından bez mendil armağan edilir. • Mendil/kurdele çeşitli danslarda kullanılır. • Kına yakılan ele tülbent bağlanır. • Kına ve düğünde gelinin başına tülbent örtülür. • Düğün sahiplerinden birinin ve davulcunun koluna mendil/kurdele bağlanır. • Şeyh Sinan Efendi türbesine inanış gereği havlu bağlanır. • Gelinin çeyizleri güzel bir şekilde katlanır; kırmızı ve beyaz kurdelelere sarılır.	Anahtar Kelimeler: Sargı, İşaret, Mahremiyet. • Eski çağlardan beri kullanılan temel eşyalardan biridir. • Genç kızlar ve kadınlar örer. • Düz renklerde olabildiği gibi çeşitli desenlerle de süslenebilir.
Vicdan	• Taşlı geçit şehitleri anlatısı.	Anahtar Kelimeler: Merhamet, Empati, Korumak.
Yemek	• Subaşı köyüne ait 5. anlatı.	Anahtar Kelimeler: Yaşam, Bereket, Kısmet. • Her canlının ihtiyaç duyduğu temel ihtiyaçlardan bir tanesi.
Yerüstü	• Şahmeran anlatısı	Anahtar Kelimeler: Yaşam, Hayat mücadelesi.

[162] **age.**
[163] **age.**
[164] **age.**

Sembol	Çatalca Geleneklerindeki Yeri	Literatürdeki Anlamı – (Detaylı)
		• Yeraltının zıttı. Aydınlık. • Klasik anlamda, yeraltı ölümü temsil ederken, yerüstü yaşamı temsil etmektedir.
Yılan	• *Şahmeran* anlatısı. • *Yılancık taşı* tedavisi.	Anahtar Kelimeler: Zehir, Bilgelik, Ölüm. • Dünya literatüründe zehir, panzehir, ilaç, kötülük, sinsilik, gizlilik, çıkarcılık, yalan, iftira, dedikodu, haksız kazanç, sömürü, yeraltı, nehir anlamlarında veya simgelerine karşılık olarak kullanılmaktadır.
Yıldız Kayması	• Bir evin üzerinde öterse, cenaze çıkacağına inanılır.	Anahtar Kelimeler: Haberci, Hayır, Şer. • Kaza, kötü haber, ölüm, kıyamet. • İyi haber, dileğin gerçekleşmesi, umut. • Bir musibetin ya da olayın habercisi.
Yumurta	• Yeni doğan bebeğin 40'ı çıktıktan sonra ev sahipleri ziyarete gelen misafirlere 1 yumurta ve 1 soğan verir.	Anahtar Kelimeler: Doğum, Başlangıç, Kâinat. • Dünya kültürlerinde yaşam, doğurganlık, bebek, gebelik, dünya, evren, başlangıç anlamlarında kullanılmaktadır.
Zat / Türbe	• *Dağyenice'deki yatır ve hastalıklar* anlatısı. • *Kalfaköy'de davul çalınmaması* hakkındaki anlatı. • *Kemal Sunal'ın düştüğü mağara ve keşfedilen türbe* hakkındaki anlatı.	Anahtar Kelimeler: Bilge, Koruyucu, Hiyerofani. • Bilge, yardım sever, kalbi temiz, sevilen insan. • Zaman ve mekândan bağımsız. • İnsanları eğiten, yol gösteren. • İyileştirici / fayda getiren veya lanetleyici / zarar getiren güçlere sahip insan.
Zehir	• Şahmeran anlatısındaki zehirli kuyruk.	• Anahtar Kelimeler: Ölüm, Hastalık, Bozmak.

9.2 Motifler

Bulunan ve yukarıda listelenmiş olan sembollerin incelenmesi sonucunda bazı imgelerin sıkça tekrar etmek suretiyle motif halini aldığı tespit edilmiştir. On beş adet sembolün Çatalca açısından motif olma özelliği taşıdığı gözlemlenmiştir. İlgili motifler rakamların ardından alfabetik olarak açıklanmıştır.

Tülbent ve kurdelenin danslarda ve kınada kullanılması, gelinin başına örtülmesi ayrıca bayramlarda çocuk ve gençlere mendil armağan edilmesi gibi gelenekler Türkiye'de yaygın olan âdetler olduğundan Çatalca'ya özgü olarak nitelendirilmemiştir. Zatların türbelerine havlu asılması ise zatlar maddesi içerisinde irdelenmiştir.

Rakamlar, hayatın geçiş dönemi ritüellerinde kullanımı fazla olan semboller bütünüdür. En belirgini 40 olmak kaydıyla 3 ve 1 rakamları motif özelliği taşımaktadır. 40 rakamı eski Türklerde *çokluk* anlamında kullanılırdı. Günümüzde ise hazırlık ve arınmayı da temsil etmektedir. Hem yeni doğmuş çocuk hem de ölmüş kişiler için uygulanan âdetlerde 40 gün kavramı olması, bebekler için hayata hazırlık ve ölmüşler içinse yaşamın etkilerinden arınma anlamı taşıyor denilebilir. Diğer yandan, 3 rakamı eskiden çokluğu ifade eden ilk terimlerden sayılsa da günümüzde bir konu, durum ya da olay için beklenmesi gereken ortalama süre manasında kullanıldığı söylenebilir. Yeni doğan bebeğin 3 gün ziyaretçilerden uzak tutulması ve vefat eden bedenin 3 günden fazla açıkta bırakılmaması buna örnek teşkil etmektedir. 1 rakamı ise doğum sonrası âdetlerde görülmektedir. Yeni doğan bebeğin 40'ı çıktıktan sonra ev sahiplerinin ziyarete gelen misafirlere 1 yumurta ve 1 soğan vermesi buna misaldir.

Dişil imgeler, bir diğer motif ise dişilik vasfında olan simgelerdir. Haniçe, Kız Taşı anlatısındaki genç kız, Al Karısı, Babu ve Şahmeran buna örnektir. Diğer yandan *mağara* doğumu ve rahmi simgelediğinden dişil bir motif olarak değerlendirilebilir. Ayrıca Fatma Ana Eli, Meryem Ana Eli isimli koruyucu tılsımların adları da dişil isimlerdir.

El simgesi, milattan önceki dönemlerden kalma Elbasan mağaralarına da adını veren sembol olmuştur. Zamanında bazı kabile ya da topluluklara kabul

edilenlerin el izlerini mağaranın duvarına çıkarttığına dair bir teori mevcuttur. Çatalca halkının geleneklerinde el şeklinde koruyucu tılsımlar da bulunmaktadır. Balkan Anıtı'nda ise onlarca mermi tutar şekilde tasarlanmış büyükçe bir el heykeli bulunmaktadır. Anıtta *"Balkan Savaşları'nda düşman ordularına 'dur!' diyen kahraman Çatalca anısına"* yazmaktadır (bkz. Ek 4.1 Şekil 26). El imgesinin kötülükleri durdurmayı simgelemesi burada da kendini göstermektedir. Diğer yandan, hayatın geçiş dönemlerinden doğumda ise bebeğin gelişini kolaylaştırmak için başvurulan ritüellerde *Fatma Ana eli* ya da *Meryem Ana eli* bitkisi şifalı kabul edilmektedir. Son olarak Çatalca'da gelinlerin eline yakılan kına, sünnette çocuğun eline ve asker uğurlamalarında ise gençlerin ellerine de yakılmaktadır. Buradan yola çıkarak denilebilir ki el simgesi Çatalca için belirgin bir motiftir.

Erguvan ve erguvanî renk, motif olarak Çatalca içerisindeki varlığı son derece açıktır. Erguvan halk tarafından önem addedilen bir ağaç olmasının yanı sıra, adı bir şenliğe verilmekte, hem de renk olarak Çatalca'nın kamu malları üzerinde görülmektedir. Bu da erguvanı ve onun rengini motif olarak kabul etme savunusunu desteklemektedir.

Kına, hayatın geçiş gelenekleri içerisinde bir motif halini almıştır. Kurban kesimlerinde, sünnette, asker uğurlaması gecesinde ve düğün öncesi kına gecesinde kına maddesi kullanılmaktadır.

Kırmızı renk, Balkan Savaşı'ndaki kan seli anlatısında, *Haniçe'nin gözyaşının damladığı Topuklu havuzunun kızıl olması*nda ve Kız Taşı anlatısında görülmektedir. Ayrıca Çatalca'da önemli bir yeri olan kına ve geline örtülen kına duvağı da kırmızıdır. Ayrıca 1–2 gün içinde evlenecek gelinin çeyizleri güzel bir şekilde katlanır; kırmızı ve beyaz kurdelelere sarılır. Al Karısı'nın tasvirlerinden biri de kırmızı olduğudur. Bu örneklerin varlığı, kırmızı rengi bir motif haline getirmektedir.

Mağaralar ve Taşlar, Çatalca'da önem atfedilen iki adet tarihî mağaranın bulunması durumu, kendi bütünlüğü içerisinde bir motif oluşturmaktadır. Buna ek olarak, Şahmeran anlatısının Çatalca varyasyonunda, Şahmeran'ın yeraltındaki ordusunun Çatalca'nın mağaralarından çıkacak oluşu da bu simgenin kültürel değerini kuvvetlendirmektedir. Ayrıca, bazı Bektaşi ailelerinin bebeklerinin

yastıkları altına tılsımlı taş koymaları ve yılancık isimli bir taşın da iyileştirici gücünün olduğuna inanılması gelenekleri mevcuttur. Diğer yandan, Kız Taşı anlatısında geçen büyük taşın yerinin, civar sakinlerce bilinmesi ve o olduğu iddia edilen ortadan ikiye çatlamış kayanın (bkz. Ek 4.2 Şekil 32) konumunun öğrenilerek bulunabilmesine ek olarak, Çatalca'yı koruduğu söylenen ve önem addedilen bir dikilitaşın da yerinin bilirkişilerden öğrenilip tez çalışması dâhilinde tespit edilebilmiş oluşu (bkz. Ek 4.2 Şekil 33), *taş* imgesini Çatalca için önemli kılmıştır.

Mum, antik çağ kültürlerinden kalma bir ritüel aracıdır. Çatalca'da genellikle zatların türbelerine konulmaktadır. İnceğiz Mağaralarındaki mum için olduğu düşünülen oluklar mevcuttur. Ayrıca, düğün öncesi kına gecesinde kına tepsisine mum yakılır. Mum, Çatalca'da ritüeller içerisinde kullanılan bir nesne ve bir motiftir.

Ölüm teması, sık kullanılan ve Çatalca'nın belirleyici unsurlarından olmuş bir motiftir. Bunun sebebini, Çatalca'nın konumu dolayısıyla tarih boyunca savaşlar yaşaması ve halkının yaşam şartlarının da bundan etkilenmiş olması, şeklinde yorumlamak doğru olacaktır.

Su, birçok kültürle yaşam ve temizlikle özdeş olan bu antik çağ elementi Çatalca'da zatların türbelerine testiler veya kaplar vasıtasıyla bırakılmaktadır. Zatların uyanıp abdest aldığı inancı mevcuttur. Ayrıca, köylerde şifalı olduğuna inanılan su kaynakları bulunmaktadır. *Haniçe'nin gözyaşlarının Topuklu Çeşmesi'ne akması* ve Kız Taşı anlatısındaki çeşmelerde de su imgesi mevcuttur. Askere gidenin arkasından su dökülmesine ilaveten, cenaze evinde Yasin-i Şerif okuyanın önünde tuz, buğday ve bulgurun yanında su da bulunmaktadır. Bunun nedeni tuz ve buğday/bulgur gibi suyunda eski çağlardan kalan bir inanış olarak hayatın temel olgularından sayılmasıdır. Beşerî bilimlerde su ve tuz çeşitli canlıların bedenleri tarafından kullanılan oluşumlardır. Buğday ve bulgur ise kolay ulaşılabilir ve besleyici olmasıyla, toplumun temel besinlerindendir. Yaşam için gerekli olan bu nesnelerin ölüm ritüeli sırasında da bulundurulması sosyolojik açıdan anlaşılabilir bir durumdur. Son olarak, çocuk doğuramayan kadınların sıcak su dolu hamam kurnası oturtulmaları da yine suyun ve ateşin (sıcaklığın) hayat kaynağı oluşlarına atıftır.

Tatlı, Çatalca'da hüzünlü, acılı durumlarda ya da güzel gelişmesi istenen olaylarda, konu dâhilindeki kişi ya da kişilere ikram edilir. Sünnet olan çocuğun

ağızına lokum konması, cenazede helva dağıtılması, damadın gelin evinden baklava alması ve nikâh evine girilirken gelinin ağızına bal / şeker sürülmesi bu bahsi geçen sebebe dayanmaktadır.

Tuz, halk arasında hem bereket getirdiğine hem de kötülüklerden koruduğuna inanılan bir maddedir. Ayrıca, antik devirlerden bu yana hayatın temel olgularından sayılmaktadır. Çatalca'da bu olgular bebekleri 22 gün olunca tuz ve su ile yıkama âdeti şeklinde vuku bulur. Bu âdete ek olarak, askere giden gencin başından tuz çevrilir. Yeni alınan eve ilk önce tuz ve ekmek getirilir. Türk kültür ve edebiyatında bahsi geçen *tuz–ekmek hakkı* deyimi ise; *paylaşılan hoş zamanların hakkı, söylenen güzel sözlerin hakkı* anlamlarına gelmektedir. Cenaze evinde Yasin-i Şerif okuyan kişinin önünde tuz, buğday, bulgur ve su konulur (Buğra, 2002, 149'dan aktaran Samsakçı, 2008, 196). Eski çağlardan günümüze taşınmış olan gelenekler kıstasınca, hayatın geçişleri ve benzeri dönemlerde gerçekleştirilen ritüeller içerisinde, yaşam için kıymetli olarak addedilen nesnelerin varlığı manevi açıdan önemlidir. Bir mıknatısın gemilere denizde yol buldurması gibi, geleneksel / manevi nesnelerden de, geçiş dönemlerinde ve önemli günlerde, insanlara kalben ve zihnen refakat etmesi, kişilerin hayat fazlarının her birini olumlu geçirmesi için, keramet beklenmektedir. Tuz bu anlamda Çatalca'nın geleneklerine işlemiş bir motiftir.

Zat, türbe ve hayaletler, Çatalca'nın halk kültürü içerisinde var olan bir başka motiftir. Bu sembollerin motif haline gelmesindeki etken, İstanbul kadar olmasa da Çatalca'da da dikkat çekecek sayıda türbe ve kutsal addedilen yapı bulunmasıdır. Halk diğer il ve ilçelerdeki kadar ziyaret etmese de türbeler son derece temiz ve bakımlıdır. Zatların abdest alması için yanlarına mum, su ve havlu koyma geleneği devam etmektedir. Ayrıca, halk türbelerin yerlerinin değiştirilmemesi konusuna da son derece titizlikle yaklaşmaktadır. Günümüzde fazla dikkat çekmese de bu olguların Çatalca'nın kültüründeki yerinin sağlam oluşu, geleneksel bir motif üretmiştir.

10. SANAT VE ÖNEMLİ ŞAHSİYETLER

10.1. El Sanatları

Çatalca, Yunanistan, Bulgaristan, Makedonya, Romanya, Yugoslavya'dan göç alan bir bölge olması hasebiyle adeta kendi bünyesinde kültürel bir mozaik oluşturmaktadır. Anadolu ve Balkanlar'dan gelen birçok insanın da etki ve katılımıyla el sanatlarının mevcut olduğundan rahatça bahsetmek mümkündür. Bir sözlü kaynağın aktarımına göre, günümüzde Çatalca ilçe merkezinde bulunan Kültür Merkezi'ndeki el sanatları kursu haricinde halk içinde el sanatı yapımı bulunmamaktadır. Bu kurs içeriğinde resim, süsleme, tel örgü tasarımı gibi dersler bulunmaktadır (KK13). Lakin başka bir sözlü kaynağın aktarımına göre; Çatalca'da hanımlar evleri içerisinde elişi yapmaya devam etmektedirler (KK2).

Ayrıca, Çatalca'nın merkezinde bulunan Çatalca Kültür ve Turizm Evi'nde eski Çatalca halkının fotoğraf ve eşyalarının yanı sıra zamanında kullandıkları elişlerini simgeleyen çalışmalar sergilenmektedir (bkz. Ek 4.7 Şekil 60). Ayrıca, çok yakında bulunan Mübadele Müzesinde ise Çatalcalı mübadillerin giysileri ve elişleri de görülebilmektedir (bkz. Ek 4.7 Şekil 61).

Çatalca'ya bağlı Çanakça köyünde Osmanlı zamanından kalma çanak ve çömlek yapımı Çatalca'nın eşsiz zanaatlarındandır ve bu çanaklar süslemeleriyle de el sanatlarına birer örnektir.

Çatalca'ya dâhil olan topluluklar el sanatlarını da beraberlerinde getirerek; halkla bütünleşme yolunda ilerlemişlerdir. Gacal olarak isimlendirilen yerel halkta Çatalca, konumu itibarıyla İstanbul'a yakın olduğundan saray işlemeciliğine önem vermişler. Bu alanda eserler ortaya koymuşlardır.

"Eski kültürlere mensup el sanatları bindallı, çevreler, iğne, mekik, tığ oyalarından yapılmış grep, örtü, para keseleri, beş şişle örülmüş yöresel desenli çetik örücülüğü yaşlı kadınların sandığından günümüze dek ulaşmıştır" (Öztürk, Ilgın ve

diğ., 2005, 184). Genel olarak yapılan el sanatlarının elişi ve örme, dikiş nakış yönünde *el emeği göz nuru* olarak tabir edilen türden ürünler olduğu bilinmekte olup; günümüz modern sanayi devriminde çeyizliklerin de hazır, fabrikasyon olarak alındığı bilinmektedir.

Günümüzde ise Çatalca Kaymakamlığı'nın açmış olduğu el sanatları kursları aracılığıyla makine, el nakışları, kumaş boyama, ebru, ahşap boyama sanatları devam edegelmektedir. Çeyiz amaçlı yapılmalarının yanı sıra aile bütçesine katkı sağlama amacı da güdülmektedir. Çatalca Kaymakamlığı'nın organize ettiği el emeği pazarında üretilen ürünler perşembe günleri satışa sunulmaktadır.

Patriyot köyü olarak bilinen Elbasan'ın muhtarının anlatımına göre; geçmişte köy sakinlerinin babaanneleri evlerinin kilimlerini, halılarını kendileri dokurlar, yorganlarını da yine kendileri yaparlarmış. O eşyalardan çoğu bugün yaşayan aileler tarafından hatıra olarak saklanmaktadır. Dokumacılık şu anda mevcut değil ve tezgâhlar da artık yok olmuş vaziyette (KK9).

Nakkaşköy'de eskiden nakışçılık varken günümüzde mevcut değildir. Bir sözlü kaynağın anlatımına göre; Yunanistan göçmeni Türklerden oluşan Patriyotlar genellikle marangoz, kunduracı, çiftçi veya ormancılarmış. El sanatı olarak genellikle kunduracılık gibi zanaatlarla uğraşılmaktadır (KK14).

10.2. Önemli Şahsiyetler

10.2.1. Vasilaki Efendi

1845–1907 tarihleri arasından yaşamış ve müzik tarihimizde *Vasil*, *Vasilaki*, *Kemençeci Vasil* ve *Vasilaki Efendi* isimleriyle anılan kemençeyi klasik Türk müziğine kazandıran ünlü Türk kemençe virtüözü (bkz. Ek 4.3 Şekil 34). 1845'de Çatalca'da Silivri kazasına bağlı Litros kasabasında doğmuştur. Doğru dürüst bir eğitim almaya vakit kalmadan, çok küçük yaşta Çatalca'ya bağlı Silivri beldesi civarındaki panayır, düğün ve meyhane gibi yerlerde klarnet çalmaya başladı. Daha sonra kemence çalmayı öğrenip, klarnet çalmayı bıraktı. 1870'de Çatalca'dan Galata'ya göçtü ve semtin çalgılı kahvehanelerinde çalışmaya başladı. Bu dönemde Lavtacı Andon Efendi'nin ilgisini çekti ve onun takımında çalmaya başladı.

Olağanüstü bir müzik yeteneği vardı. Tanburi Cemil Bey, Udi Nevres Bey gibi büyük sanatçılarla birlikte çalıştı. Kemençeci Vasil'e kadar kemençe *kabasaz* takımlarında çalınırdı ve Enderuni Tahir Ağa'dan başka kimse bu sazı Klasik Türk Müziği'nde kullanmamıştı. Kemençeye yeni bir çalış tekniği kazandırarak klasik müziğimize girmesini sağlayan Vasilaki oldu. Virtüöz bir kemençeci idi. Tüm yaşamı boyunca sadece 3 peşrev ile bir saz semaisi besteledi (Güldüren, 2010, 108).

10.2.2. Aleko Bacanos

1892 – 1950 yılları arasında yaşamış kemençe sanatçısı (bkz. Ek 4.3 Şekil 35). 1888'de Çatalca Vilayetine bağlı Silivri'de doğmuştur. Rum ve Çingene asıllıdır. Ud sanatçısı Yorgo Bacanos'un büyük kardeşidir (Sözer, 1986, 69). Vilayet merkezinde Palanga eğlence bahçesinde konserler veren Lavtacı Lambo Efendi'nin oğludur.

Kemençeyi kendine özgü bir üslupla çalmasıyla ünlüdür. Ünü İstanbul dışına çıkmış, Paris, Berlin, Kahire gibi büyük kentlerde konserler vermiştir. Bilinen on iki bestesi vardır. 1950 yılında, çalıştığı Turkuvaz Gazinosu'nda bir fasıl sonrasında fenalaşarak, yaşamını yitirmiştir (Güldüren, 2010, 108).

10.2.3. Yorgo Bacanos

1900 – 1977 yılları arasında yaşamış ud sanatçısıdır (bkz. Ek 4.3 Şekil 36). 1900 yılında Silivri'de doğmuştur. Rum ve Çingene asıllıdır. Kemençeci Aleko Baconos'un küçük kardeşidir. Müziği kendi kendine çocuk yaşta öğrendi. Makam ve usul bilgisini aldığı özel dersler ile geliştirdi (Sözer, 1986, 69).

Henüz on iki yaşındayken Eftalipos Gazinosu'nda ud çalarak fasıllara katılmıştır. On beş yaşına geldiğinde *Udi Yorgo* olarak isim yapmıştır. Yirmi yaşına ulaştığında besteler yapmaya başlayan Yorgo, 1928'de Hafız Kemal, Hafız Sadettin Kaynak, Aleko Bacanos ve Ahmet Yatman ile Berlin'e giderek plak kayıtları yapmıştır. 1930'da Sadi Işılay ve Aleko Bacanos'la birlikte Deniz Kızı Eftalya Hanım'a Paris konserlerinde eşlik etmiştir. Ud çalma tekniğine getirdiği yenilikle udu lavta çeşnisi verir olmaktan çıkarmasıyla ünlüdür. Yorgo Bacanos udu mızraplık üzerinden, köprüye yakın çalarak net ve parlak sesler elde ediyordu. 1946da İstanbul

Belediyesi Konservatuarı Türk Musikisi İcra Heyeti'ne girmiş, 1967'de emekli oluncaya kadar çalışmıştır (Güldüren, 2010, 108).

10.2.4. Arif Nihat Asya

7 Şubat 1904; İnceğiz, Çatalca doğumludur. Millet sevgisi temalı şiirleri ile tanınan ve Adana'nın kurtuluş günü olan 5 Ocak günü yazdığı ünlü Bayrak şiirinden dolayı Bayrak şairi olarak da anılan Türk şairidir (bkz. Ek 4.3 Şekil 37).

Yeni İstanbul ve Bab-ı Ali'de Sabah gazetelerinde yazılar yazdı. Aruz ile başladığı şiirde rubailer, gazeller yazdı. Milliyetçi şiirler yazan Asya yurt güzelliklerini, doğayı anlatan, kimi zaman yergici ama Türklüğü yücelten şiirleri ile bilinir. 5 Ocak 1975'de Bayrak şiirini yazdığı gün vefat etti (Arif Nihat Asya [13.05.2015]). Dünyaya geldiği Çatalca'nın İnceğiz köyünde, üzerinde kendisine ait Bayrak şiirinin yer aldığı 29 Ekim 2001 tarihli anıtı bulunmaktadır (bkz. Ek 4.3 Şekil 38).

Emre Toker'in anlatımına göre şair Arif Nihat Asya Çatalcalıdır. Asya'nın bir sözü şöyledir;

> "Çatalca'yı İstanbul'a bağlamışlar,
>
> Çatalcalı olmuşum.
>
> İnceğiz'i Çatalca'ya bağlamışlar,
>
> İnceğiz'de doğmuşum" (KK8).

10.2.5. Aziz Nesin

20 Aralık 1915'te Heybeliada'da doğmuştur. Asıl adı Mehmet Nusret'tir. Pek çok takma isim kullanmış. 1939'dan sonra *Aziz Nesin*'i benimsemiştir (Erverdi, 1980, 24). Çatalcalı veya orada yetişmiş bir kişi değildir ancak 1973 yılında Çatalca'dan arsa alıp Nesin Vakfı'nı kurdu. Bu vakfın amacı yardıma muhtaç çocukları okutmaktı (Güldüren, 2014, 38).

Toplumsal düzendeki çarpıklıkları ve çelişkileri büyük bir ustalıkla anlatan bir yazar ve şairdir (bkz. Ek 4.3 Şekil 39). Çağdaş Türk mizah edebiyatının dünya ölçüsünde temsilcisi olmuştur (Aziz Nesin, [13.05.2015]). Sabahattin Ali ile beraber

Marko Paşa ve devamı olan (Malûm paşa, Merhum paşa, Ali abba, Bizim paşa, Hür Marko paşa, Medet) mizah gazetelerini çıkardı. Yazılarından ötürü tutuklandı. Bursa'ya sürgün edildi.

Oktay Güldüren'in aktarımına göre; Aziz Nesin, vakfın kurulduğu yıllarda fırsat buldukça Çatalca'ya uğrar ve oranın esnafı da Nesin'e vakıf için maddî destekte bulunurdu. Halk ile bir bütündü. Halk ile sohbet eder, dertlerini dinlerdi. (Güldüren, 2014, 37). Günümüzde Nesin Vakfı'nı Süleyman Cihangiroğlu yönetmektedir; kendisi vakıf tarafından okutulmuş çocuklardandır (Güldüren, 2014, 39).

Bu bilgiler ışığında Çatalca halkının zamanında Aziz Nesin'e maddî yardımda bulunmalarındaki sebep anlaşılabilmektedir; Aziz Nesin halk ile son derece ilgiliydi ve kurduğu vakıf sayesinde muhtaç çocuklar eğitim görebilmiştir. Günümüzde vakfın yönetiminin bu çocuklardan olan birisine verilmiş olması Aziz Nesin Vakfı ve Çatalca halkı arasındaki birlikteliği yansıtıyor olması açısından dikkate değerdir.

10.2.6. Ataol Behramoğlu

13 Nisan 1942'de Azerbaycan kökenli bir ailenin çocuğu olarak babasının yedek subaylığı sırasında Çatalca'da doğdu. 1966'da Ankara Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatını bitirdi. İsmet Özel ile *Halkın Dostları*, Nihat Behram ile *Militan* dergilerini çıkarıp yönetti. İstanbul Şehir Tiyatrolarında dramaturg olarak çalıştı. Eleştiri yazıları ve başarılı çevirileri ile kuşağının ilgi ile izlenen kalemlerinden oldu (bkz. Ek 4.3 Şekil 40). Asya Afrika Yazarlar Birliği Lotus'82 ödülünü aldı (Ataol Behramoğlu, [13.05.2015]).

Ataol Behramoğlu doğduktan hemen sonra ailesinin Çatalca'dan ayrılması neticesinde, büyürken Çatalca'yı görememiştir. Çatalca'ya olan ilgisini Oktay Güldüren'in *Çatalca: Samiotisa Samiotisa* isimli kitabı için yazdığı önsözünde şu şekilde anlatmıştır; "Çatalca'yı yıllar sonra, ancak 1970'lerde, şimdi o topraklarda sonsuz dinlencesindeki Aziz Nesin sayesinde gördüm. Ondan sonra da diyebilirim ki yaşamımdan hiç çıkmadı" (Güldüren, 2014, 13).

2010 yılında 11'incisi düzenlenmiş olan Erguvan Festivali'ne katılmış ve gitar eşliğinde çeşitli şiirler okumuştur (Erguvan Festivali'nde Şiir Dinletisi ve Söyleşi, [13.05.2015]). Görülmektedir ki Behramoğlu için Çatalca kayda değer bir anlam taşımaktadır. Behramoğlu orijinal yazısında, insanın doğduğu yere gitmeyi istemesinden ve 'Çatalca' kelimesi ile soy ismi olan 'Ataol'un içerdiği harfler bakımından birbirine benzemesinden duyduğu mutluluktan bahsederek (Güldüren, 2014, 14) Çatalca'nın manevî değerinin kendisi için çok önemli olduğunun altını çizmiştir. Erguvan Festivali'ne bizzat katılması ve ilgili yazısında Aziz Nesin'i anması, bu düşünceyi destekler niteliktedir.

10.2.7. Diğer Önemli Şahsiyetler

Ferhatpaşa'da yaşayan yerel sakinin aktarımına göre; Çatalca'nın ilk kadın belediye başkanı ve ilk milletvekili Çağlayan Ege çok sevilen bir insandır. Çağlayan Ege Türkiye'nin ilk kadın belediye başkanlarından biridir. Kötü kokusu ile çevreyi rahatsız eden Longoz deresini kaldırması ile de ünlüdür. Ayrıca TBMM'de başkanlık da yapmıştır. Sümerbank'ın Çatalca'ya getirmiştir, lakin çok uzun süre barındıramamışlardır (KK2).

Elbasan köyü muhtarı Eyüp Özen'in anlatımına göre; 1930 ve 1940'larda müteahhitlik olayını ilk başlatan Elbasanlılardır. En ünlü Elbasanlı müteahhitlerinden biri eski meclis binasının ek binasını yapan Enver Selvi'dir (KK9). Diğer yandan, Çatalca ve Elbasan köyü arasındaki yolun yapılmasında büyük rol oynamıştır. Birçok Trakya köyünde kütüphane ve elemeği kurslarının açılmasını sağlamıştır (Çatalca Elbasan köyü Tanıtım Rehberi,7). Ayrıca, Eyüp Bey'in eklediği kadarı ile; Türk-İş sendikasının dokuz kurucusundan ikisi Elbasanlıdır; bunlardan birisi 1974'te vefat edene kadar görevinin başında olan Seyfi Demirsoy'dur (KK9).

Bir diğer sözlü kaynaktan alınan bilgiye göre; Şair Necmettin Halil Onat ve Şair Ataol Behramoğlu da Çatalcalıdır. Ayrıca Ziya Göktürk isimli bir milletvekili daha Çatalcalıdır (KK8).

11. SONUÇ

Bu tez çalışması kapsamında elde edilen sonuçlar; Çatalca'nın tarihçesi, kültürü ve coğrafî nitelikleri şeklinde isimlendirilmiş konular çerçevesinde anlatılabilir. Ayrıca, Çatalca'nın kültür ve geleneklerine işlemiş semboller keşfedilmiştir. Son olarak halkbilimi açısından göze çarpan beş adet bulgu sunulmuştur.

Tez çalışması sonucunda bahsi geçen beş bulgu sırası ile Çatalca'nın *çokkültürlü bir yapıda oluşu, Erguvan ağacının ve renginin ilçedeki önemi, Çatalca'nın girişindeki dikili taş ve Kız Taşı efsanesindeki yapıların fiziksel olarak var olması, İnceğiz Mağaralarında tavanda bulunan haç simgesi üzerindeki Demir Haç işlemeleri* ve *keşfedilen kültürel motifler*dir.

Çatalca'nın, çokkültürlü olma özelliği açıklanırken, İnceğiz köyündeki arkeolojik bulgular temel alınarak denilebilir ki, günümüzden 8000 yıl kadar öncesine dayanan antik bir yerleşkedir. Birçok tarihî yapıya sahiptir. Kurulduğu zamandan bu yana çeşitli savaşlar, yıkımlar ve yeniden yapılanmalar geçirmiştir. Tarihin akışı boyunca, değişik toplumların yönetimine girmiştir. Beraberinde tarihçesi, tarihî yapıları ve kültürü çeşitlilik kazanmıştır. Çatalca'nın bu nitelikleri İstanbul şehri ile benzeşmektedir. Her iki yerleşkenin de doğu ile batının kültürel sentezi olma özelliği mevcuttur. Çatalca aynı İstanbul gibi Asya ve Avrupa kıtaları arasındaki konumu neticesinde, yolculuk eden insanların kavşak noktası olarak değerlendirilebilir. Birçok farklı milletten insanın kendi kültürel izlerini Çatalca ve İstanbul gibi geçiş güzergâhı üzerindeki yerleşkelere bırakmaları önemli bir niteliktir. Bu özellik Çatalca'yı coğrafî olarak izole toplumlara kıyasla, dünyanın değişik halkları ile daha fazla kaynaştırmıştır. Bu, aynı zamanda günümüz yerel halkının, farklı kültürlerin veya yerleşkelerin insanları ile daha rahat iletişim kurabilmelerine katkı sağlamıştır. Buna etki eden bir diğer faktör ise; Lozan Nüfus Mübadelesi sırasında ve devam eden yıllarda, Avrupa'dan Türkiye'ye gelen

Türkler'in ülkede bir süre yerel halk tarafından hor görülmeleridir. Türkiye'den Avrupa ve Asya'ya giden farklı halkların yaşadığı da benzer bir durumdur. Halkla yapılan konuşmalarda da sıkça belirtilen bu acının akabinde halk daha toleranslı ve sıcakkanlı olmuştur. Yapılan halk röportajlarında bu nitelik göze çarpmaktadır. Çatalca halkı İstanbul'un çeşitli semtlerine kıyasla yabancılarla röportaja daha açık, samimi ve dışa dönüktür.

Erguvan ağacı tarih boyunca Çatalca için ayrıca bir önem teşkil etmiştir. Çatalca manevî olarak erguvanın en çok değer gördüğü yerleşim yerlerinden biridir. Erguvan adını taşıyan tarihî festivallerinin de varlığı bu sebepledir. Festivaller Çatalca'nın tüm tarihi boyunca vuku bulmuş ve kültürünün bir parçası olmuştur. Ayrıca, ilçede birçok kamu malı erguvan rengindedir. Bu da erguvanî renge verilen önemi bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Çatalca'nın gelenekleri, hayatın geçiş dönemleri olan doğum, sünnet, asker uğurlaması, evlilik ve ölümde de kendine yer edinmiştir. İnsanlar için önem arz eden bu evreler Çatalca'nın yerel kültürüyle bütünleşmiştir. Çocuk sahibi olmak için Tezveren Dede'ye gidilmesi, sünnet olacak çocuğun düğününe daveti at üzerinde yapması ve tören davetiyesi ile birlikte beyaz gülü de hane halkına sunması, askere gidecek gençlerin on beş gün öncesinden boynuna kırmızı oyalı tülbent bağlanması, düğünden üç ay önce geline ve damada birer koç alınıp evlerine gönderilmesi, ölen kadınların karnına oklava, erkeklerin ise bıçak konulması bu geleneklere örnek teşkil etmektedir.

İnceğiz Mağaraları, Anastasius Surları gibi antik yapılara ek olarak Alevilik, Bektaşilik öğretileri ayrıca Şahmeran, ilçe girişindeki dikili taş ve kız taşı gibi anlatılar Çatalca'da öne çıkan diğer başlıca unsurlardır. Dikili taş ve Kız Taşı'nın halk tarafından bilinen efsaneler olmasının yanında, bu taşların nesnel olarak da Çatalca'nın içerisinde bulunması, anlatıları destekler nitelikte olmuş ve bu yapıları ilçenin kültürü için daha belirgin objeler haline getirmiştir.

İnceğiz Mağaralarında Demir Haç imgelerinin bulunması durumu, Cermen topluluklarından Lombardlar'ın, Töton Şövalyeleri'nin, Prusya Krallığı'nın veya Tötonlara katılmış olan Kudüs Krallığı bireylerinin İnceğiz'e gelmiş ve bölgenin kültürünü etkilemiş olabileceği ihtimalini ortaya çıkarmaktadır.

Çatalca'nın âdet ve kültürü içerisinde yer alan semboller incelendiğinde, çeşitli rakamların, nesnel ve kavramsal imgelerin bulunduğu keşfedilmiştir. Tekrar eden sembollerin motif olma özelliği taşıdığı bilgisine dayanarak *40*, *3* ve *1* rakamları için motif denilebilmektedir. Kırmızı renk, el, ölüm, su gibi imgeler ise nesnel veya kavramsal motiflerden öne çıkanlardır. Su motifi Haniçe'nin gözyaşları anlatısından Çatalca'nın şifalı olduğuna inanılan su kaynaklarına ve zatların türbelerine testi içerisinde su konulması âdetlerine kadar birçok alanda mevcuttur.

Son olarak denilebilir ki, Çatalca'nın kültürel nitelikleri; doğal yapısı ve tarihçesi kadar dikkate değerdir. Çatalca'nın çokkültürlü olma vasfı; Rum, Hristiyan, Türk ve Müslüman âdetlerinin zamanla iç içe geçmesiyle; geleneklere, danslara, yemeklere ve hayatın geçiş dönemleri gibi yaşamın birçok alanına yansımış durumdadır.

KAYNAKÇA

1. Yazılı Kaynaklar

Acıpayamlı, Orhan. 1974. **Türkiye'de Doğum ile İlgili Adet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü**. Ankara: Atatürk Üniversitesi Fen–Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Aça, Mehmet. 2001. Türk Halk Geleneğindeki Doğum Sonrası Uygulamalara Bir Örnek: Tuzlama. **Milli Folklor Dergisi**. c. 7. s. 52: 93.

Akkaya, Özge. 2012. Çatalca'da 3200 Yıllık Mabed. **National Geographic Türkiye.** s. 137: 36.

Arasan, İsmet. 1986. **Çatalca Belgeseli**. Çatalca Belediyesi.

Buğra, Tarık. 2002. **Osmancık**. s. 149 (Aktaran: Samsakçı, Mehmet. Türk Kültür ve Edebiyatında Tuz ve Tuz-Ekmek Hakkı. **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**. s. 36: 196.

Bayrı, Mehmet Halit. 1972. **İstanbul Folkloru.** 2. bs. İstanbul: Baha Matbaası.

Çatalca Belediyesi. 1988. **Çatalca Rehberi: Çatalca - Dün, Bugün, Yarın**. İstanbul.

Çatalca Belediyesi. **Çatalca Elbasan Köyü Tanıtım Rehberi**. İstanbul.

Çatalca Kaymakamlığı. 2013. **Gizli Cennet Çatalca**. İstanbul.

Çatalca Kültür ve Turizm Derneği. 2012. **Çatalca Cultural and Touristical Map**. Aqueducts: 3.

Çevirme, Hülya, Ayşe Sayan. 2005. Alkarısı İnanmaları ve Bilim. **Milli Folklor Dergisi**. c. 9. s. 65: 67.

Dağlı, Yücel, Seyit Ali Kahraman. 2005. **Günümüz Türkçesiyle Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi: Bursa-Bolu-Trabzon-Erzurum-Azerbaycan-Kafkasya-Kırım-Girit**. c. 2/1. 2. bs. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.

Durdu, Aydın, Bircan Kalaycı Durdu. 1998. **Türk Halk Kültürü Araştırmaları: 1997**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Eliade, Mircae. 2003. **Dinler Tarihine Giriş**. 1. bs. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Erginer, Gürbüz. 1997. **Kurban**. 1. bs. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.

Ergun, Metin. 2014. Düğün Kavgalarının Mitolojik Kökenleri. **Milli Folklor Dergisi**. c. 13. s. 101: 62.

Ersoy, Ruhi. 2002. Türklerde Ölüm ve Ölü ile İlgili Rit ve Ritüeller. **Milli Folklor Dergisi**. c. 7. s. 54: 92.

Erverdi, Ezel, Mustafa Kutlu, İsmail Kara. 1980. Nesin, Aziz. **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**. c. 7. 1. bs. İstanbul: Dergah Yayınevi: 24.

Erzurumlu İbrahim Hakkı. 1999. **Marifetname**. haz. Durali Yılmaz, Hüsnü Kılıç. c. 1. 5. bs. İstanbul: Huzur Yayınevi.

Güldüren, Oktay. 2010. **Bir Zamanlar Çatalca.** İstanbul: Sena Matbaacılık.

Güldüren, Oktay. 2014. **Çatalca: Samiotisa Samiotisa**. 1. bs. İstanbul: Heyamola Yayınları.

Gökaçtı, Mehmet Ali. 2002. **Nüfus Mübadelesi**. İstanbul: İletişim Yayınları.

İBB-KUDEB. 2009. **İstanbul Çatalca İlçesi Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri**. İstanbul.

Kahraman, Seyit Ali, Yücel Dağlı. 2006. **Günümüz Türkçesiyle Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi: Konya-Kayseri-Antakya-Şam-Urfa-Maraş-Sivas-Gaze-Sofya-Edrne**. c. 3/2. 1. bs. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.

Kaplan, Mehmet. 2007. **Türk Edebiyatın Üzerinde Araştırmalar – 3: Tip Tahlilleri**. 7. bs. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Kayacan, Mehmed Ali. 1925. **Türkiye'nin Sıhhî-i İctimâî Coğrafyası: Çatalca Vilâyeti**. İstanbul: Çatalca Belediyesi.

Ketencoğlu, Muammer. 2009. **Çatalca'daki Halk Müziği Geleneğine Tarihsel Bir Bakış**.

Koçak, Aynur. 2009. "Necati Bey'in Menekşe Kasidesi Ekseninde Menekşenin Öyküsü". **1. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu**. s. 36-44.

Koçak, Aynur. 2012. "Serez'de Geçiş Dönemleri" içinde Serezli, Mehmet Esat. 2012. **Memleket Hatıraları**. c. 1. Ankara: Türk Tarih Kurumu. XXXVIII.

Koçu, Reşad Ekrem. 1965. Çatalca. **İstanbul Ansiklopedisi**. c. 7. İstanbul: İstanbul Ansiklopedisi ve Neşriyat Kollektif Şirketi: 3773.

Koçu, Reşad Ekrem. 1965. Çatalca Panayırı. **İstanbul Ansiklopedisi**. c. 7. İstanbul: İstanbul Ansiklopedisi ve Neşriyat Kollektif Şirketi: 3777.

Koçu, Reşad Ekrem. 1965. İstanbul. **İstanbul Ansiklopedisi**. c. 7. İstanbul: İstanbul Ansiklopedisi ve Neşriyat Kollektif Şirketi: 296.

Köse, Aynur. 2014. Değişimin Gölgesindeki Gelenek: Popüler Diziler ve Farklılaşan Ad Verme Kültürü. **Milli Folklor Dergisi**. s. 101: 291.

Köylerin Mahalle Olması (6360 S.K.). 2012. **Resmî Gazete**. 28489, Aralık.

Lehmann, Edward. 1925. Lehrbuch der Rel. Chantep. c. 1. (Aktaran: Tanyu, Hikmet. 1968. **Türklerde Taşla İlgili İnançlar**. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları).

Peterich, Eckart. 1959. **Büyük Yunan Mitologyası**. çev. Yakup Baygur. Ankara.

Oxford Classical Dictionary. 934 (Aktaran: Erginer, Gürbüz. 1997. **Kurban**. 1. bs. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık).

Örnek, Sedat Veyis. 1966. **Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki**. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Örnek, Sedat Veyis. 2014. **Türk Halk Bilimi**. Ankara: BilgeSu.

Özdemir, H. Cahit. 2010. **Dünden Bugüne Subaşı**. İstanbul: Has Matbaacılık.

Özdemir, Nebi. 2005. **Cumhuriyet Dönemi Türk Eğlence Kültürü.** 1. bs. Ankara: Akçağ Yayınları.

Özerol, Nazmi. 2012. Bakî'de Gözyaşı, **Turkish Studies**. c. 7/3: 2039.

Özgen, Mutlu. 2008. Çatalca Vilayeti'nde Osmanlı Şenlikleri. **Mostar Dergisi**. s. 43: 68–71.

Öztürk, Adil, Ramazan Ilgın ve diğ. 2005. **Çatalca: 2005**. İstanbul: Çatalca Kaymakamlığı.

Öztürk, Özhan. 2011. **Pontus: Antik Çağ'dan Günümüze Karadeniz'in Etnik ve Siyasi Tarihi**. Ankara: Genesis Yayınları.

Schimmel, Annemarie. 1984. **Sayıların Esrarı**. çev. Mehmed Temelli. Bursa: Verka Yayınları.

Schimmel, Annemarie. 2004. **Tanrı'nın Yeryüzündeki İşaretleri: İslama Görüngübilimsel Yaklaşım**. 1. bs. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Selçuk, Bahir. 2005. Fuzûlî'de Gözyaşı. **Ekev Akademi Dergisi**. c. 9 s. 25: 246.

Seyidov, Mireli. 1994. Gam-Şaman ve Onun Gaynaklarına Umumi Bakış. (Aktaran Koncu, Hanife. 2003. Klasik Türk Şiirinde Kuyu, Zindan ve Mağaranın Bazı Kullanımları. **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**. c. 30: 316.

Sezen, Tahir. 2006. **Osmanlı Yer Adları**. Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü.

Sözel, Yural. 1986. Bacanos, Aleko. **Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi**. c. 1. İstanbul: Remzi Kitabevi: 69.

Sözel, Yural. 1986. Bacanos, Yorgo. **Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi**. c. 1. İstanbul: Remzi Kitabevi: 69.

Şenel, Süleyman. 2011. **İstanbul Çevresi Alan Araştırmaları**. c. 1. 2. bs. İstanbul: Kayhan Matbaacılık.

Tanyu, Hikmet. 1968. **Türklerde Taşla İlgili İnançlar**. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.

Tanyu, Hikmet. 2007. **Türkiye'de Adak ve Adak Yerleri**. Ankara: Elips Kitapları.

Tezcan, Mehmet. 1998. **Türk Halk Kültürü Araştırmaları: 1997**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Tutu, Sıtkı Bahadır. 2004. Kula'da Sünnet Gelenekleri. **Milli Folklor Dergisi**. c. 8. s. 64: 141.

Türkiye İstatistik Kurumu. 2014. **Çatalca Genel Nüfus Çizelgesi: 1965–2014**. Ankara.

Yücel, A. Rasim. 2012. Maltepe Nekropol Alanı. **Çatalca Kültür ve Turizm Derneği Dergisi**: 11

2. Sözlü Kaynaklar

Çatalca'nın kültürel ve tarihsel araştırmasında yerel yetkililer ve halktan kişilerle röportaj yapılmıştır. Bu röportajlara katılan kişilerin listesi aşağıda sunulmuştur. Liste kaynak kişinin metin içindeki tanımlayıcı kod numarası ile başlamaktadır. Ardından kişinin tam adı, doğum tarihi ve yeri, tahsili, mesleği ve röportaj yapılan yıl sunulmuştur.

Tablo 24: Kaynak Kişiler

KK No	Adı Soyadı	Doğum Tarihi ve Yeri	Tahsili	Mesleği	Mülakat Tarihi
KK1	86 Yaşında bir Bey	1929, Çanakça	İlkokul	Emekli	2014
KK2	91 Yaşında bir Bayan	1924, Çatalca	Lise	Emekli	2014
KK3	Ahmet Rasim Yücel	1956, Çatalca	Üniversite	2011 yılı Çatalca Kültür ve Turizm Derneği'nin kurucusu. 2011–2014 yılları Çatalca Kent Konseyi Başkanı. 2014 yılı BEDAŞ Çatalca İşletmesinin sorumlusu.	2014
KK4	Alper Davulcu	1992, Çatalca	Lise	İşçi	2014
KK5	Avni Bey	1960, Çatalca	İlkokul	Çiftçi	2014
KK6	Cemalettin Ersoy	1941, Elbasan	İlkokul	Emekli	2014
KK7	Emin Sacit Özdemir	1947, Subaşı	İlkokul	Esnaf	2014
KK8	Emre Toker	1983, Çatalca	Lise	Muhasebeci. Tarih ve Kültür Araştırmacısı	2014
KK9	Eyüp Özen	1963, Elbasan	Lise	Elbasan köyü muhtarı	2014
KK10	Kamil Atay	1947, Çatalca	İlkokul	Çiftçi	2014
KK11	Muharrem Ercan	1949, Bayındır	Üniversite	Karacaahmet Sultan Dergâhı Başkanı	2015
KK12	Mustafa Çotuk	1962, Kalfa	Ortaokul	Torluk İmalatçısı	2014
KK13	Müge Toker	1984, Kırklareli	Üniversite	Çatalca Mübadele Müzesi Müdürü	2014

Tablo 23 – devam

KK No	Adı Soyadı	Doğum Tarihi ve Yeri	Tahsili	Mesleği	Mülakat Tarihi
KK14	Numan Toker	1946, Çatalca	İlkokul	Halk oyunları öğretmeni. TRT Çatalca Kültür Kaynak Kişisi	2014, 2015
KK15	Nuran Bozdemir	1960, Çatalca	Üniversite	Cem Vakfı Çatalca Şubesi Başkanı	2015
KK16	Ramazan Ilgın	1964, İstanbul	Üniversite	Çatalca Belediyesi Kültür Müdürü	2014, 2015
KK17	Özgür Cantekin	1977, Çatalca	Lise	Çatalca Roman Dernekler Başkanı	2014
KK18	Şenol Yaman	1964, İnceğiz	Üniversite	İnceğiz köyü eski muhtarı. Mühendis	2014
KK19	Turhan Uçar	1963, Çanakça	Üniversite	Tarih Öğretmeni. Tarih ve Kültür Araştırmacısı	2014
KK20	Turhan Peker	1956, Nakkaş	İlkokul	Muhtar Azası. Çiftçi	2014
KK21	Zakibe Hanım	1954, Kalfa	İlkokul	Torluk İşçisi	2014
KK22	Çanakça, Dağyenice, Elbasan, İnceğiz, Kalfaköy, Karacaköy, Nakkaşköy ve Subaşı sakinleri			Çatalca sakinleri, yetkilileri ve çalışanları	2014

3. Elektronik Kaynaklar

1 (number). http://en.wikipedia.org/wiki/1_(number)#As_a_number. [26.05.2015].

Ackroyd, Eric. 1993. **A Dictionary of Dream Symbols with an Introduction to Dream Psychology**. 1. bs. Londra: Blandford. (Aktaran: Myths Dreams Symbols. http://www.mythsdreamssymbols.com/dsmonster.html). [25.05.2015].

Ağaç İnancı. http://tr.wikipedia.org/wiki/A%C4%9Fa%C3%A7_inanc%C4%B1. [26.05.2015].

Alchemical Symbol. https://en.wikipedia.org/wiki/Alchemical_symbol. [26.05.2015].

Alchemical Sulfur, Mercury and Salt. ttp://altreligion.about/od/westernoccult traditio1/p/salt-sulfur-mercury.htm. [28.05.2015].

Al (folklore). http://en.wikipedia.org/wiki/Al_(folklore). [27.05.2015].

Altunay, Erhan. Sayıların Sembolizmi. http://www.hermetics.org/Sayilar.html. [26.05.2015].

Animal Symbolism: Meaning of the Owl. http://www.whats-your-sign.com/animal-symbolism-owl.html. [26.05.2015].

Apparitional Experience. https://en.wikipedia.org/wiki/Apparitional_experience. [26.05.2015].

Arif Nihat Asya. http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/34/07/159545/icerikler/arif-nihat-asya-1904-1975_248112.html. [25.05.2015].

Arif Nihat Asya. http://tr.wikipedia.org/wiki/Arif_Nihat_Asya. [13.05.2015].

Artun, Erman. **Tekirdağ Halk Kültüründe Geçiş Dönemleri: Doğum, Evlenme, Ölüm**. http://www.turkoloji.cu.edu.tr/…/erman_artun_tekirdag_evlenme.pdf. [01.04.2015].

Astrolojik Satürn. http://www.ntv.com.tr/arsiv/id/24936755. [26.05.2015].

Aşk. http://tr.wikipedia.org/wiki/A%C5%9Fk. [26.05.2015].

Ateş. http://tr.m.wikipedia.org/wiki/Ateş. [29.05.2015].

Ay Ata. http://tr.wikipedia.org/wiki/Ay_Ata. [27.05.2015].

Ataol Behramoğlu. http://www.ataolbehramoglu.com.tr/sayfa.aspx?id=biyografi. [13.05.2015].

Ayurveda. http://en.wikipedia.org/wiki/Ayurveda. [26.05.2015].

Aziz Nesin. http://www.eskimeyenkitaplar.com/ozlem-aziz-nesin-siir. [25.05.2015].

Aziz Nesin. http://tr.wikipedia.org/wiki/Aziz_Nesin. [13.05.2015].

Bilgili, Nuray. Türklerde Mağara Mitolojisi. http://www.turkkozmolojisi.com/2014/04/turklerde-magara-mitolojisi.html. [27.05.2015].

Blood. https://en.wikipedia.org/wiki/Blood#European_paganism. [26.05.2015].

Belediye Belde Tarihi. http://www.catalcali.com/belediye_belde_tarih-9.htm. [05.01.2015].

Bozkurt (mitoloji). http://tr.wikipedia.org/wiki/Bozkurt_(mitoloji). [26.05.2015].

Carl Jung's views on Suicide. http://carljungdepthpsychology.blogspot.com.tr/2013/05/carl-jungs-views-on-suicide.html. [26.05.2015].

Ceremonial Use of Lights. http://en.wikipedia.org/wiki/Ceremonial_use_of_lights#Candles. [27.05.2015].

Charon. http://en.wikipedia.org/wiki/Charon_(mythology). [16.05.2015].

Charon's obol. http://en.wikipedia.org/wiki/Charon's_obol. [16.05.2015].

Cornwell, Langley. Superstitions About Howling Dogs. http://www.canidae.com/blog/2014/05/superstitions-about-howling-dogs.html. [26.05.2015].

Cross pattée. http://en.wikipedia.org/wiki/Cross_patt%C3%A9e. [14.02.2015].

Çakır, Bünyemin. “Türklerin İlkyaz Bayramı, Hıdırellez ve Kırklareli’nin Kırkbir Otu Kültürü”. http://www.sarantalikoylum.com/index.php?option=com_content&view=article&d=1036:tuerklerin-ilkyaz-bayram-hdrellez-ve-krklarelinin-krkbir-otu-kueltuerue&catid=53:buenyamin-cakr&Itemid=187. [27.05.2015].

Çatalca Nüfusu. http://www.nufusu.com/ilce/catalca_istanbul-nufusu. [21.02.2015].

Çatalca Rüzgar Enerji Santrali. http://www.enerjiatlasi.com/ruzgar/catalca-ruzgar-santrali.html. [25.03.2015].

Çatalca’nın İstanbul’daki Konumu. http://tr.wikipedia.org/wiki/Çatalca#/media/File:Istanbul_location_Çatalca.svg. [27.03.2014].

Çatalcalıları Koruyan Tılsımlı İki Taş Yazıt. http://gercekyayincilik.com/forum/index.php?topic=22862.0;wap2. [18.11.2014].

Dede (Alevilik). https://tr.wikipedia.org/wiki/Dede_(Alev%C3%AElik). [26.05.2015].

Değerli Taşların Etkileri. http://kenzay.com/p_sp_gemstones.html. [03.12.2014].

Değirmenci, Yılmaz. Korku Üzerine. http://blog.milliyet.com.tr/korku-uzerine/Blog/?BlogNo=13303. [26.04.2015].

Dekar. http://tr.wikipedia.org/wiki/Dekar. [15.05.2015].

Dessert. http://en.wikipedia.org/wiki/Dessert. [27.05.2015].

Dikilitaş. http://tr.wikipedia.org/wiki/dikilitaş_(anıt). [26.03.2015].

Diyalektik. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.55660cc4217df3.09443856. [26.05.2015].

Dört Kapı Kırk Makam. http://tr.wikipedia.org/wiki/D%C3%B6rt_Kap%C4%B1_K%C4%B1rk_Makam. [25.05.2015].

Erguvan Bitkisi ve Erguvan Ağacı Resimleri. http://www.yenimakale.com/erguvan-bitkisi-ve-erguvan-agaci-resimleri.html. [20.02.2014].

Erguvan Festivali'nde Şiir Dinletisi ve Söyleşi. http://haber.catalca.bel.tr/haberdetay.asp?ID=311. [13.05.2015].

Eski Türklerde Ölüm ve Ölüm Gelenekleri. http://www.bilinmeyenturktarihi.com/eski-turklerde-olum-ve-olum-gelenekleri.html. [26.05.2015].

Farsça. http://tr.wikipedia.org/wiki/Fars%C3%A7a. [14.05.2015].

Femininity. https://en.wikipedia.org/wiki/Femininity#Religion. [26.05.2015].

Fotoğraf Albümü. http://www.ataolbehramoglu.com.tr/sayfa.aspx?id=fotoğraf. [25.05.2015].

Frigya Başlığı. https://tr.wikipedia.org/wiki/Frigya_ba%C5%9Fl%C4%B1%C4%9F%C4%B. [26.05.2015].

Gelenek Görenekler. http://www.trakya-net.com/trakya/catalcali/…/130_gelenek_gorenekler.html. [05.02.2015].

Geziyorum. http://www.gezi-yorum.net/istanbul-catalca. [21.03.2015].

Ghost. https://en.wikipedia.org/wiki/Ghost. [26.05.2015].

Gizemli Harfler. Blog.milliyet.com.tr/gizemli-harfler/Blog/?BlogNo=168916. [22.02.2015].

Great Goddess hypothesis. https://en.wikipedia.org/wiki/Great_Goddess_hypothesis. [26.05.2015].

Halk Oyunları. http://www.ortakoykoyu.net/index.php/halk-oyunlari. [26.05.2015].

Hayalet. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.556f73284debd4.68159427. [26.05.2015].

Henna. https://en.wikipedia.org/wiki/Henna. [26.05.2015].

Herakles. http://tr.wikipedia.org/wiki/Herakles. [26.05.2015].

Hierophany. http://en.wikipedia/wiki/hierophany. [25.03.2015].

History and Meaning of White Roses. http://www.proflowers.com/blog/history-and-meaning-of-white-roses?ref=organicgglunkwn&prid=pfseogglunkwn. [26.05.2015].

Hortlak. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid= TDK.GTS.556f73233b6928.24493130. [26.05.2015].

Iron Cross. http://en.wikipedia.org/wiki/Iron_Cross. [14.02.2015].

Işıktaç, Şeyda Mehip. **Globalleşme**. http://isiktac.av.tr/tr/Publications/File?id=18. [26.04.2015].

İnceğiz Mağara Manastırları. http://www.incegizmagaralari.com/modules.php? name=Content&pa=showpage&pid=3. [25.02.2015].

Kara, Yaşar. Korku Hakkında. http://www.veteknoloji.net/bilgi/korku-hakkinda-korku-nedir-neden-korkariz--korku-duygusu-62.html. [26.04.2015].

Karva Chauth. https://en.wikipedia.org/wiki/Karva_Chauth. [26.05.2015].

Kına. https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C4%B1na. [26.05.2015].

Kırkından Sonra. http://www.ademce.com/p_kirkindan_sonra.php. [27.03.2015].

Kingdom of Jerusalem. http://en.wikipedia.org/wiki/Kingdom_of_Jerusalem. [14.02.2015].

Kingdom of Prussia. http://en.wikipedia.org/wiki/Kingdom_of_Prussia. [14.02.2015].

Night. https://en.wikipedia.org/wiki/Night. [28.05.2015].

Kur'an. https://tr.wikipedia.org/wiki/Kur%27an. [26.05.2015].

Kurban. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid= TDK.GTS.556f83aad46507.57439285. [26.05.2015].

Kurban. https://tr.wikipedia.org/wiki/Kurban. [26.05.2015].

Küçük, Mehmet Alparslan. 2013. “Geleneksel Türk Dini’ndeki ‘Ana-Dişil Ruhlar’a Mitolojik Açıdan Bakış”. **Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. s. 1: 105-116. http://ifder.igdir.edu.tr/Makaleler/1426778801_06_Kucuk_(105-134).pdf. [26.05.2015].

Kwanzaa. http://tr.wikipedia.org/wiki/Kwanzaa. [27.05.2015].

Lakshmi. https://en.wikipedia.org/wiki/Lakshmi. [26.05.2015].

Lombards. http://en.wikipedia.org/wiki/Lombards. [14.02.2015].

Mağaralar. http://www.catalca.bel.tr/sayfa.php?slug=mağaralar&menu_id=3. [22.03.2015].

Mitolojide Yılan Bilgeliği. http://www.kerimusta.com/mitolojide-yilan-bilgeligi. [20.02.2014].

Native American Owl Mythology. http://www.native-languages.org/legends-owl.htm. [26.05.2015].

Onion. https://en.wikipedia.org/wiki/Onion#Historical_use. [28.05.2015].

Owl. https://en.wikipedia.org/wiki/Owl#Symbolism_and_mythology. [26.05.2015].

Öz, Baki. Balkanlarda Alevilik-Bektaşilik. http://www.balkanlar.net/forum/index.php?topic=34630;wap2. [20.01.2015].

Martyr. http://en.m.wikipedia.org/wiki/Martyr. [29.05.2015].

Mum. http://tr.wikipedia.org/wiki/Mum. [27.05.2015].

Properties of the Number 12. http://www.ridingthebeast.com/numbers/nu12.php. [26.05.2015].

Properties of the Number 41. http://www.ridingthebeast.com/numbers/nu41.php. [26.05.2015].

Properties of the Number 52. http://www.ridingthebeast.com/numbers/nu52.php. [26.05.2015].

Psychological Theories of Suicide. http://recoverdepression.blogspot.com.tr/2012/10/psychological-theories-of-suicide.html. [26.05.2015].

Rabbi Abraham Eleazar. http://www.rexresearch.com/abrelzar/abrelzar.htm. [26.05.2015].

Poem. http://en.wikipedia.org/wiki/Poem. [24.05.2015].

Red. https://en.wikipedia.org/wiki/Red. [26.05.2015].

Purim. https://tr.wikipedia.org/wiki/Purim. [26.05.2015].

Rum Gelenek ve Görenekleri. www.gokceada17.com/talkkat/rum-gelenek-ve-gorenekleri-7.html. [04.01.2015].

Sahabe Döneminde Sünnet Merasimi. http://www.milligazete.com.tr/haber/sahabe_doneminde_sunnet…/209521. [28.03.2015].

Sünnet Düğünü. http://www.karagoz.net/sunnetdugunu.htm. [05.02.2015].

Şenesen, Refiye. **Adana Halk Kültüründe Demirtaş Dede Kültü ve Etrafında Oluşan Efsaneler**. Adana: Çukurova Üniversitesi. http://turkoloji.cu.edu.tr/HALK%20EDEBIYATI/17.php. [08.07.2015].

Şiir. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5580f1237a9c56.46175250. [24.05.2015].

Tarih Kokan Bir İlçe 'Çatalca'. http://www.gazetekucukcekmece.com/tarih-kokan-bir-ilce-catalca-11278.html. [21.03.2015].

Tarsus. http://en.wikipedia.org/wiki/Tarsus,_Mersin. [14.05.2015].

The Cave of the Hand. http://www.donquijote.org/culture/argentina/places/parks/cave-of-the-hands. [21.03.2015].

Thesis, antithesis, synthesis. http://en.wikipedia.org/wiki/Thesis,_antithesis,_Synthesis. [26.05.2015].

Tinselcilik. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.556f6d155694f0.25969052. [26.05.2015].

White. http://en.wikipedia.org/wiki/White. [26.05.2015].

Yanma Tepkimeleri. http://tr.m.wikipedia.org/wiki/Yanma. [29.05.2015].

Yardımcı, Mehmet. **Geleneksel Kültürümüzde ve Âşıkların Dilinde Kına**. http://www.turkoloji.cu.edu.tr/../mehmet_yardimci_geleneksel_kultur_asiklar_kina.pdf. [20.01.2015].

EKLER

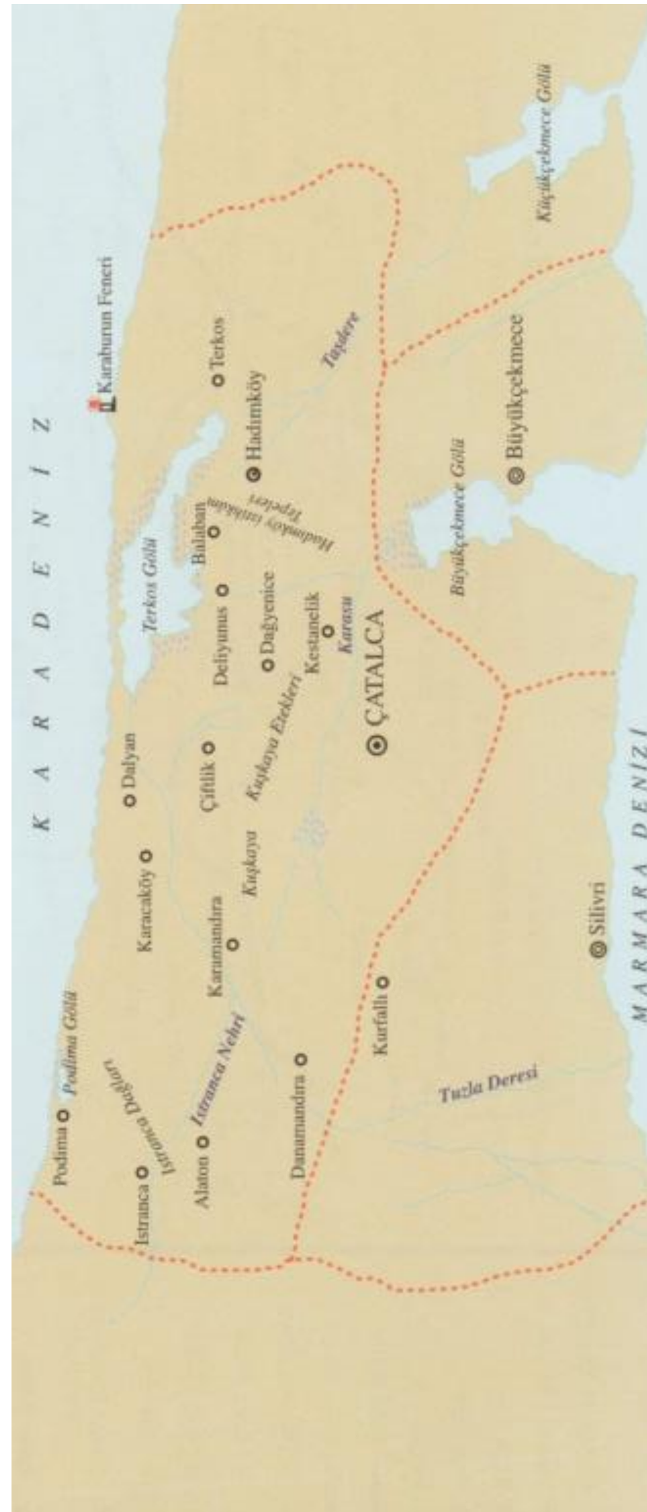
Ek 1. Çatalca Haritaları

Çatalca'nın çeşitli haritaları bu bölümde sunulmuştur. Üç adet haritadan ilkinde kırmızı olarak işaretlenen alan Çatalca'yı simgelemektedir. Ardından sırası ile Çatalca'nın Fizikî Haritası ve Çatalca'nın Genel Haritası gelmektedir.

Şekil 1: Çatalca'nın Haritası

Çatalca'nın İstanbul'daki Konumu. http://tr.wikipedia.org/wiki/Çatalca#/media/File:Istanbul_location_Çatalca.svg. [27.03.2014].

Şekil 2: Çatalca'nın Fizikî Haritası

Mehmed Ali Kayacan, **Türkiye'nin Sıhhî-i İctimâî Coğrafyası: Çatalca Vilâyeti** (İstanbul: Çatalca Belediyesi, 1925), 179.

Şekil 3: Çatalca'nın Genel Haritası

Mehmed Ali Kayacan, **Türkiye'nin Sıhhî-i İctimâî Coğrafyası: Çatalca Vilâyeti** (İstanbul: Çatalca Belediyesi, 1925), 180.

Ek 2. Röportajlarda Sorulan Sorular

Çatalca'nın tarihî ve kültürel araştırması yapılırken bilgi toplama bağlamında İstanbul ve Çatalca'da bulunan yetkililere ilaveten Çatalcalı yerel sakinlerle de röportaj yapılmıştır. Kişilere çeşitli sorular yöneltilmiş ve tezin amacı doğrultusunda bilgi toplamak hedeflenmiştir. Röportaj soruları genel olarak aşağıdaki şekilde kategorize edilmiştir:

1. Sizi kısaca tanıyabilir miyim?
   - **a.** Ad ve soyad
   - **b.** Yaş
   - **c.** Doğum yeri
   - **d.** Meslek ve eğitim durumu

2. Çatalca'nın demografik yapısı hakkında neler söyleyebilirsiniz?
   - **a.** Kadın / erkek oranı
   - **b.** Yaş ortalaması
   - **c.** Eğitim düzeyi
   - **d.** Köken çeşitliliği
   - **e.** Lehçeler / Ağızlar
   - **f.** İnanç çeşitliliği
     - **i.** Kiliseler halen faaliyette mi?
     - **ii.** Adak adama, çaput bağlama gibi uygulamalar mevcut mu?
     - **iii.** Halkın kendine özgü tedavi yöntemleri var mıdır?
     - **iv.** Şifalı bitkilere inanılır mı?
     - **v.** Şifalı olduğuna inanılan sular var mıdır?
   - **g.** Suç oranı, kapkaç, dilencilik, dolandırıcılık oranı nedir?

3. Halkın başlıca geçim kaynakları nelerdir?

4. Tarım ve hayvancılık ne orandadır?

5. Çatalca'nın iklimi nasıldır?

6. Çatalca'nın tarihi hakkında bildikleriniz nelerdir?
   - **a.** Çatalca isminin nereden geldiğini biliyor musunuz?
   - **b.** Mübadele hakkında neler söyleyebilirsiniz?
   - **c.** Tarihî yapılar hakkında neler biliyorsunuz?

7. Çatalca'ya ait bir efsane, hikâye, masal, ninni gibi halk edebiyatı verileri biliyor musunuz?
   a. Şahmeran ve onun uyanacağı söylenen dağ içindeki ordusu hakkındaki efsaneyi duydunuz mu? Bunun hakkında bildiklerinizi paylaşabilir misiniz?
   b. Çatalca'nın girişinde bulunduğu ve Çatalca'yı koruduğu söylenen "tılsımlı taş"ı hiç duydunuz mu? Bu konu hakkında neler biliyorsunuz?

8. Erguvan'ın Çatalca'daki önemi hakkında neler söyleyebilirsiniz?
   a. Erguvan rengi Çatalca'da sevilen bir renk midir?

9. Çatalca'ya özgü gelenekler nelerdir?
   a. Doğum, sünnet, asker uğurlama, düğün ve ölüm gelenekleri hakkında bölgeye özgü farklılıklar var mıdır?

10. Yemekler, içecekler, börekler ve tatlılardan örnekler verebilir misiniz?

11. Çatalca'ya ait bir şarkı veya türkü biliyor musunuz?

12. Geçmişte ve günümüz açısından Çatalca'da el sanatları veya zanaat mevcut mudur?

13. Mevsimsel ya da yıllık şenlikleri?
   a. Erguvan Festivali hakkında neler söyleyebilirsiniz?

14. Çatalca'nın ünlü şahsiyetleri kimlerdir?
   a. Sanatçılar
   b. Siyasiler
   c. Diğer önemli kişiler

Ek 3. Çatalca Nüfus Tabloları

3.1. Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Çatalca Nüfusu

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Çatalca'nın nüfus dağılımı aşağıdaki tabloda görülmektedir (Çatalca Belediyesi, 1988, 19).

Tablo 25: Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Çatalca Nüfusu

	Erkek	**Kadın**	**Toplam**
Çatalca Kazası			
Müslüman Türk	9.631	8.000	17.631
Rum	7.295	7.099	14.394
Ermeni	24	23	47
Yahudi	51	35	86
Bulgar	28	17	45
Kıbti	374	401	775
Çatalca Kazası Toplamı			32.978
Silivri Kazası Toplamı			7.507
Büyükçekmece Toplamı			9.835
Çatalca İlinin Toplamı			**50.320**

Çatalca Belediyesi. **Çatalca Rehberi: Çatalca - Dün, Bugün, Yarın** (İstanbul: 1988), 19.

Bu tablo ile görülmektedir ki Mübadele öncesinde ve ilk safhalarında Çatalca'da Müslüman Türkler ilk sırada yer alsa da Rumların sayısı da ona yakın miktardadır. Ermeniler, Yahudiler, Bulgarlar ve Kıbtiler ise oldukça az sayıdadır. Yine tablodan anlaşılmaktadır ki nüfusun çoğunluğu Çatalca ilinin "Çatalca Kazası"nda yoğunlaşmıştır.

3.2. Genel Nüfus Çizelgesi (1965–2014)

Çatalca'nın genel nüfus bilgileri ise aşağıdaki tabloda belirtilmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2014).

Tablo 26: Genel Nüfus Çizelgesi (1965 – 2014)

Yıl	Kır	Şehir	Toplam Nüfus
1965	56.194	5.811	**62.005**
1970	62.639	6.884	69.523
1975	63.766	7.693	71.459
1980	81.069	7.988	89.057
1985	106.910	10.470	117.380
1990	52.691	11.550	64.241
2000	65.810	15.779	81.589
2007	61.351	27.807	89.158
2008	26.344	35.995	62.339
2009	26.733	36.544	63.277
2010	26.664	35.337	62.001
2011	26.787	36.592	63.379
2013	–	65.811	65.811
2014	–	67.843	**67.843**

Türkiye İstatistik Kurumu, **Çatalca Genel Nüfus Çizelgesi: 1965-2014** (Ankara: 2014).

Bu veriler ışığında denilebilir ki Çatalca'da 1965 itibari ile nüfusun çoğunluğu kırsalda yaşamaktadır. 1985'te kırsal nüfus ulaşabildiği en yüksek değerdedir. 1990'dan itibaren ise kırsal nüfus hızlı şekilde azalmış ve kent nüfusu da buna orantılı şekilde artmıştır. Türkiye'nin genelinde yaşanan kırsaldan kente göç Çatalca'da da açıkça görülebilmektedir.

3.3. Kadın / Erkek Nüfus Dağılımı (2007–2014)

Çatalca'nın kadın ve erkek nüfus dağılımı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir. (Nüfusu, [21.02.2015]).

Tablo 27: Kadın / Erkek Nüfus Dağılımı (2007–2014)

Yıl	Kadın	Erkek
2007	42.580	46.578
2008	30.176	32.163
2009	30.388	32.889
2010	30.614	31.387
2011	30.758	32.621
2012	30.797	32.670
2013	32.395	33.416
2014	32.713	35.130

Çatalca Nüfusu. [21.02.2015, 03:02]. http://www.nufusu.com/ilce/catalca_istanbul-nufusu.

Çatalca'da 2007–2014 yılları arası kadın-erkek nüfus oranı birbirine son derece yakındır. Erkekler bir miktar daha fazla olsa da geçen yıllar boyunca büyük bir fark olmamıştır. Sadece 2007'ye kıyasla her iki cinsiyette de benzer oranda azalma görülmüştür.

3.4. Adrese Dayalı Nüfus Çizelgesi (2014)

Türkiye İstatistik Kurumu Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) veri tabanından edinilen bilgilere göre 2013 yılında belediyeye dâhil edilen köylerin de eklenmesi ile aşağıdaki nüfus çizelgesi oluşturulmuştur.

Tablo 28: Adrese Dayalı Nüfus Çizelgesi (2014)

Mahalle	2013	2014
Akalan	1.121	1.132
Atatürk	1.285	1.246
Aydınlar	929	907
Bahşayiş	387	393
Başak	425	396
Belgrat	353	353
Celepköy	259	242
Çakıl	2.544	2.481
Çanakça	2.543	2.579
Çiftlikköy Merkez	2.010	1.995
Dağyenice	765	734
Elbasan	610	624
Fatih	1.243	1.258
Ferhatpaşa	17.763	18.993
Gökçeali	1.879	1.985
Gümüşpınar	836	826
Hallaçlı	1.150	1.146
Hisarbeyli	403	412
İhsaniye	1.706	1.702
İnceğiz	713	720
İzzettin	1.042	1.126
Kabakça	1.611	1.608
Kaleiçi	6.833	7.898
Kalfa	751	751
Karacaköy Merkez	2.543	2.487
Karamandere	560	552
Kestanelik	2.285	2.309
Kızılcaali	230	227
Muratbey Merkez	1.441	1.407
Nakkaş	865	835

Tablo 28 – devam

Mahalle	2013	2014
Oklalı	1.383	1.385
Ormanlı	1.115	1.129
Ovayenice	1.260	1.218
Örcünlü	569	572
Örencik	805	801
Subaşı	1.537	1.513
Yalıköy	1.614	1.561
Yaylacık	65	63
Yazlık	378	367

Türkiye İstatistik Kurumu, **Çatalca Genel Nüfus Çizelgesi: 1965-2014** (Ankara: 2014).

Ek 4. Fotoğraflar

Çatalca'ya ait doğa resimleri, tarihî yapı resimleri ve diğer çeşitli resimler bu kısımda sunulmuştur.

4.1. Doğal ve Tarihî Varlıkların Fotoğrafları

Şekil 4: Elbasan Mağaraları

Şekil 5: İki Göz Mağarası

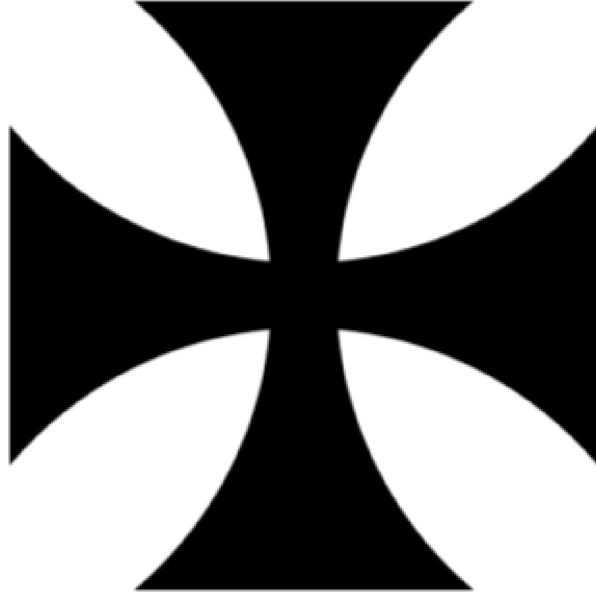
Şekil 6: İnceğiz Mağaraları

Şekil 7: İnceğiz Mağaralarının Tavanındaki Haç Kabartması

Şekil 8: İnceğiz Mağaralarındaki Demir Haç Simgesi

Şekil 9: Cross pattée (Demir Haç) Simgesi

Cross pattée. http://en.wikipedia.org/wiki/Cross_patt%C3%A9e. [14.02.2015].

Şekil 10: Karababa Mağarası

Şekil 11: Evcik Plajı

Şekil 12: İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki Maltepe Nekropolü Kalıntıları

İstanbul Arkeoloji Müzesi.

Şekil 13: Su Kemeri

Şekil 14: Anastasius Surları

Şekil 15: Evcik Sahili Tepesindeki Yapı

Şekil 16: Çatalca Mübadele Müzesi Binası

Şekil 17: Karacaköy Belediye Binası

Şekil 18: Kalfaköy Cami

Şekil 19: Kalfaköy'deki Osmanlı Hamamı

Şekil 20: Nakkaşköy'deki Gözlemevi

Şekil 21: Ferhat Paşa Cami

Şekil 22: Tarihî Topuklu Çeşmesi

Şekil 23: Çatalca Hamamı

Şekil 24: Çatalca Hamamı

Şekil 25: Alaiye Şehitliği

Şekil 26: Balkan Anıtı

4.2. Halk İnanışları

Şekil 27: Çanakçı Baba Türbe Binası

Şekil 28: Çanakçı Baba Türbesi

Şekil 29: Eskici Baba Türbesi

Şekil 30: Eskici Baba Türbesindeki Halk İnanışı Doneleri

Şekil 31: Kalfaköy Şeyh Sinan Efendi Türbesi

Şekil 32: Kız Taşı Olduğu İddia Edilen Kaya

Şekil 33: Çatalca'nın Girişindeki Dikili Taş

4.3. Çatalcalı Şahsiyetlerin Fotoğrafları

Şekil 34: Vasilaki Efendi

Oktay Güldüren, **Bir Zamanlar Çatalca** (İstanbul: Sena Matbaacılık, 2010), 108.

Şekil 35: Aleko Bacanos

Oktay Güldüren, **Bir Zamanlar Çatalca** (İstanbul: Sena Matbaacılık, 2010), 108.

Şekil 36: Yorgo Bacanos

Oktay Güldüren, **Bir Zamanlar Çatalca** (İstanbul: Sena Matbaacılık, 2010), 108.

Şekil 37: Arif Nihat Asya

Arif Nihat Asya. http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/34/07/159545/icerikler/arif-nihat-asya-1904-1975_248112.html. [25.05.2015].

Şekil 38: Arif Nihat Asya Anıtı

Şekil 39: Aziz Nesin

Aziz Nesin. http://www.eskimeyenkitaplar.com/ozlem-aziz-nesin-siir. [25.05.2015].

Şekil 40: Ataol Behramoğlu

Fotoğraf Albümü. http://www.ataolbehramoglu.com.tr/sayfa.aspx?id=fotoğraf. [25.05.2015].

4.4. Çatalca Şenlikleri'nin Fotoğrafları

Şekil 41: Ayaklı Meyhane Olarak İsimlendirilen Sokak Sakileri

Oktay Güldüren, **Bir Zamanlar Çatalca** (İstanbul: Sena Matbaacılık, 2010), 227.

Şekil 42: Geleneksel Çatalca Panayırı

Oktay Güldüren, **Bir Zamanlar Çatalca** (İstanbul: Sena Matbaacılık, 2010), 233.

Şekil 43: Geleneksel Çatalca Panayırı

Oktay Güldüren, **Bir Zamanlar Çatalca** (İstanbul: Sena Matbaacılık, 2010), 233.

Şekil 44: Geleneksel Elma ve Süt Festivali

Oktay Güldüren, **Bir Zamanlar Çatalca** (İstanbul: Sena Matbaacılık, 2010), 158.

4.5. Halk Oyunu ve Halk Müziği Fotoğrafları

Şekil 45: Türkü Söyleyip Def Çalan Bir Kabakça Köyü Sakini

Kabakça Köyü. Kültür ve Sanat Evi. 2011.

Şekil 46: Kalfaköy'deki Kasap Havası Gösterisi

Rumeli Televizyonu. Kalfaköy Birinci Bahar Şenliği. 2013.

4.6. Hayatın Geçiş Dönemlerine Ait Fotoğraflar

4.6.1. Doğum

Şekil 47: Bebekli Bir Çatalca Ailesi

Çatalca Mübadele Müzesi. 2014.

Şekil 48: Bebekli Bir Mübadil Ailesi

Çatalca Mübadele Müzesi. 2014.

4.6.2. Sünnet

Şekil 49: Sünnet Kınası

Suat Karaçivi. Nurkan Video. Karacaköy. 2014.

Şekil 50: Sünnet Dansı

Suat Karaçivi. Nurkan Video. Karacaköy. 2014.

4.6.3. Askere Uğurlanış

Şekil 51: Askere Uğurlanan Gençler

Suat Karaçivi. Nurkan Video. Karacaköy. 2014.

Şekil 52: Askere Uğurlanan Gençlerle Röportaj

Suat Karaçivi. Nurkan Video. Karacaköy. 2014.

4.6.4. Evlilik

Şekil 53: Damat Tıraşı

Suat Karaçivi. Nurkan Video. Karacaköy. 2014.

Şekil 54: Damat Tıraşı ve Dans

Suat Karaçivi. Nurkan Video. Karacaköy. 2014.

Şekil 55: Gelin Kınası

Çatalca Belediyesi Kültür Müdürlüğü. 2015.

Şekil 56: Gelinin Babaevinden Ayrılışı

Suat Karaçivi. Nurkan Video. Karacaköy. 2014.

Şekil 57: Evlenen Çift ve Yakınları

Suat Karaçivi. Nurkan Video. Karacaköy. 2014.

4.6.5. Ölüm

Şekil 58: Çatalca Karacaköy'de Tarihî Bir Mezar

Şekil 59: Çatalca Karacaköy'de Tarihî Mezarlık

4.7. Sanat ve Zanaat Fotoğrafları

Şekil 60: Kültür ve Turizm Evindeki Elişleri

Şekil 61: Mübadele Müzesindeki Elişleri

Şekil 62: Kültür ve Turizm Evinde Sergilenen Eski İş Aletleri

Şekil 63: Torluk Kömürü İmalatı

Şekil 64: Torluk Kömürü İmalatı

4.8. Diğer Fotoğraflar

Şekil 65: Erguvan Ağacı

Erguvan Bitkisi ve Erguvan Ağacı Resimleri. http://www.yenimakale.com/erguvan-bitkisi-ve-erguvan-agaci-resimleri.html. [20.02.2014].

Şekil 66: Erguvan Rengindeki Kamu Malları

Şekil 67: Şahmeran

Mitolojide Yılan Bilgeliği. http://www.kerimusta.com/mitolojide-yilan-bilgeligi. [20.02.2014].

ÖZ GEÇMİŞ

1986 yılında İstanbul'da doğan Serdar GÜRÇAY, orta ve lise öğrenimini sırasıyla Gültepe İlköğretim Okulu ve Florya Tevfik Ercan Lisesi'nde tamamlamıştır. 2005 yılında kazandığı Trakya Üniversitesi Halkla İlişkiler programını 2007 senesinde dereceyle tamamladıktan sonra 2008 yılında kazandığı İstanbul Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden 2012 yılında başarıyla mezun olmuştur. Ardından 2014 yılında Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme Bölümünden mezun olmuştur.

2010 yılından beri Küçükçekmece Kaymakamlığı'nda Veri Hazırlama Kontrol İşletmeni memuru olarak çalışmaktadır.

2013 yılında yüksek lisans eğitimine Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda başlamış olup; halen eğitimine devam etmektedir.

Katıldığı Seminer: 2014 yılı Yıldız Teknik Üniversitesi 1. Lisansüstü Öğrenci Sempozyumu'nda *Soyluluk Çiçeği Erguvana Kültürel Bir İnceleme* başlıklı bildirisini sunmuştur.